

Jaarverslag 2020

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Leeswijzer

Op 17 juni 2016 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) de vergunning aan Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap) verleend voor het uitoefenen van het bedrijf van algemeen pensioenfonds. Een algemeen pensioenfonds is een pensioenfonds dat een of meerdere pensioenregelingen uitvoert en daarvoor een afgescheiden vermogen aanhoudt per collectiviteitkring. Eind 2020 heeft Stap zeven Pensioenkringen operationeel.

Het bestuursverslag omvat het bestuursverslag van Stap als algemeen pensioenfonds, alsmede de bestuursverslagen van de zeven afzonderlijke Pensioenkringen.

De jaarrekening betreft de jaarrekening van Stap. Als toelichting op de jaarrekening van Stap is per Pensioenkring een financiële opstelling opgenomen.

A. Bestuursverslag

- Verslag Stap
- Verslag Pensioenkring Eastman
- Verslag Pensioenkring SVG
- Verslag Pensioenkring Holland Casino
- Verslag Pensioenkring Douwe Egberts
- Verslag Pensioenkring Ballast Nedam
- Verslag Multi-client Pensioenkring 1
- Verslag Multi-client Pensioenkring 2

B. Jaarrekening

- Jaarrekening Stap
- Financiële opstelling Pensioenkring Eastman
- Financiële opstelling Pensioenkring SVG
- Financiële opstelling Pensioenkring Holland Casino
- Financiële opstelling Pensioenkring Douwe Egberts
- Financiële opstelling Pensioenkring Ballast Nedam
- Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 1
- Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 2

C. Overige gegevens

- Resultaatbestemming
- Actuariële verklaring certificerend actuaris
- Controleverklaring accountant
- Bijlage Naleving Code Pensioenfonds
- Bijlage Nevenfuncties Bestuur en RvT
- Begrippenlijst

Inhoud

Inhoud.....	2
A Bestuursverslag.....	8
Voorwoord.....	9
1. Stap.....	11
1.1 Kerngegevens per 31 december 2020.....	12
1.2 Karakteristieken van het algemeen pensioenfonds.....	12
1.3 Verslag van het boekjaar.....	20
1.4 Integraal Risicomanagement.....	27
1.5 Beleggingen.....	34
1.6 Financiële paragraaf.....	41
1.7 Kostentransparantie.....	41
1.8 Weerstandsvermogen.....	42
1.9 Toekomstparagraaf.....	43
1.10 Verslag Raad van Toezicht.....	44
2. Pensioenkring Eastman.....	49
2.1 Kerngegevens.....	50
2.2 Algemene informatie.....	52
2.3 Pensioen paragraaf.....	53
2.4 Vermogensbeheer.....	56
2.5 Kostentransparantie.....	60
2.6 Financiële positie en herstelplan (FTK).....	64
2.7 Actuariële paragraaf.....	67
2.8 Risicoparagraaf.....	70
2.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman.....	77
3. Pensioenkring SVG.....	80
3.1 Kerngegevens.....	81
3.2 Algemene informatie.....	82
3.3 Pensioen paragraaf.....	83
3.4 Vermogensbeheer.....	85
3.5 Kostentransparantie.....	89
3.6 Financiële positie en herstelplan (FTK).....	93
3.7 Actuariële paragraaf.....	96
3.8 Risicoparagraaf.....	98
3.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG.....	105
4. Pensioenkring Holland Casino.....	108
4.1 Kerngegevens.....	109
4.2 Algemene informatie.....	110
4.3 Pensioen paragraaf.....	111

4.4	Vermogensbeheer	114
4.5	Kostentransparantie	118
4.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	122
4.7	Actuariële paragraaf	125
4.8	Risicoparagraaf	127
4.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino.....	134
5.	Pensioenkring Douwe Egberts	137
5.1	Kerngegevens.....	138
5.2	Algemene informatie	139
5.3	Pensioen paragraaf	140
5.4	Vermogensbeheer	142
5.5	Kostentransparantie	147
5.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	151
5.7	Actuariële paragraaf	154
5.8	Risicoparagraaf	156
5.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts	163
6.	Pensioenkring Ballast Nedam.....	167
6.1	Kerngegevens.....	168
6.2	Algemene informatie	169
6.3	Pensioen paragraaf	170
6.4	Vermogensbeheer	172
6.5	Kostentransparantie	176
6.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	180
6.7	Actuariële paragraaf	183
6.8	Risicoparagraaf	185
6.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam	192
7.	Multi-client Pensioenkring 1	196
7.1	Kerngegevens.....	197
7.2	Algemene informatie	199
7.3	Pensioen paragraaf	200
7.4	Vermogensbeheer	204
7.5	Kostentransparantie	208
7.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	212
7.7	Actuariële paragraaf	215
7.8	Risicoparagraaf	217
7.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 1	224
8.	Multi-client Pensioenkring 2	227
8.1	Kerngegevens.....	228
8.2	Algemene informatie	229

8.3	Pensioen paragraaf	230
8.4	Vermogensbeheer	236
8.5	Kostentransparantie	242
8.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	247
8.7	Actuariële paragraaf	250
8.8	Risicoparagraaf	253
8.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2	260
B	Jaarrekening.....	264
9.	Jaarrekening Stap.....	265
9.1	Balans per 31 december 2020	266
9.2	Staat van baten en lasten.....	267
9.3	Kasstroomoverzicht	268
9.4	Toelichting op de jaarrekening.....	269
9.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020.....	274
9.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	279
9.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	280
9.8	Gebeurtenissen na balansdatum	283
10.	Financiële opstelling Pensioenkring Eastman	284
10.1	Balans per 31 december 2020	285
10.2	Staat van baten en lasten.....	286
10.3	Kasstroomoverzicht	287
10.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman.....	289
10.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020.....	298
10.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	322
10.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	323
10.8	Gebeurtenissen na balansdatum	328
11.	Financiële opstelling Pensioenkring SVG.....	329
11.1	Balans per 31 december 2020	330
11.2	Staat van baten en lasten.....	331
11.3	Kasstroomoverzicht	332
11.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring SVG	334
11.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020.....	342
11.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	364
11.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	365
11.8	Gebeurtenissen na balansdatum	368
12.	Financiële opstelling Pensioenkring Holland Casino	369
12.1	Balans per 31 december 2020	370
12.2	Staat van baten en lasten.....	371
12.3	Kasstroomoverzicht	372

12.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino	374
12.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020	383
12.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	405
12.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	406
12.8	Gebeurtenissen na balansdatum	410
13.	Financiële opstelling Pensioenkring Douwe Egberts	411
13.1	Balans per 31 december 2020	412
13.2	Staat van baten en lasten.....	413
13.3	Kasstroomoverzicht	414
13.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts	416
13.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020	424
13.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	447
13.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	448
13.8	Gebeurtenissen na balansdatum	451
14.	Financiële opstelling Pensioenkring Ballast Nedam	452
14.1	Balans per 31 december 2020	453
14.2	Staat van baten en lasten.....	454
14.3	Kasstroomoverzicht	455
14.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam.....	457
14.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020.....	465
14.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	488
14.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	489
14.8	Gebeurtenissen na balansdatum	492
15.	Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 1.....	493
15.1	Balans per 31 december 2020	494
15.2	Staat van baten en lasten.....	495
15.3	Kasstroomoverzicht	496
15.4	Toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1	498
15.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020.....	507
15.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	530
15.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	531
15.8	Gebeurtenissen na balansdatum	535
16.	Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 2.....	536
16.1	Balans per 31 december 2020	537
16.2	Staat van baten en lasten.....	538
16.3	Kasstroomoverzicht	539
16.4	Toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2	541
16.5	Toelichting op de balans per 31 december 2020.....	550
16.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	575

16.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	576
16.8	Gebeurtenissen na balansdatum	581
C.	Overige gegevens.....	582
17.1	Resultaatbestemming	583
17.2	Actuariële verklaringen	585
17.3	Controle verklaring van onafhankelijke accountant.....	600
	Bijlage 1: Naleving Code Pensioenfondsen 2018.....	605
	Bijlage 2: Nevenfuncties Bestuur en Raad van Toezicht.....	610
	Bijlage 3: Begrippenlijst	611

A Bestuursverslag

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van Stap over het jaar 2020. Dit is inmiddels ons vijfde jaarverslag. We zijn het eerste Algemeen Pensioenfonds dat een vergunning kreeg en we zijn sindsdien marktleider met tevreden klanten. We zijn trots op wat we in de afgelopen vijf jaar hebben bereikt en kijken met vertrouwen vooruit naar de volgende vijf jaar.

Door de COVID-19 pandemie was 2020 een ongewoon jaar. De gevolgen van deze pandemie hebben het hele jaar onze hoogste aandacht gehad om te zorgen dat de pensioenen van onze deelnemers hiervan geen nadeel ondervonden. We zijn hierbij goed ondersteund door onze uitbestedingspartners en we hebben ook het afgelopen jaar op een plezierige wijze samengewerkt met de Belanghebbendenorganen en de Raad van Toezicht.

2020 een bewogen jaar

2020 was een jaar met ingrijpende gevolgen voor iedereen. Het coronavirus zorgde ook voor grote onrust op de financiële markten, waardoor met name in de maanden maart en april de dekkingsgraden van de Pensioenkringen flink daalden. We hebben in overleg met de Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen beoordeeld op welke wijze we de pensioenen van onze deelnemers het beste konden beschermen. Het doel hierbij was voorkomen dat pensioenen gekort moesten worden. Dat is gelukt. In de tweede helft van het jaar keerde de rust terug en herstelden de dekkingsgraden zich goed. Het herstel was echter niet voldoende om de pensioenen te kunnen verhogen.

Het coronavirus zorgde ook voor verandering in de manier waarop we werken. Werken in een kantoorgebouw en fysieke vergaderingen waren niet meer mogelijk. We moesten ons hierop aanpassen en dat hebben we gedaan. In het bewogen jaar 2020 hebben wij onze klanten de excellente dienstverlening geleverd die zij van Stap gewend zijn.

Ons klantenbestand groeide ook in 2020

In 2020 hebben we een aantal nieuwe klanten mogen verwelkomen. Stichting Pensioenfonds Invista is per 1 maart 2020 toegetreden tot Multi-client Pensioenkring 2. The LYCRA Company, de werkgever die bij dat fonds was aangesloten, heeft de pensioenregeling eveneens ondergebracht in Multi-client Pensioenkring 2. Daarnaast is Stichting Pensioenfonds Fresenius per 16 september 2020 toegetreden tot Multi-client Pensioenkring 2. Hiermee is Multi-client Pensioenkring 2 gegroeid naar een belegd vermogen van meer dan 1 miljard euro. Het is daarmee de grootste Multi-client Pensioenkring in Nederland.

Gedurende het jaar hebben we met alle betrokkenen de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 met Multi-client Pensioenkring 2 voorbereid. Multi-client Pensioenkring 1 had een beperkte omvang en weinig groeipotentieel. Het bestuur heeft onderzocht op welke wijze de toekomstbestendigheid van de pensioenaanspraken verbeterd kan worden. De uitkomst van dit onderzoek was dat dit het beste kan worden gerealiseerd door middel van een collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2. De collectieve waardeoverdracht is gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021.

We zijn verheugd dat alle werkgevers die bij Multi-client Pensioenkring 1 waren aangesloten hun pensioenregeling hebben ondergebracht in Multi-client Pensioenkring 2.

Op verzoek van Eastman Chemical Company is de uitvoeringsovereenkomst met Stap verlengd tot 2025. Eastman is de eerste klant van Stap en heeft de pensioenregeling sinds 1 oktober 2016 ondergebracht in een eigen Pensioenkring.

Wij zijn voorbereid op het nieuwe pensioenstelsel

In 2020 was uiteraard het Pensioenakkoord een van de belangrijkste onderwerpen in pensioenland. Vlak voor de zomer van 2020 bereikten het kabinet en sociale partners overeenstemming over de nadere uitwerking van het Pensioenakkoord. In december werd het wetsvoorstel ter consultatie aangeboden. Ook wij hebben in februari 2021 een reactie ingediend.

Wij zien een belangrijke rol voor Stap in de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel. We nemen werkgevers en pensioenfondsen de zorg en het werk uit handen bij de overgang naar het nieuwe stelsel. We bieden werkgevers mogelijkheden om de pensioenregeling onder te brengen in een innovatieve omgeving. Daarnaast zijn wij dé partner voor pensioenfondsen die pensioenaanspraken uit het verleden willen onderbrengen bij een solide en toekomstbestendige pensioenuitvoerder.

In de afgelopen jaren hebben wij onze organisatie doorontwikkeld tot een solide en wendbare financiële organisatie. Wij staan klaar voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en kijken ernaar uit om een zorgeloze transitie voor onze bestaande en toekomstige klanten mogelijk te maken.

Woord van dank

Wij bedanken allereerst onze klanten voor het vertrouwen in Stap. Onze dank gaat ook uit naar alle betrokken adviseurs. En daarnaast spreken wij onze dank en waardering uit voor de inzet en toewijding van alle bij Stap betrokken partijen.

Tot slot willen wij Karin Roeloffs bedanken voor haar bijdrage aan Stap in de afgelopen periode. Karin was sinds juli 2019 lid van de Raad van Toezicht. In november 2020 werd zij benoemd tot hoofd fiduciair management bij Aegon Asset Management. Als gevolg daarvan is zij teruggetreden als lid van de Raad van Toezicht. Martine Menko is per 16 maart 2021 benoemd als opvolgster van Karin Roeloffs in de Raad van Toezicht. Wij kijken uit naar een plezierige samenwerking met Martine Menko.

Namens het Bestuur
Huub Popping (Voorzitter)

1. Stap

1.1 Kerngegevens per 31 december 2020

Pensioenkring	Aantal deelnemers	Beleidsdekkingsgraad	Actuele dekkingsgraad	Technische voorzieningen in € 1.000	Eigen Vermogen in € 1.000
Pensioenkring Eastman	1.085	101,4%	106,4%	199.939	12.712
Pensioenkring SVG	7.608	105,5%	110,5%	656.088	68.962
Pensioenkring Holland Casino	10.614	98,3%	105,5%	1.959.223	108.150
Pensioenkring Douwe Egberts	9.529	108,5%	116,6%	1.715.170	286.112
Pensioenkring Ballast Nedam	6.645	103,9%	109,4%	1.090.439	102.757
Multi-client Pensioenkring 1	4.481	99,8%	102,6%	42.747	1.125
Multi-client Pensioenkring 2	6.789	97,0%	102,1%	1.023.060	21.506

1.2 Karakteristieken van het algemeen pensioenfonds

Profiel

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap) is een algemeen pensioenfonds zoals bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Stap is een stichting zonder winstoogmerk en voert meerdere pensioenregelingen uit in meerdere collectiviteitkringen. De collectiviteitkringen hebben een afgescheiden vermogen en een eigen financiële opzet.

Stap biedt als algemeen pensioenfonds en marktleider sinds de oprichting een bewezen toekomstbestendige oplossing voor fondsen die geen toekomst als zelfstandig fonds voorzien. Daarbij richt Stap zich met haar kapitaalcrachtige strategische uitbestedingspartners op een kwalitatief hoogwaardige dienstverlening in het belang van alle deelnemers.

De benaming die Stap hanteert voor collectiviteitkringen is Pensioenkringen. Stap kent twee verschillende typen Pensioenkringen, namelijk Single-client en Multi-client. Het onderscheidende kenmerk is dat in de Multi-client Pensioenkringen meerdere pensioenregelingen voor verschillende werkgevers worden uitgevoerd. Deze regelingen bieden – door een daartoe opgezet modulair programma – een ruime mate van keuzemogelijkheden. Bij een Single-client Pensioenkring wordt de pensioenregeling van één werkgever (of gelieerde werkgevers) uitgevoerd.

Stap heeft een onafhankelijk bestuursmodel. Het Bestuur van Stap is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van de pensioenregelingen in de verschillende Pensioenkringen. Stap belegt het vermogen van ieder van de Pensioenkringen afzonderlijk. Daarbij streeft Stap naar een optimaal pensioenresultaat voor de deelnemers in elke Pensioenkring. Stap voert een solide beleggingsbeleid dat passend is bij de pensioenverplichtingen, ambitie en risicohouding van de betreffende Pensioenkring.

Het intern toezicht heeft Stap belegd bij een onafhankelijke Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat deze bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van Stap en aan een aantoonbare beheerste en integere bedrijfsvoering. De Raad van Toezicht heeft op grond van wet- en regelgeving goedkeuringsrechten.

Stap heeft per Pensioenkring een Belanghebbendenorgaan ingericht. Dit orgaan bestaat uit vertegenwoordigers van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever(s) van de betreffende Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan heeft diverse (boven)wettelijke advies- en goedkeuringsrechten. De voorzitters van de Belanghebbendenorganen vormen gezamenlijk de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Dit orgaan heeft onder meer de bevoegdheid om bestuursleden en leden van de Raad van Toezicht van Stap te benoemen en te ontslaan.

Onze missie

Stap is als algemeen pensioenfonds de pensioenuitvoerder die eerste klas oplossingen biedt aan werkgevers en pensioenfondsen, die in de huidige en toekomstige tweede pijler van het pensioenstelsel bij de uitvoering van hun pensioenregeling streven naar het realiseren van een optimaal evenwicht tussen pensioenresultaat, kosten en kwaliteit.

Onze visie

Deelnemers in pensioenregelingen worden in toenemende mate geconfronteerd met een verschuiving van risico's van het collectief naar het individu, waarbij ze geconfronteerd worden met een eigen verantwoordelijkheid voor het realiseren van een inkomen na hun pensioendatum. Voor werkgevers wordt het realiseren van de arbeidsvoorwaarde pensioen steeds complexer en duurder. Pensioenfondsen ervaren dat schaalgrootte cruciaal is geworden in het realiseren van adequate governance en acceptabele kosten per deelnemer. Pensioenfondsen die dat niet op eigen kracht kunnen realiseren, zullen de komende jaren liquideren en / of fuseren.

Bij deelnemers en werkgevers blijft een behoefte aan een zekere mate van collectieve risicodeling en besparing van kosten middels schaalgrootte. In het nieuwe pensioencontract zal deze ontwikkeling alleen maar worden versneld en versterkt.

Strategie

Stap heeft de ambitie om hét algemeen pensioenfonds in Nederland te zijn dat zowel deelnemers, werkgevers en latende pensioenfondsen ontzorgt. Dat gebeurt door:

- het bieden van gemak: werkgevers het werk met betrekking tot hun pensioenregeling vergaand uit handen te nemen en hen waar mogelijk maatwerk te bieden;
- pensioenfondsen met raad en daad bij staan in hun proces op weg naar opheffing en hen een soepele transitie te bieden;
- eerlijke, begrijpelijke en adequate (deelnemers)communicatie;
- deelnemers te betrekken bij hun pensioen, zodat zij handelen wanneer nodig;
- samen te werken met financieel krachtige uitbestedingspartners die hebben bewezen te beschikken over een excellente uitvoering.

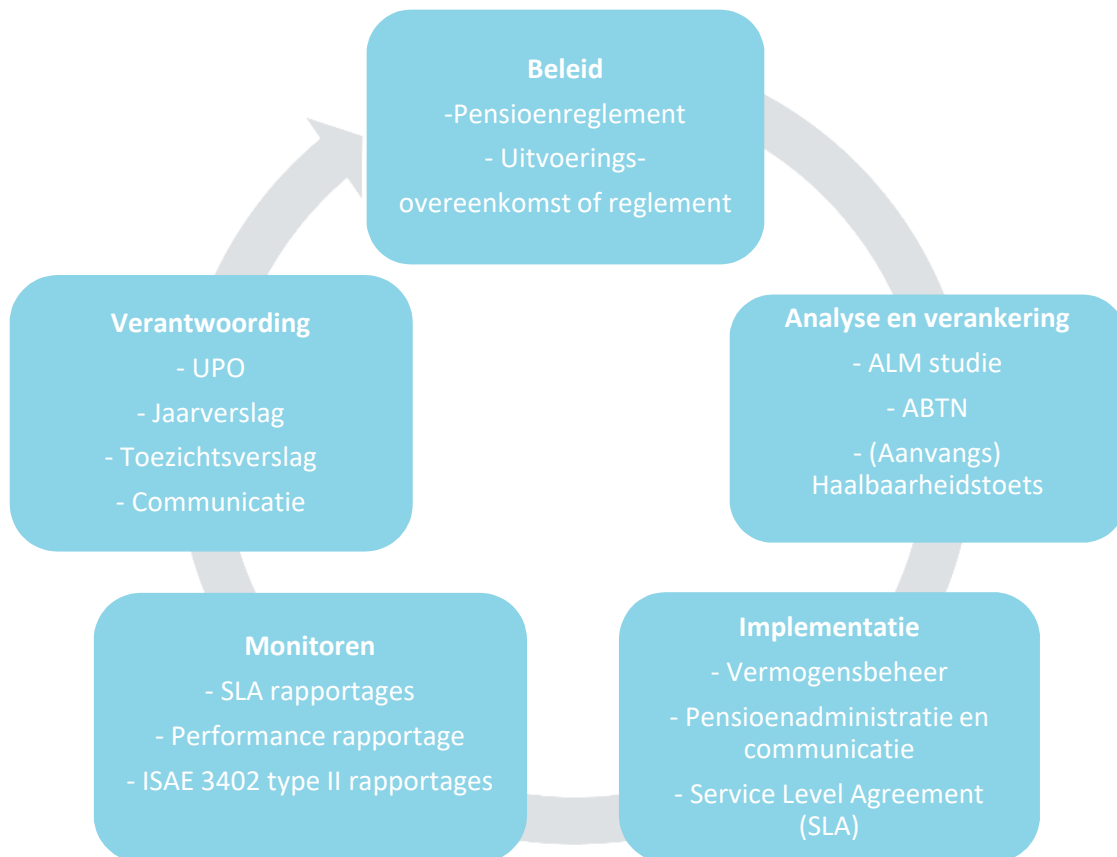
De strategie van Stap is gericht op 'beheerste groei'. Dat betekent dat Stap in de komende periode haar leidende positie als algemeen pensioenfonds verder wil uitbouwen en haar strategie gericht op continuïteit en een adequate schaalgrootte naar de toekomst toe wil blijven waarborgen. De transitie naar het nieuwe pensioencontract biedt hiertoe voldoende kansen.

Beleid en verantwoording

Stap geeft uitvoering aan de pensioenregelingen van de afzonderlijke Pensioenkringen. Deze uitvoering bestaat uit het voeren van de pensioenadministratie, het beleggen van het vermogen, het doen van uitkeringen en het afleggen van verantwoording aan en informeren van alle belanghebbenden.

In de uitvoeringsovereenkomsten en/of uitvoeringsreglementen met de afzonderlijke Pensioenkringen zijn afspraken gemaakt over de beleidsruimte van het Bestuur. Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering.

Daartoe heeft Stap de volgende beleids- en verantwoordingscyclus geïmplementeerd:

Elke Pensioenkring heeft een eigen Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). In de ABTN is de opzet van het (financieel) beleid van de Pensioenkring, de risicoanalyse en de wijze van uitvoering gedocumenteerd. Uitgangspunt in het handelen van het Bestuur is dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden van de Pensioenkringen. Onder belanghebbenden wordt verstaan de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers.

Kenmerken regelingen

De kenmerken van de verschillende pensioenregelingen die Stap uitvoert, zijn opgenomen in de pensioenparagrafen van de verschillende Pensioenkringen.

Het Bestuur

De samenstelling en zittingstermijnen van het Bestuur zijn als volgt:

Naam bestuurslid (geboortejaar)	Aanvang eerste termijn	Aanvang tweede termijn	Maximale ¹ zitting tot
Huub Popping (1960), voorzitter	01-07-2016	01-07-2019	01-07-2027
Fred Ooms (1959)	01-07-2016	01-07-2021	01-07-2029
Danielle Melis (1972)	01-07-2016	01-07-2020	01-07-2028
Marga Schaap (1959)	01-07-2016	01-07-2018	01-07-2026

De bestuursleden kunnen maximaal twee keer herbenoemd worden voor een periode van vier jaar. Op 1 juli 2020 liep de eerste zittingstermijn van Danielle Melis af. Danielle Melis heeft zich beschikbaar gesteld voor een nieuwe zittingstermijn. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft Danielle Melis, op voorstel van het Bestuur, herbenoemd.

Bestuursbureau

Het Bestuursbureau bestaat uit de volgende personen:

Naam medewerker Bestuursbureau (geboortejaar)	Functie
Gerard Frankema (1972)	Directeur
Jelle Merkus (1968)	Directeur
Brahim Bakayan (1974)	Manager Pensioen en Communicatie
Rieta Kuik (1977)	Manager Risk
Jan Matthijssen (1973)	Manager Beleggingen
Marjo Roerdink (1964)	Manager Finance & Control
Janny Zwaneveld (1979)	Senior medewerker, Privacy Officer

Alle medewerkers van het Bestuursbureau zijn in dienst van Stap. Het Bestuursbureau is verantwoordelijk voor de algehele ondersteuning van het Bestuur, de bestuursadviescommissies, de Belanghebbendenorganen en de Raad van Toezicht. Daarnaast houdt het Bestuursbureau de ontwikkelingen op de verschillende aandachtsgebieden bij en initieert nieuw beleid. Het Bestuursbureau voert namens het Bestuur de regie op de activiteiten die worden uitgevoerd door de uitbestedingspartners en monitort de uitvoering van de uitbestede activiteiten. Bovendien is het Bestuursbureau het eerste aanspreekpunt voor de Belanghebbendenorganen en de Vergadering van Belanghebbendenorganen en bevordert de efficiënte en effectieve informatie-uitwisseling tussen het Bestuur, de Belanghebbendenorganen en de Vergadering van Belanghebbendenorganen.

¹ De reglementaire zittingsduur voor bestuursleden is maximaal 12 jaar, waarbij voor drie bestuursleden in verband met het rooster van aftreden een afwijkende duur is afgesproken.

Beleggingsadviescommissie, Pensioen- & Communicatieadviescommissie, Audit Adviescommissie en Marketing & Sales Adviescommissie

De samenstelling en de taken van de bestuursadviescommissies zijn als volgt:

	Bestuursadviescommissies			
	Beleggings-adviescommissie	Pensioen- & Communicatie-adviescommissie	Audit Adviescommissie	Marketing & Sales Adviescommissie
Aandachtsgebied	Vermogensbeheer	Pensioen & Communicatie	Audit & Risk	Marketing & Sales
Voorzitter	Jan Matthijssen	Marga Schaap	Danielle Melis	Heiko Hoogendijk
Commissie-leden	Danielle Melis Huub Popping	Fred Ooms Brahim Bakayan	Fred Ooms Huub Popping Jelle Merkus	Brahim Bakayan Gerard Frankema
Toehoorders	Rieta Kuik Jelle Merkus	Rieta Kuik	Rieta Kuik Marjo Roerdink	Rieta Kuik
Taken	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • beleggingsbeleid • toezicht uitbesteding vermogensbeheer 	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • pensioen- en communicatiebeleid • toezicht uitbesteding pensioenbeheer 	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • Integraal Risico Management • governance • toezicht uitbestedings-overeenkomsten • planning en control-cyclus 	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • commercieel en marketingbeleid • toezicht uitbesteding

Het Bestuur heeft in 2019 besloten haar organisatie verder te professionaliseren door de Marketing & Sales functie te beleggen in de eigen organisatie. Dit om toetreding van nieuwe klanten de komende jaren maximaal te faciliteren. Daarvoor is per 1 april 2020 de Marketing & Sales Adviescommissie ingericht en per 1 juni 2021 is Heiko Hoogendijk als voorzitter van deze bestuursadviescommissie aangesteld. In 2021 wordt daarnaast de werking van de bestuursadviescommissies in de governance van Stap geëvalueerd.

Raad van Toezicht

De samenstelling en zittingstermijnen van de leden van de Raad van Toezicht zijn als volgt:

Naam lid Raad van Toezicht (geboortjaar)	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1ste zittingstermijn	Einddatum Herbenoeming
Jacques Moors (1955), voorzitter	01-07-2016	01-07-2021	01-07-2025
Rene Vermeirssen (1958)	01-07-2016	01-07-2020	01-07-2024
Karin Roeloffs (1965)	01-07-2019	01-12-2020	
Martine Menko (1962)	16-03-2021	01-07-2023	16-03-2029

In verband met het vertrek van Karin Roeloffs per 1 december 2020 is er een vacature ontstaan in de Raad van Toezicht. Voor deze vacature is begin 2021 een wervings- en selectietraject gestart en op 16 maart 2021 is Martine Menko door de Vergadering van Belanghebbendenorganen benoemd als lid van de Raad van Toezicht.

Op 1 juli 2020 liep de eerste zittingstermijn van Rene Vermeirssen af. Leden van de Raad van Toezicht kunnen maximaal éénmaal herbenoemd worden en Rene Vermeirssen heeft zich beschikbaar gesteld voor een tweede zittingstermijn. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft Rene Vermeirssen herbenoemd.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het intern toezicht bij Stap. Zo draagt de Raad van Toezicht bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van Stap en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering en betreft de Raad van Toezicht bij haar taak de naleving van de Code Pensioenfondsen. Op grond van wet- en regelgeving heeft de Raad van Toezicht goedkeuringsrechten en legt de Raad van Toezicht verantwoording af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen en in het bestuursverslag over het gevoerde interne toezicht op Stap als instelling alsmede op elk van de Pensioenkringen.

Belanghebbendenorgaan

Per Pensioenkring is er een Belanghebbendenorgaan ingericht welke uitsluitend de taken en bevoegdheden heeft voor zover deze betrekking hebben op de Pensioenkring waarvoor het Belanghebbendenorgaan is ingesteld. De leden van de Belanghebbendenorganen bestaan uit een vertegenwoordiging van werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden die op voordracht van dan wel via verkiezingen tot de Belanghebbendenorganen kunnen worden gekozen. Er zijn ook Pensioenkringen zonder vertegenwoordiging van werkgevers in het Belanghebbendenorgaan².

Het Belanghebbendenorgaan vertegenwoordigt de belanghebbenden van de desbetreffende Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan van elke Pensioenkring heeft naast wettelijke advies- en goedkeuringsrechten ook een aantal bovenwettelijke goedkeuringsrechten. Uitgangspunt voor het Belanghebbendenorgaan is dat er gehandeld wordt in het belang van alle belanghebbenden van de Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan doet verslag van zijn bevindingen in het bestuursverslag. Het Bestuur overlegt periodiek met de Belanghebbendenorganen.

Vergadering van Belanghebbendenorganen

Naast de Belanghebbendenorganen heeft Stap een Vergadering van Belanghebbendenorganen ingesteld. Dit is een bovenwettelijk orgaan, waarin alle voorzitters van de Belanghebbendenorganen van de afzonderlijke Pensioenkringen zitting hebben. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft de volgende bevoegdheden:

- benoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden en leden van de Raad van Toezicht;
- gehoord worden bij de vaststelling van de profielschets voor bestuurders;
- afnemen van verantwoording door de Raad van Toezicht;
- goedkeuren van een voorgenomen besluit van het Bestuur met betrekking tot liquidatie, fusie of splitsing van Stap;
- wijzigingen Statuten³.

Het Bestuur overlegt ten minste twee keer per jaar met de Vergadering van Belanghebbendenorganen.

Geschillencommissie

Voor de behandeling van geschillen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden heeft Stap een Geschillencommissie ingesteld. De Geschillencommissie bestaat uit twee bestuursleden en een onafhankelijke deskundige, die voorzitter is en door het Bestuur wordt benoemd. Deze deskundige maakt geen deel uit van één van de fondsorganen van Stap. De Geschillencommissie is als volgt samengesteld.

Naam commissielid (geboortejaar)
Bas Degelink (1979), onafhankelijk extern voorzitter
Marga Schaap (1959)
Fred Ooms (1959)

² Bij een aantal Pensioenkringen zonder toekomstige opbouw voor deelnemers heeft de werkgever gekozen om geen zitting te nemen in het Belanghebbendenorgaan.

³ Met uitzondering van een aantal artikelen, zoals artikelen die betrekking hebben op de goedkeuringsrechten van de Belanghebbendenorganen (zie Statuten)

Diversiteit Bestuur en overige gremia

In de samenstelling van het Bestuur, de Raad van Toezicht en de Belanghebbendenorganen streeft Stap naar de diversiteitsvereisten zoals bedoeld in de Code Pensioenfondsen. Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de diversiteitsverdeling naar geslacht en leeftijd van het Bestuur, de Raad van Toezicht, het Bestuursbureau en de overige organen per 31 december 2020.

Orgaan	Geslachtsdiversiteit		Leeftijdsdiversiteit	
	Man	Vrouw	< 40 jaar	> 40 jaar
Bestuur	2	2	0	4
Raad van Toezicht	2	1	0	3
Bestuursbureau	4	3	0	7
Belanghebbendenorganen (totaal)	23	3	1	25

Bij Stap is er voortdurend aandacht voor de diversiteit binnen alle fondsorganen. Het Bestuur heeft het diversiteitsbeleid opgenomen in het geschiktheidsplan en de betreffende functieprofielen. Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich. Bij nieuwe benoemingen is er expliciete aandacht voor evenwicht tussen het aantal mannen, vrouwen, jongeren en ouderen in de organen.

Uitbestedingspartners

Stap heeft de volgende uitbestedingspartners geselecteerd, waarmee op basis van marktconforme overeenkomsten en Service Level Agreements in een strategisch partnerschap wordt samengewerkt.

TKP Pensioen B.V.

- TKP Pensioen B.V. (TKP) voert de werkzaamheden uit betreffende de pensioen- en financiële administratie, bestuursondersteuning en deelnemerscommunicatie. Ook adviseert TKP over het beleid op (deelnemers)communicatie, juridisch, fiscaal, financieel en actuariael gebied.

Aegon Investment Management B.V.

- Aegon Investment Management B.V. met Aegon Asset Management (AAM) als handelsnaam (voorheen TKP Investments B.V. (TKPI)) voert het fiduciair beheer (en operationeel vermogensbeheer (multi manager)) uit.

Aegon Nederland N.V.

- Aegon Nederland N.V. voert werkzaamheden uit voor de Multi-client Pensioenkringen en verzorgt de woordvoering voor Stap.

Compliance Officer

Het Bestuur heeft een externe Compliance Officer aangesteld. De Compliance Officer rapporteert minimaal jaarlijks en zo nodig frequenter aan het Bestuur.

Tot 1 januari 2021 was de heer Albert de Jong van het Nederlands Compliance Instituut (NCI) de externe Compliance Officer. Met ingang van 1 januari 2021 is mevrouw Tamara Vlamings van HVG Law aangesteld als externe Compliance Officer van Stap.

Externe accountant en certificerend actuaris

Als certificerend actuaris is Pieter Heesterbeek AAG van Triple A - Risk Finance Certification B.V. aangesteld. De externe accountant van Stap is Henk van der Rijst RA van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Sleutelfuncties

Stap heeft de sleutelfuncties als volgt ingericht:

Sleutelfunctie	Houder sleutelfunctie	Operationele invulling
Risicobeheerfunctie	(Onafhankelijk) Manager Risk	Manager Risk, eerste lijns (risk)functionarissen Stap en interne ondersteuning
Actuariële functie	Certificerend Actuaris	Certificerend Actuaris
Interne Auditfunctie	Manager Finance & Control	Externe auditor(s), niet zijnde de externe accountant

1.3 Verslag van het boekjaar

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur heeft in het verslagjaar 12 bestuursvergaderingen gehouden, 44 korte telefonische overleggen en 9 bijeenkomsten voor specifieke onderwerpen. In alle vergaderingen is het voor besluitvorming noodzakelijke quorum aanwezig geweest. Vanwege de impact van de COVID-19 pandemie is in 2020 grotendeels overgegaan op digitaal vergaderen.

Belangrijke vergaderonderwerpen in het verslagjaar waren:

- impact en gevolgen coronacrisis;
- strategisch beleid Stap, beleggingsbeleid, governance en bedrijfsvoering;
- strategie en toekomstbestendige financiële exploitatie van Stap op de korte en langere termijn;
- ontwikkelingen financiële markten;
- markt- en pensioenontwikkelingen en innovatie;
- vermogensbeheer;
- opvolging on-site onderzoek beleggingen door DNB;
- offerte trajecten, transitie en implementatie;
- jaarcyclus Pensioenkringen met onder meer het beleggingsbeleid, het toeslagbeleid en het premiebeleid, de pensioenreglementen, de ABTN, het (communicatie)jaarplan en de jaarbegroting;
- gevolgen Pensioenakkoord;
- integraal risicomanagement;
- collectieve waardeoverdracht van Pensioenkring 1 naar Pensioenkring 2;
- relevante ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving;
- pensioencommunicatie en –bewustzijn;
- evaluatie uitbestedingspartners
- Marketing & Sales functie
- diverse collectieve waardeoverdrachten.

Ter voorbereiding van de bestuursvergaderingen heeft de Beleggingsadviescommissie veertien keer, de Pensioen- & Communicatieadviescommissie vijf keer, de Audit Adviescommissie negen keer en de Marketing & Sales Adviescommissie vier keer vergaderd.

Naast de reguliere bestuurs- en adviescommissievergaderingen organiseert Stap themadagen voor het Bestuur, de Raad van Toezicht en het Bestuursbureau. Tijdens deze themadagen kwamen in 2020 onder meer de volgende onderwerpen aan bod: de commerciële trajecten en de opvolging van het on-site onderzoek beleggingen door DNB.

Op 12 februari 2020 en op 16 september 2020 zijn themamiddagen voor de Belanghebbendenorganen georganiseerd. Op de themamiddag op 12 februari zijn er presentaties gegeven over Risicomanagement en de 'search for yield' en er is een panelgesprek gehouden aan de hand van stellingen en vragen. De themamiddag op 16 september stond geheel in het teken van het Pensioenakkoord.

Ontwikkelingen gedurende het jaar

Pensioenkringen

In 2020 hebben er twee collectieve waardeoverdrachten plaatsgevonden. Pensioenfonds Invista en Pensioenfonds Fresenius Nederland hebben beiden de pensioenaanspraken- en rechten overgedragen aan Multi-client Pensioenkring 2. Daarnaast is in 2020 besloten om Multi-client Pensioenkring 1 met een collectieve waardeoverdracht over te dragen naar Multi-client Pensioenkring 2. Na het beëindigen in 2021 van Multi-client Pensioenkring 1 heeft Stap zes Pensioenkringen operationeel, te weten vijf Single-client Pensioenkringen en 1 Multi-client Pensioenkring. Voor de Multi-client Pensioenkringen streeft Stap naar schaalgrootte en groei in zowel aantal deelnemers als belegd vermogen.

Integraal Risicomanagement

In 2020 is opnieuw een risk self assessment (RSA) uitgevoerd en heeft Stap haar risicotaxonomie geactualiseerd. Daarnaast is Stap in 2020 gestart met de voorbereidingen voor het uitvoeren van de ERB-cyclus in 2021.

Pensioenakkoord

Op 4 juni 2019 is het Pensioenakkoord gepresenteerd, waarna in juni 2020 de Hoofdlijnennotitie Pensioenakkoord is gepubliceerd. Stap heeft hierna voorbereidingen getroffen om tijdig in te kunnen spelen op deze ontwikkelingen en is in de zomer van 2020 gestart met het programma "Pensioenakkoord binnen Stap". Hiertoe is een projectstructuur opgezet met een stuurgroep, projectgroepen en een programma manager. In dit kader wordt – waar relevant – samengewerkt met onze uitbestedingspartners om daarmee ook na de transitie onze dienstverlening op het hoogste niveau te kunnen voortzetten. Het doel van het programma is ten eerste om onze bestaande klanten te begeleiden bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en daarnaast Stap in staat te stellen optimaal de kansen te benutten die het Pensioenakkoord biedt. Het programma bevindt zich momenteel in de oriëntatiefase ter bepaling van de impact van het wetsvoorstel. In februari 2021 heeft Stap haar zienswijze op het wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting ingediend bij de internetconsultatie⁴.

Het ontwerp van de nieuwe regelingen, de transitie en de implementatie zullen de komende jaren in nauwe afstemming met sociale partners en de belanghebbendenorganen plaatsvinden. Stap heeft hiertoe afgelopen jaar twee digitale themadagen georganiseerd voor de Belanghebbendenorganen. Tijdens deze themadagen zijn de Belanghebbendenorganen geïnformeerd over de belangrijkste onderwerpen uit het wetsvoorstel, is op een interactieve manier van gedachten gewisseld over de gevolgen van het Pensioenakkoord en zijn zij meegenomen in de voortgang van het programma "Pensioenakkoord binnen Stap". Ook in 2021 staan deze sessies voor zowel belanghebbendenorganen als sociale partners weer op het programma.

Themadagen

Stap heeft via de Stap Academy in 2020 twee themadagen georganiseerd voor leden van de Belanghebbendenorganen. De themadagen hebben als doel om bij te dragen aan de permanente educatie van de leden van de Belanghebbendenorganen. Het bestuur en de RvT waren tevens op deze themadagen vertegenwoordigd.

Beloningsbeleid

Stap voert een beheerst beloningsbeleid. Stap heeft daarbij een afweging gemaakt op basis van de (lange termijn) doelstellingen van Stap, de arbeidsmarkt, de verantwoordelijkheid, de aan de functies gestelde eisen en het tijdsbeslag. Het uitgangspunt van het beloningsbeleid is dat de honorering voldoende aantrekkelijk is om goede bestuurders aan te trekken en dat het tegelijkertijd aansluit bij de maatschappelijk gangbare opvattingen. Hierbij is aansluiting gezocht bij de Wet Normering Topinkomens. Het beloningsbeleid is van toepassing op de bestuursleden en de Raad van Toezicht. De jaarlijkse vaststelling van de hoogte van de beloning vindt plaats door het Bestuur onder goedkeuring van de Raad van Toezicht.

In 2019 is geconstateerd dat de tijdsbesteding van enkele bestuursleden voor de structurele werkzaamheden niet meer in verhouding stond tot de vergoeding. Daarom is de tijdsbeding voor bestuursleden die deze werkzaamheden verrichten per 1 oktober 2019 uitgebreid met één dagdeel per week. De bijbehorende jaarvergoeding is verhoogd met € 18.500,- op jaarbasis, gebaseerd op een uitbreiding van de tijdsbesteding van één dagdeel per week. Het basisbedrag voor de jaarvergoeding is daarbij ongewijzigd gebleven.

---

⁴ Zie de website over de internetconsultatie op <https://www.internetconsultatie.nl/wettoekomstpensioenen> met de reactie van: - Stap op <https://www.internetconsultatie.nl/wettoekomstpensioenen/reactie/81c3190a-6e8c-4672-910a-a8a4d35fb070>, en; - vier Algemeen Pensioenfondsen op <https://www.internetconsultatie.nl/wettoekomstpensioenen/reactie/1d395feb-7b7a-46ec-bb49-4c54bb8a7811>

Dit resulteert in de volgende vergoedingen.

	Vergoeding 2020	Vergoeding 2019	Vergoeding 2018
Voorzitter Bestuur	€ 92.500	€ 78.625	€ 74.000
Lid Bestuur + voorzitter commissie	€ 74.000	€ 60.125	€ 55.500
Lid Bestuur	€ 37.000	€ 37.000	€ 37.000
Voorzitter Raad van Toezicht	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Lid Raad van Toezicht	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000

Het Bestuur voert periodiek overleg met de uitbestedingspartners over het beloningsbeleid en beoordeelt de uitvoering daarvan. Voor de vergoedingen van de leden voor het Belanghebbendenorgaan wordt als beleidsuitgangspunt de zogeheten SER-norm toegepast.

Stap heeft geen leningen verstrekt aan, noch heeft Stap vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders bouwen geen pensioen op bij Stap.

Code Pensioenfondsen

In oktober 2018 is de Code Pensioenfondsen 2018 (hierna: de Code) gepubliceerd door de Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen (MCPF). De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Dat betekent dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt. Het Bestuur werkt zoveel mogelijk in lijn met de Code.

Het Bestuur inventariseert jaarlijks de naleving van de normen van de Code en heeft vastgesteld dat Stap de Code naleeft of uitlegt. In de bijlage van dit jaarverslag is de volledige inventarisatie van de naleving van de Code opgenomen. In onderstaande tabel wordt op basis van het verzoek van de Monitoringscommissie en de Pensioenfederatie voor door hen genoemde normen vermeld of Stap deze toepast en wordt een toelichting gegeven met een verwijzing naar de paragraaf voor de beschrijving in dit jaarverslag. Daarbij wordt opgemerkt dat norm 30 niet van toepassing is op Stap.

Norm	Beschrijving norm	Leeft Stap na?	Toelichting naleving Stap
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur doet in de paragraaf 'Beleid en verantwoording' en het hoofdstuk "Verslag van het boekjaar" verslag over het in 2020 gevoerde beleid, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die zijn gemaakt. Daarnaast wordt per Pensioenkring in het hoofdstuk van de betreffende Pensioenkring verslag gedaan over het beleid met betrekking tot de Pensioenkring. De financiële verantwoordingen van de Pensioenkringen zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Financiële opstelling' van de betreffende Pensioenkringen.
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur licht in de paragrafen 'Het Bestuur', 'Bestuursbureau', 'Raad van Toezicht' en 'Geschiktheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit' de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden

Norm	Beschrijving norm	Leeft Stap na?	Toelichting naleving Stap
			toe, alsmede de zelfevaluatie en de tussentijdse check die plaatsvindt. De samenstelling van het Belanghebbendenorgaan wordt per Pensioenkring toegelicht in het hoofdstuk van de betreffende Pensioenkring.
33	In zowel het Bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het Bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het Bestuur te bevorderen.	Ja, legt uit	Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich.
39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het Bestuur, na het horen van de Raad van Toezicht over de procedure. Een lid van de Raad van Toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het Bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het Bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het Bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het Bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	Ja, legt uit	Stap kent voor elke Pensioenkring een Belanghebbendenorgaan (BO) en daarnaast een Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). De VvBO wordt gevormd door de voorzitters van alle BO's. Een bestuurslid wordt benoemd, geschorst en ontslagen door de VvBO. Een lid van de Raad van Toezicht wordt eveneens benoemd, geschorst en ontslagen door de VvBO. Het type Pensioenkring is bepalend voor de samenstelling van het BO en de benoeming, schorsing en het ontslag van de leden vindt conform de Code plaats.
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De Raad van Toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in paragraaf 'Verslag van de Raad van Toezicht'.
58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In paragraaf 'Karakteristieken van het algemeen pensioenfonds' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.
62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in paragraaf 'Verantwoord Maatschappelijk Beleggen' de overwegingen toe omtrent verantwoord beleggen.
64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In paragraaf 'Gedragscode' rapporteert het bestuur over de naleving van de Gedragscode van Stap en in de paragraaf 'Geschiktheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit' over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.

Norm	Beschrijving norm	Leeft Stap na?	Toelichting naleving Stap
65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In de paragraaf 'Klachten, geschillen en onregelmatigheden' wordt de procedure toegelicht en wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Geschiktheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het Bestuur toetst de geschiktheid van de bestuursleden bij het aantreden en gedurende de zittingstermijn. Hiertoe is per bestuursfunctie een profielschets opgesteld. Het programma voor permanente educatie van bestuursleden waarborgt dat de geschiktheid van bestuursleden op peil blijft en waar nodig wordt verbreed of ontwikkeld. In 2020 zijn in het kader van permanente educatie relevante seminars en diverse studiedagen bijgewoond. Het Bestuur heeft daarnaast themadagen georganiseerd over actuele thema's in de sector zoals het Pensioenakkoord en volgt de regelmatige updates vanuit SPO Perform.

Om het eigen functioneren te evalueren, heeft het Bestuur van Stap op 19 mei 2021 een zelfevaluatie over 2020 uitgevoerd. Naast geschiktheid en competenties komen hierbij ook gedrag en cultuur van de bestuursleden en van het team aan bod. Het Bestuur heeft beoordeeld dat het voldoende deskundig, competent en professioneel is. Het team is complementair en er is sprake van een goede samenwerking. Het Bestuur heeft een aantal actiepunten benoemd en deze worden in 2021 opgevolgd.

Alle Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen hebben in het eerste helft van 2021 een zelfevaluatie uitgevoerd. In het verslag van de verschillende Belanghebbendenorganen wordt hier op ingegaan. In verband met de wijziging in de samenstelling van de Raad van Toezicht heeft de Raad van Toezicht op 26 april 2021 een zelfevaluatie uitgevoerd.

Wet- en regelgeving

Het Bestuur volgt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwgezet. Het Bestuur analyseert de voor de Pensioenkringen relevante wijzigingen en bespreekt de opvolging ervan in de bestuursvergaderingen.

Het Bestuur heeft – naast diverse andere wet- en regelgeving – gedurende 2020 stil gestaan bij en invulling gegeven aan de ontwikkelingen en mogelijke gevolgen hiervan voor zowel Stap als haar Pensioenkringen ten aanzien van de volgende wet- en regelgeving:

- het Pensioenakkoord;
- Wet digitale overheid;
- Dutch Stewardship Code;
- IMVB convenant;
- Shareholders Rights Directive ("SRD II");
- Implementatiewet registratie UBO.

Gedragscode

Stap heeft een Gedragscode die betrekking heeft op:

- vertrouwelijkheid van gegevens;
- relatiegeschenken;
- nevenfuncties;
- melding van belangenconflicten;
- omgang met koersgevoelige informatie.

stap

De Gedragscode, gebaseerd op de modelgedragscode die is uitgevaardigd door de Pensioenfederatie, is van toepassing op alle bestuursleden, de leden van de Belanghebbendenorganen, de Raad van Toezicht en de medewerkers van het Bestuursbureau. De Compliance Officer ziet toe op de naleving van deze Gedragscode. De Compliance Officer doet in dit kader een jaarlijkse uitvraag en heeft van alle personen op wie de Gedragscode van toepassing is een verklaring ontvangen over de specifieke naleving van de Gedragscode. Op grond van de ontvangen verklaringen heeft de Compliance Officer vastgesteld dat de Gedragscode in geest en letter is nageleefd.

Klachten, geschillen en onregelmatigheden

Klachten en geschillen kunnen door belanghebbenden schriftelijk of via de website worden gemeld. De klachten- en geschillenregeling is beschikbaar op de website van Stap.

In 2020 zijn 3 klachten afgehandeld en geen geschillen van deelnemers gemeld. In 2020 heeft daarnaast nog aanvullende communicatie plaatsgevonden over een geschil waar de Geschillencommissie in 2019 een uitspraak over heeft gedaan.

De Klachtenregeling en het Reglement Geschillencommissie zijn in 2020 geactualiseerd.

Klokkenluidersregeling

Onregelmatigheden die binnen Stap, zijn organen of bij uitbestedingspartners worden gesignaleerd, kunnen worden gerapporteerd aan de contactpersoon op grond van de klokkenluidersregeling van Stap. De klokkenluiderregeling van Stap is in 2020 herijkt aan de hand van de Model Klokkenluidersregeling zoals deze is uitgebracht door de Pensioenfederatie. In de regeling is opgenomen dat de melding gedaan kan worden bij de voorzitter van het Bestuur of de voorzitter van de Raad van Toezicht indien de melding betrekking heeft op het Bestuur. Wanneer de klokkenluider om motiverende redenen geen melding wil doen bij de genoemde functionarissen, kan de melding worden gedaan bij de Compliance Officer.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2019 heeft de Pensioenfederatie samen met haar leden de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (Gedragslijn) vastgesteld. Deze Gedragslijn beschrijft hoe de pensioensector persoonsgegevens verwerkt. Deze Gedragslijn stemt overeen met bepalingen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en wordt periodiek getoetst op wijzigingen in de Uitvoeringswet AVG. De Gedragslijn geeft geen nieuwe regels, maar is vooral een verduidelijking van de manier waarop pensioenuitvoerders om moeten gaan met de persoonsgegevens die zij verwerken.

De Gedragslijn heeft een bindend karakter voor pensioenfondsen die lid zijn van de Pensioenfederatie. Stap is lid van de Pensioenfederatie. De Gedragslijn trad in werking op 1 juli 2019 en met ingang van 1 januari 2020 dienen pensioenfondsen jaarlijks te rapporteren over de naleving van de Gedragslijn.

Stap heeft geconstateerd dat de dienstverlening van Stap en de uitbestedingspartners van Stap over boekjaar 2020 voldoet aan de AVG-wetgeving en dat de uitvoering compliant is met de Gedragslijn. Om aan de AVG-wetgeving te voldoen en de naleving van de Gedragslijn te realiseren, heeft Stap onder andere een privacybeleid en een privacy statement opgesteld en dataregisters en een toestemmingsregister ingericht. Periodiek wordt door de Privacy Officer van Stap beoordeeld of de (beleids)documenten nog aan de AVG-wetgeving en de Gedragslijn voldoen.

De uitbestedingspartner voor de pensioenadministratie TKP heeft een Privacy Control Framework (PCF) geïmplementeerd en laat hierop jaarlijks een privacy audit uitvoeren. De meest recente privacy audit is uitgevoerd voor de periode van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2020. De onafhankelijke auditor is op grond van haar werkzaamheden van oordeel dat de interne beheersingsmaatregelen die verband houden met het PCF in alle van materieel belang zijnde aspecten op afdoende wijze zijn opgezet, bestaan en effectief werkten in 2020.

Communicatie met DNB

Het Bestuur heeft, naast het reguliere toezicht, in 2020 contact gehad met DNB over onder andere collectieve waardeoverdrachten, de jaarlijkse uitvraag naar niet-financiële risico's, de actualisatie van herstelplannen van de Pensioenkringen en de opvolging van de bevindingen van het on site onderzoek naar beleggingen en risicobeheer dat DNB eind 2019 heeft uitgevoerd.

Stap heeft op 24 april 2020 het door DNB gevraagde plan van aanpak, inzake de opvolging van de bevindingen van het on site onderzoek naar beleggingen en risicobeheer, verstrekt aan DNB. In december 2020 zijn hiervoor conform het plan van aanpak de laatste documenten aangeleverd aan DNB. Op 30 maart 2021 heeft DNB gemeld dat de conclusie van DNB is dat Stap in voldoende mate aan alle door DNB gestelde verwachtingen heeft voldaan.

DNB heeft Stap in 2020 geselecteerd om deel te nemen aan het sectoronderzoek naar de beheersing van het liquiditeitsrisico bij pensioenfondsen. Het onderzoek richtte zich op het uitwisselen van onderpand om het tegenpartijrisico van derivatentransacties te beheersen. Omdat veel pensioenfondsen het onderpand in cash uitwisselen verwacht DNB dat dit zal toenemen zodra de tijdelijke vrijstelling voor centrale clearing onder de EMIR regelgeving afloopt. Stap heeft hieraan opvolging gegeven en DNB heeft in december 2020 teruggekoppeld dat zij naast twee observaties geen verdere opmerking hebben.

In 2020 zijn geen dwangsommen of boetes aan Stap opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan Stap gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van Stap gebonden aan toestemming van DNB.

Communicatie met Autoriteit Financiële Markten (AFM)

Stap heeft meegedaan aan het onderzoek van AFM om inzicht te krijgen in de wijze waarop pensioenfondsen communiceren over verlagingen van de pensioenopbouw. Dit onderzoek werd door AFM uitgevoerd bij pensioenfondsen die in 2020 het opbouwpercentage hebben verlaagd. AFM heeft een aanbeveling gedaan inzake het beschikbaar stellen van het pensioenreglement en enkele verdere verbeterpunten aangedragen. De aanbevelingen zijn door Stap overgenomen.

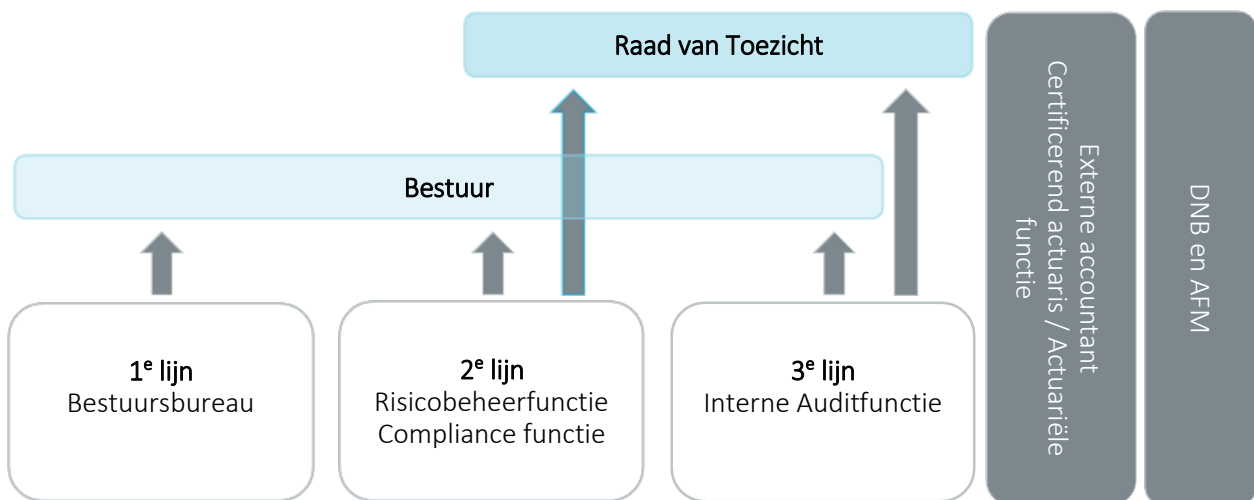
Daarnaast heeft er in september 2020 een verkennend gesprek plaatsgevonden tussen AFM en leden van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino. Onderwerp van gesprek was het verkennend onderzoek dat AFM uitvoert naar transparantie in uitvoeringskosten.

1.4 Integraal Risicomanagement

In het kader van een beheerste en integere bedrijfsvoering werkt Stap voor het Integraal Risicomanagement (IRM) volgens het "Three Lines Model" en heeft daarvoor een IRM-raamwerk opgezet. Zowel de risico's op het niveau van de verschillende Pensioenkringen als op het niveau van Stap worden met dit raamwerk gemonitord, beoordeeld en gemanaged. Het raamwerk wordt ondersteund door de IRM tool van CERRIX.

Governance

De uitvoering van IRM heeft Stap geborgd in de governance structuur met het "Three Lines Model" voor haar risico governance. Het "Three Lines Model" van het Institute of Internal Auditors vervangt het tot 2020 gangbare "Three Lines of Defense" model. Het model zoals Stap dat hanteert wordt hieronder getoond.

In dit model gaat Stap uit van een gelaagde structuur en de vereisten in het kader van IORP II:

- Volgens dit model is de 1e lijn (het Bestuursbureau) verantwoordelijk voor het identificeren, beoordelen en managen van risico's die voorkomen bij de uitvoering van de dagelijkse processen van Stap.
- De 2e lijn (de Risicobeheerfunctie en de Compliance Officer) monitort of de identificatie, de beoordeling en het managen van de risico's door de 1e lijn adequaat is geweest. Daarnaast geeft de 2e lijn ook haar eigen oordeel over de identificatie, de beoordeling en het managen van de risico's door de 1e lijn, alsmede advies over mogelijke verbeteringen daarvan. De 2e lijn rapporteert rechtstreeks aan het Bestuur en aan de Raad van Toezicht. En daarnaast kan de Raad van Toezicht ook vrijblijvend advies aan de 2e lijn vragen indien daar aanleiding toe bestaat.
- De 3e lijn (de Interne Auditfunctie) heeft een controlerende functie, geeft assurance over de risico- en controlecyclus binnen Stap en rapporteert rechtstreeks aan het Bestuur en de Raad van Toezicht.

IRM-raamwerk

Het IRM-raamwerk van Stap is onder andere gebaseerd op het COSO ERM-model en het referentiekader van DNB voor IRM. Het IRM-raamwerk van Stap maakt een onderscheid tussen de definities van de risicocategorieën op het niveau van Stap als instelling en op het niveau van de Pensioenkringen. Het IRM-raamwerk is erop gericht het risicomanagementproces maximaal te integreren in de bestuurlijke besluitvormingsprocessen en de uitvoering ervan en de risicobeheersing te optimaliseren.

Risicocategorieën

Voor een adequate risicobeheersing heeft Stap haar risicotaxonomie begin 2020 geactualiseerd. In het IRM-raamwerk onderkent Stap de volgende risicoclusters: strategische risico's, financiële risico's, operationele risico's en compliance risico's. Daarbij maakt Stap gebruik van categorisering naar risico's gebaseerd op de FIRM methodologie⁵ van DNB. Stap heeft op grond van het specifieke karakter van een algemeen pensioenfonds naast de reguliere FIRM categorieën vier additionele risicocategorieën toegevoegd, te weten: strategie risico, governance risico, werkgeversrisico en liquiditeitsrisico.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de risicostructuur die Stap hanteert. Hierbij is tevens inzichtelijk gemaakt op welk niveau de risicocategorieën betrekking hebben: op het niveau van Stap, de Pensioenkringen of beiden.

Risicocluster	Risicocategorie	Niveau
Strategische risico's	Strategie	Stap
	Propositie	Stap
	Omgeving	Stap en Pensioenkringen
Financiële risico's	Matching- en rente	Stap en Pensioenkringen
	Markt	Pensioenkringen
	Krediet	Stap en Pensioenkringen
	Liquiditeit	Stap en Pensioenkringen
	Verzekeringstechnisch	Pensioenkringen
Operationele risico's	Operationeel	Stap
	Uitbesteding	Stap en Pensioenkringen
	IT	Stap en Pensioenkringen
	Governance	Stap en Pensioenkringen
	Werkgever	Stap
Compliance risico's	Juridisch	Stap en Pensioenkringen
	Integriteit	Stap en Pensioenkringen

Stap onderscheidt enkele risicocategorieën op het niveau van zowel Stap als de Pensioenkringen. De duiding van deze risicocategorieën kan echter per niveau verschillen.

Risico- en controlecyclus

Het IRM-raamwerk wordt geborgd in de reguliere risico- en controlecyclus van Stap. Deze cyclus omvat onder andere de periodieke identificatie en analyse van de belangrijkste risico's (jaarlijkse risk self assessments), het vaststellen en implementeren van de benodigde beheersingsmaatregelen, de rapportage over de risico's (identificatie, beoordeling) en de beheersing van de risico's, het monitoren van de effectiviteit van de beheersmaatregelen en de mogelijke aanpassing daarvan.

In de risicomangementrapportages wordt elk kwartaal aan de hand van bovenstaande risicotaxonomie gerapporteerd aan het Bestuur over de risico's van Stap en de Pensioenkringen en de beheersing daarvan. Daarbij worden de risico's in onderlinge samenhang beschouwd. De rapportages worden tevens ter informatie aan de Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen en de Raad van Toezicht verstrekt.

Doelstellingen

Stap heeft financiële en niet-financiële doelstellingen gedefinieerd die passen bij haar missie en visie. Deze doelstellingen worden binnen Stap onderscheiden naar doelstellingen op het niveau van Stap als instelling en naar doelstellingen op het niveau van de Pensioenkringen. In onderstaande tabel worden deze doelstellingen weergegeven.

⁵ FIRM is de risicomethodologie van DNB die ten grondslag ligt aan de vernieuwde toezichtaanpak FOCUS! van DNB.

Doelstellingen niveau Stap		Doelstellingen niveau Pensioenkring	
Marktbenadering gericht op beheerste groei	Financiële doelstelling	Verantwoorde pensioenopbouw	Financiële doelstelling
Beheerste bedrijfsvoering gericht op toekomstbestendigheid	Niet-financiële doelstelling	Verstrekken van de nominale pensioenaanspraken	Financiële doelstelling
Integere bedrijfsvoering	Niet-financiële doelstelling	Streven naar waardevast houden van pensioenrechten	Financiële doelstelling
Maatschappelijk verantwoord beleggen passend bij de aard van de instelling	(Niet-) Financiële doelstelling	Adequate communicatie	Niet-financiële doelstelling

Risicobereidheid

Het Bestuur heeft de risicobereidheid voor Stap vastgesteld als onderdeel van de risico- en controlecyclus. De risicobereidheid is de mate waarin het Bestuur bereid is risico's te nemen om de doelstellingen van Stap en haar Pensioenkringen te kunnen bereiken.

Hieronder wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Stap weergegeven. De totale risicohouding van Stap is te omschrijven als risico avers. De risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van de Pensioenkringen is vastgesteld in dialoog met de Belanghebbendenorganen. Deze is opgenomen in de risicoparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Doelstelling niveau Stap	Risicobereidheid Stap
Marktbenadering gericht op beheerste groei	Stap blijft binnen de grenzen van de actuele businesscase (ter borging van toekomstbestendigheid) en de bijbehorende 'beliefs' op basis van 'uitlegbaarheid'.
Beheerste bedrijfsvoering gericht op toekomstbestendigheid	De bedrijfsvoering wordt juist, volledig en tijdig uitgevoerd en is in lijn met wet- en regelgeving en de interne standaarden van Stap. Er vinden geen operationele verstoringen plaats die de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening voor Pensioenkringen bedreigen.
Integere bedrijfsvoering	Er zijn geen overtredingen op het gebied van wet- en regelgeving, zowel intern als extern, toegestaan.
Maatschappelijk verantwoord beleggen passend bij de aard van de instelling en de Pensioenkringen	Beleggingen moeten passend zijn binnen het actuele en overkoepelende ESG beleid van Stap.

Risico-inschatting en risico beheersing

Het Bestuur identificeert en beoordeelt de risico's op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

De jaarlijkse RSA heeft begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt, daaronder begrepen de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risk self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden. De uitkomst van de RSA zal tevens als input dienen voor de Eigen Risicobeoordeling.

Belangrijkste strategische en operationele risico's voor Stap

Stap heeft als algemeen pensioenfonds een eigen bedrijfsvoering met strategische en operationele risico's. Het Bestuur heeft begin 2020 de belangrijkste risico's voor de bedrijfsvoering van Stap als instelling vastgesteld. Deze worden hierna toegelicht. De belangrijkste risico's voor de Pensioenkringen zijn toegelicht in de risicoparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Strategie risico

Er worden hoge eisen gesteld aan het verandervermogen van alle schakels in de pensioenketen van Stap door verschillende ontwikkelingen, waaronder de komst van een nieuw pensioenstelsel. Hiervoor is in de RSA het strategie risico onderkend dat de organisatie van Stap en haar strategische uitbestedingspartners mogelijk onvoldoende wendbaar zijn om adequaat in te spelen op kansen en ontwikkelingen in de markt en op veranderingen in wet- en regelgeving (zowel op nationaal als op Europees niveau). Om dit risico te mitigeren zijn onder andere de volgende beheersmaatregelen ingeregeld:

- In het periodiek strategisch overleg met de strategische uitbestedingspartners wordt het verandervermogen geagendeerd.
- Het Bestuur evalueert het strategisch plan periodiek en daarbij wordt tevens aandacht geschonken aan de wendbaarheid van de organisatie van Stap zelf.
- Stap evalueert periodiek de uitbestedingsovereenkomst en de SLA met de uitbestedingspartners.
- Het Bestuur volgt de ontwikkelingen in de pensioensector en de relevante wet- en regelgeving.

Propositierisico

Indien de propositie van Stap onvoldoende aansluit op de markt, bestaat de mogelijkheid dat Stap haar groei doelstellingen niet of niet tijdig realiseert. De volgende beheersmaatregelen zijn onderkend om dit risico te mitigeren:

- het periodiek monitoren en indien nodig herijken van de marktpropositie van Stap;
- het agenderen, monitoren en evalueren van offerte trajecten;
- de periodieke evaluatie van het toetredingsbeleid en customer journey's;
- de voorbereiding met het programma "Pensioenakkoord bij Stap"

Stap is ultimo 2020 het grootste algemeen pensioenfonds in Nederland. De groei van Stap verloopt beheerst en de concurrentie (en daarmee de keuzevrijheid voor potentiële klanten) neemt toe. De totale groei van de markt voor algemeen pensioenfondsden vakt af. Door de toetreding van de voormalige pensioenfondsden Invista en Fresenius tot Pensioenkring 2 en de exclusieve onderhandeling voor een nieuwe Single-client Pensioenkring ultimo boekjaar, is dit risico gedurende 2020 afgenomen. Door het beleggen van de marketing- en sales functie binnen de organisatie van Stap met een bestuursadviescommissie acht het Bestuur van Stap het risico naar de toekomst toe voldoende beheerst.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht.

Het programma “Pensioenakkoord binnen Stap” is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.

Uitbestedingsrisico

Onder het uitbestedingsrisico verstaat Stap het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden of door derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Voor de beheersing van het uitbestedingsrisico heeft Stap onder andere de volgende beheersmaatregelen getroffen:

- Stap beschikt over marktconforme uitbestedingsovereenkomsten met al haar uitbestedingspartners, die voldoen aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding.
- De afspraken omtrent de uitbestede werkzaamheden en informatieverschaffing zijn contractueel vastgelegd in een Service Level Agreement met bijbehorende kritische performance indicatoren.
- Stap ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages van haar strategische uitbestedingspartners (maand-, kwartaal- en SLA-rapportages), die in de adviescommissies en bestuursvergaderingen worden besproken.
- Stap vormt een oordeel over de kwaliteit van de interne beheersing bij de uitbestedingspartijen en over de maatregelen die de uitbestedingspartijen nemen om de kwaliteit te verbeteren op basis van extern gecertificeerde ISAE 3402-type II verklaringen en aanvullende assurance verklaringen.
- Stap voert periodiek strategisch overleg met de uitbestedingspartners.

Met voorgaande beheersmaatregelen is Stap in staat het uitbestedingsrisico adequaat te monitoren en te beheersen en acht Stap het risico voldoende beheerst.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages.

Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDos) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma “Pensioenakkoord binnen Stap” nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico’s acht Stap deze risico’s voldoende beheerst.

Coronacrisis – Operationeel en uitbestedingsrisico

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het coronavirus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap gehad. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico’s op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico’s onderkend. De risico’s op het niveau van Stap zijn hierna beschreven. In het hoofdstuk Risicoparagraaf van de Pensioenkringen wordt ingegaan op de financiële risico’s voor de betreffende Pensioenkring.

Stap heeft het operationeel en uitbestedingsrisico onderkend als gevolg van het coronavirus en heeft voldoende aandacht voor de continuïteitsplannen en voorbereidingen/maatregelen om de gevolgen van een pandemie te beheersen. Daarbij is minimaal invulling gegeven aan de volgende onderwerpen:

- proactief volgen van de ontwikkelingen rondom de pandemie;
- in kaart brengen en analyseren van de mogelijke gevolgen voor Stap van een pandemie (expliciete impact analyse);
- beoordelen van de bestaande business continuity plannen (BCP’s) op toereikendheid, waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijke operationele gevolgen van een pandemie;
- expliciet meenemen van het pandemie scenario in de teststrategie van de BCP’s;
- rekening houden met veranderend gedrag en voorkeuren van klanten en personeel;
- nagaan of externe dienstverleners en/of kritische leveranciers toereikende maatregelen hebben getroffen en voldoende voorbereid zijn op een pandemie;
- dagelijkse corona rapportage aan het Bestuur;
- een wekelijkse en later periodieke (corona)update aan de Belanghebbendenorganen.

Door de Manager Risk zijn in samenspraak met het Bestuursbureau de belangrijkste risico’s van de COVID-19 situatie in kaart gebracht en gedurende het jaar gemonitord. Er zijn tevens fallback scenario’s bepaald in geval van ziekte van bestuursleden of medewerkers van het Bestuursbureau. Daarnaast is door periodieke afstemming met de uitbestedingspartners navraag gedaan over de continuïteit van de uitbestede werkzaamheden ten aanzien van Pensioenbeheer en Vermogensbeheer.

De continuïteit van de bedrijfsvoering is goed gewaarborgd. Alle processen lopen sinds de start van de coronacrisis door en ook de reguliere vergaderingen, overleggen en onderlinge afstemmingen worden met behulp van digitale communicatiemiddelen voortgezet. Dit geldt ook voor de dagelijkse monitoring van de uitbestedingspartners, waar alle processen zonder verstoringen worden uitgevoerd.

Op de Mijn omgevingen van de Pensioenkringen is extra informatie naar aanleiding van het coronavirus gepubliceerd en de Pensioendesck is bereikbaar voor de deelnemers en pensioengerechtigden. Op basis van het aantal en aard van de telefoontjes en e-mails die zijn ontvangen van deelnemers en gepensioneerden, wordt beoordeeld of aanvullende communicatie nodig is.

Belangrijkste financiële risico's voor Stap

Naast het hiervoor reeds beschreven propositierisico vormen het krediet- en liquiditeitsrisico's als financiële risico's op het niveau van Stap een potentiële bedreiging voor de continuïteit van Stap. De financiële risico's van de Pensioenkringen, zoals het renterisico, worden in de risicoparagraaf van de betreffende Pensioenkring beschreven.

Kredietrisico

Het belangrijkste kredietrisico betreft het niet nakomen van de financieringsafspraken door Aegon Nederland N.V. (Aegon), zoals in de overeenkomst tussen Stap en Aegon is overeengekomen. Dit heeft mogelijk een negatieve impact op financiering en liquiditeit van Stap. Door de credit rating van Aegon Nederland N.V. te monitoren wordt het kredietrisico beheerst. Het Bestuur heeft daarnaast periodiek strategisch overleg met Aegon Nederland N.V.

Liquiditeitsrisico

Het belangrijkste financierings- en liquiditeitsrisico betreft het risico dat Stap onvoldoende eigen vermogen of werkkapitaal heeft. De financieringsafspraken tussen Aegon en Stap zijn voor de komende jaren gecontinueerd. Het liquiditeitsrisico wordt op niveau van Stap gemitigeerd door het periodiek monitoren van de exploitatiebegroting van Stap en door het voeren van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Indien blijkt dat Stap additionele liquiditeiten nodig heeft, dan kan Stap binnen de kaders van de financieringsafspraken in de overeenkomst aanspraak maken op de garantstelling door Aegon.

1.5 Beleggingen

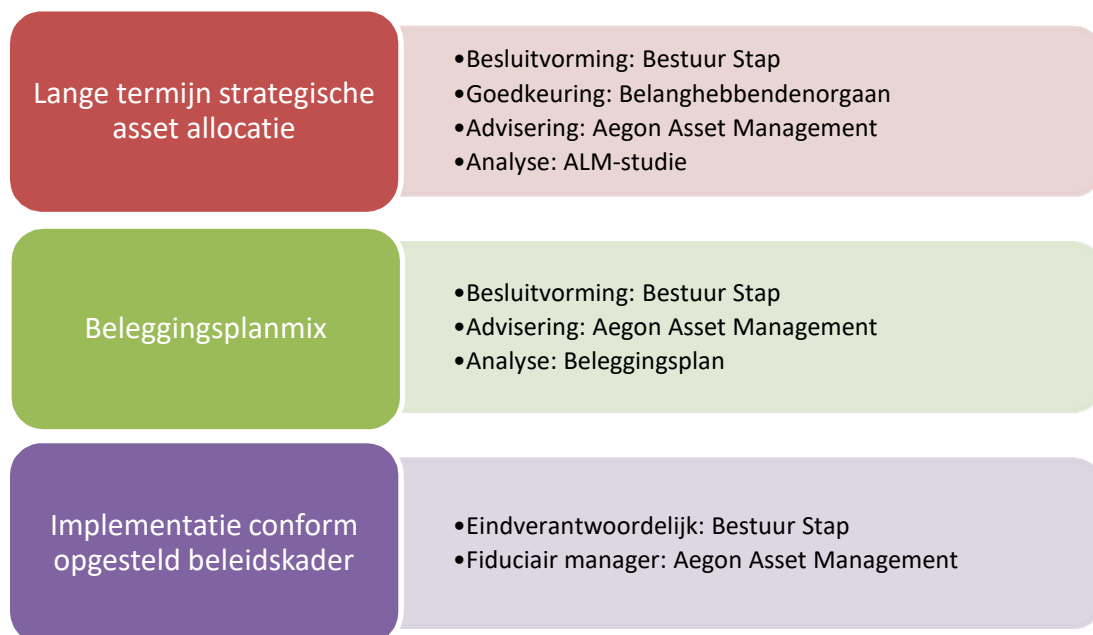
Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van Stap is gebaseerd op de doelstellingen en ambities van de afzonderlijke Pensioenkringen. Om de doelstellingen en ambities van de Pensioenkringen te realiseren, wordt zo belegd dat een optimaal rendement wordt behaald tegen aanvaardbare risico's.

Het fiduciair beheer wordt voor elke Pensioenkring uitgevoerd vanuit acht (Pensioenkring overstijgende) investment beliefs van Stap:

1. strategisch beleggingsbeleid vormt de belangrijkste beslissing binnen het beleggingsproces;
2. beleggingsrisico nemen loont;
3. eenvoud als vertrekpunt;
4. passief, tenzij de verwachting bestaat dat, rekening houdend met de extra kosten en risico's van een actieve strategie, een extra rendement ten opzichte van de benchmark kan worden behaald;
5. naar aanleiding van het strategisch beleggingsbeleid dekt de Pensioenkring onbeloofd risico af;
6. diversificatie voegt waarde toe;
7. illiquiditeit verhoogt het rendement;
8. maatschappelijke Verantwoord Beleggen verlaagt het risicoprofiel (ESG).

Tenminste één keer per 3 jaar voert Stap voor elke Pensioenkring een Asset Liability Management (ALM) studie uit. De ALM studie geeft per Pensioenkring inzicht in de verwachte toekomstige ontwikkeling van de premie, de toeslagverlening, het pensioenresultaat, de dekkingsgraad en de risico's die zijn verbonden aan het beleggingsbeleid van de betreffende Pensioenkring. De lange termijn strategische asset allocatie van de Pensioenkring wordt door middel van de ALM-studie getoetst.

De lange termijn strategische asset allocatie moet elke Pensioenkring in staat stellen om op lange termijn haar ambities te kunnen realiseren. Deze asset allocatie wordt per Pensioenkring in beginsel voor een tijdshorizon van de lengte van de economische cyclus (circa 15-jaar) vastgesteld. De besluitvorming over de lange termijn strategische asset allocatie ligt bij het Bestuur van Stap, waarbij het Belanghebbendenorgaan van de Pensioenkring een goedkeuringsrecht heeft. Advisering vindt plaats door de fiduciair manager: Aegon Asset Management.

Zolang de feitelijke portefeuille zich binnen de strategische bandbreedtes bevindt en er geen omstandigheden zijn die de lange termijn doelstellingen onder druk zetten wordt de Beleggingsplanmix jaarlijks bij aanvang van het jaar gelijkgesteld aan de feitelijke portefeuille. Slechts wanneer het algemeen risicoprofiel van de portefeuille niet past bij de macro-economische omstandigheden of wanneer een beleggingscategorie niet aan de doelstellingen dreigt te voldoen, zal voor middellange termijn de portefeuille worden bijgestuurd. De Beleggingsplanmix is het instrument om invulling te kunnen geven aan deze keuzes. Een middellange termijn aanpassing van de beleggingsportefeuille wordt onderbouwd in het Beleggingsplan. De Beleggingsplanmix gewichten zijn altijd begrensd door de bandbreedtes van de strategische portefeuille. Besluitvorming betreffende de Beleggingsplanmix vindt plaats door het Bestuur van Stap.

In de volgende paragrafen is zowel een terugblik op de marktontwikkelingen als een vooruitblik op de financiële markten opgenomen. Aansluitend wordt ook ingegaan op het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Voor nader inzicht in het beleggingsbeleid van de Pensioenkringen wordt verwezen naar de beleggingsparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Terugblik marktontwikkelingen

Algemeen

Het jaar 2020 stond volledig in het teken van de coronacrisis. Deze pandemie begon eind 2019 in Azië en sloeg in het eerste kwartaal van 2020 hard toe in de rest van de wereld. Eerst daalden de meer risicovolle beleggingen significant in waarde en liepen koersen van “veilige” staatsobligaties fors op. Door snel ingrijpen van centrale banken en overheden werd de daling gestopt en stabiliseerde de markt.

Na het eerste kwartaal werd de weg omhoog opnieuw gevonden en konden de meeste beleggingscategorieën het jaar zelfs positief afsluiten. In het vierde kwartaal van 2020 werd het positieve sentiment gevoed door de succesvolle ontwikkeling van een aantal vaccins tegen COVID-19, dat hoop gaf op een economisch herstel in 2021. Zelfs het ontstaan van gemuteerde en nog besmettelijker varianten van het virus had daardoor geen duidelijke negatieve impact op financiële markten. Op de valreep wisten de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk ook nog een Brexit overeenkomst te sluiten.

Aandelen

Aandelen - Ontwikkelde markten

Ondanks de COVID-19 pandemie was het voor aandelenmarkten een heel goed jaar en stegen de aandelenkoersen in ontwikkelde markten met circa 14% gemeten in lokale valuta. Omdat de belangrijkste valuta ten opzichte van de euro in koers daalden bleef voor de euro-belegger een rendement van bijna 7% over. Na een scherpe terugval in het eerste kwartaal herstelden de koersen snel, toen bleek dat overheden en monetaire autoriteiten daadkrachtig ingrepen om de economie te stabiliseren en de liquiditeit in de financiële sector te waarborgen. In het laatste kwartaal verbeterde het sentiment verder. Over het gehele jaar genomen profiteerde de IT-sector het meest, daar de pandemie het gebruik van nieuwe applicaties sterk stimuleerde. Koersen in de energiesector daalden met ruim 30% doordat de olieprijs sterk onder druk kwam te staan.

Aandelen - Opkomende markten

Aandelen van opkomende markten stegen per saldo sterk in 2020. Wel daalden de valuta van de opkomende landen ten opzichte van de euro. Dit drukte het rendement in euro's enigszins, maar per saldo was het rendement circa 9% positief. Vooral de beurzen in Azië stegen sterk, mede vanwege het positief sentiment rondom de technologie aandelen. Ook herstelde deze regio relatief snel van de COVID-19 pandemie. In Oost-Europa, het Midden-Oosten, Afrika en Latijns-Amerika waren de rendementen veelal negatief. Aandelenmarkten in deze regio's worden sterker beïnvloed door cyclische sectoren als energie en nutsbedrijven, die in 2020 achterbleven bij het marktgemiddelde.

Vastrentende waarden

Het jaar 2020 was uiteindelijk een goed jaar voor vastrentende waarden ondanks de pandemie. Voor zowel staatsobligaties van de veilige landen als voor de meeste obligaties met kredietopslag daalde de rente gedurende het jaar.

Staatsobligaties

De positieve rendementen op euro staatsobligaties werden vooral bereikt door het opkoopprogramma van de Europese Centrale Bank, de nog steeds lage inflatie en inflatieverwachtingen en de vraag naar veilige beleggingen als gevolg van de pandemie. De 10-jaars rentes voor de core eurozone landen daalden met circa 40 basispunten. De Zuid-Europese landen, met Italië (-/-90 basispunten) als uitschieter, lieten een wat grotere daling zien.

Staatsobligaties opkomende landen

Staatsobligaties van opkomende landen daalden vanwege de coronacrisis scherp in het eerste kwartaal, om in de loop van het jaar te herstellen. Uiteindelijk was het rendement over het gehele jaar 2020 ruim 5% positief. Toch werd het nemen van risico per saldo niet beloond, de sterkste rendementen werden behaald in de landen met een relatief hoge kredietwaardigheid. De koersen van USD obligaties van deze kredietwaardigere landen bewegen sterker mee met de koers van Amerikaanse staatsobligaties, die fors in prijs steeg.

De risicopremie steeg van 2,9% eind 2019 naar 3,5% eind 2020. Het rendement op obligaties van high-yield-landen was slechts licht positief in 2020. Enkele landen gingen over tot het herstructureren van de schuld (Argentinië, Ecuador) en enkele landen misten couponbetalingen (Libanon, Zambia). Positieve uitschieters in dit universum waren Uruguay, Chili en Ivoorkust.

Hypotheek

De angst dat de coronacrisis grote gevolgen voor de huizen- en hypotheekmarkt zou hebben bleek ongegrond. Zowel de huizenprijzen bleven ondanks de pandemie stijgen en achterstanden op hypotheek liepen slechts zeer beperkt op. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) waren koopwoningen in november 2020 bijna 9 procent duurder dan het jaar ervoor. Hypotheekverstrekking boden in 2020 klanten met betalingsproblemen uitstel van betaling aan. Hiervan is echter maar op beperkte schaal gebruik gemaakt.

Investment grade bedrijfsobligaties

Bedrijfsobligaties werden hard geraakt door de coronacrisis in het eerste kwartaal van 2020. Mede door het snel ingrijpen van overheden en centrale banken keerde de rust terug op de markten. De aanhoudende “search for yield” en de verwachting dat vaccins eind 2020 beschikbaar kwamen zorgden voor een volledig herstel van de markt waardoor de risicopremie per saldo vrijwel onveranderd was in 2020.

Vooruitblik financiële markten

Schulden op recordhoogtes, rentes blijven laag

Het schuldenniveau wereldwijd is begin 2021 hoog en zal naar verwachting – afhankelijk van economische ontwikkelingen en maatregelen – in 2021 hoog blijven. Als gevolg van de fiscale stimuleringsmaatregelen enerzijds en de uitval van inkomsten anderzijds zijn de schulden overal ter wereld toegenomen. In ontwikkelde landen is de overheidsschuld opgelopen tot niveaus gelijk aan die tijdens de Tweede Wereld Oorlog en ook in opkomende markten heeft de ratio van overheidsschuld tot het Bruto Binnenlands Product historische records bereikt. Bij veel ondernemingen is sprake van een soortgelijke situatie. Voor een houdbare situatie dienen renteniveaus langdurig laag te blijven.

Zolang de reële rente lager is dan de reële groei en de begroting in evenwicht is neemt het relatief belang van de overheidsschulden in de economie niet verder toe. Dat betekent echter dat de terugkeer naar structureel positieve reële rentes vrijwel onmogelijk is.

Aanhoudend negatieve reële rentes hebben verregaande gevolgen voor financiële markten. Ten eerste betekenen negatieve reële rentes negatieve reële rendementen op een groot aantal vastrentende activa. Ten tweede zijn reële rentes een factor voor de waarde van reële beleggingen zoals vastgoed en infrastructuur. Ten derde, hoewel negatieve reële rentes ook een factor zijn voor de waarde van aandelen, verschilt de impact per aandelensector; lage rentes hebben vaak nadelige gevolgen voor banken en verzekeraars, terwijl veel andere sectoren hier juist van profiteren.

Herstel in zicht

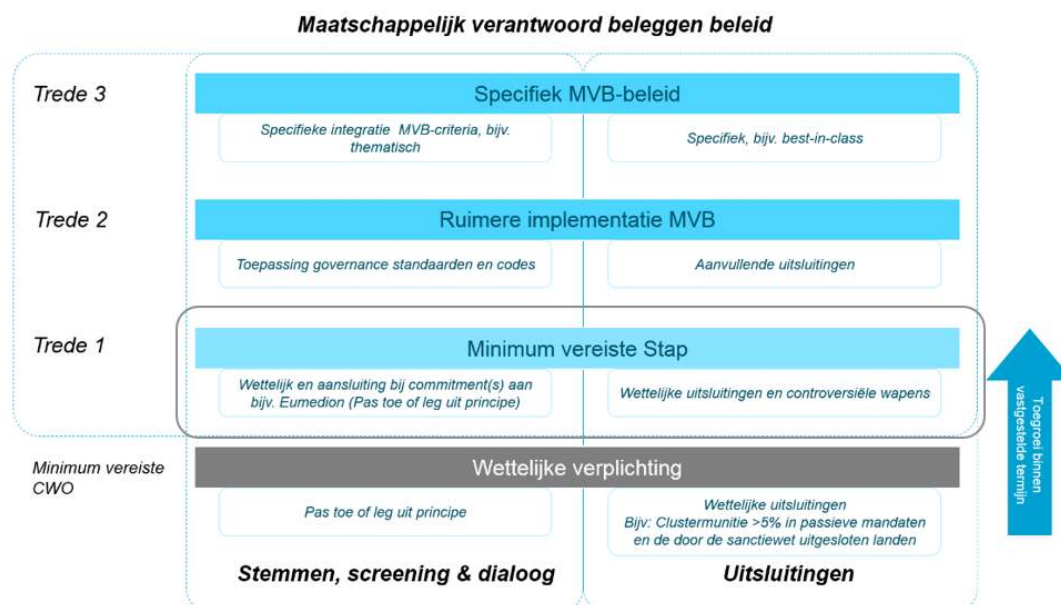
In de laatste maanden van 2020 en begin 2021 zijn wereldwijd de eerste vaccinatieprogramma's gestart die een terugkeer naar normale omstandigheden zullen ondersteunen. Dit zal tevens een rugwind betekenen voor het economisch herstel wereldwijd. Desondanks zullen sommige sectoren naar verwachting blijvend te kampen hebben met de gevolgen van de pandemie en ook op langere termijn zal de 'lockdown' invloed hebben op het consumentengedrag, de werkgelegenheid en de samenleving. Op de middellange termijn verwacht Stap herstel.

De lage renteomgeving in combinatie met een verwachting voor aantrekkende economische groei maken risicovolle beleggingscategorieën relatief aantrekkelijk. Ondanks dat de genoemde risico's nog altijd aanwezig zijn, verwacht Stap op dit moment voor de middellange termijn een herstel. Daarnaast leidt de aanhoudend lage renteomgeving ertoe dat vastrentende waarden categorieën minder aantrekkelijk zijn. Op basis van deze visie hanteert Stap een neutraal risicoprofiel in het kader van het beleggingsplan 2021, hetgeen een positionering binnen de strategische bandbreedtes inhoudt.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Met een specifiek beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen kunnen Pensioenkringen binnen Stap een actieve bijdrage leveren aan een leefbare wereld. Stap heeft de overtuiging dat integratie van ESG in het beleggingsbeleid het risicoprofiel van een portefeuille verlaagd. Stap hecht waarde aan de bevordering van goede corporate governance en maatschappelijk verantwoord beleggen.

Voor het vormgeven van het MVB-beleid heeft Stap een beleidskader vastgesteld. In dit beleidskader zijn richtlijnen opgenomen voor de invulling van het MVB-beleid binnen de afzonderlijke pensioenkringen. Voor alle pensioenkringen geldt dat alle beleggingen aan het door het Bestuur gestelde minimum van het MVB-kader dienen te voldoen. De specifieke invulling kan per Pensioenkring, maar ook per beleggingscategorie variëren. De door het Bestuur vastgestelde kaders worden in de volgende figuur weergegeven.

Dutch Stewardship Code

De Nederlandse Stewardship Code richt zich op het bevorderen van de lange termijn betrokkenheid van aandeelhouders en is opgesteld door Eumedion. De Dutch Stewardship Code is op 1 januari 2019 in werking getreden.

Als lid van Eumedion onderschrijft Stap de principes van de Nederlandse Stewardship Code Dit geldt ook voor de fiduciair beheerder Aegon Asset Management. Stap heeft in samenspraak met haar fiduciair beheerder het stewardshipbeleid gepubliceerd (zie website).

Shareholders Rights Directive II (SRD II)

De herziene EU Shareholders Rights Directive (SRD II) beoogt lange-termijn aandeelhoudersbetrokkenheid van zogenaamde ‘asset owners’ en ‘asset managers’ te bevorderen en om de transparantie te verhogen ten aanzien van de wijze waarop zij hun beleid hieromtrent uitvoeren en borgen. De implementatiewet SRD II is op 1 december 2019 in werking getreden. Stap heeft in afwachting van Nederlandse wet- en regelgeving gedurende 2019 de nodige voorbereidingen getroffen, waardoor Stap sinds 1 december 2019 compliant is met de vereisten uit SRD II.

IMVB convenant

Eind 2018 heeft de Pensioenfederatie het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Convenant (IVMB) ondertekend. Stap onderschrijft de doelstelling van het IMVB convenant.

Uitvoering MVB beleid

Hierna wordt ingegaan op de uitvoering van de onderdelen van het MVB beleid. Voor de toepassing van de specifieke uitvoering van het MVB beleid voor de Pensioenkringen wordt verwezen naar de beleggingsparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Screening en engagement

Een belangrijk uitgangspunt voor het stewardshipbeleid van Stap is dat alle ondernemingen waarin wordt belegd zich gedragen volgens de UN Global Compact Principles (UNGCP) op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie (of vergelijkbare principes). In fondsen en bij discretionaire mandaten waar Stap invloed kan uitoefenen op/inzage krijgt in de uitvoering van het MVB beleid worden de beleggingen jaarlijks gescreend op het naleven van deze principes met gebruikmaking van Sustainalytics, een gespecialiseerde externe partij.

Met ondernemingen die zich niet conform de UNGCP gedragen wordt door het Responsible Investment team van AAM een dialoog gevoerd. Een engagement traject loopt in beginsel drie jaar. Bij onvoldoende voortgang gedurende deze periode wordt een bedrijf toegevoegd aan de uitsluitingslijst.

Bij de jaarlijkse screening van de beleggingen voor 2020 voldeden 14 bedrijven waarin Stap belegt niet aan de UNGCP (eind 2019: 20 bedrijven). Van de non-compliant bedrijven zijn de beleggingen in drie bedrijven gedurende het jaar verkocht. In 2020 werd daarom met 11 bedrijven (2019: 17 bedrijven) een dialoog gevoerd over een of meerdere van de volgende thema's:

Mensenrechten	Milieu	Corruptie
6	1	6

De response op engagement bedroeg 100%. De dialoog was gericht op het verbeteren van de bedrijfsvoering ten einde de financiële prestatie en het maatschappelijk verantwoord ondernemerschap te verbeteren. In de tabel hieronder worden de resultaten van deze engagement weergegeven.

Mijlpaal 1	Mijlpaal 2	Mijlpaal 3	Mijlpaal 4
0	7	4	0

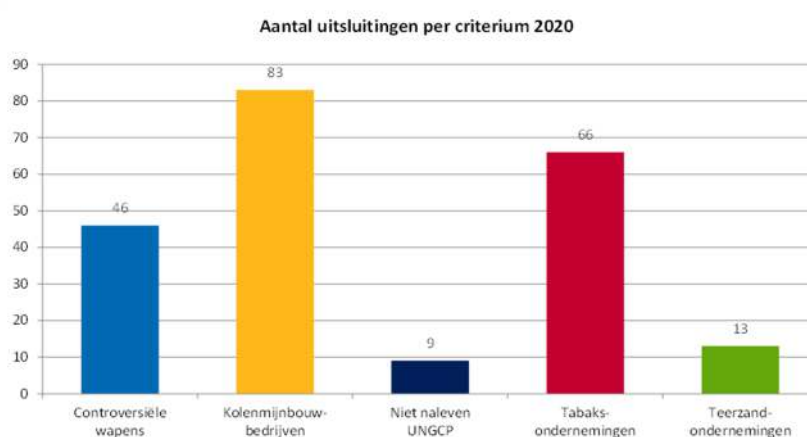
- Mijlpaal 1: Probleem aangestipt, een bedrijf heeft nog geen reactie gestuurd
- Mijlpaal 2: Reactie van een bedrijf ontvangen
- Mijlpaal 3: Bedrijf heeft aangegeven bereid te zijn om een probleem op te willen lossen en heeft concrete vervolgstappen genomen
- Mijlpaal 4: Doelstelling van de engagement bereikt

Geen van deze bedrijven is in 2020 compliant geworden met de UNGCP of heeft een dusdanige verbetering in de dialoog laten zien waardoor de dialoog kan worden afgesloten. Stap zal de dialoog met alle elf bedrijven in 2020 voortzetten.

Uitsluitingen bedrijven

Stap belegt niet in bedrijven die direct betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling, handel en onderhoud van controversiële wapens. Voor de bepaling van de lijst met uit te sluiten bedrijven maakt Stap in beginsel gebruik van de 'Controversial Weapons Radar' die door Sustainalytics wordt opgesteld.

Afhankelijk van de invulling van het MVB beleid van de Pensioenkring kan het voorkomen dat er in de ene Pensioenkring meer bedrijven en/of sectoren worden uitgesloten dan in de andere Pensioenkring. Ook kan het voorkomen dat er in verschillende beleggingscategorieën andere bedrijven/sectoren worden uitgesloten. De lijst met uitsluitingen van bedrijven wordt jaarlijks geactualiseerd. De naleving van de uitsluitingslijst bewaakt de fiduciair beheerder dagelijks. Eind 2020 bevatte de lijst met uitsluitingen 2017 bedrijven (2019: 164 bedrijven).

Bron: Aegon Asset Management

Uitsluiting vindt in het algemeen plaats op basis van de volgende criteria:

- Controversiële wapens op basis van de Controversial Weapons Radar (CWR) die wordt opgesteld door Sustainalytics. Als controversiële wapens worden de volgende soorten geclassificeerd: biologische wapens, nucleaire wapens, chemische wapens, antipersoonsmijnen, clustermunitie, munitie met verarmd uranium en witte fosfor (indien het gaat om controversiële toepassing).
- Kolenmijnbouwbedrijven welke 30% of meer van hun omzet behalen uit de winning van thermische kolen. Dit type kolen wordt verbrand met als doel elektriciteit en/of hitte op te wekken en heeft een sterk vervuilende impact op het milieu. Deze bedrijven zijn niet gediversifieerd en lopen een groot risico met betrekking tot zogenaamde 'stranded assets'.
- Bedrijven die non-compliant zijn met UNGCP en onvoldoende voortgang in de dialoog hebben getoond.
- Tabaksondernemingen welke meer dan 5% van de omzet behalen uit de productie van tabak en aan tabak gerelateerde producten. In het derde kwartaal van 2018 is besloten niet meer te beleggen in de hierboven genoemde tabaksondernemingen.

Uitsluiting landen

Op basis van de Nederlandse Sanctiewet en universeel erkende veroordelingen worden landen die betrokken zijn bij ernstige schendingen van de mensenrechten uitgesloten van beleggingen in staatsleningen. In 2020 stonden 15 landen op de uitsluitingslijst(2019: 15 landen).

Stembeleid

Stap stemt volgens haar stembeleid op aandeelhoudersvergaderingen wereldwijd, zowel voor fondsbeleggingen als voor discretionaire mandaten. Periodiek wordt getoetst of het stembeleid binnen de beleggingsfondsen waarin belegd wordt nog steeds passend is.

Voor de discretionaire mandaten en daar waar Stap invloed heeft op de uitvoering van het MVB beleid binnen de beleggingsfondsen, wordt voor stemactiviteiten gebruik gemaakt van het gespecialiseerde stemadviesbureau ISS en er wordt in beginsel gestemd conform de 'ISS International Sustainability Proxy Voting Guidelines'. In bijzondere gevallen, zoals Eumedion alerts, afwijkingen van de Nederlandse Governance Code of sector-brede aandeelhoudersresoluties, kan afgeweken worden van het ISS stemadvies.

Uitgebrachte stemmen per thema

Thema	Overname	Kapitaal-structuur	Bestuur	Reorganisatie & fusies	Mensen-rechten	Bedrijfs-specifiek	Compen-satie	Overig
Uitgebrachte stemmen	151	1.501	9.693	274	11	4.130	1.964	158
Afwijkend van management	18	188	727	23	7	172	368	68
Afwijken van policy	-	2	6	-	-	7	2	2

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen

Bij 17 Nederlandse ondernemingen is er op tenminste één agendapunt tegen het management gestemd. In meeste gevallen betreffen het stemmen tegen de voorstellen van het management van Europese bedrijven met een vestiging in Nederland. In zes gevallen betreft het stemmen tegen de voorstellen van het management van Nederlandse ondernemingen. Voor enkele van deze ondernemingen geldt dat er tegen het management is gestemd voor meerdere onderwerpen.

Hieronder wordt voor de belangrijkste stemmen weergegeven waarom er tegen de aanbeveling van het management is gestemd:

- Bij vier Nederlandse ondernemingen zijn tegen de voorstellen van het management voor een uitbreiding van het beloningsbeleid gestemd. In alle gevallen is daarbij het stemadvies van ISS gevolgd. Er waren geen duidelijke prestatie criteria gesteld of het voorstel voldeed niet aan wat gangbaar is bij vergelijkbare beursgenoteerde bedrijven.
- Daarnaast is bij twee Nederlandse onderneming gestemd tegen het inkopen of uitgeven van eigen aandelen omdat het volume van de transactie in strijd met veiligheidsmarges is. De tegenstemmen waren in lijn met het stemadvies van ISS.
- Bij twee Nederlandse ondernemingen is gestemd tegen het uitbreiden van de statuten, omdat de artikelen de rechten van aandeelhouders inperkten. De tegenstemmen waren in lijn met het stemadvies van ISS.
- Tot slot is er bij een Nederlandse onderneming tegen de aanstelling van een commissaris, omdat de kandidaat in kwestie niet onafhankelijk werd geacht. De tegenstem was in lijn met het stemadvies van ISS.

1.6 Financiële paragraaf

Stap is opgericht met een startkapitaal van de initiatiefnemers (pensioenuitvoerder TKP en verzekeraar Aegon Nederland N.V.). Daarbij is met Aegon Nederland N.V. overeengekomen dat Aegon Nederland N.V. voor een periode tot 4 juli 2021 garant staat voor (eventuele) exploitatietekorten van Stap. In het licht van de verdere groei van Stap zijn aanvullende afspraken gemaakt over de garantstelling inzake exploitatietekorten. Aegon Nederland N.V. heeft toegezegd voor zover nodig de garantstelling tot eind 2024 te verlengen. Deze aanvullende afspraken zijn vastgelegd in een overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V.

Het exploitatietekort over 2020 bedraagt € 1,46 miljoen (2019: € 1,63 miljoen) en deze is opgenomen in de "staat van baten en lasten". Stap heeft ervoor gekozen, met het oog op een gezonde financiële huishouding, om bij het inroepen van de garantie, eerst de Raad van Toezicht te laten vaststellen dat sprake is geweest van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

1.7 Kostentransparantie

De governance kosten van Stap bestaan uit de volgende componenten:

- exploitatiekosten (kosten Bestuur, Raad van Toezicht, Bestuursbureau, huisvesting, advieskosten, verzekeringen, algemene uitvoerings- en fiduciaire kosten en distributiekosten)
- contributies en bijdragen (o.a. kosten DNB, AFM, Pensioenfederatie)
- kosten accountant en certificierend actuaaris
- kosten Belanghebbendenorganen (o.a. vergoedingen leden, opleidingskosten, ondersteuning)

De vergoedingen voor de governance kosten zijn afhankelijk van de afspraken die met de Pensioenkring bij de toetreding tot Stap en afhankelijk van de aard van de pensioenregeling zijn gemaakt en worden bepaald als percentage van het belegd vermogen en/of als een vast bedrag. De meeste governance kosten en de daarvoor ontvangen vergoedingen worden verantwoord in de jaarrekening van Stap. Een aantal governance kosten worden direct doorbelast aan de Pensioenkringen en daarmee rechtstreeks verantwoord in de financiële opstelling van de betreffende Pensioenkring.

Om de kostendekking voor de exploitatie van Stap over 2020 te bepalen worden in de onderstaande tabel de totale uitvoeringskosten en vergoedingen weergegeven.

Governance kosten (in € 1.000)	2020	2019
Governance kosten verantwoord in jaarrekening Stap	3.158	3.197
Governance kosten rechtstreeks verantwoord in Financiële opstellingen van de betreffende Pensioenkringen	408	279
Totale governance kosten	3.566	3.476
Vergoedingen verantwoord in jaarrekening Stap	1.667	1.460
Governance kosten rechtstreeks verantwoord in Financiële opstellingen van de betreffende Pensioenkringen	408	279
Totale vergoedingen	2.075	1.739

De vergoeding wordt door de Pensioenkringen betaald over de periode dat een Pensioenkring gedurende het boekjaar is aangesloten.

1.8 Weerstandsvermogen

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Stap toetst doorlopend of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen, die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van de Pensioenkringen, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van de Pensioenkringen.

Het Bestuur heeft in het kader van de vaststelling van het weerstandsvermogen de risico's op instellingsniveau ingeschat. Getoetst is in hoeverre het aanwezige weerstandsvermogen voldoende is ten opzichte van de door Stap als instelling onderkende risico's en het daarvoor benodigd aan te houden kapitaal. Het Bestuur schat de risico's in op basis van de uitgevoerde RSA en een aan ICAAP verwante analyse. Stap toetst op basis hiervan doorlopend of er voldoende weerstandsvermogen is aangehouden. In 2020 heeft Stap steeds voldoende weerstandsvermogen aangehouden.

1.9 Toekomstparagraaf

Nieuw pensioenstelsel

In 2019 is het lang verwachte Pensioenakkoord gesloten. In de zomer van 2020 volgde de nadere uitwerking van het Pensioenakkoord en in december 2020 werd de Wet toekomst pensioenen ter consultatie aangeboden. Uiterlijk 1 januari 2027 moeten pensioenregelingen voldoen aan de nieuwe wetgeving. Dit betekent dat in de komende jaren de pensioensector een grote en complexe transitie van het huidige stelsel naar het nieuwe stelsel zal doormaken.

Stap is in de zomer van 2020 met het programma “Pensioenakkoord binnen Stap” gestart om onszelf voor te bereiden op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. In samenwerking met onze uitbestedingspartners en klanten werken wij de komende tijd aan een zorgeloze en geruisloze transitie.

Wij hebben de afgelopen jaren onze organisatie versterkt. Onze organisatie staat en is klaar voor een beheerste overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Het nieuwe pensioenstel biedt kans voor verdere groei

In de afgelopen vijf jaar heeft het algemeen pensioenfonds haar bestaansrecht bewezen door bij te dragen aan consolidatie van pensioenfonds in Nederland. Wij verwachten dat het nieuwe pensioenstelsel de consolidatie van pensioenfonds verder zal bevorderen. Dit biedt kansen voor Stap om pensioenfonds, die een zelfstandige toekomst heroverwegen, een toekomstbestendig nieuw onderkomen te bieden.

Het nieuwe pensioenstelsel is voor Stap ook aanleiding om de eigen propositie te vernieuwen. We werken aan een toekomstbestendige propositie om voor werkgevers en pensioenfonds de pensioenregeling van de toekomst te faciliteren. Daarnaast zijn en blijven wij dé partner voor collectiviteiten die in het huidige pensioenstel blijven.

Wij verwachten ook de komende jaren nieuwe klanten te mogen verwelkomen en daarmee onze lange termijn doelstellingen te realiseren.

Utrecht, 26 mei 2021
Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Namens het Bestuur
Huub Popping (Voorzitter)

1.10 Verslag Raad van Toezicht

Woord vooraf

Het kalenderjaar 2020 zal bij iedereen in het geheugen blijven als het jaar dat “alles digitaal werd” en werd het door de uitbraak van COVID-19 een bijzonder jaar. Hoewel de berichten vanuit China aan het einde van 2019 wezen op een serieuze problematiek van gezondheidsrisico's, heeft de impact van de ontwikkelingen na medio maart 2020 de wereld overvallen. De omvang en duur van de effecten van de wereldwijde COVID-19 pandemie is veelomvattender geweest dan aanvankelijk gedacht. Ook thans is er, ondanks de start van de vaccinatiecampagne tegen het virus in januari 2021, ruim een jaar na uitbraak van de pandemie nog steeds niet helemaal duidelijk wat het vervolg en wat de uiteindelijke effecten zullen zijn. Na een scherpe daling van de beurzen eind 1e kwartaal 2020, gevolgd door omvangrijke steunprogramma's van de overheden en ondersteuning van de centrale banken, herstelden de beleggingen spectaculair in de tweede helft van 2020. De neergang van de economie bleek uiteindelijk minder sterk dan aanvankelijk gedacht, onder andere door de genomen steunmaatregelen. Voor 2021 wordt verder herstel verwacht maar het zal nog enige jaren duren voordat de (reële) economie weer op pre COVID-19 niveau zal zijn.

Vanwege de pandemie is het digitaal (thuis)werken in tal van sectoren exponentieel gegroeid. De acceptatie van meer digitaal werken lijkt enorm toegenomen en verwacht mag worden dat dit tot op zekere hoogte blijvend zal zijn.

Ook binnen Stap is dit het geval. Door de pandemie is Stap volledig overgegaan op digitaal thuiswerken en zijn alle werkzaamheden voor het jaar 2020 zonder belemmeringen uitgevoerd. Zo is er aandacht gegeven aan de beheerste groei in omvang van de portefeuille en de verdergaande verbetering van processen. Ook ging de nodige aandacht uit naar risicomangement en versterking van de organisatie en stond de uitwerking van de bevindingen van het on-site onderzoek van DNB prominent op de agenda. Voor de medewerkers van het Bestuursbureau heeft het veelal thuis moeten werken een extra belasting betekend. Met grote waardering kijkt de Raad van Toezicht terug op de inzet van afgelopen jaar waarin de activiteiten, praktisch zonder concessies aan kwaliteit en tijdigheid te doen, zijn doorgegaan. Dit verdient alle lof.

Inleiding

De taken van de Raad van Toezicht worden bepaald door het wettelijk kader en vloeien voort uit artikel 104 van de Pensioenwet. Voorts wordt gewerkt met in achtneming van de Code Pensioenfondsen en de statuten en reglementen van Stap. De VITP code wordt als leidraad gevolgd.

Het toezicht van de Raad strekt zich uit tot het beleid van het Bestuur en de algemene gang van zaken binnen Stap. Risicobeheersing en evenwichtige belangenbehartiging vormen hier nadrukkelijk onderdeel van, evenals de naleving van de door Stap zelf geformuleerde overtuigingen. Daarnaast staat de Raad van Toezicht het Bestuur met raad terzijde en functioneert tevens als klankbord.

Met dit verslag legt de Raad van Toezicht verantwoording af aan de Belanghebbendenorganen en geeft hierop een toelichting aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). Het verslag gaat met name in op de activiteiten die de Raad van Toezicht in het afgelopen jaar heeft ondernomen.

Overleggen en afstemming over het jaar 2020

De Raad van Toezicht heeft in 2020 acht keer vergaderd, waarvan 6 reguliere vergaderingen en twee extra vergaderingen. Vijf keer is vergaderd met het Bestuur en tweemaal is samen met het Bestuur vergaderd met de VvBO. Driemaal heeft de Raad van Toezicht deelgenomen aan themasessies en themabijeenkomsten voor Belanghebbendenorganen.

Op 29 mei 2020 heeft een gesprek plaatsgevonden met DNB. De onderwerpen die tijdens dit overleg aan de orde kwamen zijn:

1. Actualiteit Stap
  - a. Betrokkenheid Raad van Toezicht
  - b. Toezichtkader 2019/2020 Raad van Toezicht
  - c. Gevolgen Coronacrisis voor werkzaamheden Raad van Toezicht
2. Verslag Raad van Toezicht over 2019
3. Risicobeeld van DNB op Stap

Daarnaast hebben verschillende telefonische contacten plaatsgevonden, zowel met het Bestuur als met de voorzitters van de Belanghebbendenorganen (BO's). Ook zijn, als toehoorder, een aantal vergaderingen bijgewoond van de bestuursadviescommissies van Stap.

Het contact met de sleutelfunctiehouders (SFH's) is onderhouden via het bespreken van de door hen opgestelde rapportages tijdens betreffende vergaderingen van de Raad van Toezicht.

Andere onderwerpen die zijn besproken tijdens de reguliere vergaderingen zijn:

- afronding CWO van Pensioenfondsen Invista en Fresenius naar MC Pensioenkring 2;
- voortgang project beheerste groei;
- voortgang DNB on-site onderzoek;
- verlaging risicohouding Pensioenkring SVG;
- evaluatie uitbesteding;
- ontwikkeling Marketing & Sales;
- CWO van MC Pensioenkring 1 naar MC Pensioenkring 2;
- leidraad CDC regelingen in MC kring;
- jaarwerk 2019;
- presentatie RSA;
- herijking procuratieregeling;
- Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid;
- beloning Bestuur;
- profiel bestuurslid met aandachtsgebied Marketing & Sales.

Periodiek zijn de risicomanagementrapportages (per kwartaal) en de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer voor de Pensioenkringen van Stap doorgenomen in de vergaderingen van de Raad van Toezicht. Daarbij is aandacht geschonken aan de besproken onderwerpen in de bestuursadviescommissies van Stap. Incidenteel is het Bestuur om toelichting gevraagd op de aangeboden documentatie.

Aan de hand van het door de Raad van Toezicht opgestelde Toezichtkader 2020 heeft periodiek specifieke monitoring plaatsgevonden op vooraf aangegeven onderwerpen. Het Toezichtkader wordt jaarlijks geëvalueerd en – in zoverre aan de orde – aangepast aan de onderwerpen die het komende jaar specifieke aandacht vragen c.q. krijgen. Naast wettelijke taken wordt speciaal aandacht besteed aan de risicomanagementrapportages, de strategische risico's en het opvolgen van de (beleggings)overtuigingen. Ten aanzien van het overleg met het Bestuur vormt het onderwerp "nieuwe klanten en offerte trajecten" een vast onderdeel op de agenda.

De Raad van Toezicht stelt vast dat het Bestuur het algemeen pensioenfonds Stap tijdig en adequaat heeft bestuurd.

Per 1 juli 2020 werd Rene Vermeirssen herbenoemd voor een tweede termijn als lid van de Raad van Toezicht van Stap. De Raad is verheugd dat hij deze tweede termijn zijn bijdrage zal blijven leveren. Door het vertrek van Karin Roeloffs vanwege de benoeming tot hoofd fiduciair management bij Aegon Asset Management, welke functie niet verenigbaar is met het lidmaatschap in de Raad van Toezicht van Stap, is per 1 december 2020 een vacature ontstaan. De procedure voor de invulling van deze vacature is in december 2020 gestart en in maart 2021 met het aantreden van mevrouw Martine Menko succesvol afgerond.

stap

In 2020 heeft de Raad van Toezicht de zelfevaluatie gehouden zonder externe begeleiding nadat dit in 2019 wel onder externe begeleiding had plaatsgevonden. Het recente aantreden van Karin Roeloffs (per juli 2019) bracht de Raad van Toezicht tot deze keuze. Aan de hand van de zelfevaluatie werd geconstateerd dat de Raad naar behoren heeft gefunctioneerd. Speciale aandacht werd besteed aan het werken met het Toezichtkader. Het Toezichtkader is goed geïncorporeerd in de werkwijze en zowel de onderlinge samenwerking als de relatie met het Bestuur verliepen goed.

De Raad van Toezicht heeft geconstateerd dat het digitaal vergaderen in 2020 geen hindernis opgeworpen heeft en acht het mogelijk dit in de toekomst gedeeltelijk te blijven doen.

DNB on-site onderzoek beleggingen en vervolg

Op 7 februari 2020 is het definitieve rapport van DNB ontvangen met de bevindingen naar aanleiding van het on-site onderzoek beleggingen, gevolgd door een brief van 6 april 2020 met daarin de verwachtingen van DNB met betrekking tot de opvolging van de bevindingen. Stap heeft op 24 april 2020 het plan van aanpak aan DNB gezonden. De Raad van Toezicht is op alle momenten op de hoogte gehouden van zowel de gesprekken tussen Bestuur en DNB over de bevindingen van het on-site onderzoek als de voortgang van het door Stap opgestelde plan van aanpak. Ten aanzien van de geconstateerde bevindingen is door de Raad van Toezicht als klankbord meegedacht over de vertaling in het plan van aanpak. Tevreden stelt de Raad van Toezicht vast dat het Bestuur conform het opgestelde plan van aanpak de vraagstellingen van DNB heeft opgepakt. Dit heeft geresulteerd in de berichtgeving van DNB van 30 maart 2021 dat alle bevindingen een adequate opvolging gekregen hebben.

Tijdens het gesprek van de Raad van Toezicht met DNB is de voortgang en betrokkenheid tot het on-site onderzoek besproken.

Bevindingen 2020

- Het Bestuur heeft goed gefunctioneerd en er zijn vernieuwde afspraken gemaakt met de founding fathers (Aegon en TKP) over de garantstelling voor de exploitatie tot en met 2024.
- Het Bestuur heeft adequate stappen genomen om de Marketing & Sales functie in de eigen organisatie onder te brengen, om zo de contacten naar de markt en mogelijke prospects te verbeteren en versterken.
- Door het vervullen van de rollen van de sleutelfunctiehouders is ten aanzien van dit punt voldaan aan de voorwaarden met betrekking tot IORP II. In 2020 zijn daarmee de drie functies voor de sleutelfunctiehouders ingevuld met goedkeuring van DNB.
- De kwartaalrapportages voor de Pensioenkringen over risicomanagement, die worden besproken met de SFH tijdens de vergaderingen van de Raad van Toezicht, zijn mede op advies van de Raad aangevuld met ontwikkelingen in de getoonde scores (aangeven van de delta).
- De Raad van Toezicht is intensief betrokken en op de hoogte gesteld van discussiepunten tussen Bestuur en BO's, zoals de aanpassing van de risicohouding voor Pensioenkring SVG en de CWO van MC Pensioenkring 1 naar MC Pensioenkring 2. In de discussies tussen Bestuur en het BO van Pensioenkring 2 in het traject van deze CWO is de RvT uitvoerig gekend; in januari 2021 is dit proces tussen Bestuur, Raad van Toezicht en BO leden van Pensioenkring 2 geëvalueerd.
- Met de externe accountant en de certificerend actuaris zijn de resultaten over 2019 besproken en is aandacht gegeven aan de bevindingen. Met de certificerend actuaris is gesproken over de verantwoording inzake de lange termijn rentestructuur.
- De Raad van Toezicht is inzicht verschaft in de planning van het traject op weg naar de nieuwe pensioenregelingen in opvolging van het Pensioenakkoord.
- Het beleggingsbeleid per Pensioenkring is in overeenstemming met de verplichtingen per Pensioenkring alsmede in overeenstemming met de vastgestelde risicohouding, met in achtneming van de prudent-person regel.
- Het Bestuur heeft samen met de Raad van Toezicht meegewerkt aan een toets ten aanzien van de toepassing van de Code Pensioenfondsen.

- Ondanks de onmogelijkheid van fysieke bijeenkomsten is de nodige aandacht besteed aan de communicatie onder meer via georganiseerde themabijeenkomsten over de nieuwe pensioenregeling, waaraan de Raad van Toezicht als deelnemer/toehoorder heeft deelgenomen.
- Uitvoerig en regelmatig is de Raad van Toezicht ingelicht over het on-site onderzoek beleggingen en de opvolging ten aanzien van de bevindingen.

Toezichtkader 2020/2021

De Raad van Toezicht heeft per oktober 2020 het Toezichtkader geactualiseerd. Benoemd zijn de onderwerpen waarop de aandacht gevestigd zal zijn:

- in stand houden adequate risicobeheersing;
- monitoren strategische risico's;
- programma "Pensioenakkoord binnen Stap" voor de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Het Bestuur is gestart met het uitwerken van dit programma;
- bieden van guidance ten aanzien van de besturing van het fonds;
- afstemming met de BO's (invulling aan de hand van een agenda in 2021);
- monitoring(beleggings)overtuigingen;
- monitoring beheerste groei;
- specifieke monitoring van werkdruk en werklast, functioneren SFH's, datakwaliteit en uitwerking ESG en MVB beleid.

Overleg accountant en certificerend actuaris

Op 20 mei 2021 is het jaarverslag besproken met de accountant en het certificeringsrapport met de certificerend actuaris.

De jaarrekening en het jaarverslag zijn besproken met het Bestuur op 7 april 2021.

Vooruitblik, voornemens en aanbevelingen 2021

Naast de wettelijke en statutaire taken is het Toezichtkader 2020/2021 leidend bij het toezicht vanuit de Raad van Toezicht voor 2021.

De Raad van Toezicht onderschrijft de keuze van het Bestuur om het IMVB convenant pas te ondertekenen op moment dat voldaan kan worden aan de verplichtingen die voortvloeien uit het tekenen daarvan. De aanpak van het Bestuur ten aanzien van de ontwikkeling van IMVB beleid acht de Raad van Toezicht juist, waarbij aandacht wordt gevraagd om tijdig opvolging te geven aan het formuleren van concrete stappen. De Dutch Stewardship Code (DSC) en Shareholders Rights Directive (SRD) worden daarbij in acht genomen.

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vraagt de nodige aandacht van het Bestuur. De Raad van Toezicht volgt met aandacht de ontwikkelingen op landelijk niveau en zal de door Stap te nemen stappen in het komende jaar met aandacht volgen en beschouwen ten aanzien van de evenwichtigheid in de te maken keuzen. De geplande samenspraak hierin tussen Bestuur, BO's en aangesloten werkgevers geeft vertrouwen en zal met aandacht worden gemonitord.

De gewenste groei van de portefeuille zal ook in 2021 veel aandacht vragen. De Raad van Toezicht meent dat het Bestuur zeer verantwoord acteert in het doen van proposities en zal, waar nodig en gewenst, als klankbord (blijven) fungeren. Dat de ontwikkeling in de portefeuille van Stap gepaard gaat met verdere gepaste monitoring van het risicomanagement spreekt daarbij voor zich en de Raad van Toezicht blijft daarbij, naast de eigen oordeelsvorming, in gesprek met Bestuur en SFH's.

De ambities van het Bestuur voor 2021 worden door de Raad van Toezicht onderschreven en in samenspraak met het Bestuur wordt daarbij de beheersing van de uitvoering met aandacht gevolgd. Er moet immers een balans bestaan tussen ambitie en uitvoerbaarheid. Met vertrouwen stelt de Raad van Toezicht vast dat de samenwerking tussen Stap en de uitvoeringsorganisaties in 2020 weer verder verbeterd is. De verdere versterking van dit alignment zal in 2021 nadrukkelijk gevolgd worden.

In 2020 heeft het Bestuur de Marketing & Sales Adviescommissie ingericht, naast de reeds bestaande bestuursadviescommissies. Dit om de positie rond Marketing & Sales te versterken. De Raad van Toezicht vindt dit een goed initiatief en zal de positionering van deze commissie binnen het fonds in 2021 met aandacht volgen.

Hoewel het in de bedoeling lag om in 2020 al te starten met intensiever overleg met de afzonderlijke BO's zal dat in 2021 verdere invulling krijgen. Hiervoor wordt een planning opgesteld. De voorkeur wordt gegeven aan fysieke bijeenkomsten. De onmogelijkheid dit thans te organiseren heeft tot enig uitstel geleid. Daarnaast worden contacten met de voorzitters van de BO's en de VvBO gecontinueerd om op de hoogte te blijven van actuele ontwikkelingen.

Met genoegen stelt de Raad van Toezicht vast dat het Bestuur bij de geuite groeiambitie de zelf benoemde overtuigingen in acht neemt en zich niet laat verleiden tot het doen van concessies ter wille van commerciële successen tot elke prijs. De Raad van Toezicht zal omtrent deze afwegingen graag als klankbord aanspreekbaar blijven.

Utrecht, 26 mei 2021
Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

De Raad van Toezicht,
Jacques Moors (voorzitter)
Martine Menko
Rene Vermeirssen

Reactie Bestuur

Het Bestuur kijkt met veel genoegen terug op de wijze waarop de Raad van Toezicht haar rol uitoefent en is de Raad van Toezicht erkentelijk voor hun inspanningen.

Het Bestuur heeft er vertrouwen in dat alle onderwerpen die door de Raad van Toezicht voor 2021 worden aangedragen, naar tevredenheid van alle betrokkenen onder de aandacht blijven.

2. Pensioenkring Eastman

2.1 Kerngegevens

	2020	2019	2018	2017	2016 ⁶
Aantallen Deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	496	505	520	494	501
Slapers	487	465	426	385	348
Gepensioneerden	102	92	84	84	79
Totaal	1.085	1.062	1.030	963	928
Dekkingsgraad					
Beleidsdekkingsgraad	101,4%	109,7%	116,4%	117,3%	111,1%
Feitelijke dekkingsgraad	106,4%	110,1%	113,2%	117,8%	113,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,3%	104,4%	104,6%
Vereiste dekkingsgraad	113,9%	114,9%	115,2%	116,0%	116,5%
Financiële positie (in € 1.000)					
Pensioenvermogen	212.651	190.649	162.326	158.418	164.676
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	198.320	171.645	142.054	135.829	134.030
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.619	1.467	1.402	1.059	1.082
Eigen vermogen	12.712	17.537	18.870	24.353	17.814
Minimaal vereist eigen vermogen	8.428	7.315	6.087	5.947	6.126
Vereist eigen vermogen	27.840	25.724	21.816	21.906	22.116
Premies en uitkeringen (in € 1.000)					
Zuivere kostendekkende premie	6.815	6.024	5.771	5.765	1.585
Gedempte kostendekkende premie	5.779	4.194	4.201	4.172	1.008
Feitelijke premie	5.781	5.855	5.570	5.670	1.392
Uitkeringen	2.208	2.106	2.086	2.078	516
Toeslagen					
Deelnemers	0,00%	0,22%	1,47%	1,47%	1,80%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,00%	0,22%	0,80%	0,52%	0,00%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	0,99%	1,42%	0,67%	0,00%	0,00%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	6,49%	5,45%	3,96%	3,29%	3,85%
Beleggingsrendement					
Per jaar	8,9%	16,5%	-0,4%	4,2%	-2,8%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten	0,21%	0,15%	0,16%	0,14%	0,03%
Vermogensbeheerkosten	0,36%	0,33%	0,30%	0,27%	0,07%
Transactiekosten	0,06%	0,08%	0,06%	0,15%	0,17%

⁶ De kerngegevens hebben voor rendementen en ratio's betrekking op de periode vanaf het moment van de collectieve waardeoverdracht per 1 oktober 2016 tot ultimo 2016.

	2020	2019	2018	2017	2016 ⁶
Gemiddelde duration (in jaren)					
Actieve Deelnemers	25,1	25,0	24,9	25,3	25,4
Gewezen Deelnemers	26,5	26,3	25,6	26,0	26,0
Pensioengerechtigden	11,0	10,8	10,4	10,8	11,2
Totaal gemiddelde duration	22,7	22,4	21,8	21,7	21,8
Gemiddelde rekenrente	0,20%	0,77%	1,44%	1,57%	1,40%

2.2 Algemene informatie

Pensioenkring Eastman is vanaf 1 oktober 2016 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds E-Way overgedragen aan Stap Pensioenkring Eastman door middel van een collectieve waardeoverdracht. De werkgever Eastman Chemical B.V. en Stap zijn per 1 oktober 2016 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar. Per 1 januari 2020 is de uitvoeringsovereenkomst opgebroken en is er een nieuwe overeenkomst afgesloten voor een periode van vijf jaar.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Axel Wagemans (1973), voorzitter namens de werkgever	01-10-2016	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Mw. Lucy van der Wolf lid namens de werkgever	01-4-2021	01-04-2025	01-04-2029	01-04-2033
Nico van den Bosch (1959), secretaris namens de werknemers	01-10-2016	01-01-2020	01-01-2023	01-01-2027
Remy Franquinet (1943) lid namens de pensioengerechtigden	01-10-2016	01-10-2020	01-10-2024	01-10-2028

Op 1 januari 2020 eindigde de eerste zittingstermijn van Nico van den Bosch als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werknemers. De ondernemingsraad van Eastman Chemical B.V. heeft Nico van den Bosch voorgedragen voor een volgende zittingstermijn. Het Bestuur heeft Nico van den Bosch daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werknemers.

De eerste zittingstermijn van Remy Franquinet als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gepensioneerden eindigde op 1 oktober 2020. Voor die datum zijn alle gepensioneerden aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Behalve Remy Franquinet waren er geen andere kandidaten. Het Bestuur heeft daarop Remy Franquinet herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gepensioneerden.

Op 1 januari 2021 eindigde de eerste zittingstermijn van Camiel van der Heijden als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Camiel van der Heijden was niet beschikbaar voor een volgende termijn. De werkgever heeft Lucy van der Wolf voorgedragen als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Het Bestuur heeft Lucy van der Wolf op 22 april 2021 benoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman heeft in 2020 twee keer overleg gehad met het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2019. In november 2020 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het jaarplan 2021, de toeslagverlening per 1 januari 2021, het communicatiejaarplan 2021 en het pensioenreglement 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur, heeft het Belanghebbendenorgaan ook zes eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

2.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een zogeheten Collective Defined Contribution (CDC) regeling. Het is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. Wanneer de premie in enig jaar niet toereikend is om de beoogde regeling te financieren, dan wordt het opbouwpercentage van de voorwaardelijke middelloonregeling in het betreffende jaar aangepast. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar
Toetredingsleeftijd	Leeftijd 21 jaar
Pensioengevend salaris	13 maal het door de deelnemer overeengekomen maandsalaris en de overeengekomen vakantie-uitkering.
Franchise	€ 14.167 (2020), volgt de verhoging van het prijsindexcijfer.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. Voor de vaststelling van de pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris vermeerderd met de ploegentoeslag op jaarbasis, op voltijdsbasis niet meer dan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag geldende maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964.
Opbouwgrensbedrag	Het deel van het pensioengevend salaris waarover een aanspraak op ouderdomspensioen wordt opgebouwd. Het opbouwgrensbedrag bedraagt een vast bedrag dat niet jaarlijks wordt geïndexeerd. Het opbouwgrensbedrag bedraagt per 1 januari 2020 € 55.000.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogd opbouwpercentage is 1,875% (2020). Het feitelijk opbouwpercentage is 1,875% (2020).
Partnerpensioen	Voor ieder deelnemersjaar 1,313% van de pensioengrondslag en ploegenpensioengrondslag zoals die voor dat betreffende deelnemersjaar is vastgesteld.
Wezenpensioen	20% van het partnerpensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeidsongeschiktheids-pensioen	70% van het pensioengevend salaris vermeerderd met de ploegenpensioengrondslag (ongelimiteerd) boven het maximum WIA-uitkeringsdagloon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	505	7	83	2	465	1.062
Bij	30	0	14	1	36	81
Af	39	2	3	0	14	58
Per 31 december 2020	496	5	94	3	487	1.085

Financieringsbeleid

De werkgever betaalt een premie als vast percentage van de som van volledige pensioengevende salarissen in dat jaar. Deze premie is de totale premie voor twee pensioenregelingen die volgen uit de pensioenovereenkomst, zijnde de voorwaardelijke middelloonregeling ondergebracht bij Stap Pensioenkring Eastman en de beschikbare premieregeling ondergebracht bij Nationale-Nederlanden. Deze premie is voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2021 vastgesteld op 21% van de som van de volledige pensioengevende salarissen (inclusief de ploegentoeslaggrondslag). De aan Stap te betalen premie is de vaste premie na aftrek van de premie voor de beschikbare premieregeling.

Feitelijke premie

De werkgever draagt, met inachtneming van het daartoe bepaalde in de uitvoeringsovereenkomst, jaarlijks aan Stap de vaste premie na aftrek van de premie voor de beschikbare premieregeling af voor de pensioenaanspraken in de voorwaardelijke middelloonregeling. Wanneer de premie in enig jaar niet toereikend is om de beoogde regeling te financieren, zal het opbouwpercentage van de voorwaardelijke middelloonregeling in het betreffende jaar naar rato worden aangepast.

Gedempte kostendekkende premie

Om conform de Pensioenwet te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring de zogenaamde gedempte kostendekkende premie. De berekening van de gedempte actuariel kostendekkende premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige strategisch beleggingsbeleid. Hierbij geldt dat het rendement op vastrentende waarden gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 31 december 2019. Voor de risicopremies (meetkundig) zijn de hoogtes gelijk gesteld aan de maximale rendementsparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 1 januari 2020. De curve is verlaagd met circa 1,9% voor inflatie op basis van een ingroepad voor de CPI zoals deze door DNB is gepubliceerd. De curve geldt voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025.

Zuiver kostendekkende premie

Naast de gedempte kostendekkende premie wordt jaarlijks ook de zuiver kostendekkende premie bepaald. De zuiver kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte kostendekkende premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de zuiver kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Indexatiedepot

Bij de start van Pensioenkring Eastman is het indexatiedepot, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Bestemmingsreserve Indexatie Middellood (BIM) van het voormalige Pensioenfonds E-Way is ingebracht, gecontinueerd. Jaarlijks wordt de premiemarge, zijnde het positieve verschil tussen de feitelijke premie en de voor dat jaar vastgestelde gedempte kostendeekkende premie, in dit depot gestort. Deze marge wordt in maandelijkse termijnen daadwerkelijk toegevoegd aan het indexatiedepot. Uiterlijk in maart van het volgende jaar wordt de definitieve premiemarge vastgesteld.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Eastman bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Eastman.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Eastman, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Eastman.

2.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2020 en 2019 opgenomen. (in deze tabel zijn de beleggingen ten behoeve van het indexatiedepot niet meegenomen)

Beleggingsmix ⁷						
	2020			2019		
	Werkelijk		Strategisch	Werkelijk		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	64,7	30,7	29,0	60,4	31,8	29,0
Opkomende markten	12,7	6,0	5,0	10,6	5,6	5,0
Europa	16,3	7,7	7,5	14,1	7,5	7,5
Wereldwijd	35,7	16,9	16,5	35,6	18,8	16,5
Vastrentende waarden	135,0	64,1	71,0	128,5	67,7	71,0
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	21,0	10,0	10,0	18,6	9,8	10,0
Bedrijfsobligaties Europa	20,9	9,9	10,0	18,2	9,6	10,0
Hypotheek Nederland	38,2	18,1	20,0	34,8	18,4	20,0
Staatsleningen opkomende markten	8,1	3,8	4,0	7,6	4,0	4,0
Discretionaire staatsobligaties	26,0	12,3	17,0	29,6	15,6	17,0
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	20,9	9,9	10,0	19,6	10,3	10,0
Liquiditeiten	6,6	3,1	0,00	1,6	0,8	0,00
Overlay	4,4	2,1	0,00	-0,7	-0,4	0,00
Renteswaps	4,4	2,1	0,00	-0,6	-0,3	0,00
Futures	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00
Totaal	210,7	100,0	100,0	189,8	100,0	100,0

Beleggingsmix bestemmingreserve						
	2020			2019		
	Werkelijk		Strategisch	Werkelijk		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Liquiditeiten	2,7	100,0	100,0	3,9	100,0	100,0
Totaal	2,7	100,0	100,0	3,9	100,0	100,0

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van de afdekking van het renterisico vastgesteld, passend bij de indexatieambitie en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt voor de Pensioenkring 9,0%. Daarnaast is de rentestafel aangepast.

In november 2020 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2021 vastgesteld. Het beleggingsplan 2021 heeft als ingangsdatum 1 januari 2021.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2020 zijn er in het beleggingsplan 2021 geen wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht.

⁷ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Resultaat beleggingen

In de onderstaande tabel worden beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁸	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	9,0	6,3	2,5	3,7
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	19,4	8,5	10,0	1,2
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	-2,3	-3,3	1,0	0,0
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	-1,1	-2,0	0,9	0,1
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	7,6	6,3	1,2	0,9
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	13,1	12,0	0,9	1,5
Vastrentende waarden	4,2	4,7	-0,5	2,6
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	2,6	2,6	0,0	0,2
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	5,6	5,8	-0,3	0,5
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,1	3,7	-1,6	0,4
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	3,3	3,3	-0,1	0,1
Discretionaire staatsobligaties	8,3	8,3	0,0	1,2
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	1,6	1,6	0,0	0,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal exclusief overlay	6,3	5,8	0,4	6,3
Totaal overlay	0,0	0,0	0,0	2,5
Swaps	0,0	0,0	0,0	2,7
Futures	0,0	0,0	0,0	-0,1
Totaal	0,0	0,0	0,0	8,9

Beleggingsresultaten Indexatiedepot 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁹	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Liquiditeiten	-0,4	-0,5	0,1	-0,4

⁸ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring⁹. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 3,7%-punt het meeste positief bij aan het totaal rendement. Het MM Word Equity Index Fund -EUR, dat wereldwijd belegd in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 1,5%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund - EUR behaalde een positief relatief rendement van 0,9%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het beleggingsfonds met het grootste positieve relatieve rendement was het actief beheerde MM Emerging Markets Fund. De managers in het fonds maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. Dit was in 2020 de belangrijkste oorzaak voor het positieve relatieve rendement van 10,0%. Vooral in Taiwan en China was het resultaat van de aandelselectie positief. Gemeten naar sectoren profiteerde het fonds van de overwogen positie in de sector Informatietechnologie en de onderwogen positie in de sector Energie. Ook was het resultaat op de aandelselectie in de sector telecommunicatie positief.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 2,6%-punt bij aan het rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met 1,2%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling (inflatie gerelateerde) discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een rendement van 8,3% en de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een rendement van 1,6%. Europese staatsobligaties behaalden positieve rendementen in 2020 als gevolg van de dalende rente. Een belangrijke reden hiervoor waren de steunmaatregelen van de ECB, die met enorme opkoopprogramma's de rente naar historisch lage niveaus bracht.

Ontwikkeling bedrijfsobligaties wereldwijd

Het MM Global Credit Ex Financials Fund behaalde in 2020 een rendement van 5,6%, dit was 0,3%-punt lager dan de gehanteerde benchmark. Eind 2020 is 10% belegd in obligaties met een rating van BBB+ of BBB. Het aanhouden van deze obligaties had een licht positief effect op het rendement. Transactiekosten hadden een licht negatief effect. Tevens zorgde de kaspositie, die aangehouden moet worden als onderpand voor de valuta afdekking, voor een negatieve bijdrage aan het relatieve rendement.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheek

Het MM Dutch Mortgage Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,1%, dit was 1,6%-punt lager dan het rendement van de gestelde benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheek is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties.

---

⁹ Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde fondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1% hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting van het beleggingsfonds ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger. De futures droegen met 0,1%-punt negatief bij aan het totale beleggingsresultaat.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en futures heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's. Deze categorie droeg in 2020 met 2,5%-punt bij aan het totaal rendement. De bijdrage van de renteswaps was het groots (2,7%-punt) en werd veroorzaakt door een daling van de swaprente in 2020.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,00	0,76
Vastrentende waarden	-0,02	-0,30
Liquiditeiten	0,00	0,00
Totaal	-0,02	0,46

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,52% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met -0,26% negatief bij.

2.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	412	278	0,21	0,15
Vermogensbeheerkosten	718	589	0,36	0,33
Transactiekosten	120	145	0,06	0,08
Totaal	1.250	1.013	0,63	0,56

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding	282	195	0,14	0,11
Administratiekostenvergoeding meerwerk	20	14	0,01	0,01
Exploitatiekosten Stap	156	96	0,08	0,05
Overige kosten	1	2	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-47	-29	-0,02	-0,02
Totaal	412	278	0,21	0,15

De uitvoeringskosten zijn in 2020 gestegen ten op zichte van 2019. In 2020 zijn Stap en de werkgever Eastman Chemical B.V. een nieuwe uitvoeringsovereenkomst met een hogere vergoeding overeengekomen.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde bedragen in 2020 € 688¹⁰ (2019: € 467).

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

¹⁰ Deze kosten zijn exclusief kosten vermogensbeheer.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 718 betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer	415	353
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	303	236
Totale kosten van vermogensbeheer	718	589

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten wijkt af van de weergave in de jaarpstelling. Omdat een deel van deze directe kosten, transactiekosten betreft, zijn deze hieronder verantwoord. Het betreft een verschuiving in de weergave en heeft geen invloed op het totaal aan vermogensbeheerkosten.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gem. belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	186	135	0,09	0,07
Vastrentende waarden	260	245	0,13	0,13
Overig	226	180	0,12	0,10
Totaal	671	560	0,34	0,31
Allocatie vanuit pensioenbeheer	47	29	0,02	0,02
Totaal	718	589	0,36	0,33

De vermogensbeheerkosten zijn als percentage van gemiddeld belegd vermogen in 2020 0,03%-punt hoger dan de vermogensbeheerkosten in 2019 (0,33%). De voornaamste stijging is zichtbaar in de beleggingscategorie aandelen. Binnen deze categorie zijn de kosten van performance fee in 2020 hoger dan in het jaar 2019. Dit wordt vooral veroorzaakt door de relatief hoge relatieve rendementen die in het boekjaar zijn behaald.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn, worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	26	36	0,01	0,02
Vastrentende waarden	75	34	0,04	0,02
Derivaten	19	75	0,01	0,04
Totaal	120	145	0,06	0,08

Van de bovenstaande kosten is een bedrag van 20 (2019: 12) inbegrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2020 0,02%-punt lager dan vorig jaar. Dit wordt vooral veroorzaakt door de afgenomen transacties in derivaten. De transacties in de vastrentende waarden portefeuille namen in 2020 toe vanwege het raken van de maximum bandbreedte van de categorie aandelen. Als gevolg werden diverse vastrentende waarden categorieën aangekocht.

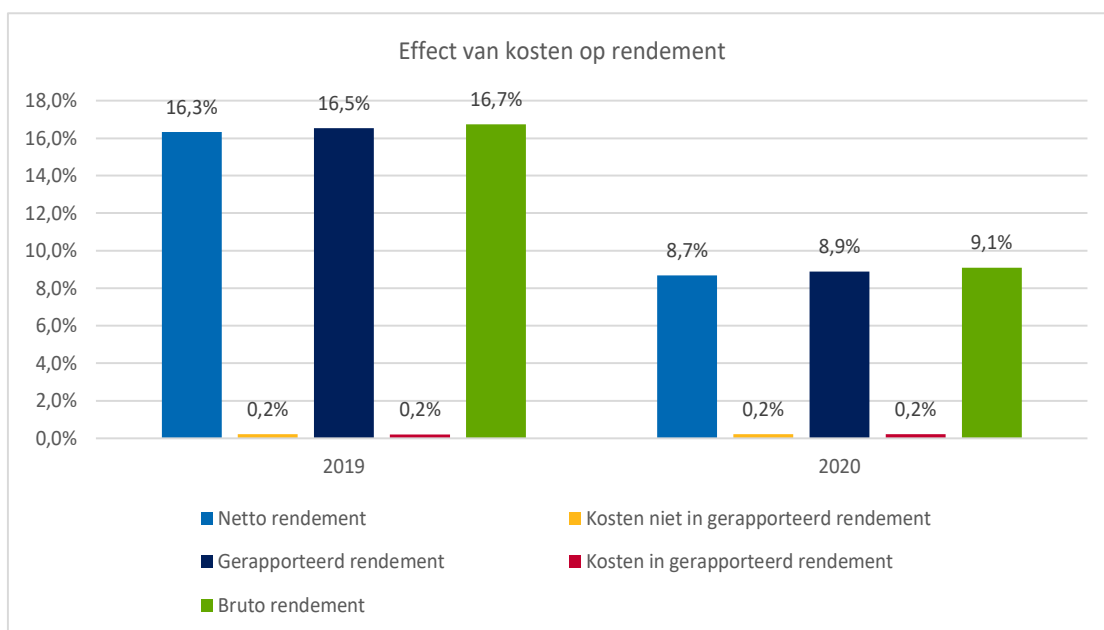
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale vermogensbeheerkosten in 2020 bedroegen 0,36% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,05% uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

De Pensioenkring belegt actief in aandelen en obligaties van opkomende landen. Het actief beheer heeft in 2020 een positief effect gehad. In 2020 werd in totaal voor deze actieve beleggingen 95 aan prestatieafhankelijke vergoedingen betaald. Hiertegenover staat dat deze beleggingen een extra opbrengst ten opzichte van de benchmark hebben behaald van 1.021. Dit bedrag is na aftrek van kosten binnen deze beleggingen.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2020 bedraagt 0,2%. Een tracking error van 0,2% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,2% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3 is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,4% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

2.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 8,9% heeft er echter voor gezorgd dat de daling van de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2020 beperkt is gebleven tot 3,7%-punt, van 110,1% naar 106,4%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 109,7% naar 101,4% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 113,9% en het minimaal vereist vermogen van 104,2%. Daarmee is ultimo 2020 sprake van een dekkingstekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 99,4%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	101,4	109,7
Feitelijke dekkingsgraad	106,4	110,1
Dekkingsgraad op basis van marktrente	99,4	104,5
Reële dekkingsgraad	82,7	87,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,2
Vereiste dekkingsgraad	113,9	114,9
Rekenrente vaststelling TV	0,20	0,77

Herstelplan

Pensioenkring Eastman heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 112,9% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 111,7%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (106,4%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 101,4%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Pensioenkring Eastman in 2022 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Eastman heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019 mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021 onder voorwaarden de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Eastman heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen zijn voor de Pensioenkring vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Eastman dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 25 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Eastman in 2025 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Eastman zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Eastman het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist eigen vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,2%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Eastman heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Eastman dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang, toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van de verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen afgeleid. De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Pensioenkring Eastman gelijk aan 124,1%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Eastman is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,22%) aan de deelnemers van Pensioenkring Eastman.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Eastman worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk is van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.

- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend.
  - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden verleend.
  - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven welke naar verwachting in de toekomst te realiseren is.
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag conform het ambitieniveau te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

De verjaringstermijn van niet verleende toeslagen is vijf jaar. Hierbij wordt de periode voor toetreding tot Stap meegenomen. De kosten van de inhaaltoeslagen mogen in enig jaar niet meer bedragen dan 20% van het vermogen wat aanwezig is boven de toekomstbestendige toeslaggrens. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand over de direct voorafgaande periode van vijf jaar en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

Indexatiedepot

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het indexatiedepot en de verleende toeslag lager is dan de maatstaf, kan het Bestuur besluiten uit die middelen een extra toeslag te verlenen aan actieve deelnemers, zodanig dat de verleende toeslag niet hoger is dan de maatstaf. Het bedrag dat onttrokken wordt aan de bestemmingsreserve wordt 'dekkingsgraad neutraal' vastgesteld op basis van de actieve deelnemers per 31 december van dat jaar.

2.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	17.169	26.607
Resultaat op wijziging RTS	-26.851	-26.292
Resultaat op premie	-904	-1.473
Resultaat op waardeoverdrachten	-9	91
Resultaat op kosten	0	-69
Resultaat op uitkeringen	-5	13
Resultaat op kanssystemen	952	1.138
Resultaat op toeslagverlening	134	-340
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	4.690	-1.005
Resultaat op andere oorzaken	-1	-3
Totaal saldo van baten en lasten	-4.825	-1.333

Toelichting actuariële resultaat

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 17.169. Voor een gedetailleerde onderbouwing van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2020 met circa 0,6%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -26.851.

Premie

In 2020 is de opbouw van pensioenverplichtingen gefinancierd op basis van een doorsneepremie van 18,5% van de totale pensioengevende salarissen. Deze premie ligt boven het niveau van de (gedempte) kostendeckende premie (zie ook "Kostendeckende premie"). De premiemarge van in totaal 284 is in 2020 gestort in het indexatiedepot van de Pensioenkring.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 952.

Toeslagverlening

Op basis van de financiële positie van de Pensioenkring is ultimo 2020 geen toeslag verleend aan de deelnemers.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 4.690. Dit resultaat wordt veroorzaakt door de wijziging van de Prognosetafel AG2020 (5.301) en de toename van de kostenvoorziening doordat de kostenvoorziening gelijkgesteld is aan de toetswaarde (-611).

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie bestaat uit een actuariële benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid en de opslag voor uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendeekkende premie opgenomen. De kostendeekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte kostendeekkende premie is op basis van de rendementscurve vastgesteld en daarna gecorrigeerd voor inflatie. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuariële benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	5.013	2.683	2.683
	risicopremie overlijden	485	485	485
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten		145	78	78
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		225	225	225
De risicopremie Anw aanvulling		0	0	0
Solvabiliteitsopslag		747	400	400
Actuariële benodigde premie voor inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling		0	1.708	1.708
Toetswaarde premie		6.615	5.579	5.579
Overige premie				
Toevoeging aan indexatiedepot (incl. afrekening)		0	0	2
Directe uitvoeringskosten		200	200	200
Opslag weerstandsvermogen		0	0	0
Totaal feitelijke premie		6.815	5.779	5.781

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 113,9%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille is deze 114,8%.

2.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Eastman weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Eastman
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Pensioenkring Eastman voldoet aan de afspraken die zijn gemaakt met de sociale partners (opdrachtaanvaarding).
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid korte termijn</i> De risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 oktober 2015. Deze is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 10% en 18%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Eastman is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 75% van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicobereidheid korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 oktober 2015. Deze is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 10% en 18%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid lange termijn</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvangs" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 90% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 91% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 29%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Eastman
Niet-financiële doelstellingen	
<p>Adequate communicatie.</p> <p>Specifiek voor Pensioenkring Eastman is dit vertaald naar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen. 	<p>De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgever juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.</p>

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Eastman is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring Eastman

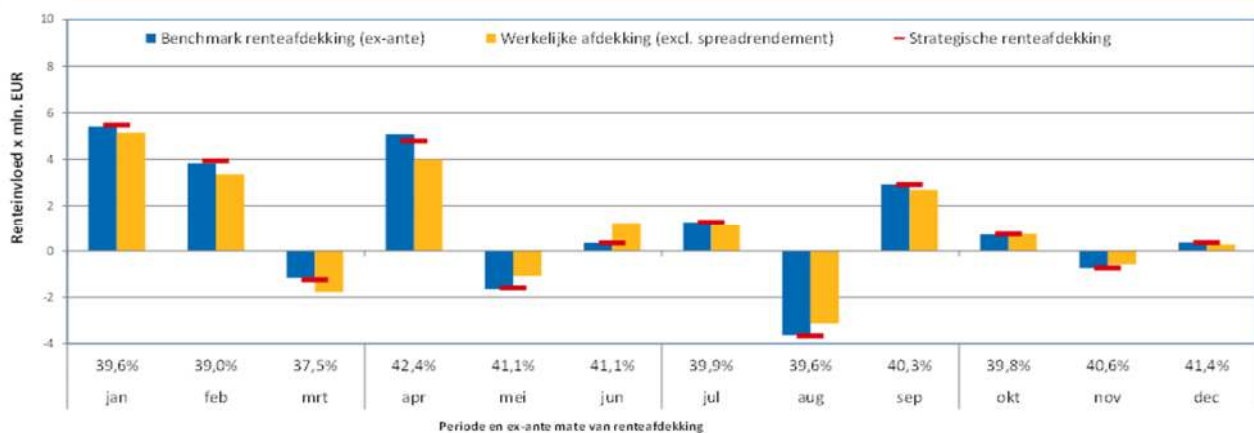
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Eastman loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring Eastman gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardestijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestaffel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Eastman gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de vooraf gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2020 zowel de benchmark voor de renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De donkerblauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark aftdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaftdekking. De strategische mate van renteaftdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaftdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaftdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).

stap

- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Gedurende 2020 is de ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrentes over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waardevermindering van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. In het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd. Dit heeft geleid tot een verbetering van de financiële positie van de Pensioenkring.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdekkingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico's

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Eastman heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	96,9	101,8	107,1	112,8	118,9	125,4	132,4
10%	94,5	99,2	104,2	109,5	115,3	121,4	128,0
0%	92,2	96,5	101,2	106,4	111,7	117,5	123,6
-10%	89,8	93,9	98,3	103,0	108,1	113,5	119,3
-20%	87,4	91,2	95,3	99,7	104,5	109,5	114,9

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt boven het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een gesloten Pensioenkring zonder premie instroom. Dit betekent dat de uitkering vanuit kasstromen vastrentende waarden en belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten.

Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Pensioenkring Eastman is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, hebben de financiële posities van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken.

Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

Pensioenakkoord

Minister Koolmees stuurde op 22 juni 2020 de hoofdlijnennotitie van het Pensioenakkoord naar de Tweede Kamer. In dit document staat verder uitgewerkt hoe het nieuwe pensioenstelsel er in de toekomst uit moet komen te zien. Over het Pensioenakkoord zelf waren de Sociale Partners en het Kabinet het vorig jaar al eens.

Het belangrijkste van het nieuwe pensioenstelsel is dat er twee nieuwe pensioencontracten komen. Voor beide regelingen geldt, dat niet de pensioenuitkering centraal staat, maar het pensioenkapitaal. Een andere belangrijke wijziging is dat alle werknemers overgaan op een vlakke premie. De premie wordt daarmee leeftijdsonafhankelijk.

Op 16 december 2020 is de concept wetgeving inzake het nieuwe pensioenstelsel ter consultatie aangeboden. In deze concept wetgeving staat ook vermeld welke regels gelden tot aan de overgang naar dit nieuwe stelsel, de transitieperiode. De standaardisering van het nabestaandenpensioen is onderdeel van deze concept wetgeving.

De komende jaren moeten Pensioenfondsen en Sociale Partners besluiten over het nieuwe pensioencontract. Uiterlijk 1 januari 2027 gaat het nieuwe pensioencontract in. Ook besluiten zij of de huidige opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in het nieuwe pensioenstelsel worden ondergebracht ('invaren').

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman ultimo per januari 2021 een effect hebben van ongeveer -1,5%-punt.

2.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Eastman

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman is per 1 oktober 2016 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring Eastman van start is gegaan.

Benoeming leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Eastman

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit vier leden en de leden vertegenwoordigen de geledingen van de werkgever, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het afgelopen jaar hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

De eerste zittingstermijn van Remy Franquinet liep af op 1 oktober 2020. Remy Franquinet zit in het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden. Hij heeft zich beschikbaar gesteld voor een tweede termijn. Medio 2020 zijn alle pensioengerechtigden van Pensioenkring Eastman aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Er waren geen andere kandidaten. Het Bestuur heeft Remy daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden.

De eerste zittingstermijn van Camiel van der Heijden liep af op 1 januari 2021. Camiel van der Heijden zat in het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Camiel was niet beschikbaar voor een volgende termijn. De werkgever heeft Lucy van der Wolf voorgedragen als lid van het Belanghebbendenorgaan. Het Bestuur heeft Lucy van der Wolf per 1 april 2021 benoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2019

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarverslag 2019 met de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, de pensioenopbouw en premie voor 2021, het pensioenreglement 2021, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2021 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 zes eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de gewijzigde pensioenregeling van Eastman, de nieuwe uitvoeringsovereenkomst tussen Stap en Eastman, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets, de ABTN, het financieel crisisplan, het Pensioenakkoord en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2021;
- het jaarplan 2021 van de Pensioenkring.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2019 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2019;
- de nieuwe uitvoeringsovereenkomst tussen Stap en Eastman;
- het pensioenreglement 2020 van de Pensioenkring;
- het pensioenreglement 2021 van de Pensioenkring;
- de ABTN 2020 van de Pensioenkring;
- het financieel crisisplan van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2021 van de Pensioenkring.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn verder onder meer de maand- en kwartaalrapportages en de risicomanagementrapportages van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Zelfevaluatie

Zoals ook in voorgaande jaren heeft het Belanghebbendenorgaan het eigen functioneren geëvalueerd in april 2021. Wederom zonder externe partij omdat die eens in de drie jaar ingeschakeld wordt. Hierbij is naast geschiktheid en competenties ook gekeken naar gedrag, cultuur en de onderlinge samenhang van het team. Het Belanghebbendenorgaan heeft geconcludeerd dat het door de ervaring van vorige jaren en trainingen gegroeid is in haar manier van werken en dat het voldoende deskundig en competent is. Daar waar nodig wordt ondersteuning van Stap en/of van de adviseur Montae ingeschakeld. De werksfeer binnen het Belanghebbendenorgaan en met andere disciplines wordt als open, constructief en prettig ervaren. Aandachtspunt was de diversiteit van het belanghebbendenorgaan, met name de man/vrouw verhouding. Hierin is verbetering gekomen met het recente aantreden van Lucy van der Wolf.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2020. Het Belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen.

Het Belanghebbendenorgaan constateert dat 2020 een zeer turbulent jaar is geweest vanwege de Coronacrisis. Kelderende beurskoersen en lagere rentestanden leiden tot een snelle verslechtering van de dekkingsgraden bij pensioenfondsen in Nederland, en dus ook bij onze Pensioenkring. Uiteindelijk herstelden de beurzen zich en leefden ook de rentestanden enigszins op. De beleidsdekkingsgraad eindigde daardoor op 101,4% (109,7% eind 2019). De huidige situatie op de financiële markten laat een grote volatiliteit zien, ditmaal in positieve zin: de dekkingsgraad bevindt zich nu (eind april 2021) op 115,4%.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in het jaar 2020 op verschillende onderwerpen goedkeuring of advies moeten geven. Deze onderwerpen zijn hierboven reeds beschreven.

Het Belanghebbendenorgaan stelt vast dat de deelnemers in 2020 goed en in overeenstemming met de wettelijke vereisten zijn geïnformeerd over hun pensioenaanspraken/rechten per brief en/of via het web portal van Stap. Uit de rapportages van TKP blijkt ook dat de beantwoording van vragen en andere zaken adequaat is uitgevoerd.

Het Belanghebbendenorgaan heeft regelmatig intern en met het Bestuur gesproken over een evenwichtige belangenbehartiging van alle aangeslotenen. Daarbij is met name het effect van de gedempte kostendeckende premie op basis van verwacht rendement opnieuw een onderwerp van discussie geweest. Het Belanghebbendenorgaan heeft dit ook onder de aandacht gebracht van de werkgever en de ondernemingsraad.

Tot slot stellen we vast dat er, vanwege de lage dekkinggraad op het moment van meting, geen indexatietoeslag aan de deelnemers kon worden toegekend. Dit is begrijpelijk gezien de coronacrisis die alle pensioenfondsen van Nederland hard raakte. Het belanghebbendenorgaan hoopt op een consistente verbetering van de dekkinggraad van de kring, waardoor indexatie voor komend jaar kan worden hervat richting alle deelnemers.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel.

Zoals ook in de voorgaande jaren heeft het Belanghebbendenorgaan de samenwerking met Stap, het Bestuur en het Bestuursbureau, als constructief en plezierig ervaren. Met name in gevallen waar al of niet ingrijpende veranderingen moesten beoordeeld en/of besloten worden, hebben interne experts het Belanghebbendenorgaan goed van aanvullende informatie voorzien en het Belanghebbendenorgaan voorgelicht. Binnen het Belanghebbendenorgaan is de samenwerking constructief en in goede harmonie verlopen.

Tot slot nog het volgende. We bevinden ons nog steeds in een grote crisis met de wereldwijde uitbraak van het coronavirus. Er is veel onrust en onzekerheid, waardoor de dekkinggraad van Pensioenkring Eastman onder grote druk is komen te staan en weer is verbeterd. Vooraleerst wensen we de medewerkers van Stap sterkte in het omgaan met deze nieuwe dynamiek. Daarnaast zijn we positief over de maatregelen die het Bestuur van Stap, de medewerkers en haar zakelijke partners hebben getroffen om iedereen veilig haar of zijn werk te kunnen laten doen. We wensen dat iedereen gezond door deze crisis komt.

Rotterdam, 6 mei 2021
Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Eastman

Axel Wagenmans (voorzitter)
Lucy van der Wolf
Remy Franquinet
Nico van den Bosch

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman voor de verrichte werkzaamheden. Het Bestuur ziet er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

3. Pensioenkring SVG

3.1 Kerngegevens

	2020	2019	2018	2017	2016 ¹¹
Aantallen Deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	47	52	64	84	84
Slapers	4.929	5.104	5.264	5.498	5.684
Gepensioneerden	2.632	2.540	2.439	2.214	2.352
Totaal	7.608	7.696	7.767	7.796	8.120
Dekkingsgraad					
Beleidsdekkingsgraad	105,5%	109,0%	110,0%	107,7%	102,7%
Feitelijke dekkingsgraad	110,5%	113,0%	107,3%	110,6%	102,7%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%	104,1%	104,0%
Vereiste dekkingsgraad	114,7%	118,4%	118,6%	119,2%	118,5%
Financiële positie (in € 1.000)					
Pensioenvermogen	725.050	702.526	620.733	657.765	640.860
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	653.917	619.872	576.816	592.676	617.377
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.171	2.039	1.859	2.177	6.482
Algemene reserve	68.962	80.615	42.058	62.912	17.001
Minimaal vereist vermogen	26.217	24.858	23.172	24.295	24.785
Vereist vermogen	96.150	114.670	107.906	114.324	115.408
Premies en pensioenuitkeringen (in € 1.000)					
Zuivere kostendekkende premie	-	-	-	-	-
Gedempte kostendekkende premie	-	-	-	-	-
Feitelijke premie	-	-	-	-	-
Pensioenuitkeringen	20.955	20.732	20.517	20.110	1.653
Toeslagen					
Deelnemers	0,00%	0,00%	0,04%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,04%	0,00%	0,00%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	5,63%	4,60%	2,91%	1,46%	-0,01%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief) ¹²	5,63%	4,60%	2,91%	1,46%	-0,01%
Beleggingsrendement					
Per jaar	6,7%	17,2%	-2,1%	6,2%	1,6%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten	0,08%	0,08%	0,08%	0,08%	0,00%
Vermogensbeheerkosten	0,36%	0,32%	0,31%	0,34%	0,02%
Transactiekosten	0,10%	0,08%	0,13%	0,20%	0,00%
Gemiddelde duration (in jaren)					
Actieve Deelnemers	17,7	17,0	16,2	15,3	16,5
Gewezen Deelnemers	21,0	20,8	20,5	20,4	21,7
Pensioengerechtigden	11,1	10,9	10,6	10,7	11,3
Totaal gemiddelde duration	15,2	15,1	14,6	14,9	15,6
Gemiddelde rekenrente	0,04%	0,59%	1,26%	1,38%	1,22%

¹¹ De kerngegevens hebben voor rendementen en ratio's betrekking op de periode vanaf de collectieve waardeoverdracht per 1 december 2016.

¹² Vanaf 1 december 2016 (het moment van toetreding).

3.2 Algemene informatie

Pensioenkring SVG is vanaf 1 december 2016 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics overgedragen aan Stap Pensioenkring SVG door middel van een collectieve waardeoverdracht.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Ab Ribbink (1957), voorzitter namens de werknemers	01-12-2016	01-12-2020	01-12-2024	01-12-2028
Bert Mögelin (1950), secretaris namens de pensioengerechtigden	01-12-2016	01-12-2019	01-12-2023	01-12-2027
Ed de Bruijn (1967), lid namens de werkgever	01-04-2017	01-12-2021	01-12-2025	01-12-2029

De eerste zittingstermijn van Ab Ribbink als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werknemers eindigde op 1 december 2020. Voor die datum zijn alle deelnemers aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Behalve Ab Ribbink waren er geen andere kandidaten. Het Bestuur heeft Ab Ribbink daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG heeft in 2020 twee keer overleg gehad met een delegatie van het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als belangrijkste onderwerp het jaarverslag 2019. In november 2020 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het jaarplan 2021, de toeslagverlening per 1 januari 2021, het communicatiejaarplan 2021 en het pensioenreglement 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergadering met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan zes eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

3.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn de pensioenreglementen zoals deze laatstelijk golden bij de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics van toepassing.

De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een zogenaamde gesloten Pensioenkring. Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
Pensioenleeftijd	De pensioenregeling kent verschillende pensioenaanspraken met verschillende pensioenleeftijden.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actieven	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	52	62	2.380	98	5.104	7.696
Bij	0	0	178	4	12	194
Af	5	6	67	17	187	282
Per 31 december 2020	47	56	2.491	85	4.929	7.608

Financieringsbeleid

Binnen Pensioenkring SVG is geen sprake van opbouw van pensioen en daarmee geen sprake van premiebetaling. In Pensioenkring SVG zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics overgenomen. Daarnaast wordt de premievrije pensioenopbouw wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid, zoals deze laatstelijk werd genoten bij de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics, voorgezet bij Pensioenkring SVG. De daarvoor benodigde premie wordt gefinancierd uit een aparte voorziening voor arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening voor de vrijgestelde premie bij arbeidsongeschiktheid is overgedragen vanuit de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics naar Pensioenkring SVG.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring SVG bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van de Pensioenkring.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring SVG, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring SVG.

3.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2020 en 2019 opgenomen.

Beleggingsmix ¹³						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	245,7	34,2	31,2	278,4	40,0	39,8
Opkomende markten	48,0	6,7	5,5	54,3	7,8	7,0
Europa	60,0	8,4	8,0	71,8	10,3	10,3
Wereldwijd	137,7	19,2	17,7	152,4	21,9	22,5
Vastgoed	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
Vastrentende waarden	466,1	64,9	68,8	413,1	59,4	60,3
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	81,1	11,3	11,7	61,5	8,8	9,0
Bedrijfsobligaties Europa	81,8	11,4	11,7	60,6	8,7	9,0
Hypotheken Nederland	140,7	19,6	19,8	132,4	19,0	19,8
Staatsleningen opkomende markten	39,5	5,5	5,3	47,1	6,8	6,8
Discretionaire staatsobligaties	66,4	9,2	12,3	65,4	9,4	9,5
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	56,6	7,9	8,1	46,1	6,6	6,3
Liquiditeiten	1,9	0,3	0,0	5,2	0,8	0,0
Overlay	3,9	0,5	0,0	-1,0	-0,2	0,0
Renteafdekking	3,9	0,5	0,0	-1,1	-0,2	0,0
Futures	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Valuta-afdekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	717,9	100,0	100,0	696,0	100,0	100,0

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van afdekking van het renterisico vastgesteld, die past bij de indexatieambitie, en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt 6,0%. Daarnaast is de rentestafel aangepast.

In november is 2020, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2021 vastgesteld. Het beleggingsplan 2021 heeft als ingangsdatum 1 januari 2021.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2020 is het risicoprofiel van de Pensioenkring gewijzigd. Naar aanleiding van de in 2019 uitgevoerde ALM-studie is de return portefeuille met 10% afgebouwd en het gewicht van de matching portefeuille verhoogd. De nieuwe strategische asset allocatie stelt de Pensioenkring in staat om haar ambitie te realiseren, waarbij de kans en de mate van korten zijn afgenomen.

¹³ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Resultaten beleggingen

In onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring ¹⁴	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	8,9	6,1	2,6	3,4
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	19,4	8,5	10,0	1,1
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	-2,3	-3,3	1,0	0,0
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	-1,1	-2,0	0,9	0,1
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	7,6	6,3	1,2	0,9
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	13,0	12,0	0,9	1,4
Vastgoed	-12,6	-12,6	0,0	0,0
Vastgoed (CBRE Eurosis Fund)	-12,6	-12,6	0,0	0,0
Vastrentende waarden	3,7	4,2	-0,5	2,2
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Fund)	3,4	2,6	0,8	0,3
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	-0,0	2,6	-2,6	0,1
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	5,4	5,8	-0,4	0,5
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,0	3,7	-1,7	0,4
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	3,2	3,3	-0,1	0,1
Discretionaire staatsobligaties	7,6	7,6	0,0	0,8
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	1,6	1,6	0,0	0,1
Liquideiteiten	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal exclusief overlay	5,7	5,0	0,6	5,7
Totaal overlay	0,0	0,0	0,0	1,0
Renteafdekking	0,0	0,0	0,0	1,0
Futures	0,0	0,0	0,0	0,0
Valuta-afdekking	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal inclusief overlay	0,0	0,0	0,0	6,7

¹⁴ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring¹⁵. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 3,4%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, leverde met 1,4%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen, droeg met 1,4%-punt het meeste positief bij aan deze beleggingscategorie. Het fonds behaalde een positief relatief rendement van 0,9%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,8%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het beleggingsfonds met het grootste positieve relatieve rendement was het actief beheerde MM Emerging Markets Fund. De managers in het fonds maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelenselectie. Dit was in 2020 de belangrijkste oorzaak voor het positieve relatieve rendement van 10,0%. Vooral in Taiwan en China was het resultaat van de aandelenselectie positief. Gemeten naar sectoren profiteerde het fonds van de overwogen positie in de sector Informatietechnologie en de onderwogen positie in de sector Energie. Ook was het resultaat op de aandelenselectie in de sector telecommunicatie positief.

Toelichting resultaten vastgoed

De bijdrage aan het rendement van de beleggingen in vastgoed was 0%. Pensioenkring SVG belegt in Europees, niet-beursgenoteerd, vastgoed via het Eurosiris fonds van CBRE. De beleggingen behaalden in 2020 een rendement van -12,6%. Het fonds bevindt zich al een aantal jaren in een afbouwfase. Per ultimo 2020 was het fonds voor het overgrote deel afgebouwd en bedroeg de resterende marktwaarde € 0,2 mln.

CBRE verwacht dat de laatste uitkeringen van de onderliggende vastgoedfondsen van het CBRE Eurosiris fonds in het tweede halfjaar van 2021 worden ontvangen. De finale liquidatie van CBRE Eurosiris zelf volgt dan in 2022.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 2,2%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met 0,8%-punt de grootste positieve bijdrage bij aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling (inflatie gerelateerde) discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire nominale staatsobligaties een rendement van 7,6% en de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een rendement van 1,6%. Europese staatsobligaties behaalden in 2020 positieve rendementen als gevolg van de dalende rente. Een belangrijke reden hiervoor waren de steunmaatregelen van de ECB, die met enorme opkoopprogramma's de rente naar historisch lage niveaus bracht.

---

¹⁵ Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde fondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheke

Het MM Dutch Mortgage Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,0%, dit was 1,7%-punt lager dan het rendement van de gestelde benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheke is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties. Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1%-punt hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting van het beleggingsfonds ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger.

Ontwikkelingen geldmarkt

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de onzekerheden rondom het COVID-19 virus en de grotere volatiliteit in financiële markten. Om dit te bewerkstelligen verhoogde men de allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's. Deze allocatie werd verhoogd van 25-30% naar 35-40%. Een gevolg van deze aanpassing is dat de verwachte yield van het Morgan Stanley Euro Fund daalde, terwijl de steunmaatregelen van de ECB ook zorgden voor dalende yields op geldmarktinstrumenten. Per saldo daalde de bruto yield van het fonds van circa -0,5% naar -0,6% gedurende 2020.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2020 1,0%-punt bij aan het totaal rendement. De renteswaps droegen met 1,0%-punt positief bij aan het totale beleggingsresultaat. Dit werd veroorzaakt door een daling van de swaprente in 2020.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,00	0,90
Vastgoed	0,00	0,00
Vastrentende waarden	-0,04	-0,27
Liquiditeiten	0,03	0,00
Totaal	0,01	0,63

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,63% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden droeg het MM Dutch Mortgage Fund met 0,27% negatief bij.

3.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	545	523	0,08	0,08
Vermogensbeheerkosten	2.428	2.240	0,36	0,32
Transactiekosten	659	554	0,10	0,08
Totaal	3.632	3.317	0,54	0,48

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding	316	295	0,05	0,05
Administratiekostenvergoeding meerwerk	9	19	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	295	273	0,04	0,04
Overige kosten	13	18	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-88	-82	-0,01	-0,01
Totaal	545	523	0,08	0,08

De administratiekostenvergoeding is in 2020 toegenomen doordat een deel van het meerwerk uit 2019 in 2020 is opgenomen in de standaard administratiekostenvergoeding.

De stijging van de exploitatiekosten in 2020 wordt veroorzaakt doordat hierin de volledige governancekosten zijn opgenomen. De governancekosten bestaan naast de exploitatiekosten uit de kosten voor het belanghebbendenorgaan, de vergoeding voor de actuariële functie en contributies.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde bedragen in 2020 € 203¹⁶ (2019: € 202).

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

¹⁶ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 2.428 betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer	1.131	1.108
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	1.297	1.132
Totale kosten van vermogensbeheer	2.428	2.240

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder:
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager;
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	762	678	0,11	0,10
Vastgoed	23	35	0,01	0,01
Vastrentende waarden	1.132	1.062	0,17	0,15
Overig	423	383	0,06	0,05
Totaal	2.340	2.158	0,35	0,31
Allocatie vanuit pensioenbeheer	88	82	0,01	0,01
Totaal	2.428	2.240	0,36	0,32

De vermogensbeheerkosten bedragen uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2020 0,04%-punt meer dan in 2019 (0,32%). Dit is voornamelijk gedreven door de gestegen performance fees voor de beleggingen door een hoger rendement ten opzichte van de benchmark van diverse beleggingen.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn, worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- niet-beursgenoteerd vastgoed: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten.

De (geschatte) transactiekosten worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	145	190	0,02	0,03
Vastrentende waarden	465	153	0,07	0,02
Derivaten	49	211	0,01	0,03
Totaal	659	554	0,10	0,08

Van bovenstaande kosten is een bedrag van 246 (2019: 13) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2020 0,02%-punt hoger dan vorig jaar. Dit komt voort uit aan- en verkopen vanwege beleidswijzigingen en vanwege bijsturingen om de beleggingsportefeuille binnen de gestelde bandbreedtes te houden. In 2020 heeft Pensioenkring SVG haar risicoprofiel, naar aanleiding van de in 2019 uitgevoerde ALM-studie, gewijzigd. De wijziging van het risicoprofiel resulteerde in een afbouw van de returnportefeuille met 10% ten gunste van de matchingportefeuille. Door de aankopen in de matchingportefeuille stegen de transactiekosten van vastrentende waarden met 0,05%-punt. De daling in transactiekosten voor derivaten dempte de stijging van de totale transactiekosten enigszins. Het aantal transacties in derivaten daalde mede doordat de rente in 2020 was gedaald.

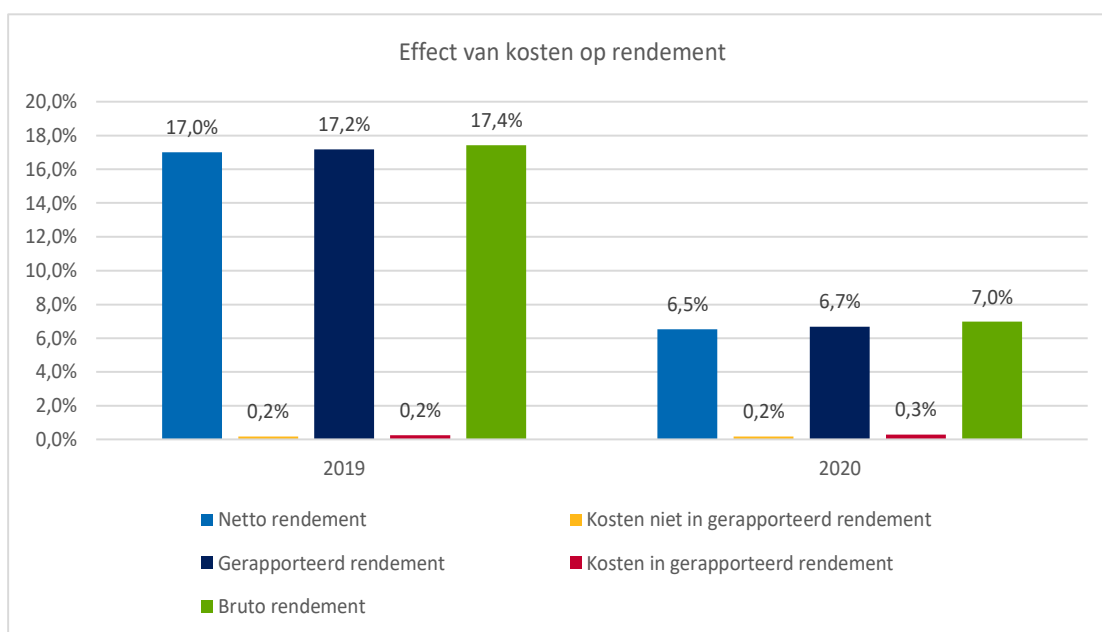
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale vermogensbeheerkosten in 2020 bedroegen 0,36% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,06% uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond tegenover een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,7% ten opzichte van de benchmarks. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2020 en op basis van de totale portefeuilles. In absolute getallen spreken we over een opbrengst van 4.700 ten opzicht van 400 aan kosten.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2020 bedraagt 0,2%. Een tracking error van 0,2% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,2% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3^e is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,4% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

3.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 6,7% heeft er echter voor gezorgd dat de daling van de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2020 beperkt is gebleven tot 2,5%-punt, van 113,0% naar 110,5%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 109,0% naar 105,5% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 114,7%. Daarmee is ultimo 2020 sprake van een reservetekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 107,9%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	105,5	109,0
Feitelijke dekkingsgraad	110,5	113,0
Dekkingsgraad op basis van marktrente	107,9	110,9
Reële dekkingsgraad	87,7	89,3
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	114,7	118,4
Rekenrente vaststelling TV	0,04	0,59

Herstelplan

Pensioenkring SVG heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 116,5% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 114,7%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de werkelijke actuele dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (110,5%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 105,5%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Pensioenkring SVG in 2021 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring SVG heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Op basis van de ministeriële maatregel van 19 november 2019 mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021 onder voorwaarden de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring SVG heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriële maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen zijn voor de Pensioenkring vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters

Voor Pensioenkring SVG dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 29 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring SVG in 2022 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring SVG zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring SVG het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,0%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring SVG heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring SVG dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat er een vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% aanwezig dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarbij de Pensioenkring SVG op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Pensioenkring SVG gelijk aan 122,0%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring SVG is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de verlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 70% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,0%) aan de deelnemers van Pensioenkring SVG.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring SVG worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring.

Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.

- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden gegeven;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven welke naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (vanaf 1 december 2016).

3.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	45.429	104.270
Resultaat op wijziging RTS	-57.675	-66.630
Resultaat op premie	0	0
Resultaat op waardeoverdrachten	0	81
Resultaat op kosten	-30	-22
Resultaat op uitkeringen	-104	-146
Resultaat op kanssystemen	237	769
Resultaat op toeslagverlening	0	-5
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-12	-441
Resultaat op andere oorzaken	502	681
Totaal saldo van baten en lasten	-11.653	38.557

Toelichting actuariële resultaat

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 45.685. Voor een gedetailleerde onderbouwing van dit resultaat is uitgebreid op ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2020 met circa 0,55%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -57.208.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 237.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt -12. Dit resultaat wordt veroorzaakt door de wijziging van de Prognose tafel AG2020 (12.431) en de herijking van de ervaringssterfte (-12.443).

Vereist vermogen

Het vereist vermogen, gebaseerd op de strategische portefeuille, is vastgesteld op 114,7%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 116,0%.

3.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring SVG weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring SVG
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	Niet van toepassing, Pensioenkring SVG is namelijk een gesloten Pensioenkring.
Behoud nominale pensioenaanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> De risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 december 2016. Deze is gelijk aan 20% met een bandbreedte tussen 16% en 24%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring SVG is dit vertaald naar: een toeslagambitie van 70 % consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het VEV en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 december 2016. Deze is gelijk aan 20% met een bandbreedte tussen 16% en 24%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 90% van de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 90% van de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 35%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring SVG
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring SVG is dit vertaald naar: en proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring SVG is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op de financiële positie Pensioenkring SVG

Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

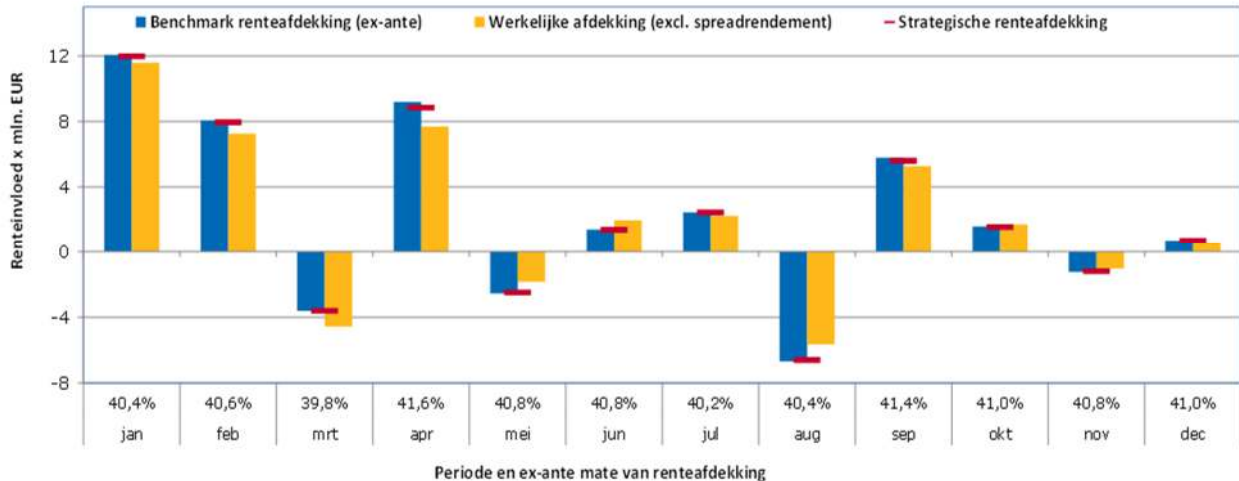
Matchings-/Renterisico

Pensioenkring SVG loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring SVG gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waarde stijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico wat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Welk percentage van het renterisico wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestafel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaafdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaafdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaafdekking zich buiten de marges bevindt, vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt een Pensioenkring SVG gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. De looptijdbuckets beslaan ongeveer 7 jaren en voor deze buckets wordt gemonitord dat ze zich binnen de vooraf vastgestelde bandbreedtes bevinden. Wanneer de gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaafdekking gedurende 2020 ten opzichte van de strategische renteaafdekking en de ex-ante mate van renteaafdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld.

Zichtbaar is dat gedurende 2020 zowel de benchmark voor de renteaafdekking als de werkelijke renteaafdekking zich dicht bij strategische mate van renteaafdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaafdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaafdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaafdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaafdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaafdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaafdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.

- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Gedurende 2020 is de ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrentes over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waardestijging van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. Tijdens het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdeckingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico's

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor de Pensioenkring SVG heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen- en vastgoedbeleggingen. Bij aandelenbeleggingen vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Vastgoed wordt belegd door middel van Europese vastgoedfondsen in Europa. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico's per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Aandelen	Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
20%		103,4	108,1	113,0	118,0	123,3	128,7	134,2
10%		100,4	104,8	109,5	114,3	119,2	124,3	129,6
0%		97,4	101,6	106,0	110,5	115,2	120,0	125,0
-10%		94,4	98,4	102,5	106,7	111,2	115,7	120,4
-20%		91,4	95,1	99,0	103,0	107,1	111,4	115,8

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt onder het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een gesloten Pensioenkring zonder premie instroom. Dit betekent dat de uitkering vanuit kasstromen vastrentende waarden en belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Pensioenkring SVG is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberberrisico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, hebben de financiële posities van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken. Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

Pensioenakkoord

Minister Koolmees stuurde op 22 juni 2020 de hoofdlijnennotitie van het Pensioenakkoord naar de Tweede Kamer. In dit document staat verder uitgewerkt hoe het nieuwe pensioenstelsel er in de toekomst uit moet komen te zien. Over het Pensioenakkoord zelf waren de Sociale Partners en het Kabinet het vorig jaar al eens.

Het belangrijkste van het nieuwe pensioenstelsel is dat er twee nieuwe pensioencontracten komen. Voor beide regelingen geldt, dat niet de pensioenuitkering centraal staat, maar het pensioenkapitaal. Op 16 december 2020 is de concept wetgeving inzake het nieuwe pensioenstelsel ter consultatie aangeboden. In deze concept wetgeving staat ook vermeld welke regels gelden tot aan de overgang naar dit nieuwe stelsel, de transitieperiode. De standaardisering van het nabestaandenpensioen is onderdeel van deze concept wetgeving. Voor gesloten Pensioenkringen is op dit moment nog niet duidelijk of en op welke wijze zij over kunnen gaan naar het nieuwe pensioenstelsel.

De komende jaren moeten pensioenfondsen en sociale partners besluiten over het nieuwe pensioencontract. Uiterlijk 1 januari 2027 gaat het nieuwe pensioencontract in. Ook besluiten zij of de huidige opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in het nieuwe pensioenstelsel worden ondergebracht ('invaren').

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring SVG ultimo per januari 2021 een effect hebben van ongeveer – 0,6%-punt.

3.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG is per 1 december 2016 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring SVG van start is gegaan.

Benoeming leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit de vertegenwoordiging van de geledingen van de werkgever, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit drie leden. Het afgelopen jaar hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

De eerste zittingstermijn van Ab Ribbink liep op 1 december 2020 af. Ab Ribbink zit in het Belanghebbendenorgaan namens de (gewezen) deelnemers. Ab heeft zich beschikbaar gesteld voor een volgende termijn. In het vierde kwartaal van 2020 zijn alle (gewezen) deelnemers aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Er hebben zich geen andere kandidaten gemeld. Het Bestuur heeft Ab daarop herbenoemd.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2019

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarsverslag 2019 met de financiële opstelling van Pensioenkring SVG. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het pensioenreglement 2021, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2021 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 zes eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de risicohouding van de Pensioenkring, het gewijzigde beleggingsplan 2020, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets, de rapportages van de Pensioenkring en het Pensioenakkoord behandeld.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via een eigen digitale vergaderomgeving. Dit betreft onder andere maand- en kwartaalrapportages en per kwartaal een risicomangementrapportage. Daarnaast ontvangt het Belanghebbendenorgaan tenminste maandelijks een nieuwsbrief over de actualiteiten. Deze frequentie wordt verhoogd wanneer hiertoe aanleiding is. Tijdens de eerste maanden van de coronacrisis werd er elke twee weken een corona-update verstrekt. Daarnaast hebben de leden van het Belanghebbendenorgaan toegang SPO-Perform.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan:

- de wijziging van de risicohouding van de Pensioenkring;
- het gewijzigde beleggingsplan 2020 (naar aanleiding van de wijziging van de risicohouding);
- het herstelplan van de Pensioenkring;

- het beleggingsplan 2021 van de Pensioenkring;
- het jaarplan 2021 van de Pensioenkring.

Het belanghebbenden orgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2019 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2019;
- de ABTN 2020 van de Pensioenkring;
- het pensioenreglement 2021 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2021 van de Pensioenkring.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicomangementrapportage voor de Pensioenkring behandeld.

Zelfevaluatie

In de eerste helft van 2021 heeft het Belanghebbendenorgaan haar eigen functioneren geëvalueerd. Hierbij is onder andere gekeken naar geschiktheid en competenties van het team.

Het Belanghebbendenorgaan heeft onderling vastgesteld dat het zich voldoende deskundig en competent acht. Er is sprake van een prettige en constructieve manier van werken, zowel onderling als ook met het Bestuur en het Bestuursbureau.

Gedurende 2020 en begin 2021 zijn de gevolgen en de acties in verband met de uitbraak van het Coronavirus op zowel de dekkingsgraad van de Pensioenkring als op de bedrijfsvoering met het Bestuur en het Bedrijfsbureau veelvuldig besproken.

Het Belanghebbendenorgaan zal in 2021 de kennis vergroten omtrent het Pensioenakkoord en de gevolgen inclusief de eventuele noodzakelijke aanpassingen in de pensioenverplichtingen nadrukkelijk beoordelen.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2020. Het Belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG heeft na overleg met het Bestuur en het Bestuursbureau haar akkoord gegeven aan de nieuwe beleggingsmix voortvloeiend uit het in 2019 aangepaste strategisch beleggingsbeleid. De dekkingsgraad medio 2020 was dusdanig dat voor 2021 helaas geen indexatie kon plaatsvinden.

Het jaarverslag 2020 vormt een duidelijke verantwoording van het gevoerde beleid en de door het Bestuur genomen besluiten. Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG heeft zijn conclusies gebaseerd op de maandelijkse informatie vanuit het Bestuursbureau, haar eigen ervaringen/indrukken, het overleg met en de informatie ontvangen van de Raad van Toezicht en Bestuur op 12 mei 2021. Dit betreft onder andere het concept jaarverslag, de financiële opstelling van Pensioenkring SVG, de verslagen van de gezamenlijke vergaderingen/overleggen gedurende 2020, het concept accountantsverslag en het concept actuarieel rapport van Pensioenkring SVG.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel:

- het Bestuur heeft voldoende informatie verstrekt waarmee het Belanghebbendenorgaan zich een positief oordeel heeft kunnen vormen over het gevoerde beleid in 2020;

- en waar van toepassing zijn de adviezen van het Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG overgenomen.

Utrecht, 12 mei 2021
Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG

Ab Ribbink (voorzitter)
Ed de Bruijn
Bert Mögelin

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG voor de verrichte werkzaamheden en ziet er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

4. Pensioenkring Holland Casino

4.1 Kerngegevens

	2020	2019	2018	2017 ¹⁷
Aantallen Deelnemers				
Actieven en arbeidsongeschikten	3.821	4.034	3.997	3.937
Slapers	5.665	5.647	5.518	5.201
Gepensioneerden	1.128	1.030	950	783
Totaal	10.614	10.711	10.465	9.921
Dekkingsgraad				
Beleidsdekkingsgraad	98,3%	105,1%	111,8%	109,3%
Feitelijke dekkingsgraad	105,5%	107,6%	107,2%	112,7%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%	104,2%	104,4%
Vereiste dekkingsgraad	121,4%	123,0%	123,2%	123,6%
Financiële positie (in € 1.000)				
Pensioenvermogen	2.067.373	1.858.308	1.558.954	1.569.955
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.959.053	1.726.348	1.454.158	1.393.189
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	170	209	280	351
Eigen vermogen	108.150	131.751	104.516	176.415
Minimaal vereist vermogen	80.759	71.172	61.046	60.774
Vereist vermogen	419.915	396.489	337.039	328.441
Premies en uitkeringen (in € 1.000)				
Zuivere kostendekkende premie	42.066	32.053	30.254	14.999
Gedempte kostendekkende premie	26.663	24.955	24.584	11.720
Feitelijke premie	28.049	26.734	25.512	11.800
Uitkeringen	19.624	17.673	16.480	7.446
Toeslagen				
Deelnemers	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	13,93%	11,97%	10,02%	8,46%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	13,93%	11,97%	10,02%	8,46%
Beleggingsrendement				
Per jaar	11,0%	19,0%	-1,2%	5,3%
Kostenratio's				
Pensioenuitvoeringskosten	0,04%	0,05%	0,05%	0,04%
Vermogensbeheerkosten	0,31%	0,30%	0,25%	0,12%
Transactiekosten	0,06%	0,10%	0,11%	0,08%
Gemiddelde duration (in jaren)				
Actieve Deelnemers	25,9	25,9	25,4	26,3
Gewezen Deelnemers	25,0	24,9	24,6	24,3
Pensioengerechtigden	12,5	12,3	11,7	11,8
Totaal gemiddelde duration	23,1	23,1	22,6	23,2
Gemiddelde rekenrente	0,20%	0,78%	1,45%	1,59%

¹⁷ De kerngegevens hebben voor rendementen en ratio's betrekking op de periode vanaf het moment van de collectieve waardeoverdracht per 1 juli 2017 tot ultimo 2017.

4.2 Algemene informatie

Pensioenkring Holland Casino is vanaf 1 juli 2017 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Holland Casino overgedragen aan Stap Pensioenkring Holland Casino door middel van een collectieve waardeoverdracht. De werkgever Holland Casino en Stap zijn per 1 juli 2017 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Ed Roijers (1957), voorzitter namens de werkgever	05-12-2019	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029
Willem Kooijman (1949), lid namens de werkgever	01-07-2017	01-07-2020	01-07-2024	01-01-2028
Rob Oosterhout (1954), lid namens de werkgever	01-07-2019	01-07-2023	01-07-2027	01-07-2031
Hessel Hollema (1952), lid namens de pensioengerechtigden	01-03-2019	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029
Carola Coeleman (1968), lid namens de deelnemers	01-08-2017	01-08-2020	01-08-2024	01-08-2028
Corry van Herpen (1967), lid namens de deelnemers	14-03-2019	01-08-2021	01-08-2025	01-08-2029

De eerste zittingstermijn Willem Kooijman als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever eindigde op 1 juli 2020. De werkgever heeft Willem Kooijman voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft daarop Willem Kooijman herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

De eerste zittingstermijn Carola Coeleman als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers eindigde op 1 augustus 2020. De ondernemingsraad van Holland Casino heeft Carola Coeleman voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft Carola Coeleman herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino heeft in 2020 twee keer overleg gehad met het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2019. In december 2020 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het jaarplan 2021, de toeslagverlening per 1 januari 2021, het communicatiejaarplan 2021 en het pensioenreglement 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur, heeft het Belanghebbendenorgaan ook vijf eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

4.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een zogeheten Collective Defined Contribution (CDC) regeling. Het is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. Wanneer de premie in enig jaar niet toereikend is om de beoogde regeling te financieren, dan wordt het opbouwpercentage van de voorwaardelijke middelloonregeling in het betreffende jaar aangepast. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 67 jaar
Toetredingsleeftijd	Leeftijd 21 jaar
Pensioengevend salaris	100% van het bruto pensioeninkomen zoals omschreven in de CAO van Holland Casino. Het maximum pensioengevend salaris voor het ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen zal nooit hoger zijn dan fiscaal toelaatbaar en bedraagt (in 2020) maximaal € 110.111 op jaarbasis, bij een voltijds dienstverband en wordt aangepast aan de fiscale maximering.
Franchise	€ 14.331 (2020). De franchise wordt jaarlijks door het bestuur procentueel verhoogd met de maatstaf voor het toeslagpercentage.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogd opbouwpercentage is 1,4% (2020). Het feitelijk opbouwpercentage is 1,4 % (2020).
Partnerpensioen	70% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Bij overlijden van een werknemer voor de pensioendatum wordt de opgebouwde aanspraak op nabestaandenpensioen verhoogd met 1,00% van de pensioengrondslag op de overlijdensdatum voor ieder deelnemersjaar dat de werknemer tussen de overlijdensdatum en de pensioendatum zou kunnen behalen.
Wezenpensioen	Per kind tot uiterlijk 18 jaar 14% van het opgebouwde ouderdomspensioen verhoogd met 0,20% van de pensioengrondslag op de overlijdensdatum voor ieder deelnemersjaar dat de werknemer tussen de overlijdensdatum en de pensioendatum zou kunnen behalen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeidsongeschiktheids-pensioen	70% van het salaris boven maximum WIA-loon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	4.034	140	801	89	5.647	10.711
Bij	182	3	108	25	371	689
Af	395	4	18	16	353	786
Per 31 december 2020	3.821	139	891	98	5.665	10.614

Financieringsbeleid

Sociale partners komen de premiehoogte en premieperiode overeen. Voor 2020 bedraagt de premie 24% van de pensioengrondslagsom.

Feitelijke premie

De feitelijke jaarpremie is voor 2020 vastgesteld op 24% van de pensioengrondslagsom. De premie wordt jaarlijks door het Bestuur getoetst om vast te stellen of het beoogd opbouwpercentage kan worden verstrekt. Indien de feitelijke premie lager is dan de gedempte kostendekkende premie, dan wordt het opbouwpercentage zodanig verlaagd dat de feitelijke premie hoger is dan de gedempte kostendekkende premie.

Gedempte kostendekkende premie

Om conform de Pensioenwet te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring de zogenaamde gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van onder andere de volgende uitgangspunten en wordt uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslagsom.

Basispremie	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen pensioen vermeerderd met de risicopremies voor het partnerpensioen en wezenpensioen, premievrijstelling en arbeidsongeschiktheidspensioen.
Rekenrente	<p>De berekening van de gedempte kostendekkende premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige strategisch beleggingsbeleid.</p> <p>Hierbij geldt dat het rendement op vastrentende waarden gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 31 december 2018. Het rendement op vastrentende waarden staat voor de periode 1 januari 2019 tot 1 januari 2024 vast. Voor de zakelijke waarden zijn de rendementen gelijk gesteld aan de maximale rendementsparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 1 januari 2019 met een afslag op het rendement voor zakelijke waarden van 1,65%-punt. De curve is verlaagd met circa 2% in verband met inflatie op basis van een ingroepad CPI zoals deze door De Nederlandsche Bank is gepubliceerd.</p> <p>Bij vaststelling van de rendementscurve (ultimo 2018) is een minimale grens van 95% voor de premiedekkingsgraad gehanteerd. Indien niet wordt voldaan aan het premiedekkingsgraadvereiste wordt er een afslag op de rendementscurve gedaan zodanig dat een minimale premiedekkingsgraad van 95% resulteert.</p>

	<p>Voor 2019 en 2020 heeft het premiedekkingsgraadvereiste geleid tot een afslag op het rendement voor zakelijke waarden van 1,65%-punt (uitgangspunt situatie ultimo 2018).</p> <p>Per 1 januari 2020 zijn nieuwe maximale rendementsparameters ingevoerd. Voor de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie vanaf 2021 dient de rendementscurve op basis van de nieuwe maximale parameters te worden herijkt. Tevens dient vanaf 2021 het premiedekkingsgraadvereiste van 95% jaarlijks (ex-ante) te worden getoetst.</p>
Sterftekansen	<p>Ontleend aan de Prognosetafel AG2018, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap.</p>

Zuiver kostendekkende premie

Naast de gedempte kostendekkende premie wordt jaarlijks ook de zuiver kostendekkende premie bepaald. De zuiver kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte kostendekkende premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de zuiver kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

VEB-regeling

Pensioenkring Holland Casino kent binnen het pensioenreglement een regeling inzake vrijwillige eigen bijdragen (VEB-regeling). De VEB-regeling kent een nominaliteitsgarantie waarbij het pensioenkapitaal ten minste gelijk is aan het nominale bedrag van de voor de deelnemer aan het pensioenkapitaal toegevoegde vrijwillige eigen bijdragen. In de voorziening wordt rekening gehouden met deze nominaliteitsgarantie. De beleggingen die aangehouden worden ten behoeve van de VEB-regeling, worden binnen de totale beleggingsportefeuille belegd. De voorziening voor deze regeling is opgenomen in de totale technische voorzieningen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Holland Casino bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Holland Casino.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Holland Casino, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Holland Casino.

4.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2020 en 2019 opgenomen.

Beleggingsmix ¹⁸						
	2020			2019		
	Werkelijk		Strategisch	Werkelijk		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	1.051,3	50,9	48,5	851,0	45,8	48,5
Opkomende markten	188,2	9,1	8,5	167,5	9,0	8,5
Europa	270,9	13,1	12,5	207,2	11,1	12,5
Wereldwijd	592,2	28,7	27,5	476,4	25,6	27,5
Vastgoed	0,1	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0
Niet-beursgenoteerd	0,1	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0
Alternatives	19,9	1,0	0,0	22,0	1,2	0,0
Vastrentende waarden	885,6	42,9	51,5	911,2	49,0	51,5
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	134,6	6,5	7,5	134,9	7,3	7,5
Bedrijfsobligaties Europa	140,2	6,8	7,5	131,7	7,1	7,5
Hypotheke Nederland	378,5	18,3	20,0	341,9	18,4	20,0
Staatsleningen opkomende markten	71,9	3,5	4,0	74,1	4,0	4,0
Discretionaire staatsobligaties	7,0	0,3	4,0	63,3	3,4	4,0
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	153,3	7,4	8,5	165,3	8,9	8,5
Liquiditeiten	45,8	2,3	0,0	82,1	4,4	0,0
Overlay	61,4	3,0	0,0	-8,4	-0,5	0,0
Renteafdekking	50,0	2,4	0,0	-11,4	-0,6	0,0
Valuta-afdekking	11,5	0,6	0,0	2,7	0,1	0,0
Futures	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
Totaal	2.064,0	100,0	100,0	1.858,3	100,0	100,0

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van renterisico-afdekking vastgesteld, passend bij de indexatieambitie en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt voor de Pensioenkring 10,0%. Daarnaast is de rentestafel aangepast.

In november 2020 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2021 vastgesteld. Het beleggingsplan 2021 heeft als ingangsdatum 1 januari 2021.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2020 is in het beleggingsplan 2021 de volgende wijziging in de strategische asset allocatie aangebracht:

- Aanpassing van de bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties en kas exposure: 20% van het strategisch gewicht van de categorie en het verschil tussen het maximale en neutrale niveau van fysieke kas die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor renteswaps.

¹⁸ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	7,3	4,5	2,7	5,4
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	19,5	8,5	10,1	1,6
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	-2,4	-3,3	1,0	0,8
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	7,6	6,3	1,2	3,0
Vastgoed	9,5	9,5	0,0	0,0
Niet-beursgenoteerd vastgoed (CBRE - Retail Property Fund France Belgium)	9,5	9,5	0,0	0,0
Private equity	6,5	6,5	0,0	0,1
Private equity (UnigestionFlex – Euro Choice III)	67,7	67,7	0,0	0,0
Private equity (UnigestionFlex – Euro Choice IV)	-7,6	-7,6	0,0	0,0
Private equity (UnigestionFlex – Euro Choice V)	8,9	8,9	0,0	0,1
Vastrentende waarden	2,1	2,7	-0,5	0,9
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	2,6	2,6	0,0	0,1
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund) – Unhedged	2,2	2,1	0,1	0,2
Hypotheken Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,0	3,7	-1,6	0,4
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund - USD)	-2,8	-3,6	0,8	-0,2
Discretionaire staatsobligaties	8,6	8,6	0,0	0,2
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	1,6	1,6	0,0	0,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	-0,2
Totaal exclusief overlay	6,0	5,2	0,8	6,2
Totaal overlay	0,0	0,0	0,0	4,8
Renteafdekking	0,0	0,0	0,0	3,3
Valuta-afdekking	0,0	0,0	0,0	1,5
Futures	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	0,0	0,0	0,0	11,0

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring¹⁹. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 5,4%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 3,0%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund behaalde een positief relatief rendement van 1,2%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het beleggingsfonds met het grootste positieve relatieve rendement was het actief beheerde MM Emerging Markets Fund. De managers in het fonds maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. Dit was in 2020 de belangrijkste oorzaak voor het positieve relatieve rendement van 10,1%. Vooral in Taiwan en China was het resultaat van de aandelselectie positief. Gemeten naar sectoren profiteerde het fonds van de overwogen positie in de sector Informatietechnologie.

Toelichting resultaten vastgoed

Beleggingen in vastgoed droegen door hun beperkte aandeel in de totale portefeuille niet relevant bij aan het rendement. Op 31 december 2020 had Pensioenkring Holland Casino nog een beperkt aandeel in het CBRE Retail Property Fund France Belgium met een marktwaarde van € 78.900. Het vastgoed van dit beleggingsfonds is inmiddels verkocht. De waarde bestond per jaareinde enkel nog uit vorderingen in de vorm van uitstaande garanties die bij verkoop van de beleggingen zijn afgegeven. Het rendement van het CBRE Retail Property Fund France Belgium over 2020 bedroeg 9,5%.

Toelichting resultaten private equity

Beleggingen in private equity droegen door hun beperkte aandeel in de totale portefeuille niet significant bij aan het rendement. Pensioenkring Holland Casino belegt in private equity via drie verschillende Unigestion fondsen. Dit zijn zogenaamde fund of funds. Dat betekent dat deze Unigestion fondsen beleggen in Europese private equity fondsen. De Unigestion fondsen bevinden zich in verschillende investeringsfasen.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 0,9%-punt bij aan het rendement. Het Dutch Mortgage Fund, dat belegt in Nederlandse hypotheeklen, leverde met 0,4%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheeklen

Het MM Dutch Mortgage Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,0%, dit was 1,6%-punt lager dan het rendement van de gestelde benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheeklen is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties. Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1% hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting van het beleggingsfonds ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger.

---

¹⁹ Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde fondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Ontwikkeling (inflatie gerelateerde) discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire nominale staatsobligaties een rendement van 8,6% en de portefeuille met discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een rendement van 1,6%. Europese staatsobligaties behaalden positieve rendementen in 2020 als gevolg van de dalende rente. Een belangrijke reden hiervoor waren de steunmaatregelen van de ECB, die met enorme opkoopprogramma's de rente naar historisch lage niveaus bracht.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en valuta-afdekking, heeft voornamelijk als doel om de dekkinggraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2020 met 4,8%-punt bij aan het totaal rendement. De bijdrage van de renteswaps was het grootst (3,3%-punt) en werd veroorzaakt door een daling van de swaprente in 2020. De valuta-afdekking droeg met 1,5%-punt eveneens positief bij aan het totale beleggingsresultaat.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020 ²⁰		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,00	1,24
Vastgoed	0,00	0,00
Alternatives	0,00	0,00
Vastrentende waarden	-0,02	-0,23
Liquiditeiten	-0,19	0,00
Totaal	-0,21	1,00

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,82% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met -0,26% bij.

²⁰ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

4.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	868	833	0,05	0,05
Vermogensbeheerkosten	5.936	5.168	0,31	0,30
Transactiekosten	1.093	1.825	0,06	0,10
Totaal	7.897	7.826	0,42	0,45

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ²¹	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding	657	645	0,03	0,04
Administratiekostenvergoeding meerwerk	11	22	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	248	208	0,01	0,01
Overige kosten	15	20	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-63	-62	0,00	0,00
Totaal	868	833	0,05	0,05

De administratiekostenvergoeding is in 2020 toegenomen doordat een deel van het meerwerk uit 2019 in 2020 is opgenomen in de standaard administratiekostenvergoeding.

De stijging van de exploitatiekosten in 2020 wordt veroorzaakt doordat hierin de volledige governancekosten zijn opgenomen. De governancekosten bestaan naast de exploitatiekosten uit de kosten voor het belanghebbendenorgaan, de vergoeding voor de actuariële functie en contributies. Voor 2019 zijn de governancekosten van € 24 duizend met de vergoeding van de werkgever gesaldeerd en onder de baten gepresenteerd.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde bedragen in 2020 € 175²² (2019: € 164).

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

²¹ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

²² Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 5.936 betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer	2.109	2.086
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	3.827	3.082
Totale kosten van vermogensbeheer	5.936	5.168

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten wijkt af van de weergave in de jaaropstelling. Omdat een deel van deze directe kosten, transactiekosten betreft, zijn deze hieronder verantwoord. Het betreft een verschuiving in de weergave en heeft geen invloed op het totaal aan vermogensbeheerkosten.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	2.747	2.058	0,15	0,12
Vastrentende waarden	2.241	2.136	0,12	0,12
Vastgoed	4	11	0,00	0,00
Alternatives	365	366	0,02	0,02
Overig	516	535	0,02	0,03
Totaal	5.873	5.106	0,31	0,30
Allocatie vanuit pensioenbeheer	63	62	0,00	0,00
Totaal	5.936	5.168	0,31	0,30

De vermogensbeheerkosten zijn als percentage van gemiddeld belegd vermogen in 2020 0,01%-punt hoger dan in 2019 (0,30%). De voornaamste stijging is zichtbaar in de beleggingscategorie aandelen. Binnen deze categorie zijn de kosten van performance fee in 2020 hoger dan in het jaar 2019. Dit wordt vooral veroorzaakt door de relatief hoge relatieve rendementen die in het boekjaar zijn behaald. Daarnaast is de waarde van de beleggingsportefeuille gestegen, wat mede een stijging van de kosten heeft veroorzaakt.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- niet-beursgenoteerd vastgoed: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	416	604	0,02	0,04
Vastrentende waarden	546	258	0,03	0,01
Vastgoed	0	0	0,0	0,0
Alternatives	0	0	0,0	0,0
Derivaten	131	963	0,01	0,05
Totaal	1.093	1.825	0,06	0,10

In bovenstaande kosten is een bedrag van 189 (2019: 47) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de beleggingsfondsen. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2020 0,04%-punt lager dan vorig jaar (2019: 0,10%), voornamelijk door een lager transactievolume in de derivaten en aandelen categorie in 2020 in vergelijking met 2019.

Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

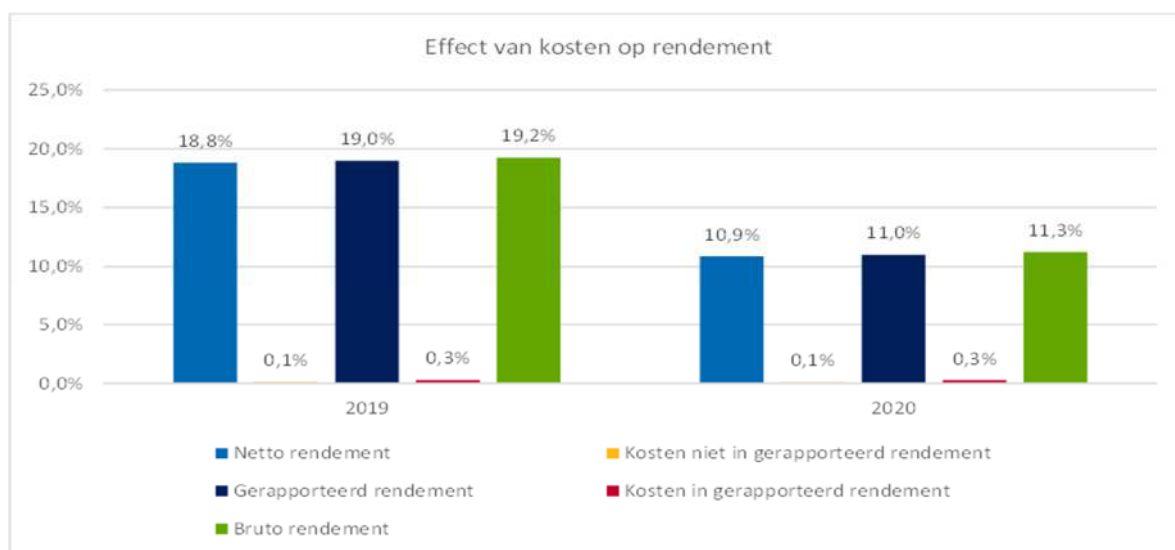
De totale vermogensbeheerkosten in 2020 bedroegen 0,31% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,07% uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

De Pensioenkring belegt actief in aandelen en obligaties van opkomende landen. Het actief beheer heeft in 2020 een positief effect gehad. In 2020 werd in totaal voor deze actieve beleggingen 1.406 aan prestatieafhankelijke vergoedingen betaald. Hiertegenover staat dat deze beleggingen een extra opbrengst ten opzichte van de benchmark hebben behaald van 16.045. Dit bedrag is na aftrek van kosten binnen deze beleggingen.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2020 bedraagt 0,3%. Een tracking error van 0,3% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,3% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3e is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,6% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

4.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 11,0% heeft er echter voor gezorgd dat de daling van de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2020 beperkt is gebleven tot 2,1%-punt, van 107,6% naar 105,5%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 105,1% naar 98,3% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 121,4% en het minimaal vereist vermogen van 104,1%. Daarmee is ultimo 2020 sprake van een dekkingstekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 98,6%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen op marktwaarde en de extracomptabele posten.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	98,3	105,1
Feitelijke Dekkingsgraad	105,5	107,6
Dekkingsgraad op basis van marktrente	98,6	101,8
Reële dekkingsgraad ²³	80,1	83,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1	104,1
Vereiste dekkingsgraad	121,4	123,0
Rekenrente vaststelling TV	0,20	0,78

Herstelplan

Pensioenkring Holland Casino heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dit herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 111,1% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 109,3%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (105,5%). De beleidsdekkingsgraad is eveneens lager geëindigd (98,3%).

Op basis van het ingediende herstelplan 2020 was de verwachting dat Pensioenkring Holland Casino in 2025 het vereist eigen vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Holland Casino heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Op basis van de ministeriële maatregel van 19 november 2019 mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, onder voorwaarden de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Holland Casino heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriële maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen zijn voor de Pensioenkring vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Holland Casino dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 29 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Holland Casino in 2027 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Holland Casino zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

²³ Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgegaan van de nieuwe parameters die gelden vanaf 2020.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Holland Casino het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist eigen vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad (98,3%) lager dan het minimaal vereist vermogen (104,1%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Holland Casino heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Holland Casino dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang, toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van de verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen afgeleid. De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Pensioenkring Holland Casino gelijk aan 126,6%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Holland Casino is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op:

- de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand oktober voorafgaande aan de verlening en de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.
- de algemene loonsverhoging bij de werkgever in het voorgaande kalenderjaar.

De maatstaf voor het toeslagpercentage is vastgesteld op de som van de helft van de twee uitgangspunten.

Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,0%) aan de deelnemers van Pensioenkring Holland Casino.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Holland Casino worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk is van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur.

Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.

- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
  - bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden gegeven;
  - bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (verjaringstermijn 10 jaar).

4.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	206.440	296.268
Resultaat op wijziging RTS	-269.205	-271.829
Resultaat op premie	-5.547	80
Resultaat op waardeoverdrachten	-165	69
Resultaat op kosten	12	6
Resultaat op uitkeringen	-62	-40
Resultaat op kanssystemen	443	4.003
Resultaat op toeslagverlening	0	90
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	44.431	-1.403
Resultaat op andere oorzaken	52	-9
Totaal saldo van baten en lasten	-23.601	27.235

Toelichting actuariële resultaat

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 206.440. Voor een toelichting van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het rendement op de beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2020 met circa 0,57%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -269.205.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kans systemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 443.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 44.431. Dit resultaat wordt veroorzaakt door de wijziging van de Prognosetafel AG2020.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid en de opslag voor uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendeekkende premie opgenomen. De kostendeekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte kostendeekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als de kostendeekkende premie. Bij de gedempte kostendeekkende premie wordt uitgegaan van het verwacht portefeuillerendement, waarbij rekening is gehouden met een afslag van 1,65%-punt op het rendement op zakelijke waarden. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuariel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	30.550	12.257	14.284
	risicopremie overlijden	650	376	0
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten		662	442	0
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		2.457	1.204	0
De risicopremie Anw aanvulling		0	0	0
Solvabiliteitsopslag		7.742	3.183	3.182
Toetswaarde premie		42.061	17.462	17.466
Overige premie				
Voorlopige premieafrekening		0	0	1.387
Premie VEB 2020		5	5	0
Premie voorwaardelijke onderdelen		0	9.196	9.196
Opslag weerstandsvermogen				
Totaal		42.066	26.663	28.049

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 121,4%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 123,1%.

4.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Holland Casino weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Holland Casino
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino voldoet aan de afspraken die zijn gemaakt met de sociale partners (opdrachtaanvaarding).
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van vereist eigen vermogen (VEV) en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 juli 2017. Deze is gelijk aan 24% met een bandbreedte tussen 18% en 30%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Holland Casino is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 50% de som van de helft van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen (afgeleid) van de maand oktober van het voorafgaande jaar ten opzichte van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar en de helft van het percentage van de algemene loonsverhoging bij de werkgever in het voorgaande jaar.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten Q4 2019. Deze is gelijk aan 22,44% met een bandbreedte tussen 18% en 30%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid op lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 90% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 85% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie;

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Holland Casino
	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 42%.
Niet-financiële doelstellingen	
<p>Adequate communicatie.</p> <p>Specifiek voor Pensioenkring Holland Casino is dit vertaald naar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen. 	<p>De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgever juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.</p>

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Holland Casino is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn de te nemen stappen en maatregelen weergegeven in specifieke (negatieve) scenario's. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waar het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Ten behoeve van boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt, daaronder begrepen de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring Holland Casino

Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

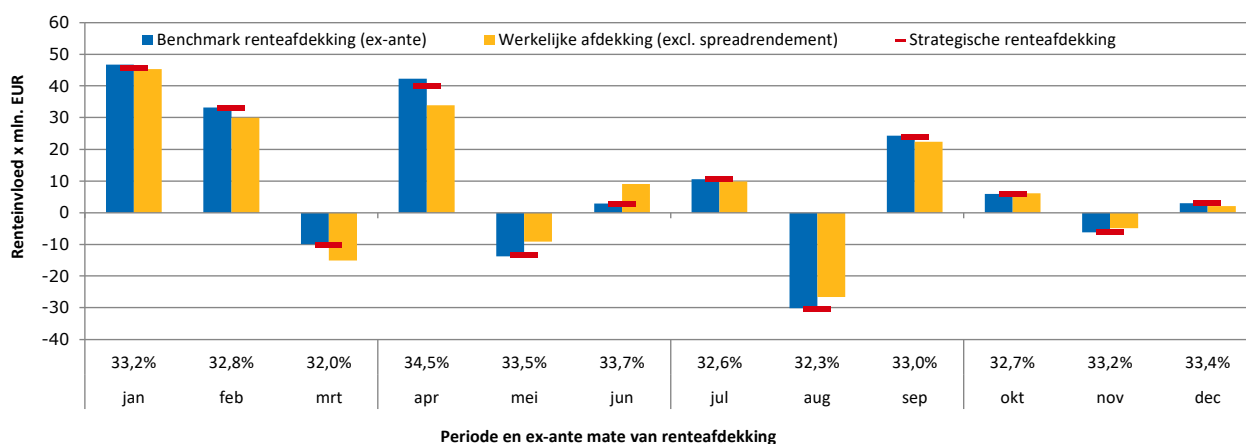

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Holland Casino loopt renterisico over de verplichtingen omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring Holland Casino gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestaffel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Holland Casino gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking gedurende 2020 ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2020 zowel de benchmark voor de renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De donkerblauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark aftdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaftdekking. De strategische mate van renteaftdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaftdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaftdekking bevindt.

- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Gedurende 2020 is de ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrentes over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waardevermindering van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. Tijdens het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdeckingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico's

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Holland Casino heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	96,4	102,5	109,1	116,2	123,9	132,2	141,1
10%	92,5	98,1	104,2	110,9	118,0	125,7	133,9
0%	88,6	93,8	99,4	105,5	112,0	119,1	126,7
-10%	84,6	89,4	94,6	100,1	106,1	112,6	119,5
-20%	80,7	85,0	89,7	94,8	100,2	106,0	112,3

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen ten aanzien van dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt boven het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. Voor de Pensioenkring worden de uitkeringen deels gefinancierd vanuit premie inkomsten en voor een deel vanuit de kasstromen van beleggingen en overig belegd vermogen.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten.

Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap uitgewerkt op instellingsniveau in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma en de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders is onderkend. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Pensioenkring Holland Casino is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages.

Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken.

Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

Pensioenakkoord

Minister Koolmees stuurde op 22 juni 2020 de hoofdlijnennotitie van het Pensioenakkoord naar de Tweede Kamer. In dit document staat verder uitgewerkt hoe het nieuwe pensioenstelsel er in de toekomst uit moet komen te zien. Over het Pensioenakkoord zelf waren de Sociale Partners en het Kabinet het vorig jaar al eens.

Het belangrijkste van het nieuwe pensioenstelsel is dat er twee nieuwe pensioencontracten komen. Voor beide regelingen geldt, dat niet de pensioenuitkering centraal staat, maar het pensioenkapitaal. Een andere belangrijke wijziging is dat alle werknemers overgaan op een vlakke premie. De premie wordt daarmee leeftijdsafhankelijk.

Op 16 december 2020 is de concept wetgeving inzake het nieuwe pensioenstelsel ter consultatie aangeboden. In deze concept wetgeving staat ook vermeld welke regels gelden tot aan de overgang naar dit nieuwe stelsel, de transitieperiode. De standaardisering van het nabestaandenpensioen is onderdeel van deze concept wetgeving.

De komende jaren moeten Pensioenfondsen en Sociale Partners besluiten over het nieuwe pensioencontract. Uiterlijk 1 januari 2027 gaat het nieuwe pensioencontract in. Ook besluiten zij of de huidige opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in het nieuwe pensioenstelsel worden ondergebracht ('invaren').

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.

De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer -1,5%.

4.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Holland Casino

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino is per 1 juli 2017 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring Holland Casino van start is gegaan.

Benoeming leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Holland Casino

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit zes leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen van de werkgever, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. In 2020 hebben er geen wijzigingen in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan plaatsgevonden. Er zijn wel twee leden van het Belanghebbendenorgaan herbenoemd.

De eerste zittingstermijn Willem Kooijman als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever eindigde op 1 juli 2020. De werkgever heeft Willem Kooijman voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft daarop Willem Kooijman herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

De eerste zittingstermijn Carola Coeleman als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de (gewezen) deelnemers eindigde op 1 augustus 2020. De Ondernemingsraad van Holland Casino heeft Carola Coeleman voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft Carola Coeleman herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de (gewezen) deelnemers.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarsverslag 2019 met de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, de pensioenopbouw en premie voor 2021, het pensioenreglement 2021, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2021 van de Pensioenkring behandeld. Er heeft geen separate vergadering met de Raad van Toezicht plaats gevonden.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 vijf eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de gewijzigde pensioenovereenkomst van Holland Casino, de korte termijn risicohouding, de ABTN, het financieel crisisplan, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets, het Pensioenakkoord en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Twee leden van het Belanghebbendenorgaan hebben deelgenomen aan een onderzoek van de AFM over de inzichtelijkheid van de uitvoeringskosten.

Permanente educatie

Sommige leden van het Belanghebbendenorgaan namen deel aan de Themadagen die in 2020 zijn georganiseerd door Stap. Daarnaast hebben de leden toegang tot SPO Perform, waarvan goed gebruik is gemaakt. Via Aegon Asset Management kon ook kennis worden genomen van marktstudies en economische analyses.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2021;
- het jaarplan 2021 van de Pensioenkring.

Sociale partners van Holland Casino bereikten eind 2020 overeenstemming over een nieuwe pensioenovereenkomst. In januari 2021 heeft het Belanghebbendenorgaan in het kader van de opdrachtaanvaarding door Stap goedkeuring verleend aan de wijziging van de pensioenregeling van Holland Casino en daarnaast de premie en het opbouwpercentage 2021.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2019 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2019;
- de ABTN 2020 van de Pensioenkring;
- het pensioenreglement 2021 van de Pensioenkring;
- het financieel crisisplan van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2021 van de Pensioenkring.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicorapportage van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2020. Het Belanghebbendenorgaan heeft over deze periode de volgende bevindingen.

Het was in meerdere opzichten een gedenkwaardig jaar door de Corona crisis. Ultimo maart was de beleidsdekkingsgraad ruim 16 % gedaald ten opzichte van ultimo 2019 door een combinatie van zeer fors gedaalde beurskoersen en een zeer stevige daling van de rekenrente. Het Belanghebbendenorgaan heeft vastgesteld dat de Beleggingsadviescommissie en het Bestuur adequaat hebben gereageerd op de marktomstandigheden. Gedurende het hele jaar is de vinger goed aan de pols gehouden en het Belanghebbendenorgaan ontving gedurende die tijd 4 tot 5 keer per maand een digitale update. Ook werden de vergaderingen gedurende het hele jaar probleemloos op digitale basis georganiseerd. Door het herstel van de markten en de verhoogde renteafdekking werd in 2020 uiteindelijk een mooi rendement gemaakt van 11% en herstelde de beleidsdekkingsgraad gedeeltelijk weer. Ondanks alles een tevredenstellend resultaat met uitzicht op verder herstel van de dekkingsgraad.

Het Belanghebbendenorgaan is zich in 2020 bewust geweest van en heeft zich regelmatig laten informeren over de moeilijke situatie bij de werkgever Holland Casino en de onzekerheden voor de werknemers.

Het Belanghebbendenorgaan is in het verslagjaar ook van start gegaan met de voorbereidingen voor het Nieuwe Pensioenakkoord door zich erin te verdiepen en zich erover te laten informeren.

De zelfevaluatie over 2020 vond wederom plaats via het invullen door de leden van een vragenlijst, welke ter bespreking werd ingebracht in de digitale vergadering van 30 april 2021. De resultaten van het overleg zijn in een verslag neergelegd. Wat betreft haar eigen functioneren heeft het Belanghebbendenorgaan vastgesteld dat er voldoende complementariteit en deskundigheid is, waardoor diepgang en expliciete afweging van belangen op niveau is. Wel is vastgesteld dat de zogenaamde voorbereidende vergaderingen wat ruimer in de tijd kunnen worden gepland en dat er mede door het digitale vergaderen toch behoefte is aan meer informeel (voor-)overleg. De ontvangen informatie en de vergadereffectiviteit worden als voldoende ervaren. De samenwerking met het Bestuur wordt als goed ervaren; vastgesteld is ook dat het Bestuur de aanbevelingen van vorig jaar heeft opgevolgd. De samenwerking met de Raad van Toezicht wordt als voldoende beoordeeld. De samenwerking met het Bestuursbureau is goed.

Het totale oordeel

Mede op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende oordeel.

Het Belanghebbendenorgaan adviseert positief ten aanzien van de vaststelling van het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino en spreekt tevens zijn waardering uit naar het Bestuur van Stap over de wijze waarop het Bestuur in deze moeilijke tijd zich heeft ingezet om Pensioenkring Holland Casino juist, tijdig en zorgvuldig te betrekken en te informeren over de verschillende voorliggende uitdagingen.

Hoofddorp, 19 mei 2021

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Holland Casino

Ed Roijers (voorzitter)

Willem Kooijman

Robert Oosterhout

Carola Coeleman

Corry van Herpen

Hessel Hollema

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino voor de verrichte werkzaamheden. Het Bestuur ziet er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

5. Pensioenkring Douwe Egberts

5.1 Kerngegevens

	2020	2019	2018
Aantallen Deelnemers²⁴			
Actieven en arbeidsongeschikten	94	100	111
Slapers	5.151	5.319	5.482
Gepensioneerden	4.284	4.272	4.280
Totaal	9.529	9.691	9.873
Dekkingsgraad			
Beleidsdekkingsgraad	108,5%	114,8%	119,9%
Feitelijke Dekkingsgraad	116,6%	117,6%	115,0%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%
Vereiste dekkingsgraad	119,3%	120,0%	120,0%
Financiële positie (in € 1.000)			
Pensioenvermogen	2.000.181	1.925.188	1.713.236
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.715.170	1.636.851	1.490.402
Reserves (incl. Tra)	286.112	297.430	230.822
Minimaal vereist vermogen	68.787	65.705	59.922
Vereist vermogen	330.667	327.317	297.730
Premies en uitkeringen (in € 1.000)			
Zuivere kostendekkende premie	0	0	0
Gedempte kostendekkende premie	0	0	0
Feitelijke premie	0	0	0
Pensioenuitkeringen	55.988	55.379	41.514
Toeslagen			
Basis (alle deelnemers)	0,00%	0,88%	1,10%
Aanvullend (Tra-gerechtigd) ²⁵	1,92%	0,00%	1,90%
Inhaal (Tra-gerechtigd en in dienst voor 2012)	0,00%	0,00%	0,45%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief) ²⁶	8,79%	9,21%	8,38%
Beleggingsrendement²⁷			
Per jaar	6,9%	16,0%	-0,3%
Kostenratio's			
Pensioenuitvoeringskosten	0,04%	0,04%	0,03%
Vermogensbeheerkosten	0,27%	0,24%	0,19%
Transactiekosten	0,06%	0,07%	0,06%
Gemiddelde duration (in jaren)			
Actieve Deelnemers	19,6	19,8	19,0
Gewezen Deelnemers	23,8	23,6	23,0
Pensioengerechtigden	10,1	10,0	9,6
Totaal gemiddelde duration	16,9	16,6	15,8
Gemiddelde rekenrente	0,11%	0,66%	1,31%

²⁴ In 2018 werden deelnemers met niet-opgevraagde pensioenen verantwoord onder "Gepensioneerden". In 2019 zijn deze verantwoord onder "Slapers", waardoor er een kleine verschuiving van 133 deelnemers heeft plaatsgevonden. De cijfers ultimo 2018 zijn in bovenstaande tabel hierop aangepast.

²⁵ In 2021 is besloten om per 31-12-2020 een aanvullende toeslag van 0,25% toe te kennen aan Tra-gerechtigde deelnemers. Dit is onderdeel van het jaarwerk over 2021.

²⁶ In de niet toegekende toeslagen zijn tevens de toeslagen uit het verleden meegenomen bij Stichting Pensioenfonds Douwe Egberts.

²⁷ Het beleggingsrendement van 2018 betreft de periode 1 april 2018 t/m 31 december 2018.

5.2 Algemene informatie

Pensioenkring Douwe Egberts is vanaf 1 april 2018 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Douwe Egberts overgedragen aan Stap Pensioenkring Douwe Egberts door middel van een collectieve waardeoverdracht.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Quirijn Ligtenstein (1948), voorzitter namens de pensioengerechtigden	01-04-2018	01-04-2022	01-04-2026	01-04-2030
Wim Bakkers (1949) namens de pensioengerechtigden	01-04-2018	01-04-2020	01-04-2024	01-04-2028
Menno Vink (1989) namens de gewezen deelnemers	01-04-2018	01-04-2019	01-04-2023	01-04-2027
Elvin van den Hoek (1965), secretaris namens de gewezen deelnemers	01-04-2018	01-04-2021	01-04-2025	01-04-2029

De eerste zittingstermijn van Wim Bakkers eindigde op 1 april 2020. Voor die datum zijn de gepensioneerden aangeschreven om zich kandidaat te stellen als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gepensioneerden. Er waren behalve Wim Bakkers geen andere kandidaten. Het Bestuur heeft Wim Bakkers daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gepensioneerden.

De eerste zittingstermijn van Elvin van den Hoek liep af op 1 april 2021. De ondernemingsraad van Jacobs Douwe Egberts heeft Elvin van den Hoek voorgedragen voor een volgende zittingstermijn. Het Bestuur heeft Elvin van den Hoek daarom herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts heeft in 2020 twee keer overleg gehad met een delegatie van het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2019. In december 2020 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het jaarplan 2021, de toeslagverlening per 1 januari 2021, het communicatiejaarplan 2021 en het pensioenreglement 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan acht eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

5.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn de pensioenreglementen zoals deze laatstelijk golden bij de voormalige Stichting Pensioenfonds Douwe Egberts van toepassing.

De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling zijn:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een zogenaamde gesloten Pensioenkring. Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
Pensioenleeftijd	De pensioenregelingen kennen verschillende pensioenaanspraken met verschillende pensioenleeftijden.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers ²⁸	Actieven en arbeidsongeschikten	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	100	0	4.241	31	5.319	9.691
Bij	0	0	234	5	22	261
Af	6	0	220	7	190	423
Per 31 december 2020	94	0	4.255	29	5.151	9.529

Financieringsbeleid

Binnen Pensioenkring Douwe Egberts is geen sprake van opbouw van pensioen en daarmee geen sprake van premiebetaling. In Pensioenkring Douwe Egberts zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds overgenomen. Daarnaast wordt de premievrije pensioenopbouw wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid, zoals deze laatstelijk werd genoten bij de voormalige Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds voortgezet bij Pensioenkring Douwe Egberts. De daarvoor benodigde premie wordt gefinancierd uit een aparte voorziening voor arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening voor de vrijgestelde premie bij arbeidsongeschiktheid is overgedragen vanuit het voormalige Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds naar Pensioenkring Douwe Egberts.

²⁸ Ultimo 2020 zijn er 1.473 Tra-gerechtigde deelnemers. Deze vallen voor 94 onder arbeidsongeschikten en voor 1.379 onder slapers.

Indexatiedepot – Toeslagreserve actieven

Bij de start van Pensioenkring Douwe Egberts is een indexatiedepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Toeslagreserve actieven (Tra) van voormalig Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds is ingebracht. De Tra is een bestemde reserve ten behoeve van aanvullende toeslagverlening voor Tra-gerechtigde deelnemers. Het bedrag van het indexatiedepot wordt bij de berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad niet meegerekend. De middelen in dit indexatiedepot worden separaat belegd. De mate van aanvullende toeslagverlening voor de Tra-gerechtigde deelnemers wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van de Pensioenkring als de hoogte van de Tra.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor de Pensioenkring Douwe Egberts bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van de Pensioenkring Douwe Egberts.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Douwe Egberts, komen ten goede aan, respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Douwe Egberts.

5.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2020 en 2019 opgenomen.

Beleggingsmix ²⁹						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	904,6	45,8	43,0	820,2	42,6	43,0
Ontwikkelde markten	720,8	36,0	35,5	666,2	34,6	35,5
Opkomende markten	183,8	9,8	7,5	154,0	8,0	7,5
Vastrentende waarden	1.067,8	53,4	57,0	1.081,2	56,2	57,0
Bedrijfsobligaties Europa	378,5	18,9	20,0	0,0	0,0	0,0
Discretionaire bedrijfsobligaties	0,0	0,0	0,0	369,2	19,2	20,0
Hypotheek Nederland	292,5	14,6	15,0	286,8	14,9	15,0
Staatsleningen opkomende markten	95,8	4,8	5,0	80,9	5,2	5,0
Discretionaire staatsobligaties	121,7	6,1	7,5	140,2	7,3	7,5
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	179,3	9,0	9,5	185,4	9,6	9,5
Liquiditeiten	14,3	0,7	0,0	23,6⁴	1,2	0,0
Overlay	13,9	0,7	0,0	0,8	0,0	0,0
Renteafdekking	10,7	0,5	0,0	-0,7	0,0	0,0
Valuta-afdekking	3,2	0,2	0,0	1,5	0,1	0,0
Totaal	2.000,6	100,0	100,0	1.925,9	100,0	100,0

Beleggingsmix Toeslagreserve Actieven						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	0,0	0,0	0,0	2,4	26,8	25,0
Ontwikkelde markten	0,0	0,0	0,0	1,2	13,5	12,5
Ontwikkelde markten - EUR	0,0	0,0	0,0	1,2	13,2	12,5
Vastrentende waarden	0,8	76,0	75,0	6,7	73,2	75,0
Bedrijfsobligaties	0,8	76,0	75,0	6,7	73,2	75,0
Liquiditeiten	0,3	24,0	25,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Toeslagreserve Actieven	1,1	100,0	100,0	9,1	100,0	100,0

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van de afdekking van het renterisico vastgesteld, passend bij de indexatieambitie en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt voor de Pensioenkring 7,0%. Daarnaast is de rentestafel aangepast.

Conform het besluit van het Bestuur en het Belanghebbendenorgaan zijn in 2020 de portefeuilles met discretionair beheerde aandelen en bedrijfsobligaties van Pensioenkring Douwe Egberts in-kind omgezet naar beleggingen in het MM World Equity index fund, het MM European Equity Fund en het MM Credit Index Fund.

²⁹ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

In december 2020 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2021 vastgesteld. Het beleggingsplan 2021 heeft als ingangsdatum 1 januari 2021.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring ³⁰	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	6,5	3,6	2,8	3,1
Aandelen ontwikkelde markten (UBS discretionair)	-8,7	-9,9	1,3	-2,9
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	12,1	12,3	-0,1	2,7
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	16,3	16,7	-0,3	1,7
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	19,5	8,5	10,1	1,6
Aandelen opkomende markten (Aberdeen)	3,5	2,8	0,7	0,0
Vastrentende waarden	2,4	2,9	-0,5	1,1
Bedrijfsobligaties (MM Credit Index Fund)	1,1	1,1	0,0	0,2
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,0	3,7	-1,7	0,3
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund - USD)	-2,8	-3,6	0,8	0,0
Staatsleningen opkomende markten (SSGA Emerging Market Debt BFND)	-7,1	-6,6	-0,4	-0,3
Staatsleningen opkomende markten (SSGA Emerging Market Debt GB IND F)	3,1	3,7	-0,6	0,1
Discretionaire bedrijfsobligaties (UBS Discretionaire bedrijfsobligaties)	1,5	1,5	0,0	0,2
Discretionaire staatsobligaties	8,2	8,2	0,0	0,6
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	1,6	1,6	0,0	0,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	0,0
Liquiditeiten (Fidelity Institutional Liquidity Fund)	-0,5	-0,5	-0,1	0,0
Liquiditeiten (Morgan Stanley Liquidity Fund)	-0,1	-0,1	0,0	0,0
Kasrekeningen				0,0
Totaal exclusief overlay	4,2	3,3	0,9	4,2
Totaal Overlay	0,0	0,0	0,0	2,7
Renteafdekking	0,0	0,0	0,0	0,6
Valuta-afdekking	0,0	0,0	0,0	0,7
Futures	0,0	0,0	0,0	1,4
Totaal inclusief overlay	0,0	0,0	0,0	6,9

³⁰ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Beleggingsresultaten Toeslagreserve Actieven 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	-6,6	-6,7	0,2	-1,7
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	-6,3	-6,5	0,2	-0,9
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund - EUR)	-6,8	-7,0	0,2	-0,9
Vastrentende waarden	4,4	2,7	1,7	3,2
Bedrijfsobligaties (LGIM)	4,4	2,7	1,7	1,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	-1,3
Fidelity Institutional Liquidity Fund	0,0	0,0	0,0	0,0
Morgan Stanley Liquidity Fund	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Toeslagreserve Actieven	0,2	0,6	-0,4	0,2

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 3,1%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM Word Equity Index Fund, dat wereldwijd belegd in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 2,7%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen, droeg met 2,7%-punt het meeste positief bij aan deze beleggingscategorie. Het fonds behaalde een positief relatief rendement van 1,2%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,8%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Het door UBS discretionair beheerde beleggingsfonds, dat wereldwijd belegd in aandelen in ontwikkelde landen, droeg met -2,9%-punt het meest negatief bij aan deze beleggingscategorie en behaalde een negatief rendement van 8,7%. Het mandaat is per slot 28 oktober beëindigd, waarbij alle beleggingen door een in-kind transitie zijn overgegaan naar beleggingen in het MM World Equity Index Fund en het MM European Equity Fund. Tot de opheffing van het mandaat werd een rendement behaald dat hoger lag dan de benchmark. Doorgaans wordt het relatieve rendement voornamelijk beïnvloed door dividendbelasting en de uitsluitingenlijst. Bij het berekenen van het benchmarkrendement wordt er vanuit gegaan dat er geen dividendbelasting wordt ingehouden over dividenuitkeringen, terwijl dit wel deels het geval is. Deze niet terugvorderbare dividendbelasting droeg negatief bij aan het relatieve rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het beleggingsfonds met het grootste positieve relatieve rendement was het actief beheerde MM Emerging Markets Fund. De managers in het fonds maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. Dit was in 2020 de belangrijkste oorzaak voor het positieve relatieve rendement van 10,1%. Vooral in Taiwan en China was het resultaat van de aandelselectie positief. Gemeten naar sectoren profiteerde het fonds van de overwogen positie in de sector Informatietechnologie en de onderwogen positie in de sector Energie. Ook was het resultaat op de aandelselectie in de sector telecommunicatie positief.

Het kleine resterende belang in het beleggingsfonds van Aberdeen, dat belegd in opkomende markten, werd begin januari 2020 verkocht.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 1,1%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille met discretionaire staatsobligaties leverde met 0,6%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling (inflatie gerelateerde) discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire nominale staatsobligaties een rendement van 8,2% en de portefeuille met discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een rendement van 1,6%. Europese staatsobligaties behaalden in 2020 positieve rendementen als gevolg van de dalende rente. Een belangrijke reden hiervoor waren de steunmaatregelen van de ECB, die met enorme opkoopprogramma's de rente naar historisch lage niveaus bracht.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheek

Het MM Dutch Mortgage Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,0%, dit was 1,7% lager dan het rendement van de gestelde benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheek is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties. Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1% hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting van het beleggingsfonds ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger.

Ontwikkeling staatsleningen opkomende markten

Het actief beheerde MM Emerging Market Debt Fund USD, dat belegt in staatsleningen van opkomende markten, behaalde een rendement van -2,8% in 2020. Het rendement van obligaties opkomende markten uitgedrukt in Amerikaanse dollar was per saldo ruim 5% positief in 2020. De Amerikaanse dollar daalde echter ruim 8% ten opzichte van de euro. Dit heeft een negatief effect op het rendement van het fonds omdat het fonds voornamelijk in obligaties belegt die noteren in Amerikaanse dollars.

In september werd de belegging in het actieve smart-beta beleggingsfonds van State Street (*SSGA Emerging Market Debt*) omgezet naar een belegging in het passieve beleggingsfonds van dezelfde aanbieder. Het actieve fonds behaalde in de eerste maanden van het jaar een beter rendement dan de index. Dit fonds heeft een tilt naar hogere kwaliteit en dit pakte goed uit toen de markt vanwege de corona-crisis sterk daalde. In het daaropvolgende herstel werd dit positieve relatieve rendement echter geheel prijsgegeven.

Ontwikkelingen geldmarkt

De Pensioenkring belegt in de geldmarkt door middel van twee geldmarktfondsen: het Fidelity Institutional Liquidity Fund en het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund. Voor beide fondsen was de primaire focus gericht op het kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de onzekerheden rondom het COVID-19 virus en de grotere volatiliteit in financiële markten. Om dit te bewerkstelligen werd de allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's verhoogd. Deze allocatie werd verhoogd van 25-30% naar 45-50%. Een gevolg van deze aanpassing is dat de verwachte yield van de fondsen daalde, terwijl de steunmaatregelen van de ECB ook zorgden voor dalende yields op geldmarktinstrumenten. Per saldo daalde de bruto yield van het fonds van circa -0,5% naar -0,6% gedurende 2020.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, valuta-afdekking en futures, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2020 2,7%-punt bij aan het rendement. De valuta-afdekking droeg positief bij als gevolg van sterker geworden euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Futures droegen met 1,4%-punt eveneens positief bij aan het totale beleggingsresultaat.

Toelichting resultaten portefeuille Toeslagreserve Actieven

Het MM World Equity Index Fund (EUR), dat wereldwijd belegt in aandelen, droeg voor de Toeslagreserve Actieven met -0,9%-punt negatief bij aan de beleggingscategorie aandelen. Gezien de verwachte korte beleggingshorizon en de minimale impact van het verwachte overrendement op de verwachte extra toeslag uit dit depot, is het risicoprofiel van de Toeslagreserve Actieven verlaagd. Het risicoprofiel is in maart 2020 verlaagd door de allocatie naar aandelen ontwikkelde markten te verlagen in ruil voor een allocatie naar kas middelen.

De LGIM bedrijfsobligatie portefeuille is grotendeels verkocht. Eind 2020 bedroeg de waarde minder dan € 1 miljoen. Het LGIM Euro Corporate Bond Fund presteerde goed en wist een positief relatief rendement te realiseren van 1,7%. Dit was vooral te danken aan defensieve positionering begin 2020 waardoor de portefeuille beter bestand was tegen de scherpe daling in het eerste kwartaal dan de benchmark.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020 ³¹		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,02	1,14
Vastrentende waarden	0,01	-0,27
Liquiditeiten	0,02	-
Totaal	0,05	0,87

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,78% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met -0,21% bij.

³¹ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

5.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	810	781	0,04	0,04
Vermogensbeheerkosten	5.073	4.469	0,27	0,24
Transactiekosten	1.090	1.387	0,06	0,08
Totaal	6.973	6.637	0,37	0,36

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding	434	418	0,02	0,02
Administratiekostenvergoeding meerwerk	9	19	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	466	433	0,02	0,02
Overige kosten	40	41	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-139	-130	-0,01	-0,01
Totaal	810	781	0,04	0,04

De administratiekostenvergoeding is in 2020 toegenomen doordat een deel van het meerwerk uit 2019 in 2020 is opgenomen in de standaard administratiekostenvergoeding.

De stijging van de exploitatiekosten in 2020 wordt veroorzaakt doordat hierin de volledige governancekosten zijn opgenomen. De governancekosten bestaan naast de exploitatiekosten uit de kosten voor het belanghebbendenorgaan, de vergoeding voor de actuariële functie en contributies.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde bedragen in 2020 € 185³² (2019: € 179).

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

³² Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 5.073 betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer (incl. kosten vermogensbeheer tra)	1.622	2.437
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	3.451	2.032
Totale kosten van vermogensbeheer	5.073	4.469

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	2.264	1.587	0,12	0,09
Vastrentende waarden	2.198	2.252	0,12	0,12
Overig	472	500	0,02	0,03
Totaal	4.934	4.339	0,26	0,23
Allocatie vanuit pensioenbeheer	139	130	0,01	0,01
Totaal	5.073	4.469	0,27	0,24

De vermogensbeheerkosten zijn 0,27% van het gemiddeld belegd vermogen in 2020. Dit is 0,03% hoger dan in 2019 (0,24%). Dit verschil werd hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere performance fee binnen de aandelenportefeuille.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- niet-beursgenoteerd vastgoed: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten.

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	349	535	0,02	0,03
Vastrentende waarden	670	482	0,04	0,03
Derivaten	71	370	0,00	0,02
Totaal	1.090	1.387	0,06	0,08

In bovenstaande kosten is een bedrag van 37 (2019: 1) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Dit bedrag is met name gestegen door de portefeuille transitie in 2020, zoals de transitie van een discretionair mandaat naar een AIM beleggingsfonds. Het restant van de kosten betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

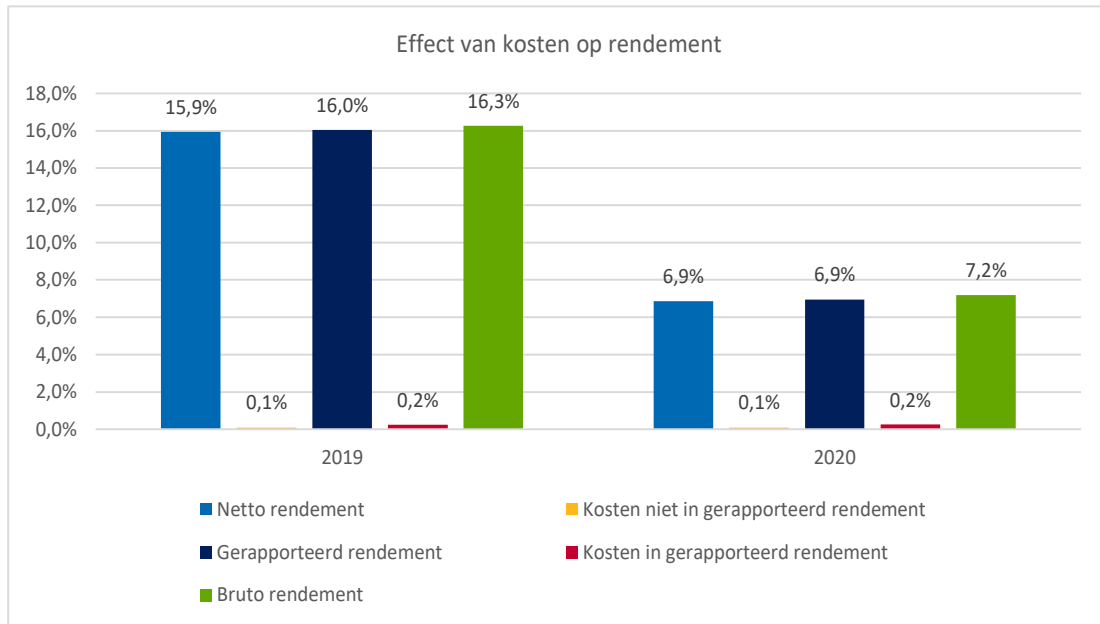
De transactiekosten zijn in 2020 0,02%-punt lager dan vorig jaar. Deze relatieve afname wordt verklaard door de afgenomen transactiekosten in de categorie aandelen en derivaten. In 2019 is de renteafdekking verlaagd waardoor meer transactiekosten zijn gemaakt dan in 2020, waarin de rente afdekking gelijk is gebleven. De toe- en uittredingsvergoedingen in de categorie aandelen zijn toegenomen door het bijsturen van de portefeuille.

Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale vermogensbeheerkosten in 2020 bedroegen 0,27% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,07% uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Pensioenkring Douwe Egberts belegt actief in aandelen en obligaties van opkomende landen. Het actief beheer heeft in 2020 een positief effect gehad. In 2020 werd in totaal voor deze actieve beleggingen 1.329 aan prestatieafhankelijke vergoedingen betaald. Hiertegenover staat dat deze beleggingen een extra opbrengst ten opzichte van de benchmark hebben behaald van 15.179 na aftrek van kosten.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

5.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 6,9% heeft de stijging van de TV niet kunnen compenseren, waardoor de dekkingsgraad ultimo 2020 is gedaald van 117,6% naar 116,6%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 114,8% naar 108,5% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 119,3%. Daarmee is er ultimo 2020 sprake van een vermogenstekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 112,4%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorziening op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	108,5	114,8
Actuele dekkingsgraad	116,6	117,6
Dekkingsgraad op basis van marktrente	112,4	114,4
Reële dekkingsgraad ³³	90,0	93,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	119,3	120,0
Rekenrente vaststelling TV	0,11	0,66

Herstelplan

Pensioenkring Douwe Egberts heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 120,9% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 119,3%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de actuele dekkingsgraad per eind 2020 lager uitgekomen (116,6%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 108,5%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Pensioenkring Douwe Egberts in 2021 het vereist eigen vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019 mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021 onder voorwaarden de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Douwe Egberts heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen zijn voor de Pensioenkring vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Douwe Egberts dient de cyclus van het actualiseren van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 29 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Douwe Egberts in 2022 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Douwe Egberts zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

³³ Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgegaan van de nieuwe parameters die gelden vanaf 2020.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Douwe Egberts het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,0%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Douwe Egberts dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang, toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van de verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen afgeleid. De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Pensioenkring Douwe Egberts gelijk aan 122,4%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Douwe Egberts is voorwaardelijk en bestaat uit de volgende onderdelen:

- een toeslag voor inactieve deelnemers;
- voor gewezen deelnemers met een dienstverband bij de werkgever en exit WAO-ers
  - een basis toeslag, die gelijk is aan de toeslag voor inactieve deelnemers;
  - als overgangsmaatregel een aanvullende toeslag actieven. Deze overgangsregeling geldt voor de periode van 2011 tot maximaal 2026 en beperkt zich voor de gewezen deelnemers met een dienstverband bij de werkgever tot de pensioenopbouw tot en met ultimo 2016 en wordt toegekend voor zolang deze kunnen worden gefinancierd vanuit de Toeslagreserve Actieven.

De maatstaf voor de toeslagen wordt gebaseerd op:

- Actieve deelnemers (zolang er sprake is van een Toeslagreserve actieven):
  - De maatstaf voor toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld als structurele collectieve inkomensontwikkeling bij de werkgever in het desbetreffende jaar op basis van het bepaalde in de C.A.O. C&T.
- Niet actieve deelnemers:
  - De maatstaf voor toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld als de procentuele jaarstijging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle huishoudens (afgeleid) per 30 september.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Omdat in 2021 de Toeslagreserve actieven volledig is toegekend is het streven voor alle deelnemers een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Douwe Egberts worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk is van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden gegeven;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (verjaringstermijn 10 jaar).

Toeslagreserve actieven

Bij de start van Pensioenkring Douwe Egberts is een indexatiedepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Toeslagreserve actieven (Tra) van voormalig Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds is ingebracht. Het bedrag van het indexatiedepot wordt bij de berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad niet meegerekend. De middelen in het indexatiedepot worden separaat belegd. De mate van aanvullende toeslagverlening voor de Tra-gerechtigde deelnemers wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van de Pensioenkring als de hoogte van de Tra. In 2021 wordt uit de Tra de laatste toeslagverlening toegekend en wordt de Tra opgeheven.

5.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorziening werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	128.716	273.374
Resultaat op wijziging RTS	-171.453	-187.129
Resultaat op premie		
Resultaat op waardeoverdrachten	47	104
Resultaat op kosten	-33	-24
Resultaat op uitkeringen	-5	-174
Resultaat op kanssystemen	2.843	-1.628
Resultaat op toeslagverlening	1.476	-13.802
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	35.023	-4.107
Resultaat op andere oorzaken	-7.932	-6
Saldo van baten en lasten	-11.318	66.608

Toelichting actuariële resultaat

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 128.716. Voor een toelichting van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2019 met circa 0,55%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -171.453.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte, pensionering en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 2.843.

Toeslagverlening

Op basis van de financiële positie van de Pensioenkring is ultimo 2020 geen toeslag verleend aan alle deelnemers. Wel is er een toeslag verleend aan de Tra-gerechtigden. Deze toeslag is gefinancierd uit de Tra. Dit zorgt voor een positief resultaat op toeslagverlening van 1.476.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 35.023. Dit resultaat wordt veroorzaakt door de wijziging van de Prognosetafel AG2020.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 119,3%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 120,4%.

5.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Douwe Egberts weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Douwe Egberts
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	Niet van toepassing, Pensioenkring Douwe Egberts is namelijk een gesloten Pensioenkring.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 april 2018. Deze is gelijk aan 22% met een bandbreedte tussen 15% en 22%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Douwe Egberts is dit vertaald naar: een toeslagambitie van het consumentenprijsindexcijfer (CPI alle bestedingen) voor inactieve deelnemers en een loonindex voor Tra-gerechtigde deelnemers.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 april 2018. Deze is gelijk aan 22% met een bandbreedte tussen 15% en 22%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvangs"-haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 96% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 95% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 35%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Douwe Egberts
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring Douwe Egberts is dit vertaald naar: een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Douwe Egberts is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring Douwe Egberts

Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

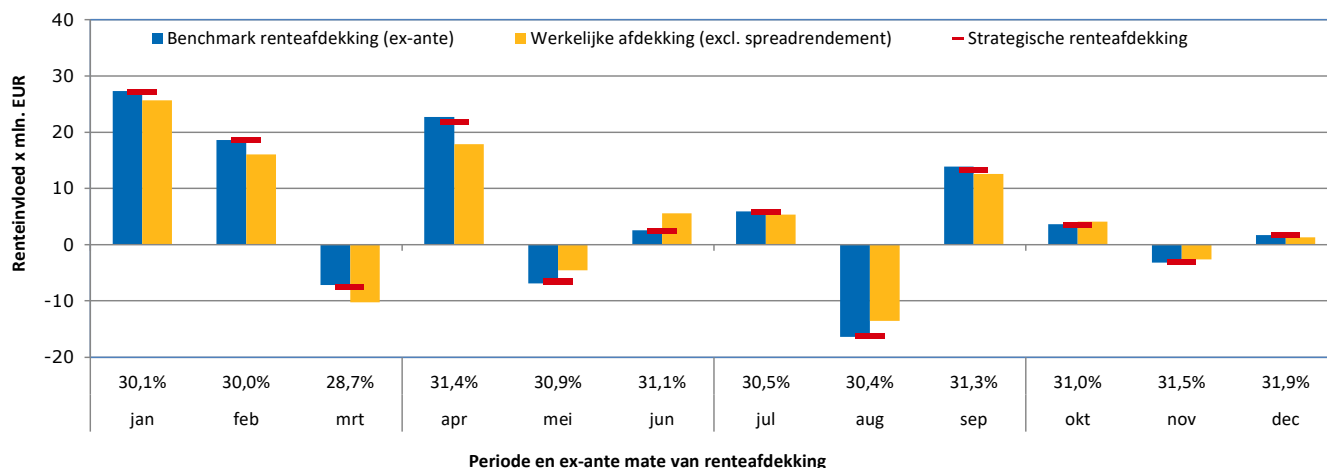
Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Douwe Egberts loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring Douwe Egberts gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardestijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestaffel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt, vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Douwe Egberts gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedte wordt overschreden vindt bijsturing plaats

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking gedurende 2020 ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld.

Zichtbaar is dat gedurende 2020 zowel de benchmark rente aftdekking als de werkelijke renteaftdekking dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, dan worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark aftdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.

- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- De ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrenten over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waardevermindering van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. Tijdens het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdeckingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico's

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat geheel uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	107,8	114,0	120,4	127,2	134,3	141,6	149,2
10%	103,6	109,5	115,6	121,9	128,6	135,5	142,6
0%	99,5	104,9	110,7	116,6	122,9	129,3	136,0
-10%	95,3	100,4	105,8	111,4	117,2	123,2	129,4
-20%	91,2	95,9	100,9	106,1	111,5	117,0	122,8

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt boven het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portfeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een gesloten Pensioenkring zonder premie instroom. Dit betekent dat de uitkering vanuit kasstromen vastrentende waarden en belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages.

Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyber risico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken. Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

Pensioenakkoord

Minister Koolmees stuurde op 22 juni 2020 de hoofdlijnennotitie van het Pensioenakkoord naar de Tweede Kamer. In dit document staat verder uitgewerkt hoe het nieuwe pensioenstelsel er in de toekomst uit moet komen te zien. Over het Pensioenakkoord zelf waren de Sociale Partners en het Kabinet het vorig jaar al eens.

Het belangrijkste van het nieuwe pensioenstelsel is dat er twee nieuwe pensioencontracten komen. Voor beide regelingen geldt, dat niet de pensioenuitkering centraal staat, maar het pensioenkapitaal. Op 16 december 2020 is de concept wetgeving inzake het nieuwe pensioenstelsel ter consultatie aangeboden. In deze concept wetgeving staat ook vermeld welke regels gelden tot aan de overgang naar dit nieuwe stelsel, de transitieperiode. De standaardisering van het nabestaandenpensioen is onderdeel van deze concept wetgeving. Voor gesloten Pensioenkringen is op dit moment nog niet duidelijk of en op welke wijze zij over kunnen gaan naar het nieuwe pensioenstelsel.

De komende jaren moeten Pensioenfondsen en Sociale Partners besluiten over het nieuwe pensioencontract. Uiterlijk 1 januari 2027 gaat het nieuwe pensioencontract in. Ook besluiten zij of de huidige opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in het nieuwe pensioenstelsel worden ondergebracht ('invaren').

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer – 0,9%-punt.

5.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Douwe Egberts

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts is per 1 april 2018 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring Douwe Egberts van start is gegaan. Daarmee is 2020 het tweede volledige verslagjaar voor Pensioenkring Douwe Egberts.

Herbenoeming leden en aanstelling aspirant lid Belanghebbendenorgaan

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit vier leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen van de gewezen deelnemers enerzijds en de pensioengerechtigden anderzijds. Het afgelopen jaar hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

De eerste zittingstermijn van Wim Bakkers eindigde op 1 april 2020. Voor die datum zijn de gepensioneerden aangeschreven met de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gepensioneerden. Er waren behalve Wim Bakkers geen andere kandidaten. Het Bestuur heeft Wim Bakkers daarop voor een 4-jarige periode herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gepensioneerden.

De eerste zittingstermijn van Elvin van den Hoek eindigde op 1 april 2021. De centrale ondernemingsraad van Jacobs Douwe Egberts heeft Elvin van den Hoek voorgedragen voor een volgende zittingstermijn. Het Bestuur heeft Elvin van den Hoek daarom voor een 4-jarige periode herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers.

In 2020 is besloten om vanuit oogpunt van continuïteit een aspirant lid te betrekken bij het Belanghebbendenorgaan. Op 15 februari 2021 is Louis Haring gestart als aspirant lid van het Belanghebbendenorgaan. Louis is gepensioneerd bij Pensioenkring Douwe Egberts en is vanaf 15 februari 2021 toehoorder bij vergaderingen en interne opleidingen. In dit kader ontvangt Louis dezelfde faciliteiten als de leden van het Belanghebbendenorgaan en is voor hem tevens de reguliere Gedragscode van toepassing. Ter voorbereiding op een mogelijk lidmaatschap van het Belanghebbendenorgaan is aan Louis een opleidingsbudget ter beschikking gesteld. Daarmee kan hij te zijner tijd voldoen aan de gestelde deskundigheidseisen indien hij gekozen wordt als lid bij vertrek van een van de andere leden.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2020

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk (aspirant) lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarsverslag 2019 met de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts en de mate van renteafdekking bij zeer lage rentestanden. De tweede vergadering vond plaats in december. In deze vergadering zijn met name de onderwerpen beleggingsplan 2021, pensioenreglement 2021, (aanvullende) toeslagverlening, communicatiejaarplan en jaarplan 2021 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 tien eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen voorbereid, die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de aanvullende toeslagverlening vanuit de toeslagreserve actieven (Tra), de kosten voor vermogensbeheer, het financieel crisisplan, het herstelplan en de haalbaarheidstoets van de Pensioenkring, het Pensioenakkoord en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan de volgende voorstellen ten aanzien van de Pensioenkring Douwe Egberts van het Bestuur:

- het herstelplan;
- het beleggingsplan 2021;
- het jaarplan 2021.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 positief advies gegeven over de volgende voorstellen ten aanzien van Pensioenkring Douwe Egberts van het Bestuur:

- het deel-jaarverslag met de financiële opstelling over 2019;
- de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) 2020;
- het financieel crisisplan;
- het pensioenreglement 2021;
- het communicatiejaarplan 2021.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicomanagementrapportages van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Beoordeling en bevindingen

Deze beoordeling en bevindingen hebben betrekking op het verslagjaar 2020. Het Belanghebbendenorgaan heeft over deze periode het volgende oordeel en bevindingen.

Covid-19

Het jaar 2020 werd beheerst door de impact van Covid-19. Het Belanghebbendenorgaan stelt vast dat de gevolgen van deze wereldwijde pandemie op Pensioenkring Douwe Egberts uiteindelijk beperkt is gebleven. Het crisismanagement van Stap was goed op orde en het Belanghebbendenorgaan is zeer frequent op de hoogte gebracht van de activiteiten die Stap in het kader van crisismanagement heeft ondernomen. Wij willen het Bestuur en Bestuursbureau van Stap hiermee complimenteren.

Financieel

De ontwikkeling in 2020 van de positie van de Pensioenkring was net zo wispelturig als de markten. Opnieuw was sprake van een stijging van de pensioenverplichtingen door de sterk dalende rente. De vrijval van de technische voorzieningen door de nieuwe overlevingsgrondslagen en het behaalde positieve beleggingsrendement konden dit net niet compenseren, maar de schade is uiteindelijk beperkt gebleven tot een lichte daling van de actuele dekkingsgraad met 1%-punt. Gelet op de ernst van de crisis vinden wij dit acceptabel.

Door de lage dekkingsgraden in met name het tweede en derde kwartaal is de beleidsdekkingsgraad lager geëindigd dan de wettelijke grens van 110% voor indexatie en kon helaas geen basistoelage worden verleend.

Voor de gewezen deelnemers met een dienstverband is begin 2021 besloten om een dusdanige gedeeltelijke aanvullende toeslag te verlenen, dat daarmee de Tra leeg zou worden en de regeling aanvullende toeslagen beëindigd wordt. Dit is gecommuniceerd aan de deelnemers en de sociale partners.

De kostenstructuren bij de uitvoeringsorganisaties hebben onze aandacht. Vooruitlopend op een transitie in het kader van het nieuwe pensioenstelsel is het raadzaam de mogelijkheden te onderzoeken om de pensioenregeling verder te vereenvoudigen en/of uitzonderingen te minimaliseren. Het Belanghebbendenorgaan verzoekt het bestuur om met voorstellen te komen om de uitvoering verder te optimaliseren. Naast het voorsorteren op een soepele transitie kunnen uit een verhoogde efficiency tevens kostenbesparingen worden gerealiseerd.

Operationeel

Het Belanghebbendenorgaan stelt vast dat in het verslagjaar geen operationele issues zijn opgetreden. Het is nog niet duidelijk op welke termijn Stap gebruik maakt van TKP Connect en of daarbij verhoogde operationele risico's van toepassing kunnen zijn. Wij verzoeken het Bestuur gebruik te maken van de ervaringen van eerdere overstappen naar TKP Connect. Graag blijven wij op de hoogte van het plan van aanpak voor deze overgang.

Beleggingen

Het ESG beleid³⁴ is ons inziens proportioneel en adequaat. Er zijn tijdig voorbereidingen getroffen om aan de richtlijnen van de SFDR³⁵ te voldoen.

De staffel voor de renteafdekking kent inmiddels een laagste triggerniveau van 0,25%. In het verslagjaar is de 20 jaars euroswaprente daar niet boven gekomen. Het Belanghebbendenorgaan wordt door middel van de kwartaalrapportage geïnformeerd over de uitvoering van de renteafdekking. Wij herhalen ons verzoek om het Belanghebbendenorgaan ook tussentijds te informeren en de tabel te blijven aanvullen indien een trigger wordt geraakt en deze tabel ook in de kwartaal- en jaarrapportages op te nemen. In 2021 is inmiddels twee keer een triggerniveau geraakt.

Overall is het Belanghebbendenorgaan tevreden over de behaalde relatieve performance van 90 basispunten. De forse outperformance van Aandelen Emerging Markets (EME) heeft tot een toename van de kosten vermogensbeheer geleid (door de bijbehorende performance fee). De netto meeropbrengst heeft echter een aanmerkelijk gunstig effect op de financiële positie van de Pensioenkring. Het is niet eenvoudig om consistent outperformance te realiseren en de managers achter het FGR -fonds³⁶ voor EME nauwlettend te monitoren. Wij vertrouwen erop dat als hier wijzigingen in de onderliggende vermogensbeheerders optreden het Belanghebbendenorgaan hierover, zoals gebruikelijk, wordt geïnformeerd.

De totale kosten vermogensbeheer (inclusief fiduciaire dienstverlening, performance gerelateerde kosten en transactiekosten) liggen rond 33 basispunten. Het Belanghebbendenorgaan verzoekt het Bestuur scherp te blijven op de mogelijkheden om deze kosten te verlagen en zich kritisch op te blijven stellen naar onder andere Aegon Asset Management.

Risicomanagement

De specifieke risicomanagementrapportages voor de Pensioenkring zijn van hoge kwaliteit, maar zijn echter ongeveer 2 maanden na afloop van het kwartaal pas beschikbaar voor het Belanghebbendenorgaan. Hiermee verliest deze rapportage een deel van zijn waarde. Wij adviseren het Bestuur om sneller na afloop van het kwartaal een onepager Dashboard met de hoofdlijnen beschikbaar te stellen, zodat de highlights binnen een acceptabele termijn beschikbaar zijn.

Governance en zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan is van mening dat de institutionele elementen van Pension Fund Governance goed en professioneel geregeld zijn. Op ons verzoek hebben we binnen het Bestuur een eigen aanspreekpunt. Rond de Covid-19 crisis is de toegevoegde waarde hiervan direct duidelijk geworden. Het Belanghebbendenorgaan hecht aan een terughoudend beloningsbeleid en een degelijke onderbouwing daarvan in alle openbare stukken.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in april 2021 een zelfevaluatie over 2020 uitgevoerd en op 3 mei 2021 de uitkomsten hiervan vastgesteld. Enkele acties, zoals een korte taakomschrijving van de secretaris, zullen worden toegevoegd aan de actielijst en in de loop van 2021 worden opgepakt.

---

³⁴ Environmental, Social & Governance

³⁵ Sustainable Finance Disclosure Regulation

³⁶ Fonds voor Gemene Rekening

Verslaglegging en verantwoording

Het Belanghebbendenorgaan is van mening dat de verslaglegging en het afleggen van verantwoording goed en professioneel geregeld zijn. De maandelijkse verslaglegging en de kwartaalrapportages stellen het Belanghebbendenorgaan voldoende in staat het Bestuur en de uitvoerders te beoordelen. Ook op het niveau van de Pensioenkring wordt gerapporteerd over risicomanagement. In de tijd van de Covid-19 crisis heeft het Belanghebbendenorgaan aanvullend op weekbasis een update ontvangen over het crisismanagement.

Communicatie

Aanvullend op het communicatiejaarplan 2021 heeft het Belanghebbendenorgaan haar wensen ten aanzien van de informatievoorziening kenbaar gemaakt. Hier gaat het Bestuur op zorgvuldige wijze mee om en met behulp van een klankbordgroep worden de wensen vanuit alle Pensioenkringen geïnventariseerd. Wij zullen hier in de toekomst alert op blijven.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel.

Het Belanghebbendenorgaan concludeert dat het Bestuur professioneel, constructief, kostenefficiënt en in het algemeen transparant opereert. Er zijn in ons verslag nog wel enkele aandachtspunten benoemd, waar aandacht aan besteed dient te worden.

Het vertrouwen van het Belanghebbendenorgaan in het pensioenfonds is door de transparante en open houding van het Bestuur op het bestaande hoge niveau gebleven, ondanks het feit dat we elkaar inmiddels ruim een jaar niet fysiek hebben ontmoet. Wij vertrouwen op voortzetting van onze goede samenwerking in de toekomst en hopen dat we nog dit kalenderjaar elkaar weer fysiek kunnen ontmoeten.

Utrecht, 12 mei 2021

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Douwe Egberts

Quirijn Ligtenstein (voorzitter)

Elvin van den Hoek (secretaris)

Menno Vink

Wim Bakkers

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts voor de verrichte werkzaamheden en de inbreng van de genoemde aandachtspunten. Deze aandachtspunten worden door het Bestuur onderschreven en geagendeerd. Het Bestuur ziet er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

6. Pensioenkring Ballast Nedam

6.1 Kerngegevens

	2020	2019
Aantallen Deelnemers		
Actieven en arbeidsongeschikten	29	34
Slapers	4.069	4.204
Gepensioneerden	2.547	2.495
Totaal	6.645	6.733
Dekkingsgraad		
Beleidsdekkingsgraad	103,9%	108,0%
Actuele Dekkingsgraad	109,4%	109,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%
Vereiste dekkingsgraad	115,2%	116,4%
Financiële positie (in € 1.000)		
Pensioenvermogen	1.193.196	1.125.366
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.087.436	1.025.535
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	3.003	2.983
Algemene reserve	102.757	96.848
Minimaal vereist eigen vermogen	43.622	41.169
Vereist eigen vermogen	167.160	169.050
PensioenUitkeringen	32.615	31.815
Toeslagen		
Deelnemers	0,0%	0,0%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,0%	0,0%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief) ³⁷	34,33%	32,85%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	38,23%	36,71%
Beleggingsrendement		
Per jaar	9,6%	16,0%
Kostenratio's		
Pensioenuitvoeringskosten	0,08%	0,09%
Vermogensbeheerkosten	0,17%	0,13%
Transactiekosten	0,06%	0,02%
Gemiddelde duration (in jaren)		
Actieve Deelnemers	20,0	19,0
Gewezen Deelnemers	24,6	23,9
Pensioengerechtigden	10,5	10,2
Totaal gemiddelde duration	17,7	17,1
Gemiddelde rekenrente	0,14%	0,68%

³⁷ De niet toegekende toeslagen hebben betrekking op de cumulatieve stand vanaf 1 juli 2006.

6.2 Algemene informatie

Pensioenkring Ballast Nedam is vanaf 1 januari 2019 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam overgedragen aan Stap Pensioenkring Ballast Nedam door middel van een collectieve waardeoverdracht.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Dick Vis (1969), voorzitter namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027	01-01-2031
Frank Poorthuis (1962), lid namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029
Teun de Jong (1954), lid namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Otbert de Jong (1962), lid namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Arjen de Geus (1951), lid namens de pensioengerechtigden	01-01-2019	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Norma van den Berg (1959), lid namens de pensioengerechtigden	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027	01-01-2031

In 2020 hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam heeft in 2020 twee keer een overleg gehad met het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als belangrijkste onderwerp het jaarverslag 2019. In november 2020 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het jaarplan 2021, de toeslagverlening per 1 januari 2021, het communicatiejaarplan 2021 en het pensioenreglement 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan zes eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

6.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn de pensioenreglementen zoals deze laatstelijk golden bij de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam van toepassing.

De belangrijkste kenmerken van de regeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een zogenaamde gesloten Pensioenkring. Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
Pensioenleeftijd	De pensioenregeling kent verschillende pensioenaanspraken met verschillende pensioenleeftijden.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actieven en arbeidsongeschikten	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	34	0	2.458	37	4.204	6.733
Bij	0	0	158	3	7	168
Af	5	0	101	8	142	256
Per 31 december 2020	29	0	2.515	32	4.069	6.645

Financieringsbeleid

Binnen de Pensioenkring Ballast Nedam is geen sprake van opbouw van pensioen en daarmee geen sprake van premiebetaling. In Pensioenkring Ballast Nedam zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam overgenomen. Daarnaast wordt de premievrije pensioenopbouw wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid, zoals deze laatstelijk werd genoten bij de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam, voortgezet bij Pensioenkring Ballast Nedam. De daarvoor benodigde premie wordt gefinancierd uit een aparte voorziening voor arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening voor de vrijgestelde premie bij arbeidsongeschiktheid is overgedragen vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam naar Pensioenkring Ballast Nedam.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Ballast Nedam bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Ballast Nedam.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Ballast Nedam, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Ballast Nedam.

6.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2020 en 2019 opgenomen.

Beleggingsmix ³⁸						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	429,4	36,1	35,0	412,6	36,8	35,0
Opkomende markten	95,5	8,0	7,9	90,2	8,1	7,9
Wereldwijd	333,9	28,0	27,1	322,4	28,7	27,1
Vastrentende waarden	727,4	61,1	65,0	701,6	62,5	65,0
Bedrijfsobligaties Europa	188,3	15,8	16,3	168,7	15,0	16,3
EMU Staatsobligaties	366,4	30,8	33,8	532,8	47,5	48,8
Hypotheek Nederland	172,6	14,5	15,0	0,0	0,0	0,0
Liquiditeiten	8,4	0,7	0,0	0,9	0,1	0,0
Overlay	25,5	2,1	0,0	7,6	0,7	0,0
Renteswaps	22,4	1,9	0,0	6,5	0,6	0,0
Valuta-afdekking	3,1	0,3	0,0	1,1	0,1	0,0
Totaal	1.190,7	100,0	100,0	1.122,7	100,0	100,0

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van de afdekking van het renterisico vastgesteld, passend bij de indexatieambitie en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt voor de Pensioenkring 5,0%. De strategische mate van renteafdekking van 55% is gehandhaafd.

In het kader van de aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid heeft Stap met instemming van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam ultimo 2019 het besluit genomen om een allocatie naar de categorie hypotheek op te nemen ten koste van de Franse staatsobligaties binnen de staatsobligatieportefeuille. Deze wijziging is gedurende 2020 stapsgewijs gerealiseerd. Op 14 oktober 2020 is de laatste hypotheekorder voor de Pensioenkring geleverd, wat betekent dat de transitie is afgerond.

In november 2020 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2021 vastgesteld. Het beleggingsplan 2021 heeft als ingangsdatum 1 januari 2021.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2020 zijn in het beleggingsplan 2021 de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht:

- Aanpassing van de bandbreedte rondom de categorieën nominale staatsobligaties en kas exposure: 20% van het strategisch gewicht van de categorie + het verschil tussen maximale en neutrale fysieke kas niveau die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor renteswap selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.
- Aanpassing van de bandbreedte rondom de categorie hypotheek conform de Risicobeginselen van Stap.

³⁸ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Resultaten beleggingen

In onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	8,1	7,3	0,8	3,8
Aandelen opkomende markten (BlackRock Emerging Markets Fund)	-7,2	-7,7	0,5	-0,1
Aandelen opkomende markten (Northern Trust Emerging Markets ESG Fund)	9,8	10,4	-0,6	0,8
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	7,6	6,3	1,2	3,1
Vastrentende waarden	5,6	5,6	0,0	3,4
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	2,6	2,6	0,0	0,4
Discretionaire staatsobligaties	7,1	7,1	0,0	2,7
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	3,5	1,8	1,6	0,3
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	-0,1
Totaal exclusief overlay	7,1	7,0	0,1	7,1
Totaal overlay	0,0	0,0	0,0	2,4
Swaps	0,0	0,0	0,0	1,5
Valuta-afdekking	0,0	0,0	0,0	0,7
Totaal inclusief overlay	0,0	0,0	0,0	9,6

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 3,8%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen in ontwikkelde landen, leverde met 3,1%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen, droeg met 3,1%-punt het meeste positief bij aan deze beleggingscategorie. Het fonds behaalde een positief relatief rendement van 1,2%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,8%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

In het vierde kwartaal van 2019 is de transitie gestart om de beleggingen over te brengen vanuit het BlackRock Emerging Markets Fund naar het Northern Trust Emerging Markets ESG Fund. De transitie was per eind februari 2020 afgerond. Het BlackRock Emerging Markets Fund is een passief beleggingsfonds en presteerde tot eind februari, toen de laatste units verkocht werden, circa 0,5% beter dan de benchmark.

Het Northern Trust Emerging Markets ESG Fund is een passief beleggingsfonds met de MSCI Emerging Markets Custom ESG Index als benchmark. Het absolute rendement van dit beleggingsfonds was circa 10,2%. Het relatief rendement³⁹ van het Northern Trust Emerging Markets ESG Fund kwam uit op -0,2% wat nagenoeg geheel wordt verklaard door de Lopende Kosten Factor van het fonds en hiermee presteerde het fonds in lijn met de verwachting.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 3,4%-punt bij aan het totaal rendement.

Ontwikkeling discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire nominale staatsobligaties een rendement van 7,1% en droegen hiermee 2,7%-punt bij aan het totaal rendement. Europese staatsobligaties behaalden positieve rendementen in 2020 als gevolg van de dalende rente. Een belangrijke reden hiervoor waren de steunmaatregelen van de ECB, die met enorme opkoopprogramma's de rente naar historisch lage niveaus bracht.

Ontwikkeling bedrijfsobligaties Europa

Het MM Credit Index Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,6%, dat in lijn ligt met het rendement van de benchmark. Hiermee werd 0,4%-punt bijgedragen aan het totaal rendement.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheek

De Pensioenkring heeft met de beleggingen in hypotheek een hoger rendement behaald dan de benchmark (vergelijkbare Nederlandse staatsobligaties). Dit heeft te maken met het feit dat de Pensioenkring in 2020 de beleggingen in hypotheek heeft opgebouwd. Op de aankopen in 2020 is een additioneel positief rendement behaald omdat het offerterisico positief uitviel. Hypotheken worden voordat deze worden ingebracht in het fonds gewaardeerd. Het waarderingsverschil tussen de marktwaarde en de nominale waarde komt ten goede aan de toetredende participant. Hierdoor behaalde de Pensioenkring een hoger relatief rendement en werd 0,3%-punt bijgedragen aan het totaal rendement.

Het rendement van het MM Dutch Mortgage Fund zelf lag echter lager dan het rendement van de gestelde benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheek is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties. Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1% hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger.

Ontwikkelingen geldmarkt

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de onzekerheden rondom het COVID-19 virus en de grotere volatiliteit in financiële markten. Om dit te bewerkstelligen werd de allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's verhoogd. Deze allocatie werd verhoogd van 25-30% naar 35-40%. Een gevolg van deze aanpassing is dat de verwachte yield van het fonds daalde, terwijl de steunmaatregelen van de ECB ook zorgden voor dalende yields op geldmarktinstrumenten. Per saldo daalde de bruto yield van het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund van circa -0,5% naar -0,6% gedurende 2020.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en valuta-afdekking, heeft voornamelijk als doel om de dekkinggraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2020 2,4%-punt bij aan het rendement. Renteswaps droegen positief bij aan het totale beleggingsresultaat. Dit werd veroorzaakt door een daling van de swaprente in 2020. De valuta-afdekking droeg positief bij als gevolg van sterker geworden Euro ten opzicht van de Amerikaanse dollar.

---

³⁹ Doordat de dagelijkse waardering van het Northern Trust Emerging Markets ESG fonds te laat wordt ontvangen loopt de waardering in de administratie van de vermogensbeheerder een dag achter. Als gevolg hiervan ontstaan afwijkingen op het absolute en relatieve rendement van het fonds in de administratie.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,02	0,25
Vastrentende waarden	0,01	-0,04
Liquiditeiten	-0,14	0,00
Totaal	-0,11	0,21

Binnen de categorie aandelen wordt het positieve selectie-effect met name verklaard door het MM World Equity Index Fund dat 0,3% bijdraagt aan het totale positieve selectie-effect.

6.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	862	969	0,08	0,09
Vermogensbeheerkosten	1.942	1.506	0,17	0,13
Transactiekosten	627	191	0,06	0,02
Totaal	3.431	2.666	0,30	0,24

De vermogensbeheerkosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2020. Hierna worden de kosten nader toegelicht en uitgesplitst.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding	556	538	0,05	0,05
Exploitatiekosten Stap	412	377	0,04	0,04
Overige kosten	10	17	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-124	-113	-0,01	-0,01
Subtotaal	854	819	0,08	0,08
Administratiekostenvergoeding eenmalig	8	150	0,00	0,01
Totaal	862	969	0,08	0,09

De administratiekostenvergoeding is in 2020 toegenomen doordat een deel van het meerwerk uit 2019 in 2020 is opgenomen in de standaard administratiekostenvergoeding.

De stijging van de exploitatiekosten in 2020 wordt veroorzaakt doordat hierin de volledige governancekosten zijn opgenomen. De governancekosten bestaan naast de exploitatiekosten uit de kosten voor het belanghebbendenorgaan, de vergoeding voor de actuariële functie en contributies.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten per deelnemer/pensioengerechtigde bedragen in 2020 € 335⁴⁰ (2019: € 381). De verlaging van de kosten per deelnemer is met name het gevolg van het wegvallen van de implementatiekosten uit 2019.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

⁴⁰ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief kosten vermogensbeheer.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 1.942 betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat) ⁴¹	1.153	956
Indirecte kosten vermogensbeheer	789	550
Totale kosten van vermogensbeheer	1.942	1.506

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	380	384	0,03	0,03
Vastrentende waarden	958	563	0,09	0,05
Overig	480	446	0,04	0,04
Totaal	1.818	1.393	0,16	0,12
Allocatie vanuit pensioenbeheer	124	113	0,01	0,01
Totaal	1.942	1.506	0,17	0,13

De vermogensbeheerkosten bedragen als percentage van gemiddeld belegd vermogen 0,17% in 2020. Dit is 0,04%-punt hoger dan de vermogensbeheerkosten in 2019 (0,13%). Dit is voor het grootste gedeelte toe te schrijven aan de hogere basis fee omdat Pensioenkring Ballast Nedam in 2020 is toegetreden tot het MM Dutch Mortgage Fund. Dit is een relatief duurdere beleggingscategorie.

⁴¹ De vergoeding voor aan- en verkoop van derivaten (25) is opgenomen onder transactiekosten

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	35	89	0,00	0,01
Vastrentende waarden	437	28	0,04	0,00
Derivaten	155	74	0,02	0,01
Totaal	627	191	0,06	0,02

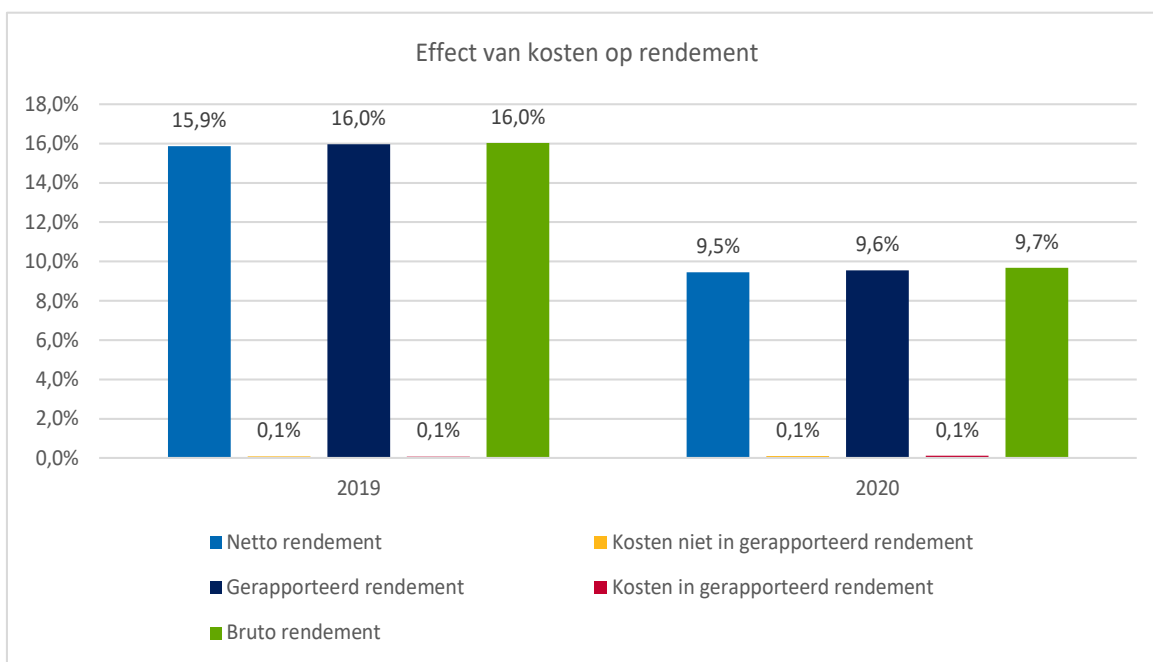
Van bovenstaande kosten is een bedrag van 41 begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten in 2020 zijn met 0,04%-punt gestegen ten opzichte van 2019. Deze stijging is voornamelijk veroorzaakt door de categorie vastrentende waarden. Binnen het MM Credit Index Fund zijn de transactiekosten hoger in vergelijking met de in 2019 geschatte en niet volledig bekende transactiekosten van de externe managers waarin de Pensioenkring belegde.

Daarnaast werden de gestegen transactiekosten veroorzaakt door de afbouw van staatsobligaties ten gunste van Nederlandse hypotheke. In het kader van de aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid heeft Stap, met instemming van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam, ultimo 2019 het besluit genomen om een allocatie naar de categorie hypotheke op te nemen ten koste van de Franse staatsobligaties binnen de portefeuille met staatsobligaties.

Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

6.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 9,6% heeft er met name in het laatste half jaar voor gezorgd dat de dekkingsgraad ultimo 2020 gelijk is gebleven.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 108,0% naar 103,9% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 115,2% en het minimaal vereist vermogen van 104,0%. Daarmee is er ultimo 2020 sprake van een dekkingstekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 104,7%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	103,9	108,0
Actuele Dekkingsgraad	109,4	109,4
Dekkingsgraad op basis van marktrente	104,7	100,9
Reële dekkingsgraad ⁴²	86,0	88,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	115,2	116,4
Rekenrente vaststelling TV	0,14	0,68

Herstelplan

Pensioenkring Ballast Nedam heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 112,7% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 111,1%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de actuele dekkingsgraad per eind 2020 lager uitgekomen (109,4%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 103,9%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Pensioenkring Ballast Nedam in 2022 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Op basis van de ministeriële maatregel van 19 november 2019 mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021 onder voorwaarden de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Ballast Nedam heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriële maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen zijn voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Ballast Nedam dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 25 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Ballast Nedam in 2023 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Ballast Nedam zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

⁴² Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgegaan van de nieuwe parameters die gelden vanaf 2020.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Ballast Nedam het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad voor de eerste maal lager dan het minimaal vereist vermogen (104,0%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Ballast Nedam voorlopig dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat er een vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% aanwezig dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarbij de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Pensioenkring Ballast Nedam gelijk aan 122,5%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Ballast Nedam is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) voor alle bestedingen. Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de verlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,0%) aan de deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Ballast Nedam worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk is van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden gegeven;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

De kosten van de inhaaltoeslagen mogen in enig jaar niet meer bedragen dan 20% van het vermogen wat aanwezig is boven de toekomstbestendige toeslaggrens. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal worden toegepast in de volgende volgorde:

- De korting op nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten van 3% doorgevoerd op 31 december 2010 door Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam herstellen;
- Het herstellen van de openstaande inhaaltoeslagverlening of kortingen. Voor de (gedeeltelijke) inhaaltoeslagverlening wordt het meest recente jaar van een gemiste toeslag of korting het eerst ingehaald.
- De korting op nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten van 7% doorgevoerd op 1 april 2013 door Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam herstellen.

6.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	106.066	156.288
Resultaat op wijziging RTS	-111.601	-120.992
Resultaat op premie	0	0
Resultaat op waardeoverdrachten	117	67.560
Resultaat op kosten	-31	-22
Resultaat op uitkeringen	-13	-187
Resultaat op kanssystemen	1	-1.778
Resultaat op toeslagverlening	0	0
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	11.363	-4.013
Resultaat op andere oorzaken	7	-8
Totaal saldo van baten en lasten	5.909	96.848

Toelichting actuariële resultaat

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde inresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 106.066, waarbij geldt dat het actuariële resultaat anders wordt bepaald dan in de jaarrekening, omdat rekening wordt gehouden met de benodigde interest. Voor een toelichting van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2020 met circa 0,54%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -111.601.

Waardeoverdrachten

Per 1 januari 2019 zijn de pensioenaanspraken en pensioenrechten van de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam door middel van een collectieve waardeoverdracht overgegaan naar Pensioenkring Ballast Nedam van Stap. Dit zorgde in 2019 voor een groot resultaat op waardeoverdrachten. In 2020 is het resultaat op waarde overdrachten 117.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen is in 2020 minimaal.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 11.363. Dit resultaat wordt grotendeels veroorzaakt door de wijziging van de toe te passen AG-prognosetafel en de herijking van de ervaringssterfte (5.182). Daarnaast wordt dit resultaat veroorzaakt door de aanpassing van de kostenvoorziening. Enerzijds een negatief resultaat vanwege een hoger rendement in de ex-post bepaling van de kostenvoorziening. En aan de andere kant een positief resultaat, omdat de kostenvoorziening is verlaagd naar de toetswaarde van de kostenvoorziening.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 115,2%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 115,9%.

6.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Ballast Nedam weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Ballast Nedam
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	Niet van toepassing, Pensioenkring Ballast Nedam is namelijk een gesloten Pensioenkring.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> De risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 januari 2019. Deze is gelijk aan 16% met een bandbreedte tussen 14% en 20%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Ballast Nedam is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 100% van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het VEV en is op basis van de onderliggende aanvangshaalbaarheidstoets gemeten per 1 januari 2019. Deze is gelijk aan 16% met een bandbreedte tussen 14% en 20%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de aanvangshaalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 84% van de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 80% van de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie;

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Ballast Nedam
	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 41%.
Niet-financiële doelstellingen	
<p>Adequate communicatie.</p> <p>Specifiek voor Pensioenkring Ballast Nedam is dit vertaald naar: een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers zich bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen.</p>	<p>De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.</p>

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Ballast Nedam is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op de financiële positie Pensioenkring Ballast Nedam

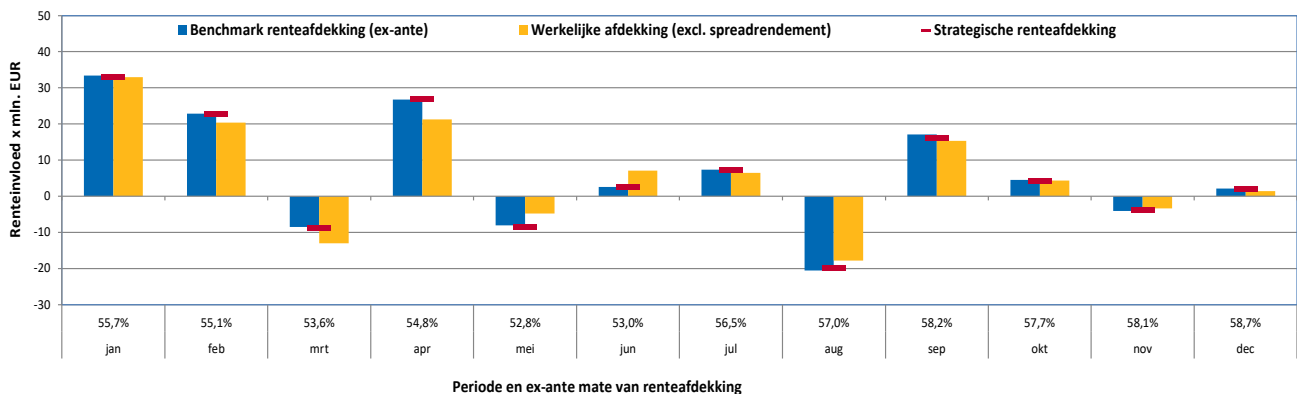
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Ballast Nedam loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om dit risico af te dekken maakt Pensioenkring Ballast Nedam gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Pensioenkring Ballast Nedam dekt strategisch 55% van het renterisico van de nominale verplichtingen af. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 5%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kunnen opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Ballast Nedam gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de vooraf gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking gedurende 2020 ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2020 zowel de benchmark voor de renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking zich dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 5%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark aftdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaftdekking. De strategische mate van renteaftdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaftdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaftdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteaftdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- De ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrenten over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waardevermindering van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. Tijdens het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdeckingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	107,3	110,6	113,9	117,3	120,9	124,5	128,3
10%	104,3	107,2	110,2	113,4	116,6	119,9	123,3
0%	101,2	103,8	106,6	109,4	112,3	115,3	118,4
-10%	98,1	100,5	102,9	105,5	108,1	110,7	113,4
-20%	95,0	97,1	99,3	101,5	103,8	106,1	108,4

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt onder het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een gesloten Pensioenkring zonder premie instroom. Dit betekent dat de uitkering vanuit kasstromen vastrentende waarden en belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor de grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma en de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders is onderkend. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages.

Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken. Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

Pensioenakkoord

Minister Koolmees stuurde op 22 juni 2020 de hoofdlijnennotitie van het Pensioenakkoord naar de Tweede Kamer. In dit document staat verder uitgewerkt hoe het nieuwe pensioenstelsel er in de toekomst uit moet komen te zien. Over het Pensioenakkoord zelf waren de Sociale Partners en het Kabinet het vorig jaar al eens.

Het belangrijkste van het nieuwe pensioenstelsel is dat er twee nieuwe pensioencontracten komen. Voor beide regelingen geldt, dat niet de pensioenuitkering centraal staat, maar het pensioenkapitaal. Op 16 december 2020 is de concept wetgeving inzake het nieuwe pensioenstelsel ter consultatie aangeboden. In deze concept wetgeving staat ook vermeld welke regels gelden tot aan de overgang naar dit nieuwe stelsel, de transitieperiode. De standaardisering van het nabestaandenpensioen is onderdeel van deze concept wetgeving. Voor gesloten Pensioenkringen is op dit moment nog niet duidelijk of en op welke wijze zij over kunnen gaan naar het nieuwe pensioenstelsel.

De komende jaren moeten pensioenfondsen en sociale partners besluiten over het nieuwe pensioencontract. Uiterlijk 1 januari 2027 gaat het nieuwe pensioencontract in. Ook besluiten zij of de huidige opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in het nieuwe pensioenstelsel worden ondergebracht ('invaren').

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.

De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam ultimo 2020 een effect hebben van ongeveer – 1,0%.

6.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam

Verslag Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Ballast Nedam

Pensioenkring Ballast Nedam is vanaf 1 januari 2019 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam in liquidatie door middel van een collectieve waardeoverdracht overgedragen aan Stap Pensioenkring Ballast Nedam. De Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam is vervolgens geliquideerd.

Leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Ballast Nedam

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit zes leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De volgende leden hebben zitting in het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam:

- Dick Vis (voorzitter) - namens de gewezen deelnemers
- Frank Poorthuis - namens de gewezen deelnemers
- Teun de Jong - namens de gewezen deelnemers
- Otbert de Jong - namens de gewezen deelnemers
- Norma van den Berg - namens de pensioengerechtigden
- Arjen de Geus - namens de pensioengerechtigden

Er zijn gedurende het jaar geen wijzigingen opgetreden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfonds, de statuten en de reglementen van Stap. De taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het Reglement Belanghebbendenorgaan Ballast Nedam.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarsverslag 2019 met de financiële positie van Pensioenkring Ballast Nedam. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onder meer het beleggingsplan 2021, het pensioenreglement 2021, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan (inclusief begroting) 2021 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 zeven eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer het Pensioenakkoord, het BTW-teruggave dossier, de ABTN, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

In verband met de corona pandemie hebben alle vergaderingen digitaal plaatsgevonden.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in april 2021 in eigen geleding een zelfevaluatie over 2020 uitgevoerd en vastgesteld. Het behartigen van de belangen van de deelnemers en het bieden van countervailing power richting het Bestuur ziet het Belanghebbendenorgaan als belangrijkste taken. Het Belanghebbendenorgaan is tot de conclusie gekomen dat zij collectief over meer dan voldoende deskundigheid en competenties beschikt voor het uitvoeren van haar taken en verantwoordelijkheden in het belang van de deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam. Ook is geconstateerd dat er voldoende countervailing power wordt geboden aan het Bestuur en dat er voldoende ruimte is voor een constructieve dialoog met het Bestuur over alle relevante onderwerpen.

Daarnaast is er in de zelfevaluatie ook gekeken naar gedrag en cultuur, de onderlinge samenwerking en de samenwerking met het Bestuur en het Bestuursbureau. Er is geconcludeerd dat de onderlinge samenwerking en de samenwerking met het Bestuur en het Bestuursbureau goed verloopt.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via een eigen digitale vergaderomgeving. Dit betreft onder andere maand- en kwartaalrapportages en per kwartaal een risicomanagementrapportage. Daarnaast ontvangt het Belanghebbendenorgaan tenminste maandelijks een nieuwsbrief over de actualiteiten. Deze frequentie wordt verhoogd wanneer hiertoe aanleiding is. Tijdens de eerste maanden van de coronacrisis werd er iedere twee weken een corona-update verstrekt. Daarnaast hebben de leden van Belanghebbendenorgaan toegang SPO-Perform.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring
- het beleggingsplan 2021
- het jaarplan (inclusief jaarbegroting) 2021 van de Pensioenkring
- het BTW-teruggave dossier

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- de ABTN 2020 van de Pensioenkring
- het deel-jaarverslag 2019 met de financiële opstelling 2019 van de Pensioenkring
- het financieel crisisplan
- het pensioenreglement 2021 (actualisatie)
- het communicatiejaarplan 2021 van de Pensioenkring

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages van de Pensioenkring en de risicomanagementrapportages behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft bij de behandeling hiervan verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau naar tevredenheid beantwoord.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2020. Wij hebben over deze periode de volgende bevindingen.

Financieel

De financiële positie (actuele dekkingsgraad) van de Pensioenkring is in 2020 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2019. De stijging van de pensioenverplichtingen als gevolg van de dalende rente in 2020 is volledig gecompenseerd door het beleggingsrendement op aandelen en de renteafdekking. De beleidsdekkingsgraad (gemiddelde over 12 maanden) van de Pensioenkring is eind 2020 wel circa 4%-punt lager ten opzichte van 2019. De reden is dat de actuele dekkingsgraad gedurende vele maanden in 2020 onder druk stond als gevolg van de coronacrisis. Dit geldt uiteraard voor alle pensioenfondsen. Met name in de tweede helft van het jaar herstelde de financiële positie van de Pensioenkring.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2020 bedroeg 9,6%. Ondanks een turbulent jaar hebben alle beleggingscategorieën positief bijgedragen aan het beleggingsrendement.

In 2019 heeft het Belanghebbendenorgaan in het kader van het Beleggingsplan 2020 goedkeuring gegeven aan een verdere optimalisatie van de beleggingsportefeuille door verlaging van de valuta-afdekking en de omzetting van Franse staatsobligaties naar hypotheeklen. Deze wijziging is in de eerste helft van 2020 geëffectueerd.

Ten aanzien van een aantal beperkte aanpassingen in het beleggingsplan 2021 (aanpassing bandbreedte van een aantal categorieën) heeft het Belanghebbendenorgaan constructief overleg gevoerd met het Bestuur. Het Belanghebbendenorgaan heeft dan ook geconcludeerd goedkeuring te kunnen geven aan deze aanpassingen. De leden van het Belanghebbendenorgaan spreken de wens uit om deze werkwijze ook in de toekomst te continueren.

Toeslagverlening

Doordat de beleidsdekkingsgraad lager was dan 110% was het ook afgelopen jaar niet mogelijk om de pensioenen te verhogen met een toeslag. Dat was voor de gewezen deelnemers en gepensioneerden van Pensioenkring Ballast Nedam een teleurstellende boodschap.

Verslaglegging en verantwoording

Ten aanzien van verslagleggingen en verantwoording is het Belanghebbendenorgaan van mening dat er adequate maand- en kwartaalrapportages en risicomangementrapportages worden verstrekt die ruim voldoende diepgang verschaffen om de taken en verantwoordelijkheden uit te voeren. Het Belanghebbendenorgaan heeft voorts een professionele indruk van het Bestuur en het Bestuursbureau. Wij spreken ons vertrouwen uit dat dit in de toekomst in het belang van de deelnemers wordt gecontinueerd.

Komende periode

In de eerste helft van 2021 wordt de periodieke ALM-studie uitgevoerd voor Pensioenkring Ballast Nedam. Het Belanghebbendenorgaan vertrouwt hierbij op een constructieve dialoog over de uitkomsten van dit onderzoek. Daarnaast zal 2021 in het teken staan van de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Hoewel in het consultatiedocument nog niet goed rekening is gehouden met gesloten pensioenfondsen of Pensioenkringen is een tijdige voorbereiding van groot belang. Het Bestuur is op tijd gestart met deze voorbereidingen en het Belanghebbendenorgaan zal dit traject nauwgezet blijven monitoren.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende integrale oordeel. Het Belanghebbendenorgaan adviseert positief ten aanzien van het deel-jaarverslag met de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam. De samenwerking binnen het Belanghebbendenorgaan en met het Bestuur en Bestuursbureau van Stap is professioneel en constructief. Er wordt met wederzijds respect en met oog voor ieders verantwoordelijkheid gewerkt. Het Belanghebbendenorgaan spreekt haar vertrouwen uit naar het Bestuur van Stap en ziet uit naar een continuering van de samenwerking.

Utrecht, 12 mei 2021

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Ballast Nedam

Dick Vis (voorzitter)

Frank Poorthuis

Teun de Jong

Otbert de Jong

Norma van den Berg

Arjen de Geus

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam voor de verrichte werkzaamheden en ziet er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

7. Multi-client Pensioenkring 1

7.1 Kerngegevens

	2020	2019	2018	2017
Aantallen Deelnemers				
Actieven en arbeidsongeschikten	122	133	394	227
Slapers	4.272	4.311	4.415	28
Gepensioneerden	87	78	69	-
Totaal	4.481	4.522	4.878	255
Dekkingsgraad				
Beleidsdekkingsgraad	99,8%	104,6%	107,2%	111,2%
Feitelijke Dekkingsgraad	102,6%	105,1%	104,1%	111,8%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,4%	104,7%	105,0%
Vereiste dekkingsgraad	111,8%	112,1%	112,1%	114,4%
Financiële positie (in € 1.000)				
Pensioenvermogen	43.872	37.762	33.447	801
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	42.600	35.803	31.996	716
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	147	133	148	0
Algemene reserve	1.125	1.826	1.303	84
Minimaal vereist eigen vermogen	1.853	1.570	1.521	36
Vereist eigen vermogen	5.035	4.350	3.880	103
Premies en uitkeringen (in € 1.000)				
Zuivere kostendekkende premie	960	836	5.258	877
Gedempte kostendekkende premie	628	631	3.983	565
Feitelijke premie	834	787	5.033 ⁴³	883
Pensioenuitkeringen	159	158	49	7
Toeslagen				
Deelnemers	0,0%	0,0%	0,0%	0,05%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,0%	0,0%	0,0%	0,05%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	5,63%	4,60%	2,91%	1,42%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	5,63%	4,60%	2,91%	1,42%
Beleggingsrendement				
Per jaar	15,6%	25,2%	4,5%	-1,5%
Kostenratio's				
Pensioenuitvoeringskosten	0,21%	0,25%	0,33%	4,87%
Vermogensbeheerkosten	0,44%	0,47%	0,49%	0,37%
Transactiekosten	0,11%	0,11%	0,51%	0,32%

⁴³ In 2018 is de opslag inzake het weerstandsvermogen meegenomen in de opstelling van de feitelijke premie. Met ingang van 2019 en met terugwerkende kracht is deze opslag uit de feitelijke premie gehaald.

	2020	2019	2018	2017
Gemiddelde duration (in jaren)				
Actieve Deelnemers	32,1	31,8	27,6	34,2
Gewezen Deelnemers	32,1	32,3	32,2	35,7
Pensioengerechtigden	16,3	16,2	16,6	0,0
Totaal gemiddelde duration	31,2	31,2	30,7	34,3
Gemiddelde rekenrente	0,39%	0,95%	1,59%	1,79%

7.2 Algemene informatie

Multi-client Pensioenkring 1 is vanaf 1 januari 2017 operationeel. Een aantal werkgevers heeft de pensioenregeling ondergebracht in deze Pensioenkring. In Multi-client Pensioenkring 1 zijn in het jaar 2020 4 werkgevers aangesloten geweest.

Vanwege de beperkte omvang en het ontbreken van groeipotentieel op korte en lange termijn, heeft het Bestuur van Stap in 2020 besloten om door middel van een collectieve waardeoverdracht de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 per 31 december 2020 over te dragen aan Multi-client Pensioenkring 2. Deze collectieve waardeoverdracht vindt plaats binnen de juridische entiteit van Stap naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Na de collectieve waardeoverdracht wordt Multi-client Pensioenkring 1 beëindigd.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Caspar Vlaar (1979), voorzitter namens de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027
Vacature namens de werkgever	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027

Leo Witkamp heeft besloten om zijn huidige zittingstermijn niet af te maken en is met ingang van 1 januari 2021 teruggetreden als voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan. Formeel is hierdoor een vacature ontstaan. Gegeven de collectieve waardeoverdracht en beëindiging van de Pensioenkring wordt deze vacature niet meer ingevuld.

Het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 1 heeft in 2020 twee keer een overleg gehad met het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2019. In december 2020 heeft een overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals de collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2 en de toeslagverlening per 1 januari 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan acht eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

7.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar
Toetredingsleeftijd	Niet van toepassing
Pensioengevend salaris	Het pensioengevend salaris is gelijk aan: <ol style="list-style-type: none"> 1. het via de loonaangiftesystematiek voor de belastingdienst doorgegeven SV loon, of; 2. de opgave van de werkgever over de loonbestanddelen die volgens de afspraken tussen de werkgever en de deelnemers meetellen voor de pensioenopbouw. Het totaal van het pensioengevend salaris waarover pensioen wordt opgebouwd is een keuze van de aangesloten onderneming. Het maximum pensioengevend salaris zal nooit hoger zijn dan fiscaal toelaatbaar en bedraagt (in 2020) maximaal € 110.111 op jaarbasis, bij een voltijds dienstverband en wordt aangepast aan de fiscale maximering.
Franchise	De hoogte van de franchise is een keuze van de aangesloten onderneming. De franchise zal nooit lager zijn dan de fiscaal minimaal toegestane franchise (€ 14.167 per 1 januari 2020 bij een maximaal opbouwpercentage van 1,875%).
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is door de aangesloten onderneming vrij te kiezen tot een maximum van 1,875%.
Partnerpensioen	Het percentage voor het partnerpensioen is door de aangesloten onderneming vrij te kiezen tot een maximum van 1,313%. De financiering voor het partnerpensioen is een keuze van de aangesloten onderneming en kan op opbouwbasis of risicobasis geschieden.
Wezenpensioen	20% van het partnerpensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeidsongeschiktheids-pensioen (optioneel)	70% van het salaris boven maximum WIA-loon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De aangesloten onderneming maakt zelf de keuze om dit pensioen wel of niet aan te bieden.
Anw-hiaatpensioen	Het Anw-hiaatpensioen wordt jaarlijks vastgesteld aan de hand van de ontwikkeling van de wettelijke Anw-uitkering. Het Anw-hiaatpensioen gaat in bij overlijden en eindigt op de laatste dag van de maand waarin de partner: <ul style="list-style-type: none"> • de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, of • 68 jaar wordt als dat eerder is, of • komt te overlijden als dat eerder is.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschiktheidspensioenen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	133	0	68	10	4.311	4.522
Bij	13	0	11	2	17	43
Af	24	0	1	3	56	84
Per 31 december 2020	122	0	78	9	4.272	4.481

Financieringsbeleid

Voor de pensioenregeling wordt door de aangesloten onderneming jaarlijks een premie per deelnemer betaald op basis van een gedempte kostendekkende premie, zoals onderstaand onder feitelijke premie is uitgewerkt.

Feitelijke premie

De feitelijke jaarpremie is minimaal gelijk aan de som van de berekende premies voor de individuele deelnemers op basis van onderstaande uitgangspunten.

Pensioenregeling	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen ouderdomspensioen en eventueel het partnerpensioen, indien de aangesloten onderneming heeft gekozen voor een partnerpensioen op opbouwbasis.
Rekenrente	De rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB inclusief de UFR methode met een 12-maands middeling (periode oktober – september).
Sterftekansen	<ul style="list-style-type: none"> - Ontleend aan Prognosetafel AG2020, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap. - Bij gebruik van de Prognosetafel AG2020 wordt rekening gehouden met leeftijdsafhankelijke ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon. - Voor kinderen worden de sterftekansen verwaarloosd.
Kostenopslag	Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een opslag opgenomen van 3% over de totale netto premie. Daarnaast wordt voor elke actieve deelnemer een bedrag van € 70,84 (in 2020) gerekend.
Toeslagen	De premie bevat geen opslag voor toekomstige toeslagen.
Weerstandvermogen	Ten behoeve van het vormen van het weerstandsvermogen voor Stap wordt een opslag van 0,2% op de premie gelegd.
Leeftijd	Voor de actieve deelnemer wordt de leeftijd voor vaststelling van de premie op de berekeningsdatum vastgesteld in maanden nauwkeurig door de pensioenleeftijd te verminderen met de toekomstige duur tot aan de pensioenleeftijd.
Leeftijdsverschil	Voor wat betreft het partnerpensioen wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw.

Nabestaandenpensioen	Voor het partner- en wezenpensioen worden jaarlijks herverzekeringspremies betaald dan wel een actuariële koopsom berekend afhankelijk van de keuze van de aangesloten onderneming voor de manier waarop het partnerpensioen is toegezegd.
Risico premievrijstelling	Voor het risico van premievrijstelling tijdens het deelnemerschap wordt de actuariële koopsom verhoogd met een opslag van: een percentage voor PVI, gelijk aan herverzekeringspremie. Deze premie wordt op werkgeversniveau vastgesteld. De opslag is zo bepaald dat deze gelijk is aan de aan de herverzekeraar verschuldigde premie.
Risico arbeidsongeschiktheidspensioen	Voor het risico van arbeidsongeschiktheidspensioen tijdens het deelnemerschap wordt de actuariële koopsom verhoogd met een opslag van: een percentage voor het WIA-excedent pensioen, gelijk aan de factor vanuit het herverzekeringscontract. Deze premie wordt op werkgeversniveau vastgesteld. De opslag wordt alleen vastgesteld wanneer een aangesloten onderneming voor deze optie heeft gekozen. In dat geval is de opslag zo bepaald dat deze gelijk is aan de aan de herverzekeraar verschuldigde premies.
Anw-hiaat pensioen	De factoren van de herverzekering worden toegepast wanneer een aangesloten onderneming voor deze optie gekozen heeft. Hiermee zijn de kosten gelijk aan de aan de herverzekeraar af te dragen premies voor dit pensioen.
Hertrouwkanen	Er wordt geen rekening gehouden met hertrouwkanen.
Solvabiliteit	De actuariële koopsom, inclusief de opslagen voor risico partnerpensioen en arbeidsongeschiktheid, wordt verhoogd met een opslag van 5% voor solvabiliteit.

Gedempte kostendekkende premie

Om te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring de zogenaamde gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van de bovenstaande uitgangspunten voor de vaststelling van de feitelijke premie met uitzondering van de volgende zaken:

Rekenrente	De rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB (inclusief de UFR methode wanneer van toepassing) met een 120-maands middeling. De periode voor de middeling loopt voor elk premiejaar van september voorafgaand aan het premiejaar tot en met oktober 10 jaar daarvoor.
Solvabiliteitsopslag	De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist eigen vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.
Weerstandvermogen	De opslag wordt elk jaar toegevoegd aan het weerstandsvermogen van het fonds en is geen onderdeel van de gedempte kostendekkende premie of het vermogen in de Pensioenkring.

Zuiver kostendeekkende premie

Naast de gedempte kostendeekkende premie wordt jaarlijks ook de zuiver kostendeekkende premie bepaald. De zuiver kostendeekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte kostendeekkende premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de zuiver kostendeekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Toeslagendepot

In 2020 is er geen sprake van een toeslagendepot.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Multi-client Pensioenkring 1 bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Multi-client Pensioenkring 1.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Multi-client Pensioenkring 1, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Multi-client Pensioenkring 1.

7.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2020 en 2019 opgenomen.

Beleggingsmix ⁴⁴						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	7,6	17,5	16,3	6,3	17,0	16,3
Opkomende markten	1,4	3,3	2,8	1,2	3,3	2,8
Europa	1,9	4,3	4,3	1,6	4,4	4,3
Wereldwijd	4,3	9,9	9,3	3,5	9,3	9,3
Vastrentende waarden	30,3	69,6	83,8	31,6	84,4	83,8
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	8,2	18,8	20,0	7,7	20,7	20,0
Bedrijfsobligaties Europa	8,4	19,4	20,0	7,7	20,7	20,0
Hypotheek Nederland	7,4	16,9	20,0	7,1	19,0	20,0
Staatsleningen opkomende markten	1,2	2,8	2,5	1,0	2,7	2,5
Discretionaire staatsobligaties	2,5	5,7	15,0	5,4	14,3	15,0
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	2,6	6,0	6,3	2,6	7,1	6,3
Liquiditeiten	2,8	6,4	0,0	0,1	0,2	0,0
Overlay	2,8	6,5	0,0	-0,6	-1,6	0,0
Renteswaps	2,8	6,5	0,0	-0,6	-1,6	0,0
Futures	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	43,6	100,0	100,0	37,4	100,0	100,0

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van de afdekking van het renterisico vastgesteld, passend bij de indexatieambitie en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt voor de Pensioenkring 7,0%. Daarnaast is de rentestafel aangepast.

De collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2 is gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021.

⁴⁴ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁴⁵	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Aandelen	8,6	5,9	2,6	2,4
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	19,2	8,5	9,8	0,7
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	-2,4	-3,3	1,0	0,1
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	-1,2	-2,0	0,8	0,1
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	7,6	6,3	1,2	0,6
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	13,0	12,0	0,9	0,8
Vastrentende waarden	4,8	5,2	-0,4	3,5
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	2,6	2,6	0,0	0,5
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	5,6	5,8	-0,2	1,1
Hypotheken Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,0	3,7	-1,7	0,4
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	3,2	3,3	-0,2	0,2
Discretionaire staatsobligaties	9,3	9,3	0,0	1,2
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	1,5	1,5	0,0	0,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	-0,1
Totaal exclusief overlay	5,8	5,7	0,1	5,8
Totaal overlay	0,0	0,0	0,0	9,5
Renteswaps	0,0	0,0	0,0	9,2
Futures	0,0	0,0	0,0	0,3
Totaal	0,0	0,0	0,0	15,6

⁴⁵ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 2,4%-punt bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 0,8%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund - EUR, dat wereldwijd belegt in aandelen, droeg met 0,8%-punt het meeste positief bij aan deze beleggingscategorie. Het fonds behaalde een positief relatief rendement van 0,9%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,8%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het beleggingsfonds met het grootste positieve relatieve rendement was het actief beheerde MM Emerging Markets Fund. De managers in het fonds maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. Dit was in 2020 de belangrijkste oorzaak voor het positieve relatieve rendement van 9,8%. Vooral in Taiwan en China was het resultaat van de aandelselectie positief. Gemeten naar sectoren profiteerde het fonds van de overwogen positie in de sector Informatietechnologie en de onderwogen positie in de sector Energie. Ook was het resultaat op de aandelselectie in de sector telecommunicatie positief.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 3,5%-punt bij aan het rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met 1,2%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling (inflatie gerelateerde) discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire nominale staatsobligaties een rendement van 9,3% en droeg hiermee 1,2%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille met discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties behaalde een rendement van 1,5%. Europese staatsobligaties behaalden positieve rendementen in 2020 als gevolg van de dalende rente. Een belangrijke reden hiervoor waren de steunmaatregelen van de ECB, die met enorme opkoopprogramma's de rente naar historisch lage niveaus bracht.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheek

Het MM Dutch Mortgage Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,0%, dit was 1,7%-punt lager dan het rendement van de benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheek is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties. Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1% hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting van het beleggingsfonds ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger.

Ontwikkeling staatsleningen opkomende markten

Het actief beheerde MM Emerging Market Debt Fund, dat belegt in staatsleningen van opkomende markten, behaalde een rendement van 3,2% in 2020. Dit was licht lager dan het rendement van de benchmark.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en futures heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2020 met 9,5%-punt het meest bij aan het totaal rendement. De bijdrage van de renteswaps was het groots (9,2%-punt) en werd veroorzaakt door een daling van de swaprente in 2020.

De futures droegen met 0,3%-punt eveneens positief bij aan het totale beleggingsresultaat.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020 ⁴⁶		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,06	0,41
Vastrentende waarden	0,02	-0,34
Liquiditeiten	-0,09	0,00
Totaal	0,00	0,07

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Binnen de categorie aandelen draagt het MM Emerging Markets Fund hier met 0,3% aan bij. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met -0,3% bij.

⁴⁶ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

7.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatie- en distributiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ⁴⁷	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	87	99	0,21	0,25
Vermogensbeheerkosten	178	177	0,44	0,47
Transactiekosten	46	45	0,11	0,11
Totaal	311	321	0,76	0,83

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ⁵	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding regulier	55	47	0,10	0,12
Administratiekostenvergoeding meerwerk	-	21	0,04	0,06
Exploitatiekosten Stap	35	24	0,09	0,06
Distributiekosten	4	4	0,01	0,01
Overige kosten	4	11	0,01	0,03
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-11	-7	-0,03	-0,03
Totaal	87	100	0,21	0,25

De administratiekostenvergoeding en de exploitatiekosten Stap worden bepaald op basis van het belegd vermogen en het aantal actieve deelnemers. De distributiekosten worden dit jaar apart gepresenteerd. Voor vergelijkingsdoeleinden zijn hiervoor de cijfers over 2019 aangepast.

De uitvoeringskosten pensioenbeheer zijn gedaald ten opzichte van 2019. De afname van de totale administratiekostenvergoeding (regulier en meerwerk) wordt met name veroorzaakt doordat in 2020 het aantal actieve deelnemers lager lag en er minder advies-uren zijn afgenomen.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten per deelnemer/pensioengerechtigde⁴⁸ bedragen in 2020 € 416 (2019: € 474).

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

⁴⁷ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

⁴⁸ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief kosten vermogensbeheer.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 178 betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer	122	132
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	56	45
Totale kosten van vermogensbeheer	178	177

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten wijkt af van de weergave in de jaaropstelling. Omdat een deel van deze directe kosten, transactiekosten betreft, zijn deze hieronder verantwoord. Het betreft een verschuiving in de weergave en heeft geen invloed op het totaal aan vermogensbeheerkosten.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gem. belegd vermogen ⁴⁹	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	21	15	0,05	0,04
Vastrentende waarden	58	56	0,14	0,15
Overig ⁵⁰	88	99	0,22	0,26
Totaal	167	170	0,41	0,45
Allocatie vanuit pensioenbeheer	11	7	0,03	0,02
Totaal	178	177	0,44	0,47

De vermogensbeheerkosten zijn als percentage van het belegd vermogen in 2020 0,04%-punt lager dan die in 2019 (0,47%). De kosten zijn ten opzichte van 2019 in absolute zin nagenoeg gelijk gebleven. Omdat het gemiddeld belegd vermogen is gestegen, zijn de kosten uitgedrukt in % gedaald.

⁴⁹ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

⁵⁰ Betreft kosten van vermogensbeheer die niet toe te rekenen zijn aan een specifieke beleggingscategorie.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact; Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe-en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	6	5	0,01	0,01
Vastrentende waarden	32	29	0,08	0,08
Derivaten	8	11	0,02	0,02
Totaal	46	45	0,11	0,11

In bovenstaande kosten is een bedrag van 6 (2019: 20) begrepen voor toe-en uittredingskosten van de Pensioenkring. De daling hiervan is het gevolg van een lager aantal transacties. Het restant van het bedrag (40) betreft transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2020 nagenoeg gelijk aan die van vorig jaar. De toe- en uittredingskosten zijn gedaald. Daarentegen zijn de overige transactiekosten iets gestegen. Binnen het MM Credit Index Fund zijn de transactiekosten hoger in vergelijking met de in 2019 geschatte en niet volledig bekende transactiekosten van de externe managers waarin de Pensioenkring belegde.

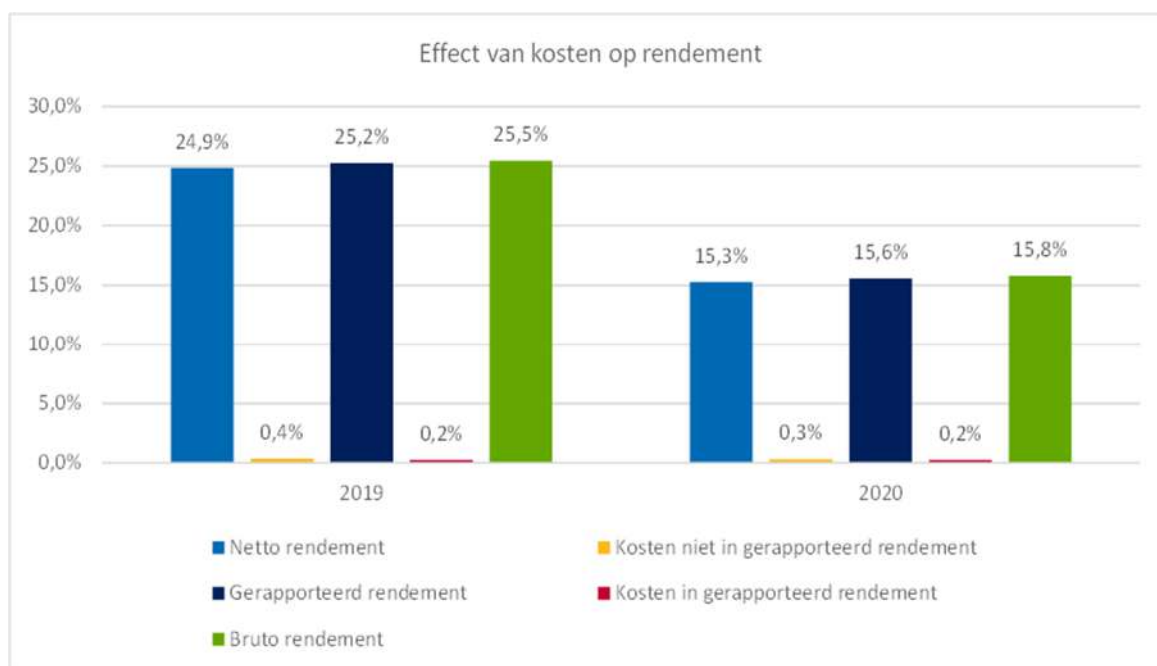
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale vermogensbeheerkosten in 2020 bedroegen 0,44% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,03% uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

De Pensioenkring belegt actief in aandelen en obligaties van opkomende landen. Het actief beheer heeft in 2020 een positief effect gehad. In 2020 werd in totaal voor deze actieve beleggingen 11 aan prestatieafhankelijke vergoedingen betaald. Hiertegenover staat dat deze beleggingen een extra opbrengst ten opzichte van de benchmark hebben behaald van 114. Dit bedrag is na aftrek van kosten binnen deze beleggingen.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2020 bedraagt 0,1%. Een tracking error van 0,1% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,1% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3 is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,2% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

7.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 15,6% heeft er echter voor gezorgd dat de daling van de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2020 beperkt is gebleven tot 2,5%-punt, van 105,1% naar 102,6%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 104,6% naar 99,8% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 111,8% en het minimaal vereist vermogen van 104,3%. Daarmee is er ultimo 2020 sprake van een dekkingstekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 87,6%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	99,8	104,6
Feitelijke Dekkingsgraad	102,6	105,1
Dekkingsgraad op basis van marktrente	87,6	92,2
Reële dekkingsgraad ⁵¹	80,6	82,3
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3	104,4
Vereiste dekkingsgraad	111,8	112,1
Rekenrente vaststelling TV	0,39	0,95

Herstelplan

Multi-client Pensioenkring 1 heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dit herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 106,8% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 106,0%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (102,6%). De beleidsdekkingsgraad is ook lager geëindigd op 99,8%. Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Multi-client Pensioenkring 1 in 2024 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Multi-client Pensioenkring 1 heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

In 2020 is door het Bestuur besloten om Multi-client Pensioenkring 1 samen te voegen met Multi-client Pensioenkring 2, door middel van een collectieve waardeoverdracht naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en deze is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Hierdoor hoeft het herstelplan niet meer geactualiseerd te worden.

⁵¹ Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgegaan van de nieuwe parameters die gelden vanaf 2020.

Minimaal vereist eigen vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimum vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad (99,8%) lager dan het minimaal vereist vermogen (104,3%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen.

Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Multi-client Pensioenkring 1 heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Multi-client Pensioenkring 1 dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang, toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van de verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen afgeleid.

De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop Multi-client Pensioenkring 1 op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Multi-client Pensioenkring 1 gelijk aan 125,0%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Multi-client Pensioenkring 1 is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september van het jaar voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0%. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,00%) aan de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 1.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Multi-client Pensioenkring 1 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk is van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring.
- Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.

- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden gegeven;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Er geldt geen verjaringstermijn voor niet verleende toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

7.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	5.819	8.535
Resultaat op wijziging RTS	-7.559	-6.861
Resultaat op premie	-28	-79
Resultaat op waardeoverdrachten	-19	-1.284
Resultaat op kosten	-19	-54
Resultaat op uitkeringen	1	1
Resultaat op kanssystemen	31	515
Resultaat op toeslagverlening	0	1
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	1.074	-250
Resultaat op andere oorzaken	-1	-1
Totaal saldo van baten en lasten	-701	523

Toelichting actuariële resultaat 2020

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten op actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde inresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 5.819. Voor een toelichting van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het rendement op de beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2020 met circa 0,56%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -7.559.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 31.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 1.074. Dit resultaat wordt grotendeels veroorzaakt door de wijziging van de Prognosetafel AG2020 (964). Daarnaast wordt dit resultaat veroorzaakt door de aanpassing van de kostenvoorziening (110).

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid en de opslag voor uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendeekkende premie opgenomen. De kostendeekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2019. De gedempte kostendeekkende premie is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB (inclusief de UFR methode wanneer van toepassing) met een 120-maands middeling. De periode voor de middeling loopt van september voorafgaand aan het premiejaar tot en met oktober 10 jaar daarvoor.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuariel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	779	491	715
	risicopremie overlijden	40	40	40
Opslag voor uitvoeringskosten		26	17	23
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		13	13	13
De risicopremie Anw aanvulling		0	0	0
Solvabiliteitsopslag		95	60	36
Toetswaarde premie		953	621	827
Overige premie				
Voorlopige premieafrekening		0	0	0
Kosten per deelnemer		7	7	7
Opslag weerstandsvermogen		0	0	0
Totaal		960	628	834

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie (834) minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie (628).

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 111,8%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 112,5%.

7.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op niveau van Multi-client Pensioenkring 1 weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Multi-client Pensioenkring 1
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 1 voldoet aan de uitgangspunten van het premiebeleid.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicohouding op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VV en is gemeten per 30 september 2017. Deze is gelijk aan 11% met een bandbreedte tussen 9% en 13%. Het VV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Multi-client Pensioenkring 1 is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 25 % van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicohouding op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VV en is gemeten per 30 september 2017. Deze is gelijk aan 11% met een bandbreedte tussen 9% en 13%. Het VV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicohouding op lange termijn</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 76% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 76% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 29%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Multi-client Pensioenkring 1
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Multi-client Pensioenkring 1 is dit vertaald naar: 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgevers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Multi-client Pensioenkring 1 is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Multi-client Pensioenkring 1

Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

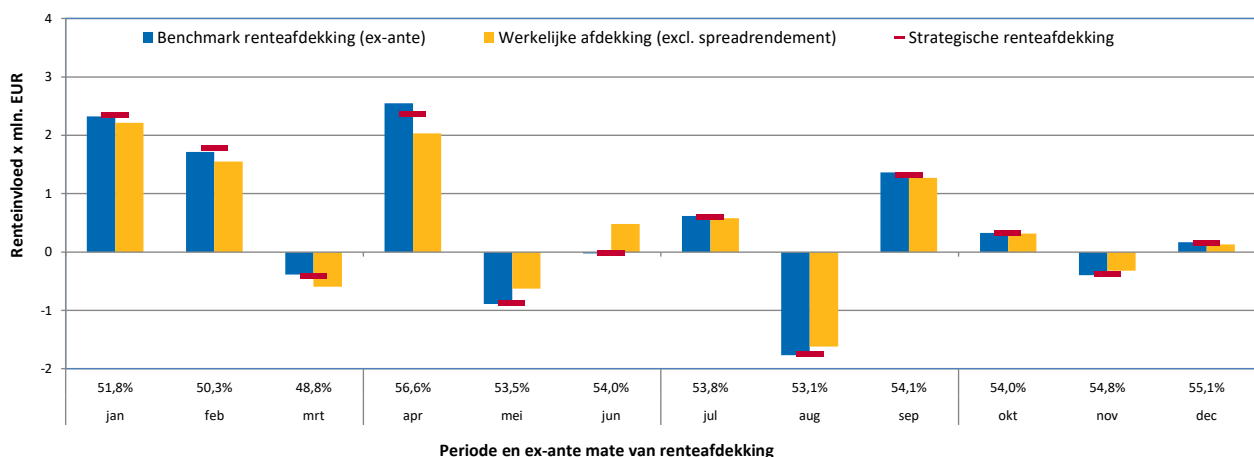
Pensioenkring 1 loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om dit risico af te dekken maakt Multi-client Pensioenkring 1 gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Multi-client Pensioenkring 1 heeft een beperkte omvang. Om het renterisico af te kunnen dekken is een afwijking toegestaan van het reguliere mandaat zolang het belegd vermogen kleiner is dan € 50 miljoen. Onderstaand wordt het beleid beschreven waarvan sprake is bij het reguliere mandaat (belegd vermogen groter dan € 50 miljoen).

Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waarde stijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico wat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestafel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt, en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturen plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt een Pensioenkring gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf vastgestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de vooraf gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking gedurende 2020 ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. In 2020 was de strategische renteaftdekking 52,5%.

Zichtbaar is dat, met uitzondering van april, zowel de benchmark voor de renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.

stap

- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Gedurende 2020 is de ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrentes over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waarde stijging van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. Tijdens het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdeckingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico's

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 1 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	101,5	102,7	104,3	106,2	108,5	111,1	114,2
10%	100,2	101,3	102,7	104,4	106,5	108,9	111,6
0%	99,0	99,9	101,1	102,6	104,4	106,6	109,0
-10%	97,8	98,5	99,5	100,8	102,4	104,3	106,5
-20%	96,5	97,1	97,9	99,0	100,4	102,0	103,9

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt onder het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. Voor de Pensioenkring worden de uitkeringen deels gefinancierd vanuit premie-inkomsten en deels vanuit de kasstromen van beleggingen en overig belegd vermogen.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten.

Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap uitgewerkt op instellingsniveau in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Multi-client Pensioenkring 1 is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages.

Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyber risico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken.

Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

In verband met het besluit om de pensioenaanspraken- en rechten per 31 december 2020 van Multi-client Pensioenkring 1 over te dragen aan Multi-client Pensioenkring 2 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Hierna wordt Multi-client Pensioenkring 1 beëindigd.

7.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 1

Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 1

Het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 1 is per 1 januari 2017 ingesteld. Dat is de datum waarop Multi-client Pensioenkring 1 van start is gegaan en ook de eerste klanten zijn toegetreden.

Leden Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 1

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit twee leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen van de werkgevers, (gewezen) deelnemers en gepensioneerden.

De heer Leo Witkamp heeft in januari 2021 besloten terug te treden als lid van het Belanghebbendenorgaan. Vanwege de collectieve waardeoverdracht en beëindiging van Multi-client Pensioenkring 1 is er geen vacature gesteld.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarsverslag 2019 met de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, de pensioenopbouw en premies voor 2021, het pensioenreglement 2021, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2021 van de Pensioenkring behandeld. Deze onderwerpen zijn behandeld omdat op dat moment nog niet bekend was of de collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2 definitief zou doorgaan.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2019 acht eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de collectieve waardeoverdracht en beëindiging van de Pensioenkring, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets, het Pensioenakkoord en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2;
- de beëindiging van de Pensioenkring na de collectieve waardeoverdracht;
- het beleggingsplan 2021 (in het geval de collectieve waardeoverdracht niet zou doorgaan);
- het jaarplan 2021 van de Pensioenkring (in het geval de collectieve waardeoverdracht niet zou doorgaan);
- de pensioenpremies en pensioenopbouw 2021 voor de aangesloten werkgevers (in het geval de collectieve waardeoverdracht niet zou doorgaan).

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2019 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2019;
- het pensioenreglement 2021 van de Pensioenkring (in het geval de collectieve waardeoverdracht niet zou doorgaan);
- het communicatiejaarplan 2021 van de Pensioenkring (voor het geval de collectieve waardeoverdracht niet zou doorgaan).

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan is verder de toekomstontwikkeling van de Pensioenkring behandeld. Ook zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicomanagementrapportage van de Pensioenkring behandeld.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2020. Het Belanghebbendenorgaan heeft over deze periode de volgende bevindingen:

Covid-19

Het jaar 2020 stond voor een belangrijk deel in het teken van Covid-19. De pandemie heeft grote impact gehad op de maatschappij, de economie en de financiële markten. Het Belanghebbendenorgaan spreekt zijn waardering uit voor de wijze waarop Stap de risico's van deze pandemie voor de Pensioenkring heeft beheerst. Het effect op de dekkingsgraad van de Pensioenkring is uiteindelijk beperkt gebleven.

Financieel

De Pensioenkring heeft over 2020 een rendement behaald van 15,60%. Het rendement was iets hoger dan de benchmark. Het Belanghebbendenorgaan is blij met het behaalde rendement. Daartegenover stond dat de rente in 2020 verder is gedaald waardoor de dekkingsgraad onder de 100% uitkwam.

Vanwege de stand van de beleidsdekkingsraad was het in 2020 helaas niet mogelijk om de pensioenen te verhogen. Dat was een vervelende boodschap voor de deelnemers en gepensioneerden.

Collectieve waardeoverdracht

Het Belanghebbendenorgaan is tijdig geïnformeerd en betrokken bij het onderzoek naar de toekomst van de Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan heeft ook geconstateerd dat de Pensioenkring vanwege de beperkte omvang kwetsbaar is. Uit het onderzoek is uiteindelijk naar voren gekomen dat een collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2 de beste oplossing is. Het Belanghebbendenorgaan heeft op basis van de uitgevoerde analyses geconcludeerd dat een collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2 in het belang van alle deelnemers van Multi-client Pensioenkring 1 is. De kans dat de pensioenen in de toekomst gekort zouden moeten worden is aanzienlijk kleiner en er is binnen Multi-client Pensioenkring 2 een grotere kans op verhogen van de pensioenen. Op basis van de zorgvuldig uitgevoerde analyses heeft het Belanghebbendenorgaan ingestemd met de collectieve waardeoverdracht en de beëindiging van Multi-client Pensioenkring 1. Het Belanghebbendenorgaan spreekt zijn waardering uit voor de wijze waarop het Bestuur dit proces heeft uitgevoerd en de wijze waarop het Belanghebbendenorgaan hierbij is betrokken.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 de uitvoering van de collectieve waardeoverdracht gemonitord en vastgesteld dat de overdracht succesvol is uitgevoerd.

Samenwerking met Bestuur en Bestuursbureau

Het Belanghebbendenorgaan is uitermate tevreden over de samenwerking met het Bestuur en het Bestuursbureau. De openheid van het Bestuur wordt zeer gewaardeerd. De communicatie en informatie-uitwisseling met het Bestuursbureau verloopt professioneel.

Het totale oordeel

Het oordeel van het Belanghebbendenorgaan is, naast de eigen waarnemingen, tevens gebaseerd op het jaarverslag en de bevindingen van de Raad van Toezicht. Het Belanghebbendenorgaan spreekt zijn waardering uit voor de door de Raad van Toezicht getoonde openheid.

Het Belanghebbendenorgaan constateert dat er geen bevindingen zijn en dat zij derhalve een positief advies kan geven ten aanzien van het jaarverslag en de financiële opstelling.

Het Belanghebbendenorgaan constateert dat de collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2 in het belang van alle deelnemers van Multi-client Pensioenkring 1 is en dat deze overdracht geruisloos is uitgevoerd.

Met het afronden van de collectieve waardeoverdracht komt er een einde aan de huidige Multi-client Pensioenkring 1. Het Belanghebbendenorgaan dankt het Bestuur voor de plezierige samenwerking de afgelopen jaren.

Utrecht, 19 mei 2021

Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 1

Caspar Vlaar (voorzitter)

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 1 en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt Caspar Vlaar en Leo Witkamp van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 1 voor de verrichte werkzaamheden en het constructieve overleg tijdens de bestaansduur van Multi-client Pensioenkring 1.

8. Multi-client Pensioenkring 2

8.1 Kerngegevens

	2020	2019	2018
Aantallen Deelnemers			
Actieven en arbeidsongeschikten	1.095	995	722
Slapers	4.556	3.462	3.439
Gepensioneerden	1.138	679	638
Totaal	6.789	5.136	4.799
Dekkingsgraad			
Beleidsdekkingsgraad	97,0%	103,0%	109,1%
Feitelijke Dekkingsgraad	102,1%	104,4%	105,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%	104,3%
Vereiste dekkingsgraad	113,3%	114,4%	114,4%
Financiële positie (in € 1.000)			
Pensioenvermogen	1.044.065	648.801	547.415
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.022.559	621.226	519.742
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	501	-	-
Eigen vermogen	21.506	27.575	27.673
Minimaal vereist vermogen	41.785	25.678	22.203
Vereist vermogen	135.679	89.493	74.926
Premies en uitkeringen (in € 1.000)			
Zuivere kostendekkende premie	13.063	11.100	6.030
Gedempte kostendekkende premie	8.622	8.806	4.954
Feitelijke premie	11.623	10.465	5.960 ⁵²
Pensioenuitkeringen	14.502	11.100	5.074
Toeslagen			
Deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,00%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	4,16%	3,13%	1,47%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	4,16%	3,13%	1,47%
Beleggingsrendement			
Per jaar	8,4%	15,9%	0,3%
Kostenratio's			
Pensioenuitvoeringskosten	0,15%	0,13%	0,08%
Vermogensbeheerkosten	0,29%	0,30%	0,19%
Transactiekosten	0,14%	0,07%	0,10%
Gemiddelde duration (in jaren)			
Actieve Deelnemers	25,8	26,4	24,5
Gewezen Deelnemers	24,7	25,4	24,9
Pensioengerechtigden	11,4	11,2	10,9
Totaal gemiddelde duration	20,6	20,6	19,8
Gemiddelde rekenrente	0,16%	0,74%	1,41%

⁵² In 2018 is de opslag inzake het weerstandsvermogen meegenomen in de opstelling van de feitelijke premie. Met ingang van 2019 en met terugwerkende kracht is deze opslag uit de feitelijke premie gehaald.

8.2 Algemene informatie

Multi-client Pensioenkring 2 is vanaf 1 januari 2018 operationeel. Meerdere werkgevers hebben de Pensioenregeling ondergebracht in deze Pensioenkring. De voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland heeft de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenverplichtingen in mei 2018 overgedragen aan de Pensioenkring.

Per 1 maart 2020 heeft de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en de bijbehorende pensioenverplichtingen overgedragen aan de Pensioenkring. De werkgever die bij dat pensioenfonds was aangesloten heeft de pensioenregeling per 1 maart 2020 ook ondergebracht bij de Pensioenkring.

Verder heeft de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten en de bijbehorende pensioenverplichtingen in september 2020 overgedragen aan de Pensioenkring.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Paul van Driessen (1954), lid namens de pensioengerechtigden	18-03-2020	18-03-2024	18-03-2028	18-03-2032
Caspar Vlaar (1979), lid namens de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027
Lucas Bussink (1955), lid namens de gewezen deelnemers	02-10-2019	01-10-2023	01-10-2027	01-10-2031
Vacature, lid werkgevers	nader te bepalen	01-01-2023	01-01-2027	01-01-2031

Paul van Driessen is per 18 maart 2020 benoemd tot lid van het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden. Leo Witkamp was tot januari 2021 voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Leo Witkamp heeft besloten om zijn huidige zittingstermijn niet af te maken en is met ingang van 1 januari 2021 teruggetreden als voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan. Het Belanghebbendenorgaan heeft Paul van Driessen op 22 februari 2021 aangewezen als voorzitter van het Belanghebbendenorgaan.

Het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2 heeft in 2020 twee keer een overleg gehad met het Bestuur. In mei 2020 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2019. In december 2020 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, het jaarplan 2021, de toeslagverlening per 1 januari 2021, het communicatiejaarplan 2021 en het pensioenreglement 2021 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan ook twaalf eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

8.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar (en 67 jaar voor de (gewezen) deelnemers van Sanoma)
Toetredingsleeftijd	Niet van toepassing
Pensioengevend salaris	Het pensioengevend salaris is gelijk aan: 3. het via de loonaangiftesystematiek voor de belastingdienst doorgegeven SV loon, of: 4. de opgave van de werkgever over de loonbestanddelen die volgens de afspraken tussen de werkgever en de deelnemers meetellen voor de pensioenopbouw. Het totaal van het pensioengevend salaris waarover pensioen wordt opgebouwd is een keuze van de aangesloten onderneming. Het maximum pensioengevend salaris zal nooit hoger zijn dan fiscaal toelaatbaar en bedraagt (in 2020) maximaal € 110.111 op jaarbasis, bij een voltijds dienstverband en wordt aangepast aan de fiscale maximering.
Franchise	De hoogte van de franchise is een keuze van de aangesloten onderneming. De franchise zal nooit lager zijn dan de fiscaal minimaal toegestane franchise (€ 14.167 per 1 januari 2020 bij een maximaal opbouwpercentage van 1,875%).
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is door de aangesloten onderneming vrij te kiezen tot een maximum van 1,875%.
Partnerpensioen	Het percentage voor het partnerpensioen is door de aangesloten onderneming vrij te kiezen tot een maximum van 1,313%. De financiering voor het partnerpensioen is een keuze van de aangesloten onderneming en kan op opbouwbasis of risicobasis geschieden.
Wezenpensioen	20% van het partnerpensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeidsongeschiktheids-pensioen (optioneel)	70% van het salaris boven maximum WIA-loon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De aangesloten onderneming maakt zelf de keuze om dit pensioen wel of niet aan te bieden.
Anw-hiaatpensioen	Het Anw-hiaatpensioen wordt jaarlijks vastgesteld aan de hand van de ontwikkeling van de wettelijke Anw-uitkering. Het Anw-hiaatpensioen gaat in bij overlijden en eindigt op de laatste dag van de maand waarin de partner: <ul style="list-style-type: none"> • de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, of • 68 jaar wordt als dat eerder is, of • komt te overlijden als dat eerder is.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschikt	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Slapers	Totaal
Per 31 december 2019	995	8	644	27	3.462	5.136
Bij	217	0	460	16	1.190	1.883
Af	117	1	11	5	96	230
Per 31 december 2020	1.095	7	1.093	38	4.556	6.789

Financieringsbeleid

Voor de pensioenregeling wordt door de aangesloten onderneming jaarlijks een premie per deelnemer betaald op basis van een gedempte kostendekkende premie, zoals onderstaand onder feitelijke premie is uitgewerkt.

Feitelijke premie

De feitelijke jaarpremie in 2020 is minimaal gelijk aan de som van de berekende premies voor de individuele deelnemers op basis van onderstaande uitgangspunten.

Basispremie	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen ouderdomspensioen en eventueel het partnerpensioen, indien de aangesloten onderneming heeft gekozen voor een partnerpensioen op opbouwbasis.
Rekenrente	De renteterminstructuur zoals vastgesteld door DNB inclusief de UFR methode met een 12-maands middeling (periode oktober – september).
Sterftekansen	<ul style="list-style-type: none"> - Ontleend aan Prognosetafel AG2020, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap. - Bij gebruik van de Prognosetafel AG2020 wordt rekening gehouden met leeftijdsafhankelijke ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons TM Model van Aon. - Voor kinderen worden de sterftekansen verwaarloosd.
Kostenopslag	Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een opslag opgenomen van 2,5% over de totale netto premie. Daarnaast wordt voor elke actieve deelnemer een bedrag van € 70,84 (in 2020) gerekend.
Toeslagen	De premie bevat geen opslag voor toekomstige toeslagen.
Weerstandvermogen	Ten behoeve van het vormen van het weerstandsvermogen voor Stap wordt een opslag van 0,2% op de premie gelegd.
Leeftijd	Voor de actieve deelnemer wordt de leeftijd voor vaststelling van de premie op de berekeningsdatum vastgesteld in maanden nauwkeurig door de pensioenleeftijd te verminderen met de toekomstige duur tot aan de pensioenleeftijd.
Leeftijdsverschil	Voor wat betreft het partnerpensioen wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw.

Nabestaandenpensioen	Voor het partner- en wezenpensioen worden jaarlijks herverzekeringspremies betaald dan wel een actuariële koopsom berekend afhankelijk van de keuze van de aangesloten onderneming voor de manier waarop het partnerpensioen is toegezegd.
Risico premievrijstelling	Voor het risico van premievrijstelling tijdens het deelnemerschap wordt de actuariële koopsom verhoogd met een opslag van: een percentage voor PVI, gelijk aan herverzekeringspremie. Deze premie wordt op werkgeversniveau vastgesteld. De opslag is zo bepaald dat deze gelijk is aan de aan de herverzekeraar verschuldigde premie.
Risico arbeidsongeschiktheidspensioen	Voor het risico van arbeidsongeschiktheidspensioen tijdens het deelnemerschap wordt de actuariële koopsom verhoogd met een opslag van: een percentage voor het WIA-excedent pensioen, gelijk aan de factor vanuit het herverzekeringscontract. Deze premie wordt op werkgeversniveau vastgesteld. De opslag wordt alleen vastgesteld wanneer een aangesloten onderneming voor deze optie heeft gekozen. In dat geval is de opslag zo bepaald dat deze gelijk is aan de aan de herverzekeraar verschuldigde premies.
Anw-hiaat pensioen	De factoren van de herverzekering worden toegepast wanneer een aangesloten onderneming voor deze optie gekozen heeft. Hiermee zijn de kosten gelijk aan de aan de herverzekeraar af te dragen premies voor dit pensioen.
Hertrouwkanen	Er wordt geen rekening gehouden met hertrouwkanen.
Solvabiliteit	De actuariële koopsom, inclusief de opslagen voor risico partnerpensioen en arbeidsongeschiktheid, wordt verhoogd met een opslag van 10% voor solvabiliteit.

Gedempte kostendekkende premie

Om te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring de zogenaamde gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van de bovenstaande uitgangspunten voor de vaststelling van de feitelijke premie met uitzondering van de volgende zaken:

Rekenrente	De rekenrente voor de berekening van de gedempte actuariële kostendekkende premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige strategisch beleggingsbeleid. Hierbij geldt dat het rendement op vastrentende waarden gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 30 september 2017. Voor de risicopremies (meetkundig) zijn de hoogtes gelijk gesteld aan de maximale rendementsparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 30 september 2017. De curve is verlaagd met ca. 2,0% (hierbij is rekening gehouden met een ingroepad).
Solvabiliteitsopslag	De solvabiliteitsopslag is gelijk aan nul, tenzij de verlaging van de rekenrente door rekening te houden met de inflatie op basis van het ingroepad CPI leidt tot een lagere opslag op de premie dan een solvabiliteitsopslag ter hoogte van het vereist eigen. In dat geval dient de hoogte van de solvabiliteitsopslag gelijk te zijn aan het percentage dat behoort bij het vereist eigen vermogen op basis van het strategische beleggingsbeleid. De curve van de rekenrente wordt dan niet verlaagd met de inflatie (ca. 2,0%).

Weerstandvermogen

De opslag wordt elk jaar toegevoegd aan het weerstandsvermogen van het fonds en is geen onderdeel van de gedempte kostendekkende premie of het vermogen in de Pensioenkring.

Zuiver kostendekkende premie

Naast de gedempte kostendekkende premie wordt jaarlijks ook de zuiver kostendekkende premie bepaald. De zuiver kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte kostendekkende premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de zuiver kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Toeslagendepot(s)

Bij collectieve waardeoverdrachten kunnen er binnen Multi-client Pensioenkring 2 toeslagendepots worden gevormd om de overgang dekkingsgraadneutraal te laten plaatsvinden of een batig liquidatiesaldo in te storten. Wanneer een toeslagendepot gevormd wordt, voldoet dit toeslagendepot aan de voorwaarden van de artikelen 15a en 15b van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen voor toeslagendepots bij pensioenfondsen. Het bedrag van het toeslagendepot wordt bij de berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad niet meegerekend. Binnen Multi-client Pensioenkring 2 zijn de volgende toeslagendepots gevormd.

Toeslagendepot A - Sanoma

Op 24 mei 2018 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. Om de overgang dekkingsgraadneutraal plaats te laten vinden is er een toeslagendepot (toeslagendepot A) gevormd voor de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland. De middelen in het toeslagendepot worden tegen een laag risicoprofiel belegd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende toeslag lager is dan de consumentenprijsindex, kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen aan de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland. Voorwaarden hierbij zijn dat de te verlenen toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan consumentenprijsindex.

Het bedrag dat onttrokken wordt aan het toeslagendepot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar, zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december, na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft.

Per 1 januari 2021 is er vanuit het toeslagendepot A geen toeslag verleend.

Toeslagendepot B - Invista

Per 1 maart 2020 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. De collectieve waardeoverdracht van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista heeft plaatsgevonden op basis van de dekkingsgraad van Pensioenkring 2. De actuele dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 was per 1 maart 2020 lager dan de actuele dekkingsgraad van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Voorafgaand aan de collectieve waardeoverdracht zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten door de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista zodanig verhoogd dat de overdracht dekkingsgraadneutraal plaatsvond. Bij deze verhoging is rekening gehouden met de fiscale ruimte op individueel niveau. De verhoogde pensioenaanspraken en rechten zijn overgedragen aan Pensioenkring 2 op basis van dekkingsgraadneutraliteit.

Ten financiering van de liquidatiekosten heeft de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista vanaf de overdrachtsdatum een liquidatiesaldo aangehouden. Bij de finale verdeling van het batig liquidatiesaldo van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista wordt dat batig liquidatiesaldo in een toeslagendepot gestort voor de populatie van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista (toeslagendepot B). De middelen in toeslagendepot B worden risicovrij in liquide middelen belegd.

De overboeking van het liquidatiesaldo heeft plaatsgevonden in januari 2021. Op dat moment is ook toeslagendepot B gevormd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende toeslag lager is dan de consumentenprijsindex, kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen aan de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Voorwaarden hierbij zijn dat de te verlenen toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan consumentenprijsindex.

Het bedrag dat onttrokken wordt aan het toeslagendepot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar, zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december, na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft.

Per 1 januari 2021 is er vanuit het toeslagendepot B geen toeslag verleend.

Toeslagendepot C - Fresenius

Per 16 september 2020 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. De collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland heeft plaatsgevonden op basis van de dekkingsgraad van Pensioenkring 2. De actuele dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 was per 16 september 2020 lager dan de actuele dekkingsgraad van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland.

Het saldo dat op basis van de dekkingsgraadneutraliteit toekomt aan de populatie van de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland is gestort in toeslagendepot C. De middelen in toeslagendepot C worden risicovrij in liquide middelen belegd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende toeslag lager is dan de consumentenprijsindex, kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen aan de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Voorwaarden hierbij zijn dat de te verlenen toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan consumentenprijsindex.

Het bedrag dat onttrokken wordt aan de toeslagendepot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar, zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december, na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft.

Per 1 januari 2021 is er vanuit het toeslagendepot C geen toeslag verleend.

Weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen voor Multi-client Pensioenkring 2 bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Multi-client Pensioenkring 2.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Multi-client Pensioenkring 2, komen ten goede aan, respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Multi-client Pensioenkring 2.

8.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2020 en 2019 opgenomen.

Beleggingsmix ⁵³						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	282,3	27,1	26,0	177,7	27,5	26,0
Opkomende markten	52,5	5,0	4,5	32,9	5,1	4,5
Europa	69,8	6,7	6,5	42,0	6,5	6,5
Wereldwijd	160,0	15,4	15,0	102,8	15,9	15,0
Alternatives	5,7	0,6	0,0	6,1	0,9	0,0
Vastrentende waarden	691,9	66,5	74,0	427,4	66,1	74,0
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	166,6	16,0	16,5	73,5	11,4	16,5
Bedrijfsobligaties Europa	164,3	15,8	16,5	103,7	16,0	16,5
Hypotheek Nederland	170,7	16,4	17,0	112,5	17,4	17,0
Staatsleningen opkomende markten	40,2	3,9	4,0	26,0	4,0	4,0
Discretionaire staatsobligaties	114,4	11,0	10,0	43,6	6,7	10,0
Inflatie-gerelateerde staatsobligaties Duitsland	35,7	3,4		68,1	10,5	
Liquiditeiten	44,0	4,2	0,0	33,9	5,2	0,0
Overlay	16,8	1,6	0,0	1,5	0,2	0,0
Renteafdekking	0,0	1,6	0,0	1,5	0,2	0,0
Futures	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	1040,6	100,0	100,0	646,6	100,0	100,0

Beleggingsmix Toeslagendepot Sanoma ²						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Vastrentende waarden	18,9	56,3	75,0	18,6	55,8	75,0
Inflatie-gerelateerde staatsobligaties Duitsland	18,9	56,3		18,6	55,8	
Liquiditeiten	14,6	43,7	25,0	14,7	44,2	25,0
Totaal	33,5	100,0	100,0	33,3	100,0	100,0

Beleggingsmix Toeslagendepot Fresenius ²						
	2020			2019		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Liquiditeiten	5,7	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	5,7	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

⁵³ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Gedurende 2020 heeft Stap een Beleidskader Matching vastgesteld. Voor de Pensioenkring is een neutrale mate van de afdekking van het renterisico vastgesteld, passend bij de indexatieambitie en is het risicobudget voor het renterisico geïntroduceerd. Het risicobudget voor het renterisico bedraagt voor de Pensioenkring 7,0%. Daarnaast is de rentestafel aangepast.

In december 2020 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2021 vastgesteld. Het beleggingsplan 2021 heeft als ingangsdatum 1 januari 2021.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2020 zijn in het beleggingsplan 2021 de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht:

- Aanpassing van de bandbreedtes rondom de strategische gewichten in lijn met de Risicobeginselen van Stap: +/-10% op het niveau van de hoofdcategorie.
- Aanpassing van de bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties en kas exposure: 20% van het strategisch gewicht van de categorie en het verschil tussen het maximale en neutrale niveau van fysieke kas die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor renteswaps.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden beleggingsresultaten van 2020 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2020 ⁵⁴				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Aandelen	8,3	5,6	2,6	2,4
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	19,3	8,5	9,9	0,9
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	-2,4	-3,3	1,0	0,2
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	-1,2	-2,0	0,8	-0,2
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	7,6	6,3	1,2	1,1
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	13,0	12,0	0,9	0,5
Alternatives	3,8	3,8	0,0	0,0
Private Equity (UnigestionFlex – Euro Choice IV)	-7,4	-7,4	0,0	0,0
Private Equity (UnigestionFlex – Euro Choice V)	10,2	10,2	0,0	0,0
Vastrentende waarden	3,3	3,9	-0,6	2,3
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	2,6	2,6	-0,1	0,4
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	5,2	5,8	-0,6	0,8
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,3	3,7	-1,4	0,4
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	3,1	3,3	-0,2	0,1
Discretionaire staatsobligaties	8,0	8,0	0,0	0,5
Inflatie-gerelateerde staatsobligaties - Duitsland (MM Inflation Index Linked Bond Fund - Germany)	1,6	1,7	-0,1	0,1
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties Duitsland	1,8	1,8	0,0	0,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	0,0
Fidelity Institutional Liquidity Fund				0,0
Morgan Stanley Liquidity Fund				0,0
Totaal exclusief overlay	4,7	4,5	0,2	4,7
Totaal overlay				3,6
Swaps				2,1
Valuta-afdekking				0,0
Futures				1,5
Totaal inclusief overlay				8,4

⁵⁴ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Beleggingsresultaten Toeslagendepot Sanoma 2020 ⁵⁵				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Vastrentende waarden	1,6	1,7	-0,1	-0,1
Duitse Inflatiegerelateerde obligaties (MM Inflation Index Linked Bond Fund - Germany)	1,6	1,7	-0,1	-0,1
Liquiditeiten	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Indexatiedepot A	0,7	1,7	-1,0	-0,1

Beleggingsresultaten Toeslagendepot Fresenius 2020 ⁴				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Liquiditeiten	-0,1	-0,1	0,1	-0,1
Totaal Indexatiedepot B	-0,1	-0,1	0,1	-0,1

Toelichting resultaten beleggingen 2020

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 2,4%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 1,1%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen, droeg met 1,1%-punt het meeste positief bij aan deze beleggingscategorie. Het fonds behaalde een positief relatief rendement van 1,2%. Het uitsluitingenbeleid behorend bij het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,8%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingenlijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het beleggingsfonds met het grootste positieve relatieve rendement was het actief beheerde MM Emerging Markets Fund. De managers in het fonds maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelenselectie. Dit was in 2020 de belangrijkste oorzaak voor het positieve relatieve rendement van 9,9%. Vooral in Taiwan en China was het resultaat van de aandelenselectie positief. Gemeten naar sectoren profiteerde het fonds van de overwogen positie in de sector Informatietechnologie en de onderwogen positie in de sector Energie. Ook was het resultaat op de aandelenselectie in de sector telecommunicatie positief.

Toelichting resultaten private equity

Beleggingen in private equity droegen door hun beperkte aandeel in de totale portefeuille niet significant bij aan het rendement. Multi-client Pensioenkring 2 belegt in private equity via twee verschillende Unigestion fondsen. Dit zijn zogenaamde fund of funds. Dat betekent dat deze Unigestion fondsen beleggen in Europese private equity fondsen. De Unigestion fondsen bevinden zich in verschillende investeringsfasen.

⁵⁵ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 2,3%-punt bij aan het rendement. Het MM Global Credit Ex Financials Fund, dat wereldwijd belegt in bedrijfsobligaties met uitsluiting van financials, leverde met 0,8%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling bedrijfsobligaties wereldwijd

Het MM Global Credit Ex Financials Fund behaalde in 2020 een rendement van 5,2%, dit was 0,6%-punt lager dan de gehanteerde benchmark. Eind 2020 is 10% belegd in obligaties met een rating van BBB+ of BBB. Het aanhouden van deze obligaties had een licht positief effect op het rendement. Transactiekosten hadden een licht negatief effect. Tevens zorgde de kaspositie, die aangehouden moet worden als onderpand voor de valuta afdekking, voor een negatieve bijdrage aan het relatieve rendement.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheken

Het MM Dutch Mortgage Fund behaalde in 2020 een rendement van 2,3%, dit was 1,4%-punt lager dan het rendement van de gestelde benchmark van staatsobligaties. Voor hypotheekleningen is geen relevante benchmark beschikbaar. Om het rendement te kunnen beoordelen is daarom gekozen voor een benchmark van staatsobligaties.

Voor het fonds wordt verwacht dat op de middellange termijn het jaarlijkse rendement 1% hoger is dan dat van de gekozen benchmark. Voor 2020 werd niet aan deze doelstelling voldaan maar voor de periode sinds de oprichting van het beleggingsfonds ligt het percentage nog steeds aanzienlijk hoger.

Ontwikkeling opkomende markten

Het rendement van het actief beheerde MM Emerging Market Debt Fund dat belegt in staatsleningen van opkomende markten behaalde een rendement van 3,1% in 2020. Dit was vrijwel gelijk aan het rendement van de benchmark.

Ontwikkelingen geldmarkt

De Pensioenkring belegt in de geldmarkt door middel van twee geldmarktfondsen: het Fidelity Institutional Liquidity Fund en het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund. Voor beide fondsen was de primaire focus gericht op het kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de onzekerheden rondom het COVID-19 virus en de grotere volatiliteit in financiële markten. Om dit te bewerkstelligen verhoogde men de allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's. Deze allocatie werd verhoogd van 25-30% naar 45-50%. Een gevolg van deze aanpassing is dat de verwachte yield van de fondsen daalden, terwijl de steunmaatregelen van de ECB ook zorgden voor dalende yields op geldmarktinstrumenten. Per saldo daalde de bruto yield van het fonds van ca. -0,5% naar -0,6% gedurende 2020.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, valuta-afdekking en futures, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's. Deze categorie droeg in 2020 met 3,6%-punt het meest bij aan het totaal rendement. De bijdrage van de renteswaps was het grootst (2,1%-punt) en werd veroorzaakt door een daling van de swaprente in 2020. De futures droegen met 1,5%-punt eveneens positief bij aan het totale beleggingsresultaat.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2020 ⁵⁶		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,6
Alternatives	0,0	0,0
Vastrentende waarden	0,0	-0,4
Liquiditeiten	0,0	0,0
Totaal	0,0	0,2

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,43% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met -0,30% bij.

⁵⁶ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

8.5 Kostentransparantie

Onderstaande overzichten zijn opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	1.304	859	0,15	0,13
Vermogensbeheerkosten	2.649	1.912	0,29	0,30
Transactiekosten	1.224	431	0,14	0,07
Totaal	5.177	3.202	0,58	0,50

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ⁵⁷	
	2020	2019	2020	2019
Administratiekostenvergoeding	727	529	0,08	0,08
Exploitatiekosten Stap	464	324	0,05	0,05
Distributiekosten	91	65	0,01	0,01
Overige kosten	9	14	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-166	-117	-0,02	-0,02
Subtotaal	1.125	815	0,12	0,12
Administratiekostenvergoeding meerwerk	58	44	0,01	0,01
Administratiekostenvergoeding eenmalig	121	0	0,01	0,00
Totaal	1.304	859	0,15	0,13

De administratiekostenvergoeding en de exploitatiekosten Stap worden bepaald op basis van het belegd vermogen en het aantal actieve deelnemers. In 2020 hebben twee collectieve waardeoverdrachten van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland plaatsgevonden. Door de collectieve waardeoverdrachten zijn zowel het belegd vermogen als het aantal deelnemers in 2020 toegenomen en daarmee de administratiekostenvergoeding.

De specifieke kosten die samenhangen met de collectieve waardeoverdrachten zijn verantwoord onder de eenmalige administratiekosten en zijn betaald door de latende Pensioenfonds.

⁵⁷ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde zijn in de volgende tabel weergegeven.

	Uitvoeringskosten pensioenbeheer		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde	
	in € 1.000		in €	
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2020	2019	2020	2019
Subtotaal	1.125	815	504	487
Totaal	1.304	859	584	513

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2019 gestegen, terwijl de reguliere uitvoeringskosten (subtotaal, exclusief meerwerk en eenmalige kosten) uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen gelijk zijn gebleven. Een reden is dat Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland een gesloten pensioenfonds was, waardoor er geen actieve deelnemers zijn overgedragen.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen omdat goed vergelijkbare gegevens thans nog ontbreken.

Kosten van vermogensbeheer

Het bedrag van 2.649 (2019: 1.912) betreft alle door de Pensioenkring betaalde vermogensbeheerkosten (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2020	2019
Kosten vermogensbeheer	1.279	1.016
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	1.370	896
Totale kosten van vermogensbeheer	2.649	1.912

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder:
  - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
  - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten wijkt af van de weergave in de jaaropstelling. Omdat een deel van deze directe kosten, transactiekosten betreft, zijn deze hieronder verantwoord. Het betreft een verschuiving in de weergave en heeft geen invloed op het totaal aan vermogensbeheerkosten.

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager;
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	676	405	0,08	0,06
Vastrentende waarden	1.203	841	0,13	0,13
Alternatives	108	108	0,01	0,02
Overig	496	441	0,05	0,07
Totaal	2.483	1.795	0,27	0,28
Allocatie vanuit pensioenbeheer	166	117	0,02	0,02
Totaal	2.649	1.912	0,29	0,30

De vermogensbeheerkosten zijn als percentage van gemiddeld belegd vermogen in 2020 0,01%-punt lager dan de kosten in 2019. De kosten in 2020 zijn absoluut wel hoger, omdat in maart 2020 de collectieve waardeoverdracht vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en in september 2020 de collectieve waardeoverdracht vanuit de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland hebben plaatsgevonden. Hierdoor is het vermogen gestegen. Dit heeft ertoe geleid dat de absolute kosten zijn gestegen, maar de kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen nagenoeg gelijk zijn gebleven.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2020	2019	2020	2019
Aandelen	212	109	0,02	0,02
Vastrentende waarden	863	172	0,10	0,03
Derivaten	149	150	0,02	0,02
Totaal	1.224	431	0,14	0,07

In bovenstaande kosten is een bedrag van 607 (2019: 50) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2020 0,07%-punt hoger dan vorig jaar (2019: 0,07%). Dit is veroorzaakt doordat binnen de Pensioenkring in maart 2020 de collectieve waardeoverdracht vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en in september 2020 de collectieve waardeoverdracht vanuit de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland heeft plaatsgevonden. Hierdoor is het aantal transacties in 2020 hoger dan in 2019 en zijn er per saldo meer transactiekosten gemaakt.

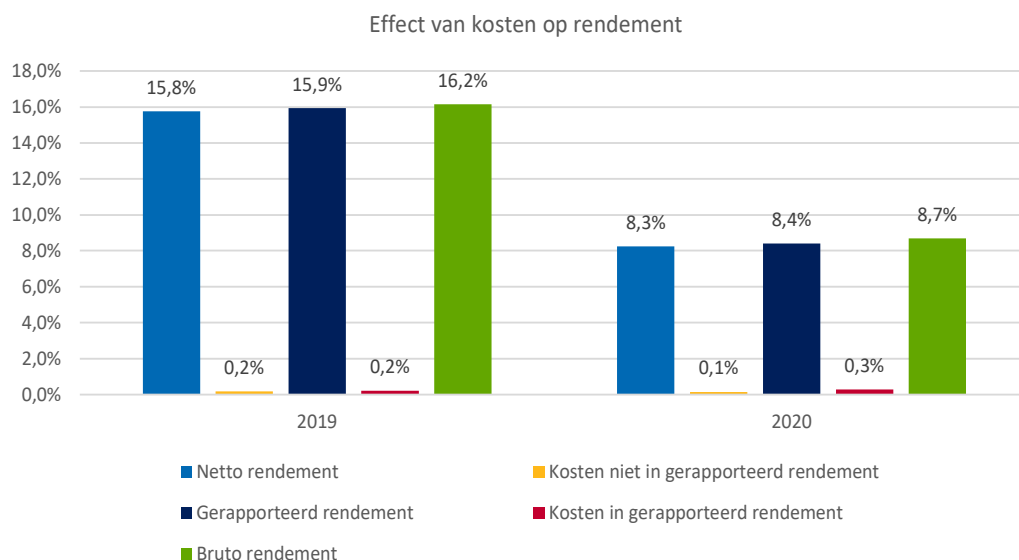
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale vermogensbeheerkosten in 2020 bedroegen 0,29% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,04% uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

De Pensioenkring belegt actief in aandelen en obligaties van opkomende landen. Het actief beheer heeft in 2020 een positief effect gehad. In 2020 werd in totaal voor deze actieve beleggingen 357 aan prestatieafhankelijke vergoedingen betaald. Hiertegenover staat dat deze beleggingen een extra opbrengst ten opzichte van de benchmark hebben behaald van 3.682. Dit bedrag is na aftrek van kosten binnen deze beleggingen.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2020 bedraagt 0,17%. Een tracking error van 0,17% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,17% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3 is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,34% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

8.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2020 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gestegen. Dit heeft in 2020 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 8,4% heeft er echter voor gezorgd dat de daling van de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2020 beperkt is gebleven tot 2,3%-punt, van 104,4% naar 102,1%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 103,0% naar 97,0% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 113,3% en het minimaal vereist vermogen van 104,1%. Daarmee is ultimo 2020 sprake van een dekkingstekort. Ultimo 2020 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 96,9%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2020	2019
Beleidsdekkingsgraad	97,0	103,0
Actuele dekkingsgraad	102,1	104,4
Dekkingsgraad op basis van marktrente	96,9	99,9
Reële dekkingsgraad ⁵⁸	79,5	82,9
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1	104,1
Vereiste dekkingsgraad	113,3	114,4
Rekenrente vaststelling TV	0,16	0,74

Herstelplan

Multi-client Pensioenkring 2 heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 107,0% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 105,7%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (102,1%). De beleidsdekkingsgraad is eveneens lager geëindigd op 97,0%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Multi-client Pensioenkring 2 in 2024 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019 mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021 onder voorwaarden de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Multi-client Pensioenkring 2 heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen zijn voor de Pensioenkring vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Multi-client Pensioenkring 2 dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 25 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Multi-client Pensioenkring 2 in 2025 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Multi-client Pensioenkring 2 zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

⁵⁸ Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgegaan van de nieuwe parameters die gelden vanaf 2020.

Op 19 mei 2021 heeft Multi-client Pensioenkring 2 bericht ontvangen van DNB dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist eigen vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad (97,0%) lager dan het minimaal vereist vermogen (104,1%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Multi-client Pensioenkring 2 voorlopig dan ook niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang, toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van de verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen afgeleid. De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarbij de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2020 voor Multi-client Pensioenkring 2 gelijk aan 123,6%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Multi-client Pensioenkring 2 is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september van het jaar voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,00%) aan de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2. Wel is er door werkgever Lycra B.V. een toezegging gedaan aan de actieve deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista voor een eenmalige indexatie van 1% met terugwerkende kracht per de datum van de collectieve waardeoverdracht (1 maart 2020). In 2021 is de bijbehorende koopsom betaald.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Multi-client Pensioenkring 2 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk is van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
  - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens (TB-toeslaggrens) kan de volledige toeslag worden gegeven;
  - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Er geldt geen verjaringstermijn voor niet verleende toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

8.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2020 (in € 1.000)	2019 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	75.116	87.487
Resultaat op wijziging RTS	-125.996	-87.452
Resultaat op premie	-361	-263
Resultaat op waardeoverdrachten	15.698	903
Resultaat op kosten	-26	-114
Resultaat op uitkeringen	155	-242
Resultaat op kanssystemen	1.602	1.009
Resultaat op toeslagverlening	17	1.289
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	27.680	-2.523
Resultaat op andere oorzaken	46	-192
Totaal saldo van baten en lasten	-6.069	-98

Toelichting actuariële resultaat

In 2020 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 75.116. Voor een toelichting van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2020 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2020 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2019. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2020 met circa 0,58%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -125.996.

Waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt met name veroorzaakt door de twee collectieve waardeoverdrachten die gedurende het verslagjaar hebben plaatsgevonden vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista respectievelijk Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland naar Multi-client Pensioenkring 2. Hierdoor ontstaat een positief resultaat.

Dit wordt met name veroorzaakt doordat de rente op het moment van de collectieve waardeoverdracht lager is dan de rente waar de mutaties in het verloop van de TV zijn gebaseerd. Het totale resultaat op waardeoverdrachten bedraagt 15.698.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 1.602.

Toeslagverlening

Op basis van de financiële positie van de Pensioenkring is ultimo 2020 geen toeslag verleend aan alle deelnemers. Wel is er door werkgever Lycra B.V. een toezegging gedaan aan de actieve deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista voor een eenmalige indexatie van 1% met terugwerkende kracht per de datum van de collectieve waardeoverdracht (1 maart 2020). Hiervoor is in 2021 de bijbehorende koopsom, inclusief een kostenopslag en een solvabiliteitsopslag, betaald.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 27.680. Dit resultaat wordt grotendeels veroorzaakt door de wijziging van de Prognose tafel AG2020 (22.149). Daarnaast wordt dit resultaat veroorzaakt door een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftetekansen aan het einde van het jaar voor de collectieve waardeoverdrachten die gedurende het jaar resultaat neutraal zijn verwerkt. Voor de collectieve waardeoverdrachten van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland bedroeg het resultaat ultimo jaar 3.749 respectievelijk 1.782.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid en de opslag voor uitvoeringskosten.

De vaststelling van de kostendeekkende premie wordt uitgegaan van het verwachte rendement. De berekening van de kostendeekkende premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige beleggingsbeleid, de looptijdsafhankelijke rendementscurve en de in te rekenen toeslagopslag van 2% als bedoeld in het nieuwe Financieel Toetsingskader Pensioenen. Deze curve geldt voor de periode 1 januari 2018 tot 1 januari 2023.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuarieel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	10.535	4.668	9.679
	risicopremie overlijden	485	485	485
Opslag voor uitvoeringskosten		367	200	332
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		159	159	159
Solvabiliteitsopslag		1.517	672	968
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke inkoop			2.438	
Toetswaarde premie		13.063	8.622	11.623
Overige premie				
Individueel pensioensparen				22
Afrekening vorig boekjaar				-1
Koopsom voorwaardelijk pensioen				857
Totaal				12.501

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeckende premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 113,3%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 114,0%.

8.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2020 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op niveau van Multi-client Pensioenkring 2 weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Multi-client Pensioenkring 2
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 voldoet aan de uitgangspunten van het premiebeleid.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) en is gemeten per 31 december 2017. Deze is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 11% en 17%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Multi-client Pensioenkring 2 is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 50% van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen (afgeleid) van de maand oktober van het voorafgaande jaar ten opzichte van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV en is gemeten per 31 december 2017. Deze is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 11% en 17%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid op lange termijn</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwachtpensioenresultaat 85% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwachtpensioenresultaat 85% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 29%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Multi-client Pensioenkring 2
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Multi-client Pensioenkring 2 is dit vertaald naar: 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgevers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Multi-client Pensioenkring 2 is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd. De belangrijkste aanpassing betreft het explicieter beschrijven van het besluitvormingsproces en de rol van het Belanghebbendenorgaan. Inhoudelijk is het beleid niet gewijzigd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2020 heeft de RSA begin 2020 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Multi-client Pensioenkring 2

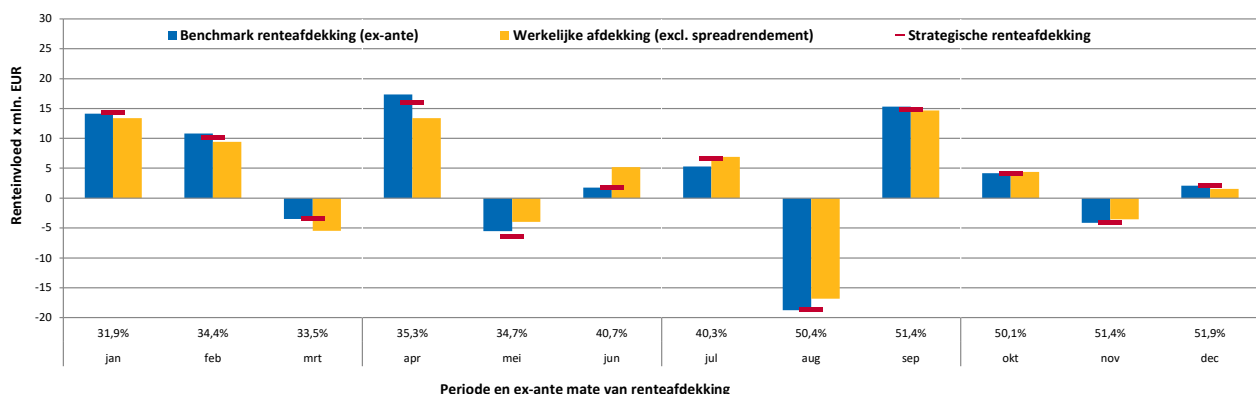
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's, toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Multi-client Pensioenkring 2 loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om dit risico af te dekken maakt Multi-client Pensioenkring 2 gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardestijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestaffel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Multi-client Pensioenkring 2 gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedte wordt overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2020 zowel de benchmark voor de renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking zich dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark aftdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaftdekking. De strategische mate van renteaftdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaftdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaftdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteaftdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Gedurende 2020 is de ontwikkeling van de marktrente een aandachtspunt geweest.
- De daling van de marktrentes over de eerste drie kwartalen van 2020 heeft geleid tot een sterke waardestijging van de verplichtingen. De renteafdekking heeft dit effect voor een deel geneutraliseerd. Tijdens het vierde kwartaal is de marktrente gestabiliseerd.
- Gezien de ontwikkelingen van de marktrente heeft het monitoren van de (kritieke) dekkingsgraad (KDG) in samenhang met de hoogte van de renteafdekking en de inrichting van het renteafdeckingsbeleid de nadrukkelijke aandacht van het Bestuur gehad.

Marktrisico's

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Aandelen	Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
20%		96,8	100,1	103,7	107,6	111,7	116,1	120,7
10%		94,7	97,8	101,2	104,8	108,7	112,8	117,1
0%		92,6	95,6	98,7	102,1	105,7	109,5	113,5
-10%		90,5	93,3	96,2	99,3	102,7	106,2	109,9
-20%		88,5	91,0	93,7	96,6	99,6	102,9	106,3

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2020 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De dekkingsgraad ultimo 2020 ligt onder het minimaal vereist vermogen en onder het vereist vermogen. Het geactualiseerde herstelplan is voor de Pensioenkring in het eerste kwartaal van 2020 ingediend bij DNB. De ontwikkeling van de (kritieke) dekkingsgraad, in samenhang met de impact van de gewijzigde parameters en de UFR, heeft in 2020 blijvend verhoogde aandacht van het Bestuur gehad.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. Voor de Pensioenkring worden de uitkeringen deels gefinancierd worden vanuit premie inkomsten en deel vanuit kasstromen van beleggingen en overig belegd vermogen

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten.

Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap uitgewerkt op instellingsniveau in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Gedurende 2020 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Voor de pensioensector was 2020 wederom een dynamisch jaar. Naast de gevolgen van de COVID-19 pandemie hebben meerdere ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, de toenemende volatiliteit van de financiële markten, de hogere levensverwachting en het nieuwe pensioenstelsel, een grote impact op de pensioensector gehad. Door het (pro-)actief volgen van de ontwikkelingen en het zorgdragen voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders probeert Stap dit risico te mitigeren.
- Een belangrijke ontwikkeling in 2020 betreft het bereiken van een akkoord door het kabinet, de werkgevers en de vakbonden over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Stap heeft hiervoor een programma organisatie ingericht. Het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" is opgezet om de gevolgen van het Pensioenakkoord voor Stap en de Pensioenkringen in kaart te brengen en zorg te dragen dat de organisatie ruim voor 2027 gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren. Het Bestuur is opdrachtgever van het programma. De programma organisatie is vormgegeven met een stuurgroep en verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit bestuursleden, de directie van het Bestuursbureau van Stap en vertegenwoordigers van de uitbestedingspartners. Stap heeft de ambitie om – onafhankelijk van de contouren van het nieuwe stelsel – passende pensioenoplossingen te bieden. Hierbij is het van belang dat Stap er van overtuigd is dat de huidige uitbestedingspartners passende pensioenoplossingen kunnen uitvoeren ongeacht de vorm van het nieuwe stelsel. Het niet tijdig betrekken van alle stakeholders is in het programma als risico onderkend. Door het inrichten van een programma organisatie en het voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om binnen de nieuwe kaders de pensioenregelingen uit te voeren beheerst.
- Het voorkomen van kortingen is eveneens een belangrijk aandachtspunt van het Bestuur. Hier wordt aan bijgedragen door de verhoogde aandacht voor de ontwikkelingen van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 is de financiële positie ultimo 2020 zodanig dat kortingen niet aan de orde zijn.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. Het genoemde beleid is gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages.

Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyber risico's en datakwaliteit.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. In 2020 heeft Stap verhoogde aandacht gehad voor het risico op cyberaanvallen, doordat de dienstverlening als gevolg van de COVID-19 pandemie sinds half maart volledig vanuit huis heeft plaatsgevonden. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2020 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. Dit is onderdeel van het programma TKP Connect bij uitbestedingspartner TKP. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van TKP Connect.

Door de verhoogde aandacht binnen Stap voor IT-risico's acht Stap deze risico's voldoende beheerst.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de hoogste aandacht van Stap. Daartoe heeft Stap een Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, ingericht. Het CMT heeft als gevolg van de coronacrisis het operationeel en uitbestedingsrisico op het niveau van Stap en de financiële risico's op het niveau van de Pensioenkringen als de belangrijkste risico's onderkend. De risico's op het niveau van Stap zijn beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van Stap en de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. Gedurende 2020 hebben het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie extra vergaderingen belegd om de ontwikkelingen op de financiële markten te bespreken.

Hierbij stond de vraag op welke wijze de financiële positie van de Pensioenkringen optimaal beschermd kon worden tegen de gevolgen van de coronacrisis centraal. Op advies van de Beleggingsadviescommissie heeft het Bestuur besloten om niet af te wijken van het strategisch beleggingsbeleid. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen dagelijks met de hoogste aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van onze Pensioenkringen met nieuwsberichten en via onze website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2021

Collectieve waardeoverdracht Multi-client Pensioenkring 1

In 2020 is door het Bestuur besloten dat per 1 januari 2021 de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 worden overgedragen naar Multi-client Pensioenkring 2. Hiervoor is er binnen de juridische entiteit van Stap, conform artikel 84 van de Pensioenwet, een collectieve waardeoverdracht gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie per 31 december 2020. De collectieve waardeoverdracht is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Dit heeft geen invloed gehad op financiële situatie bij Multi-client Pensioenkring 2 op 31 december 2020.

Pensioenakkoord

Minister Koolmees stuurde op 22 juni 2020 de hoofdlijnennotitie van het Pensioenakkoord naar de Tweede Kamer. In dit document staat verder uitgewerkt hoe het nieuwe pensioenstelsel er in de toekomst uit moet komen te zien. Over het Pensioenakkoord zelf waren de Sociale Partners en het Kabinet het vorig jaar al eens.

Het belangrijkste van het nieuwe pensioenstelsel is dat er twee nieuwe pensioencontracten komen. Voor beide regelingen geldt, dat niet de pensioenuitkering centraal staat, maar het pensioenkapitaal. Een andere belangrijke wijziging is dat alle werknemers overgaan op een vlakke premie. De premie wordt daarmee leeftijdsafhankelijk.

Op 16 december 2020 is de concept wetgeving inzake het nieuwe pensioenstelsel ter consultatie aangeboden. In deze concept wetgeving staat ook vermeld welke regels gelden tot aan de overgang naar dit nieuwe stelsel, de transitieperiode. De standaardisering van het nabestaandenpensioen is onderdeel van deze concept wetgeving.

De komende jaren moeten Pensioenfondsen en Sociale Partners besluiten over het nieuwe pensioencontract. Uiterlijk 1 januari 2027 gaat het nieuwe pensioencontract in. Ook besluiten zij of de huidige opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in het nieuwe pensioenstelsel worden ondergebracht ('invaren').

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.

De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer -1,1%.

8.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2

Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 2

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring 2 is per 1 januari 2017 ingesteld.

Leden Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 2

Ultimo 2020 bestaat het Belanghebbendenorgaan uit vier leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen van de werkgevers, (gewezen) deelnemers en gepensioneerden.

Leo Witkamp was tot 1 januari 2021 voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Leo Witkamp heeft besloten om zijn huidige zittingstermijn niet af te maken en is met ingang van 1 januari 2021 teruggetreden als voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan.

Het Belanghebbendenorgaan heeft Paul van Driessen op 22 februari 2021 aangewezen als voorzitter van het Belanghebbendenorgaan.

In het eerste kwartaal van 2021 zijn de aangesloten werkgevers aangeschreven om een kandidaat voor te dragen voor het Belanghebbendenorgaan ter vervanging van Leo Witkamp. Het Belanghebbendenorgaan heeft het voornemen om in de loop van 2021 verkiezingen te houden voor de (directe) vertegenwoordiging van de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2 in het Belanghebbendenorgaan. Het Belanghebbendenorgaan is tot de conclusie gekomen dat het de voorkeur verdient dat zij is samengesteld uit de bij de Pensioenkring betrokken personen en niet (meer) uit deels externe leden. Door de beoogde toetredingen als hiervoor vermeld wordt hieraan tegemoet gekomen.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarverslag 2019 met de financiële opstelling van Pensioenkring 2 alsmede de mate van afdekking van het renterisico van de Pensioenkring. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2021, de pensioenopbouw en premies voor 2021, het pensioenreglement 2021, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan, toetredingsbeleid en het jaarplan 2021 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 twaalf eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau namens het Bestuur aanwezig geweest en bij de vergaderingen waarin de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 op de agenda stond was de voorzitter van het Bestuur aanwezig. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden en waarvoor advisering of goedkeuring aan het Belanghebbendenorgaan gevraagd werd. Een belangrijk thema was het voorstel van het Bestuur met het verzoek om goedkeuring van de collectieve waardeoverdracht van de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2. Verder zijn onder meer de toetreding van nieuwe klanten, het toetredingsbeleid, de ALM-studie, het Pensioenakkoord, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eerste helft van 2021 een zelfevaluatie uitgevoerd. Het Belanghebbendenorgaan ziet een belangrijke taak weggelegd voor het Belanghebbendenorgaan om de belangen van de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2 te behartigen en countervailing power te bieden aan het Bestuur. Het Belanghebbendenorgaan is tot de conclusie gekomen dat zij over voldoende deskundigheid en competenties beschikt om alle onderwerpen te beoordelen en daarover een advies dan wel een besluit te nemen.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd. De leden van het belanghebbendenorgaan maken gebruik van de mogelijkheid om deel te nemen aan door Stap georganiseerde bijeenkomsten van de Stap Academy waarbij specifieke thema's aan de orde komen.

Verslag over 2020

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- de wijziging van het renteafdekking beleid in 2020;
- het beleggingsplan 2021;
- het jaarplan 2021 van de Pensioenkring;
- de pensioenpremies en pensioenopbouw 2021 voor de aangesloten werkgevers;
- de toetreding van Pensioenkring 1.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2019 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2019;
- het financieel crisisplan;
- de ABTN 2021 van de Pensioenkring;
- het pensioenreglement 2021 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2021 van de Pensioenkring.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn verder ook de maand- en kwartaalrapportages en de risicomangementrapportages van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2020. Het Belanghebbendenorgaan heeft over deze periode de volgende bevindingen:

Het Bestuur geeft naar oordeel van het Belanghebbendenorgaan goed invulling aan het realiseren van de lange termijn doelstellingen van Stap. Het Bestuur is daarbij primair belast met de belangen van alle Pensioenkringen. Het Belanghebbendenorgaan is primair verantwoordelijk voor de evenwichtige belangenafwegingen binnen de eigen Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan stelt dat de belangen van Stap over het algemeen parallel lopen met de belangen van Multi-client Pensioenkring 2. Dit hoeft echter niet altijd het geval te zijn. Daarom is de functie van het Belanghebbendenorgaan van wezenlijk belang om countervailing power te bieden aan het Bestuur. Het Belanghebbendenorgaan stelt naar tevredenheid vast dat het Bestuur bij de besluitvorming opmerkingen en aandachtspunten van het Belanghebbendenorgaan weloverwogen betreft. Een specifiek punt waarvoor het Belanghebbendenorgaan aandacht van het Bestuur en de Raad van Toezicht heeft gevraagd, is de procedure over onderwerpen waar zowel de Raad van Toezicht als het Belanghebbendenorgaan goedkeuring aan moeten geven.

Na afloop van het jaar 2020 heeft een gesprek plaatsgevonden met of namens alle betrokkenen. Daaruit zijn aandachtspunten ten aanzien van de besluitvormingsprocedure voor de toekomst voortgekomen en is ook nader gekeken naar de mogelijkheid tot rechtstreeks contact tussen Raad van Toezicht en het Belanghebbendenorgaan wanneer daar aanleiding voor is. Het escalatieproces bij goedkeuringsbesluiten heeft de aandacht van het Belanghebbendenorgaan en wordt nader met het bestuur besproken.

De besluitvorming over toetreding van Multi-client Pensioenkring 1 tot Multi-client Pensioenkring 2 heeft mede vanwege de governance veel tijd en inspanningen gekost. De voorgenomen wijzigingen in de UFR per 1 januari 2021 heeft de overdracht gecompliceerd vanwege de verschillen in duratie. In goed overleg is uiteindelijk een goedkeuring aan deze collectieve waardeoverdracht verstrekt.

In 2020 heeft het Bestuur een nieuwe bestuursadviescommissie, de Marketing & Sales Adviescommissie, ingesteld. Het Belanghebbendenorgaan acht dit ook in het belang van Multi-client Pensioenkring 2 omdat hierdoor extra aandacht besteed wordt aan de groei van Stap in zijn algemeenheid en die van Multi-client Pensioenkring 2 in het bijzonder. Het Belanghebbendenorgaan verzoekt het Bestuur om te blijven sturen op de verdere groei van Multi-client Pensioenkring 2.

De financiële positie van de Pensioenkring is in 2020 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2019. De Pensioenkring had een slechte start door de dalende rente, gelet op de mate van renteafdekking, en in geringere mate dalende aandelenkoersen als gevolg van onder meer de coronacrisis. Met name in de tweede helft van het jaar herstelde de financiële positie van de Pensioenkring. Het verhogen van de renteafdekking medio 2020, waartoe besloten is aan de hand van de uitgevoerde ALM-studie, heeft hier zeker aan bijgedragen. Het Belanghebbendenorgaan kijkt met vertrouwen vooruit naar de ontwikkeling van de financiële positie van de Pensioenkring.

Door de lagere dekkingsgraad was het ook afgelopen jaar niet mogelijk om de pensioenen te indexeren. Dat was voor de deelnemers en gepensioneerden van Multi-client Pensioenkring 2 een vervelende boodschap. Het Belanghebbendenorgaan heeft met het Bestuur overleg gevoerd over de aanwending van de indexatiedepots in geval van noodzakelijk door te voeren kortingen. Het Belanghebbendenorgaan heeft aandacht voor de aanwending van de – thans 3 – bestaande toeslagendepots van de Pensioenkring ten behoeve van de indexatie van de aanspraken van de betreffende deelnemers zodra dat wettelijk is toegestaan.

Het Belanghebbendenorgaan waardeert de professionele ondersteuning vanuit het Bestuursbureau en de gedegen informatievoorziening. Dit stelt het Belanghebbendenorgaan in staat om haar rol goed in te kunnen vullen. De informatievoorziening vanuit de Vergadering van Belanghebbendenorganen, waarin de Raad van Toezicht verantwoording aflegt, is daarbij van aanvullende waarde. Ten aanzien van de informatievoorziening heeft het Belanghebbendenorgaan op eigen verzoek inzage gekregen in specifieke correspondentie met de toezichthouders. Het Bestuur heeft daarbij aangegeven dat zij het gewenst acht dit soort correspondentie te delen met het Belanghebbendenorgaan.

Voor 2021 is naast de verdere groei van de Pensioenkring het Pensioenakkoord een belangrijk thema. Het Bestuur is gestart met de voorbereidingen voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het Belanghebbendenorgaan heeft het voornemen om in 2021 en verder de diverse mogelijkheden onder dit nieuwe pensioenstelsel actief te beoordelen en/of te exploreren in samenwerking met het Bestuur in het belang van de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2.

Het uitwerken van het nieuwe pensioenstelsel binnen de kaders van een Multi-client Pensioenkring en een Multi-client pensioenomgeving vraagt een vroegtijdige betrokkenheid van het Bestuur en het Belanghebbendenorgaan gezamenlijk, opdat met goed inzicht in de risicobereidheid en wensen van de deelnemers de juiste beslissingen kunnen worden genomen.

Het totale oordeel

Het oordeel van het Belanghebbendenorgaan is, naast de eigen waarnemingen, tevens gebaseerd op het jaarverslag en de bevindingen van de Raad van Toezicht. Het Belanghebbendenorgaan spreekt zijn waardering uit voor de door de Raad van Toezicht getoonde openheid.

Het Belanghebbendenorgaan constateert dat er geen bevindingen zijn die aanleiding geven tot het aanpassen van het huidige beleid, mede gelet op het feit dat het beleid voor de afdekking van het renterisico op basis van de uitgevoerde ALM studie in lijn met de visie van het Belanghebbendenorgaan is gewijzigd en het feit dat het toetredingsbeleid rekenschap geeft aan de (cumulatieve) effecten op de pensioenresultaten per cohort als gevolg van de toetreding.

Het Belanghebbendenorgaan ziet de samenwerking met het Bestuur inzake het uitwerken van het nieuwe pensioenstelsel binnen de kaders van een Multi-client pensioenomgeving met vertrouwen tegemoet en vraagt het Bestuur te zorgen voor een vroegtijdige en gezamenlijke betrokkenheid van Bestuur en Belanghebbendenorgaan bij dit onderwerp.

Utrecht, 19 mei 2021

Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 2

Paul van Driessen (voorzitter)

Caspar Vlaar

Lucas Bussink

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2 en het positieve oordeel over het in 2020 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2 voor de verrichte werkzaamheden en de inbreng van de genoemde aandachtspunten. Deze aandachtspunten worden door het Bestuur komend jaar voor het overleg met Belanghebbendenorgaan geagendeerd.

Bij de start van Multi-client Pensioenkring 2 in 2016 is bewust gekozen voor een Belanghebbendenorgaan samengesteld uit onafhankelijke professionele leden, die in de loop van de tijd zouden worden aangevuld en uiteindelijk zouden worden vervangen door een afspiegeling van de deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers. Nu de Pensioenkring in 2020 een omvang heeft bereikt waarbij de samenstelling bestaat uit een voldoende aantal toegetreden partijen is het moment gekomen om tot de invulling van het Belanghebbendenorgaan op basis van een afspiegeling van de deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers over te gaan.

Het Bestuur ziet er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

B Jaarrekening

9. Jaarrekening Stap

9.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
ACTIVA			
Beleggingen	(1)	14.437	13.447
Vorderingen en overlopende activa	(2)	4.518	3.849
Overige activa	(3)	2.305	2.255
Totaal activa		<u>21.260</u>	<u>19.551</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	17.128	15.423
Achtergestelde leningen	(5)	250	250
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	3.882	3.878
Totaal passiva		<u>21.260</u>	<u>19.551</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

9.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

		<u>2020</u>	<u>2019</u>
BATEN			
Vergoeding weerstandsvermogen van Pensioenkringen	(7)	1.590	3.703
Vergoedingen exploitatie van Pensioenkringen	(8)	1.667	1.460
Overige baten	(9)	1.619	1.826
Totaal baten		<u>4.876</u>	<u>6.989</u>
LASTEN			
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	3.158	3.197
Overige lasten	(11)	13	20
Totaal lasten		<u>3.171</u>	<u>3.217</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>1.705</u></u>	<u><u>3.772</u></u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Overige reserves		-13	-19
Weerstandsvermogen		1.590	3.703
Garantievermogen		128	88
		<u>1.705</u>	<u>3.772</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

9.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020	2019
Kasstroom uit uitvoeringsactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen vergoedingen van Pensioenkringen	2.661	4.711
Ontvangen pensioenuitkeringen	149.516	136.291
Overige baten	31	108
	152.208	141.110
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.155	-3.516
Betaalde pensioenuitkeringen	-149.533	-138.700
Overige lasten	-11	-18
	-152.699	-142.234
Totale kasstroom uit uitvoeringsactiviteiten	-491	-1.124
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	-2	-2
	-2	-2
Uitgaven		
Aankopen van beleggingen	-1.046	-3.278
	-1.046	-3.278
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-1.048	-3.280
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
<i>Ontvangsten</i>		
Garantievermogen	1.589	1.718
Totale kasstroom uit financieringsactiviteiten	1.589	1.718
Mutatie liquide middelen	50	-2.686
Liquide middelen primo boekjaar	2.255	4.941
Liquide middelen ultimo boekjaar ⁵⁹ (3)	2.305	2.255

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

⁵⁹ In de stand liquide middelen ultimo boekjaar is uitsluitend de positie aan liquide middelen bij Pensioenuitvoerder TKP opgenomen.

9.4 Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Doelstelling

Stap is statutair gevestigd te Den Haag. Stap is op 2 december 2015 opgericht en heeft per 17 juni 2016 van DNB de vergunning verkregen om een algemeen pensioenfonds uit te mogen oefenen. Stap heeft uitsluitend ten doel om per Pensioenkring deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, overgedragen gewezen deelnemers, hun nagelaten betrekkingen en gewezen partners te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, invaliditeit en overlijden. Stap tracht als Algemeen Pensioenfonds het doel onder meer te bereiken door middel van het uitvoeren per Pensioenkring van de Pensioenreglementen en Pensioenovereenkomsten. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64680185.

Activiteiten

Stap is een algemeen pensioenfonds met een onafhankelijke Bestuur en voert de pensioenregelingen uit voor meerdere Pensioenkringen. De bijbehorende werkzaamheden heeft Stap uitbesteed aan Aegon Nederland N.V. (distributie), TKP Pensioen B.V. (pensioenbeheer) en Aegon Investment Management B.V. (fiduciair beheer).

Ultimo 2020 zijn er zeven Pensioenkringen actief, te weten: Pensioenkring Eastman, Pensioenkring SVG, Multi-client Pensioenkring 1, Pensioenkring Holland Casino, Multi-client Pensioenkring 2, Pensioenkring Douwe Egberts en Pensioenkring Ballast Nedam. Deze Pensioenkringen hebben een eigen wettelijk afgescheiden vermogen. De financiële verantwoordingen van de Pensioenkringen zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Financiële opstelling' van de zeven Pensioenkringen.

De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen als kassier op voor de Pensioenkringen. Dit betreft onder andere de pensioenuitkeringen en de bijbehorende afdracht van loonheffingen.

Stap is opgericht met een startkapitaal van de initiatiefnemers (pensioenuitvoerder TKP Pensioen B.V. en verzekeraar Aegon Nederland N.V.). Met Aegon Nederland N.V. is in juli 2016 een overeenkomst afgesloten voor onbepaalde tijd met een garantstelling voor een periode tot 4 juli 2021. In het licht van de verdere groei van Stap is deze periode verlengd tot eind 2024. In deze periode staat Aegon Nederland N.V. garant voor (eventuele) exploitatietekorten van Stap. Stap heeft ervoor gekozen in het belang van de deelnemers, met het oog op een gezonde financiële huishouding, om bij het invoeren van de garantie, eerst de Raad van Toezicht te laten vaststellen dat er sprake is geweest van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW, de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ) en de Ontwerprichtlijn voor Algemene Pensioenfondsen (aanvulling op RJ610). Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 deze jaarrekening vastgesteld.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het Pensioenfonds en zijn bestuurders. Voor zover van toepassing zijn transacties met verbonden partijen tegen marktconforme voorwaarden gerealiseerd. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Algemeen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd verantwoord.

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Stap.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het Bestuur zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Er zijn geen schattingen opgenomen met een significante schattingsonzekerheid.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Beleggingen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de verkrijgingswaarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Overige activa bestaan uit direct opeisbare banktegoeden en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves bestaan uit de overige reserves, het weerstandsvermogen en het garantievermogen.

Overige reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Weerstandsvermogen

Stap houdt per Pensioenkring ten minste een weerstandsvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een Pensioenkring, waarbij een negatieve waarde van de derivatenposities van de Pensioenkring in mindering worden gebracht op het balanstotaal. Conform wettelijke voorschriften is het totale minimum weerstandsvermogen € 0,5 miljoen en het totale maximum weerstandsvermogen is € 20 miljoen.

Garantievermogen

In de overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V. is geregeld dat Aegon Nederland N.V. tot en met 4 juli 2021 de tekorten van de exploitatie van Stap garandeert. In het licht van de verdere groei van Stap zijn aanvullende afspraken gemaakt over de garantstelling inzake exploitatietekorten en is deze verlengd tot eind 2024. Aegon Nederland N.V. verstrekt op basis van het verwachte exploitatietekort vooraf financiële middelen aan Stap. Hieruit wordt het garantievermogen gevormd. Op het moment dat een exploitatietekort zich voordoet, wordt het exploitatietekort ten laste van het garantievermogen gebracht.

Achtergestelde leningen

De achtergestelde lening wordt bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Weerstandsvermogen

Stap houdt per Pensioenkring ten minste een weerstandsvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. De financiering van het weerstandsvermogen vindt bij een collectieve waardeoverdracht naar een Pensioenkring (bij de start of op een later moment) plaats door middel van een opslag van 0,2% op de koopsom of uit de vrijval vanuit de kostenvoorziening van het latende pensioenfonds. Daarna kan de financiering, afhankelijk van de Pensioenkring, plaats vinden door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Het benodigde weerstandsvermogen is continu gelijk aan het aangehouden weerstandsvermogen. Door de fluctuaties in het beheerd pensioenvermogen van de Pensioenkringen wordt het aangehouden weerstandsvermogen ultimo boekjaar bepaald inclusief de vorderingen en schulden, die aan het begin van het volgende boekjaar met de Pensioenkringen verrekend worden.

Naast het aangehouden weerstandsvermogen vanuit de Pensioenkringen, heeft Aegon bij de oprichting ten behoeve van het minimum aan te houden weerstandsvermogen de volgende bedragen gestort:

- Een achtergestelde lening van Aegon Nederland N.V, ter grootte van 250;
- Een gift van Aegon Nederland N.V. waarop, ter grootte van 250, die gepresenteerd wordt onder het eigen vermogen en muteert als gevolg van het resultaat van Stap.

Mutaties op het weerstandsvermogen worden in het resultaat verantwoord.

Vergoedingen exploitatie van Pensioenkringen

De Pensioenkringen zijn voor de exploitatievergoedingen verschuldigd aan Stap. De exploitatievergoeding is een vast bedrag of is gebaseerd op een percentage van het belegd vermogen van de Pensioenkring.

Vergoedingen pensioenadministratie van Pensioenkringen

De Pensioenkringen zijn voor de dienstverlening van de pensioenuitvoering vergoedingen verschuldigd aan TKP. De vergoeding pensioenadministratie is gebaseerd op een percentage van het belegd vermogen in de Pensioenkring en/of een vergoeding per deelnemer. Deze vergoeding wordt niet via Stap, maar rechtstreeks met de Pensioenkringen verrekend.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Personeelsbeloningen (lonen, sociale lasten en pensioenpremies) vormen geen aparte regel in de staat van baten en lasten. Deze kosten zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten. Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten, beleggingsactiviteiten en financieringsactiviteiten.

9.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

Bedragen x € 1.000

	31-12-2020	31-12-2019
1. Beleggingen		
Overige beleggingen (liquide middelen)	14.437	13.447
	14.437	13.447
Stand per begin boekjaar	13.447	10.172
Gestort vanuit de Pensioenkringen	1.046	3.327
Verkopen	0	0
Herwaardering	-56	-52
Stand per einde boekjaar	14.437	13.447

De beleggingen hebben voornamelijk betrekking op het weerstandsvermogen. Op grond van de voorschriften van DNB wordt dit zo risicovrij mogelijk belegd. Het negatieve rendement is voor de verschillende Pensioenkringen ten laste van het weerstandsvermogen gebracht.

De gelden worden aangehouden bij als liquide middelen bij de vermogensbeheerder en ook zo verantwoord.

	31-12-2020	31-12-2019
2. Vorderingen en overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	1	94
Te vorderen van Pensioenkring SVG	74	78
Te vorderen van Pensioenkring Eastman	42	28
Te vorderen van Pensioenkring Holland Casino	84	91
Te vorderen van Pensioenkring Douwe Egberts	118	113
Te vorderen van Pensioenkring Ballast Nedam	82	119
Te vorderen van Multi-client Pensioenkring 1	14	7
Te vorderen van Multi-client Pensioenkring 2	135	87
Overige vorderingen	22	0
Vordering inzake weerstandsvermogen	731	175
Debiteuren	13	15
Vordering inzake af te dragen loonheffing	3.202	3.043
Totaal	4.518	3.849

De vorderingen op de Pensioenkringen hebben betrekking op nog af te rekenen exploitatiekosten en overige kosten over 2020.

Overige vorderingen hebben betrekking op afrekeningen over 2020, die in 2021 hebben plaatsgevonden of nog moeten plaatsvinden.

De vordering inzake het weerstandsvermogen betreft een schuld van de Pensioenkringen aan Stap inzake het weerstandsvermogen, die op basis van het balanstotaal per ultimo 2020 is bepaald.

De debiteuren bestaan uit een aantal kleine vorderingen.

De vordering inzake af te dragen loonheffing heeft betrekking op het nog af te dragen bedrag aan de Belastingdienst inzake de pensioenuitkeringen over december 2020. Deze afdracht aan de Belastingdienst vindt een maand na de uitkering plaats en heeft in januari 2021 plaatsgevonden. Tot het moment van afdracht blijft het betreffende bedrag bij de Pensioenkringen staan en is dit bedrag als vordering opgenomen. Voor de juiste spreiding van kosten ten behoeve van een aan te houden banksaldo, wordt dit bedrag per Pensioenkring vlak voor de afdracht overgeboekt en direct doorgestort naar de Belastingdienst.

De vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	31-12-2020	31-12-2019
3. Overige activa		
Banken, rekening-courant	<u>2.305</u>	<u>2.255</u>
Totaal	<u>2.305</u>	<u>2.255</u>

De bankrekening van Stap wordt onder meer gebruikt voor de betaling van de uitkeringen aan de deelnemers van de Pensioenkringen en de pensioenuitvoeringskosten.

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van Stap.

PASSIVA

Bedragen x € 1.000

4. Stichtingskapitaal en reserves

Hieronder is het mutatieoverzicht van het stichtingskapitaal en de reserves opgenomen:

	Overige reserves	Weerstandsvermogen	Garantievermogen	Totaal
Stand per 31 december 2018	255	9.385	2.011	11.651
Bestemming saldo van baten en lasten	-19	3.703	88	3.772
Stand per 31 december 2019	236	13.088	2.099	15.423
Bestemming saldo van baten en lasten	-13	1.590	128	1.705
Stand per 31 december 2020	223	14.678	2.227	17.128

Overige reserves

Aegon Nederland N.V. (als oprichtende partij) heeft bij oprichting € 250 als gift aan Stap verstrekt. In 2020 is het resultaat, na toerekening van het resultaat aan het weerstandsvermogen en het garantievermogen, ten laste gebracht op deze overige reserve.

Weerstandsvermogen

Stap is verplicht om per Pensioenkring een weerstandsvermogen van ten minste 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen aan te houden. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een Pensioenkring, waarbij een eventuele negatieve waarde van de derivatenposities in mindering wordt gebracht op het balanstotaal. Daarnaast wordt permanent een risicoanalyse uitgevoerd waarbij wordt getoetst of het aangehouden weerstandsvermogen toereikend is om de risico's af te dekken.

Ultimo 2020 zijn er zeven Pensioenkringen actief. Hieronder is per Pensioenkring het weerstandsvermogen weergegeven.

	Stand per 31 december 2019	Inbreng	Beleggingsrendement	Mutaties boekjaar	Stand per 31 december 2020
Pensioenkring Eastman	391	0	-2	44	433
Pensioenkring SVG	1.407	0	-6	51	1.452
Pensioenkring Holland Casino	3.724	0	-15	428	4.137
Pensioenkring Douwe Egberts	3.871	0	-15	149	4.005
Pensioenkring Ballast Nedam	2.253	0	-8	143	2.388
Multi-client Pensioenkring 1	76	0	0	13	89
Multi-client Pensioenkring 2	1.366	675	-7	140	2.174
Totaal	13.088	675	-53	968	14.678

Onder de inbreng zijn de twee aanvangsstortingen opgenomen, die horen bij de collectieve waardeoverdracht van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista (€ 450) en de Stichting Pensioenfonds Fresenius (€ 225).

De mutaties in het boekjaar ter grootte van in totaal € 968 betreffen stortingen en onttrekkingen aan het weerstandsvermogen door de fluctuaties in het beheerd pensioenvermogen van de Pensioenkringen. Deze worden met de Pensioenkringen verrekend, waardoor het aanwezige weerstandsvermogen continu gelijk is aan het benodigde weerstandsvermogen.

De per 31 december 2020 nog te verwerken stortingen en onttrekkingen zijn als vorderingen en schulden verantwoord en begin 2021 met de Pensioenkringen verrekend.

	Stand per 31 december 2018	Inbreng	Beleggingsrendement	Mutaties boekjaar	Stand per 31 december 2019
Pensioenkring Eastman	332	0	-2	61	391
Pensioenkring SVG	1.243	0	-6	170	1.407
Pensioenkring Holland Casino	3.120	0	-14	618	3.724
Pensioenkring Douwe Egberts	3.442	0	-15	444	3.871
Pensioenkring Ballast Nedam	0	2.040	-8	221	2.253
Multi-client Pensioenkring 1	67	0	0	9	76
Multi-client Pensioenkring 2	1.180	0	-5	191	1.366
Totaal	9.385	2.040	-50	1.713	13.088

Met de Pensioenkringen zijn contractuele afspraken gemaakt over het terugvloeiën van het weerstandsvermogen aan de Pensioenkringen. Deze afspraken zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten.

Garantievermogen

Stand per 31 december 2018	2.011
Inbreng	1.718
Mutaties boekjaar (bijdrage exploitatiekosten)	-1.630
Stand per 31 december 2019	2.099
Inbreng	1.589
Mutaties boekjaar (bijdrage exploitatiekosten)	-1.461
Stand per 31 december 2020	2.227

5. Achtergestelde leningen

Stand per 31 december 2018	250
Ontvangen	0
Aflossingen	0
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2019	250
Ontvangen	0
Aflossingen	0
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2020	250

Aegon Nederland N.V. heeft een achtergestelde lening van € 250 verstrekt. Deze lening is in geval van faillissement of liquidatie achtergesteld bij alle andere schuldvorderingen. Over het moment van terugbetalen kan het Bestuur een besluit nemen of deze kan op verzoek van Aegon Nederland N.V. worden beëindigd. Bij beëindiging door Aegon Nederland N.V. is een opzegtermijn van vijf jaar van toepassing. De uitbetaling van de rente is afhankelijk van het exploitatieresultaat van Stap. Bij een negatief exploitatieresultaat is geen rente verschuldigd. Dit is in dit verslagjaar het geval.

	31-12-2020	31-12-2019
6. Overige schulden en overlopende passiva		
Belastingen en premies sociale verzekeringen	3.258	3.076
Crediteuren	119	52
Overige schulden en overlopende passiva	505	708
Schuld inzake het weerstandsvermogen	0	42
Totaal	3.882	3.878

Stap is verantwoordelijk voor de uitbetaling van de pensioenuitkeringen van de Pensioenkringen. Daaronder valt ook het betalen van de loonheffing aan de Belastingdienst (€ 3.202). Deze wordt maandelijks achteraf betaald. Daarnaast is de loonheffing inzake de salarissen van de medewerkers van Stap (€ 42) en de btw-verlegging (€ 14) per eind 2020 nog verschuldigd.

De overige schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van minder dan één jaar.

Eind 2020 heeft Stap geen schuld aan de Pensioenkringen voor het weerstandsvermogen.

9.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Garantstelling

In de overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V. is geregeld dat Aegon Nederland N.V. voor een periode tot 4 juli 2021 garant staat voor (eventuele) exploitatietekorten van Stap. In het licht van de verdere groei van Stap zijn aanvullende afspraken gemaakt over de garantstelling inzake exploitatietekorten. Aegon Nederland N.V. heeft toegezegd voor zover nodig de garantstelling tot eind 2024 te verlengen. Deze aanvullende afspraken zijn vastgelegd in een overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V. en Aegon Nederland N.V. verstrekt op basis van het verwachte exploitatietekort vooraf financiële middelen aan Stap. Hieruit wordt het garantievermogen gevormd. Op het moment dat een exploitatietekort zich voordoet, wordt het exploitatietekort ten laste van het garantievermogen gebracht.

Langlopende contractuele verplichtingen

Stap heeft een uitbestedingsovereenkomst gesloten met TKP Pensioen BV met ingang van 1 januari 2016. De overeenkomst met TKP Pensioen B.V. betreft een overeenkomst inzake de operationele uitvoering van Stap. Deze mantelovereenkomst is voor een periode van zeven jaar afgesloten met een opzegtermijn van één jaar.

Per 1 januari 2016 heeft Stap een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Aegon Investment Management B.V. (voorheen TKP Investments B.V.). De overeenkomst met Aegon Investments Management B.V. betreft een overeenkomst inzake fiduciair beheer. Deze uitbestedingsovereenkomst is voor onbepaalde tijd afgesloten met een opzegtermijn van één jaar na een eerste periode van drie jaar.

Stap heeft met ingang van 1 april 2020 een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Aegon Nederland N.V. Deze overeenkomst met Aegon Nederland N.V. betreft een overeenkomst voor het uitvoeren van werkzaamheden voor de Multi-client Pensioenkringen en het verzorgen van de woordvoering voor Stap. De uitbestedingsovereenkomst is voor onbepaalde tijd aangegaan met een opzegtermijn van ten minste zes maanden, voor het eerst tegen de datum van 30 juni 2021.

Voor de medewerkers van het Bestuursbureau heeft Stap vijf lease-overeenkomsten gesloten met Leaseplan. Deze overeenkomsten hebben een looptijd tot 1 juni 2021 respectievelijk 1 augustus 2022, 2 oktober 2024, 8 januari 2025 en 4 maart 2025.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transactie met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregelingen Stap.

9.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2020	2019
7. Vergoedingen weerstandsvermogen van Pensioenkringen		
Pensioenkring Eastman	42	59
Pensioenkring SVG	45	164
Multi-client Pensioenkring 1	13	9
Pensioenkring Holland Casino	413	604
Multi-client Pensioenkring 2	808	186
Pensioenkring Douwe Egberts	134	429
Pensioenkring Ballast Nedam	135	2.253
Totaal	1.590	3.703

Stap houdt per Pensioenkring een weerstandsvermogen aan van ten minste 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. De vergoedingen zijn het directe gevolg van wijzigingen in het betreffende pensioenvermogen.

	2020	2019
8. Vergoedingen exploitatie van Pensioenkringen		
Pensioenkring Eastman	111	92
Pensioenkring SVG	274	268
Multi-client Pensioenkring 1	20	18
Pensioenkring Holland Casino	211	206
Multi-client Pensioenkring 2	454	295
Pensioenkring Douwe Egberts	312	305
Pensioenkring Ballast Nedam	285	276
Totaal	1.667	1.460

De vergoeding inzake de exploitatie van Pensioenkringen wordt bepaald als percentage van het belegd vermogen of betreft afhankelijk van de gemaakte afspraken een vast bedrag. De vergoeding wordt door de Pensioenkringen betaald over de periode dat een Pensioenkring gedurende het boekjaar is aangesloten.

Kosten die in rekening gebracht worden door de vermogensbeheerder Aegon Asset Management, worden rechtstreeks gefactureerd aan de Pensioenkringen. Er vindt derhalve vanuit de Pensioenkringen naar Stap en vice versa geen verrekening plaats inzake de kosten vermogensbeheer.

De vermogensbeheerkosten die zijn gefactureerd ten behoeve van Stap, zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten.

	2020	2019
9. Overige baten		
Bijdrage exploitatiekosten	1.461	1.630
Mutatie garantievermogen	128	88
Aanvullende ontvangsten pensioenkringen	30	107
Overig	0	1
	1.619	1.826

In december 2020 heeft Aegon Nederland N.V. een bedrag van € 1.589 overgemaakt. Het totale garantievermogen wordt aangehouden op de balans en hieruit wordt het exploitatietekort gefinancierd.

De aanvullende ontvangsten hebben betrekking op kosten die door werkgevers zijn vergoed t.b.v. de betreffende Pensioenkring, of conform afspraak door de Pensioenkring zelf worden gedragen, maar reeds door Stap waren voldaan.

	2020	2019
10. Pensioenuitvoeringskosten		
Algemene uitvoeringskosten	470	450
Kosten Bestuur	556	620
Kosten Bestuursbureau	1.380	1.166
Accountantskosten	210	164
Kosten certificerend actuaris	58	88
Contributies en bijdragen	218	208
Advieskosten	36	53
Communicatie- en distributiekosten	106	319
Overige kosten	48	47
Exploitatiekosten	3.082	3.115
Kosten fiduciair beheer Stap Algemeen	76	82
Kosten vermogensbeheer	76	82
Totaal	3.158	3.197

Kosten Bestuur

Onder kosten Bestuur vallen de kosten inzake het Bestuur van Stap, de kosten voor de Raad van Toezicht en de kosten inzake de verschillende Belanghebbendenorganen.

De volgende bedragen zijn aan bestuurskosten ten laste van het resultaat gebracht:

	2020	2019
Honorering	336	293
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	92	113
Overige bestuurskosten	21	65
Totaal	449	471

Het Bestuur van Stap bestaat uit vier leden. Met deze bestuursleden is een vaste vergoeding afgesproken. De overige bestuurskosten bestaan met name uit kosten met betrekking tot vergaderingen en daarnaast uit een aantal kleinere kostencomponenten.

De Raad van Toezicht bestaat uit drie leden. Met deze leden is een vaste vergoeding afgesproken. Daarnaast heeft iedere Pensioenkring van Stap een eigen Belanghebbendenorgaan. Met deze leden is tevens een vaste vergoeding afgesproken. In totaal bedragen de kosten voor deze bestuursorganen € 107.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Kosten Bestuursbureau

Aan het eind van 2020 heeft Stap zeven personen in dienst (eind 2019: zes), allen werkzaam in Nederland. De stijging van de kosten op totaalniveau ligt met name aan een toename van het aantal personen dat in dienst is bij Stap en de stijging van de sociale lasten ten opzichte van 2019. Onder de salarissen medewerkers zijn ook de kosten voor tijdelijke inhuur van medewerkers opgenomen.

	2020	2019
<i><u>Personeelskosten</u></i>		
Salarissen medewerkers	952	798
Sociale lasten en pensioen	300	206
Overige personeelskosten	128	162
Totaal	<u>1.380</u>	<u>1.166</u>

De overige personeelskosten hebben met name betrekking op het lease- en mobiliteitsbudget (€ 84), kosten inzake studie (€ 13), kosten voor verzekeringen (€ 20) en een kleine overige post (€ 11).

Accountantskosten

De accountantskosten van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. hebben betrekking op het verantwoordingsjaar en bestaan uit:

	2020	2019
Controle van het jaarverslag	210	159
Andere controleopdrachten	0	0
Niet-controleopdrachten	0	0
<i>(Sub)totaal</i>	<u>210</u>	<u>159</u>

Het bedrag van € 210 heeft betrekking op de jaarwerkcontrole van Stap en de zeven Pensioenkringen. De accountantskosten maken deel uit van de totale exploitatiekosten die conform de gemaakte afspraken worden doorbelast naar de verschillende Pensioenkringen.

Exploitatietekort

De exploitatievergoedingen vanuit de Pensioenkringen komen in het boekjaar uit op € 1.667 (zie 8.), daarnaast is er € 30 ontvangen vanuit de Pensioenkringen voor exploitatiekosten die conform afspraak aanvullend zijn doorbelast. De daadwerkelijke exploitatiekosten die hier tegenover staan bedragen € 3.158 (zie 10.). Het totale exploitatietekort komt in het boekjaar uit op € 1.461 (2019: € 1.630).

11. Overige lasten

	2020	2019
Betaalde interest	10	18
Overig	3	2
Totaal	<u>13</u>	<u>20</u>

9.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Stapsgewijze invoering nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad van de Pensioenkringen zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het effect dat het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode heeft op de dekkingsgraad van de Pensioenkringen is in de financiële opstelling van de Pensioenkringen toegelicht.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

10. Financiële opstelling Pensioenkring Eastman

10.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	(1)	213.427	194.548
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	1.619	1.467
Vorderingen en overlopende activa	(3)	1.378	236
Overige activa	(4)	168	142
TOTAAL ACTIVA		<u>216.592</u>	<u>196.393</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring Eastman	(5)	12.712	17.537
Technische voorzieningen	(6)	199.939	173.112
Overige voorzieningen	(7)	2.716	3.911
Derivaten	(8)	0	838
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	1.225	995
TOTAAL PASSIVA		<u>216.592</u>	<u>196.393</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

10.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Eastman (10)		5.817		4.280
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Eastman (11)		16.621		26.242
Baten uit herverzekering (12)		152		65
Overige baten (13)		26		0
Totaal baten		<u>22.616</u>		<u>30.587</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen (14)		2.208		2.106
Pensioenuitvoeringskosten (15)		412		278
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman (16)				
- Pensioenopbouw	5.801		5.127	
- Toeslagverlening	1.334		891	
- Rentetoevoeging	-490		-329	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-2.439		-2.106	
- Wijziging marktrente	26.851		26.292	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	49		-151	
- Aanpassing sterftেকansen	-5.301		377	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	870		-510	
		<u>26.675</u>		<u>29.591</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (17)		152		65
Mutatie overige voorzieningen (18)		-1.468		-551
Saldo herverzekering (19)		-500		368
Saldo overdracht van rechten (20)		-40		60
Overige lasten (21)		2		3
Totaal lasten		<u>27.441</u>		<u>31.920</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-4.825</u>		<u>-1.333</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve		<u>-4.825</u>		<u>-1.333</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

10.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premiebijdragen voor risico				
Pensioenkring Eastman	5.757		6.463	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	180		197	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	255		216	
Overig ontvangsten	24		0	
		6.216		6.876
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-2.208		-2.066	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-292		-256	
Betaalde premies herverzekering	-208		-584	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-441		-346	
Overige uitgaven	-2		0	
		-3.151		-3.252
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		3.065		3.624
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	738		778	
Directe beleggingsopbrengsten Indexatiedepot	-10		-13	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	20.238		2.917	
		20.966		3.682
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	-20.084		-6.555	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-412		-302	
		-20.496		-6.857
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		470		-3.175
Netto kasstroom		3.535		449
Koers-/omrekenverschillen		-21		4
Mutatie liquide middelen		3.514		453
Samenstelling geldmiddelen				
		2020		2019
	€	€	€	€
Liquide middelen primo boekjaar		6.010		5.557
Liquide middelen ultimo boekjaar		9.524		6.010
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring (4)		168		142

Binnen de beleggingsportefeuille	9.356	5.868
Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:		
Money Market funds	5.384	
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	6.679	
Cash collateral	-4.349	
Indexatiedepot	2.716	
Nog te betalen rente	<u>315</u>	
Totaal	9.356	

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

10.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Eastman, is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Eastman is op 1 oktober 2016 opgericht en is ontstaan na een collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Pensioenfonds E-way.

Het doel van Pensioenkring Eastman is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden voor ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt Pensioenkring Eastman uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor Stap (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier op voor Pensioenkring Eastman. Pensioenkring Eastman geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Eastman is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Eastman zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Eastman is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Eastman.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8909	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1802	1,1408
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 5.301 en op dekkingsgraad een positief effect van 2,6%-punt. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomstbestendig indexatiegrens (TBI) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Eastman heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Eastman.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Eastman heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Eastman en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring Eastman

Reserves Pensioenkring Eastman worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Eastman en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Eastman wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast (Demographic Horizons™ Model van Aon).
- Bij de bepaling van de tarieven voor het partnerpensioen wordt voor pensioendatum gebruik gemaakt van Pensioenkring specifieke gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner. (2018: voor en na pensioendatum wordt gebruik gemaakt van Pensioenkring specifieke gehuwdheidsfrequenties).
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van de toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate voorziening gevormd.
- Voor latent wezenpensioen wordt geen voorziening opgenomen.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Eastman.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen is het indexatiedepot opgenomen. Het indexatiedepot wordt aangevuld vanuit een premiemarge, waarbij de feitelijke premie wordt verminderd met de gedempte kostendeckende premie en overige kosten. De aanwezige middelen worden aangewend voor de financiering van toeslagen voor actieve deelnemers. Het indexatiedepot wordt gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Eastman

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Eastman

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Eastman. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (Kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Eastman is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op ouderdomspensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Op basis van de financiële positie heeft Pensioenkring Eastman per 1 januari 2021 geen toeslag toegekend aan de deelnemers (1 januari 2020: 0,22%).

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het indexatiedepot en de verleende toeslag lager is dan de maatstaf, kan het Bestuur besluiten uit die middelen een extra toeslag te verlenen aan actieve deelnemers, zodanig dat de verleende toeslag niet hoger is dan de maatstaf. Het bedrag dat onttrokken wordt aan de bestemmingsreserve wordt 'dekkingsgraad neutraal' vastgesteld op basis van de actieve deelnemers per ultimo februari van het jaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324%, op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020 (2019: -0,235%).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van Pensioenkring Eastman.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen tarieven van Pensioenkring Eastman, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Eastman wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

10.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020		31-12-2019	
	€		€	
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman				
Aandelen		64.733		60.409
Vastrentende waarden		134.970		128.469
Derivaten		4.372		153
Overige beleggingen		9.352		5.517
		<u>213.427</u>		<u>194.548</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	60.409	128.469	-685	5.517	193.710
Aankopen	6.825	12.909	0	0	19.734
Verkopen	-9.436	-11.146	344	0	-20.238
Herwaardering	6.935	4.738	4.713	21	16.407
Overige mutaties	0	0	0	3.814	3.814
Stand per 31 december 2020	<u>64.733</u>	<u>134.970</u>	<u>4.372</u>	<u>9.352</u>	<u>213.427</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>0</u>
					<u>213.427</u>

Onder de overige beleggingen is onder andere de belegde waarde van het indexatiedepot (€ 2.716) opgenomen. De gelden ten behoeve van het depot worden aangehouden bij Aegon Assets Management en hebben in 2020 een negatief rendement behaald. De totale waarde van het indexatiedepot is gedaald door een onttrekking uit het depot ten behoeve van de verleende toeslag. Deze zijn onderdeel van de overige mutaties.

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan verder uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben met name betrekking op participaties in het Money Market funds (€ 3.995) en liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 6.679). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen betreft cash collateral (€ 4.349) en een klein bedrag aan nog te betalen kosten en zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Eastman. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	45.912	116.066	-3.477	4.986	163.487
Aankopen	2.121	4.584	0	0	6.705
Verkopen	-200	-21	-2696	0	-2.917
Herwaardering	12.575	7.840	5.487	4	25.906
Overige mutaties	0	0	0	527	527
Stand per 31 december 2020	60.409	128.469	-685	5.517	193.710
Schuldpositie derivaten (credit)					838
					194.548

31-12-2020	31-12-2019
€	€

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen

60.409	60.409
60.409	60.409

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

De Pensioenkring belegt voor € 10 of 0,009% van het belegd vermogen in de werkgever Eastman Chemical B.V.

31-12-2020	31-12-2019
€	€

Vastrentende waarden

Obligaties	46.885	49.226
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	49.923	44.407
Hypotheekfondsen	38.162	34.836
	134.970	128.469

De waarde in het Hypotheekfondsen betreft beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posities meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	34.039	25,2	34.373	26,8
Nederlandse staatsobligaties	7.026	5,2	0	-
	41.065	30,4	34.373	26,8

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 38.162 en is meer dan 5% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	4.372	-638
Overige derivaten	<u>0</u>	<u>-47</u>
	<u>4.372</u>	<u>-685</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
Overige beleggingen		
Money Market funds	3.995	0
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	6.679	1.624
Cash Collateral	-4.349	250
Indexatiedepot	2.716	3.911
Vorderingen inzake beleggingen	315	82
Schulden inzake beleggingen	<u>-4</u>	<u>-350</u>
	<u>9.352</u>	<u>5.517</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en eventuele schulden zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Pensioenkring Eastman participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Eastman gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Eastman kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	64.733	0	0	64.733
Vastrentende waarden	46.885	49.922	38.162	0	134.970
Derivaten	0	4.372	0	0	4.372
Overige beleggingen	0	0	0	9.352	9.352
	<u>46.885</u>	<u>119.027</u>	<u>38.162</u>	<u>9.352</u>	<u>213.427</u>

De derivatenpositie bestaat ultimo 2020 uit positieve derivaten.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Aandelen	0	60.409	0	0	60.409
Vastrentende waarden	49.226	44.407	34.836	0	128.469
Derivaten	-47	-638	0	0	-685
Overige beleggingen	0	0	0	5.517	5.517
	<u>49.179</u>	<u>104.177</u>	<u>34.836</u>	<u>5.517</u>	<u>193.710</u>

31-12-2020	31-12-2019
€	€

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>1.619</u>	<u>1.467</u>
--	--------------	--------------

Het herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft betrekking op drie verschillende herverzekeringscontracten. Het betreft 8 arbeidsongeschikte deelnemers, waarvoor de contante waarde van de toekomstige uitkeringen van de herverzekeraar Zwitserleven op de balans is opgenomen. Hierbij is gerekend met een revalidatiekans van 0%, wat betekent dat het uitgangspunt is dat de deelnemer arbeidsongeschikt blijft.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon Nederland N.V.. Het herverzekeringscontract is met één jaar verlengd en geldt tot 31 december 2020. Het betreft de uitkering van het partner- en wezen pensioen en het Anw-hiaat pensioen.

De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico was tot en met 31 december 2019 ondergebracht bij ElipsLife. Per 1 januari is herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico ondergebracht bij SCOR/De Goudse. Het herverzekeringscontract geldt tot 31 december 2022. Het betreft de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en een uitkering van een WIA-excedentpensioen. Het totale arbeidsongeschiktheidsrisico per deelnemer kent een maximaal verzekerd bedrag van € 250.

De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Premie debiteuren	34	232
Nog te ontvangen waardeoverdrachten	152	0
Vordering uit herverzekering	1.192	1
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>0</u>	<u>3</u>
	<u>236</u>	<u>236</u>

De post premie debiteuren heeft betrekking op de premieafrekening 2020 voor Pensioenkring Eastman. Deze bedraagt € 34 en zal worden gefactureerd aan de werkgever.

Onder nog te ontvangen waardeoverdrachten is een waardeovername opgenomen die is verwerkt in het boekjaar 2020 en het bedrag is ontvangen in januari 2021.

Onder vorderingen uit herverzekering is een claim opgenomen voor een deelnemer van € 956. De claim is ingediend bij Aegon. De premie herverzekering 2021 van 'SCOR/De Goudse' van € 236 is vooruitbetaald en is daarom als overlopend opgenomen. Verder is er € 2 opgenomen in verband met de definitieve afrekening premie herverzekering van Aegon over 2019.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>142</u>	<u>142</u>
------------------	------------	------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Eastman.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Eastman. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring Eastman

	2020	2019
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	17.537	18.870
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	-4.825	-1.333
	<u>12.712</u>	<u>17.537</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	106,4	110,1
Reële dekkingsgraad	82,7	87,7
Beleidsdekkingsgraad	101,4	109,7

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad (101,4%) te delen door de Toekomstbestendig indexatie-grens (TBI) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of er op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Eastman gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Eastman. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring Eastman	12.712	6,4	17.537	10,1
Minimaal vereist eigen vermogen	8.428	4,2	7.315	4,2
Vereist eigen vermogen	27.840	13,9	25.724	14,9

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat Pensioenkring Eastman ultimo 2020 niet beschikt over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ook lager is dan het minimaal vereist vermogen, is sprake van een dekkingstekort.

Herstelplan

Pensioenkring Eastman heeft 25 maart 2020 een herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 112,9% en een beleidsdekkingsgraad van 111,7%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de werkelijke feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (106,4%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 101,4%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting de Pensioenkring Eastman in 2022 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Eastman heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Onder voorwaarden mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Eastman heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Eastman dient de cyclus voor het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 25 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Eastman in 2025 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Eastman zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Eastman het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten gekort te worden. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad lager dan het minimaal vereist vermogen (104,2%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Eastman heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Eastman dan ook niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatief saldo van de staat van baten en lasten van € 4.825 over het boekjaar is onttrokken aan de algemene reserve van Pensioenkring Eastman.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	198.320	171.645
Herverzekeringsdeel technische voorziening	1.619	1.467
	<u>199.939</u>	<u>173.112</u>
	2020	2019
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	171.645	142.054
Pensioenopbouw	5.801	5.127
Toeslagverlening	1.334	891
Rentetoevoeging	-490	-329
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-2.439	-2.106
Wijziging marktrente	26.851	26.292
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	49	-151
Aanpassing sterfttekansen	-5.301	377
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	<u>870</u>	<u>-510</u>
	<u>198.320</u>	<u>171.645</u>

Toeslagverlening

Pensioenkring Eastman streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Pensioenkring Eastman streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Op basis van de financiële positie van Pensioenkring Eastman is per 1 januari 2020 een toeslag verleend aan de actieve en inactieve deelnemers ter grootte van 0,22%. Deze toeslag is meegenomen in het jaarwerk 2019. Daarnaast hebben de actieve deelnemers in 2020 een aanvullende toeslag vanuit het indexatiedepot ontvangen van 1,42%. Dit besluit is genomen in het jaarwerk 2019, maar de financiële afwikkeling heeft plaats gevonden in 2020.

Op basis van de financiële positie heeft Pensioenkring Eastman per 1 januari 2021 geen toeslag toegekend aan de deelnemers.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met een -0,324% (2019: -0,260%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

	Rentepercentage per 31 december
2019	0,77
2020	0,20

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	2020	2019
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	347	141
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-298	-292
	<u>49</u>	<u>-151</u>

Aanpassing sterftekansen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 5.301. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	2020	2019
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-177	-1.086
Arbeidsongeschiktheid	191	-93
Mutaties	245	41
Overig	611	628
	<u>870</u>	<u>-510</u>

Het resultaat op sterfte is een gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid ontstaat doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

Onder overige is de toename van de kostenvoorziening als gevolg van het rendement opgenomen.

De voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2020		2019	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	108.190	496	95.032	505
Gepensioneerden	39.758	102	34.944	92
Slapers	51.991	487	43.136	465
Voorziening pensioenverplichtingen	199.939	1.085	173.112	1.062

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. De pensioenovereenkomst omvat naast de voorwaardelijke middelloonregeling ook een beschikbare premiereregeling, die wordt uitgevoerd door een andere pensioenuitvoerder. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 13 maandsalarissen en de overeengekomen vakantie-uitkering onder aftrek van een franchise. Voor de vaststelling van de pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris vermeerderd met de ploegentoeslag op jaarbasis, op voltijdsbasis niet meer dan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag geldende maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964. Tevens bestaat er recht op arbeidsongeschiktheids-, nabestaanden- en wezenpensioen. Alle zijn op risicobasis verzekerd.

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het ruilen van ouderdomspensioen voor nabestaandenpensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, het vervroegen van de pensioeningangsdatum en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Op de pensioendatum kan onder voorwaarden een kapitaal dat wordt overgedragen vanuit een beschikbare premiereregeling besteed worden voor aankoop van extra pensioen. De deelnemer kan de hoogte van de uitkeringen van het ouderdomspensioen variabel laten zijn. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de leeftijd van 21 jaar bereikt. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Eastman is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op ouderdomspensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het indexatiedepot en de verleende toeslag lager is dan de maatstaf, kan het Bestuur besluiten uit die middelen een extra toeslag te verlenen aan actieve deelnemers, zodanig dat de verleende toeslag niet hoger is dan de maatstaf. Het bedrag dat onttrokken wordt aan de bestemmingsreserve wordt 'dekkingsgraad neutraal' vastgesteld op basis van de actieve deelnemers per 31 december van dat jaar.

Per 1 januari 2021 is er geen toeslag toegekend aan actieve en inactieve deelnemers van (1 januari 2020: 0,22%).

Actieve deelnemers hebben in 2020 een aanvullende toeslag ontvangen van 1,42% vanuit het indexatiedepot. Dit besluit is genomen in 2020 en is conform afspraak in 2020 in de bepaling van de technische voorzieningen worden meegenomen. In 2021 is er geen aanvullende toeslag toegekend voor actieve deelnemers.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de premievrije deelnemers, de gepensioneerden en gewezen deelnemers is deze specificatie in de volgende tabellen opgenomen.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief Verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieven				
2016	0,60	0,60	-	-
2017	1,80	1,80	-	-
2018	1,47	1,47	-	-
2019	1,47	1,47	-	-
2020	1,64	1,64	-	-
2021	0,99	-	0,99	0,99

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief Verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Inactieven				
2016	0,60	0,10	0,50	0,50
2017	1,80	-	1,80	2,31
2018	1,47	0,52	0,95	3,28
2019	1,47	0,80	0,67	3,98
2020	1,64	0,22	1,42	5,45
2021	0,99	-	0,99	6,49

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Pensioenkring Eastman heeft een herverzekeringscontract met Zwitserleven met betrekking tot het risico van arbeidsongeschiktheid overgenomen vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds E-way. Daarnaast heeft Pensioenkring Eastman voor het overlijdensrisico een herverzekeringscontract met Aegon gesloten en inzake het arbeidsongeschiktheidsrisico een herverzekeringscontract met SCOR.

	2020	2019
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand begin boekjaar	1.467	1.402
Rentetoevoeging	-5	-3
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	0	-197
Wijziging marktrente	42	35
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Overige wijzigingen	115	230
	<u>1.619</u>	<u>1.467</u>

De overige wijzigingen hebben betrekking op de mutaties binnen de herverzekerde populatie. Een voorbeeld hiervan is een wijziging in de mate van arbeidsongeschiktheid voor een deelnemer.

De gehele herverzekeringsdeel technische voorziening heeft een looptijd van langer dan één jaar.

7. Overige voorzieningen

Indexatiedepot

Beginstand	3.911	3.119
Rendement	-11	-13
Inkoop toeslagen	-1.468	-591
Premie	284	1.396
	<u>2.716</u>	<u>3.911</u>

In 2020 is er vanuit het indexatiedepot aan de actieve deelnemers een aanvullende indexatie toegekend van 1,42%. Hiervoor is een bedrag van € 1.468 onttrokken aan het indexatiedepot.

Het premiebedrag dat in 2020 is toegevoegd aan het indexatiedepot betreft het maandelijks voorschotbedrag van december 2019 en de definitieve afrekening over 2019. In 2021 vindt de definitieve premieafrekening over 2020 plaats.

8. Derivaten

Derivaten	<u>0</u>	<u>838</u>
-----------	----------	------------

Ultimo 2020 zijn er geen negatieve derivaten.

9. Overige schulden en overlopende passiva

Premie afrekening	0	55
Vooruitontvangen premie	486	505
Belastingen en premies sociale verzekeringen	42	41
Overige schulden en overlopende passiva	697	394
	<u>1.225</u>	<u>995</u>

De vooruitontvangen premie betreft de premie ten behoeve van de maand januari 2021, die conform afspraak vooruit is gefactureerd en reeds in december is voldaan.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan de Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2021 plaatsgevonden.

De post 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaat uit de nog te storten premies tbv het indexatiedepot (€ 24), openstaande crediteuren (€ 19), overlopende kosten uit 2020 (€ 121), de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2020 (€ 22), de schuld inzake het weerstandvermogen (€ 23) en de nog te betalen herverzekeringspremie van Aegon over 2020 (€ 488).

Alle overige schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Eastman wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Eastman is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Eastman.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Eastman. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat in 2020 door het Bestuur is vastgesteld, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Eastman betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring Eastman niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Eastman zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Pensioenkring Eastman de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Eastman verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad begin boekjaar	110,1	113,2
Premie	-0,8	-1,5
Uitkering	0,2	0,1
Toeslagverlening	-	-0,4
Kosten	-	-0,1
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	10,0	18,6
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-14,8	-17,6
Wijziging Ultimate Forward Rate voorziening pensioenverplichtingen	-	-
Aanpassing levensverwachting	3,1	-0,8
Overige oorzaken	0,6	0,9
Kruiseffecten	-2,0	-2,3
Dekkingsgraad per 31 december	106,4	110,1

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Eastman buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	%	%
S1 Renterisico	0,5	2,3
S2 Risico zakelijke waarden	10,0	10,0
S3 Valutarisico	3,0	3,0
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,4	4,4
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,1	4,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,5	0,5
Diversificatie-effect	-8,6	-9,3
Totaal	<u>13,9</u>	<u>14,9</u>

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	227.779	198.836
Voorziening pensioenverplichting	<u>199.939</u>	<u>173.112</u>
Vereist eigen vermogen	27.840	25.724
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	<u>12.712</u>	<u>17.537</u>
Tekort	<u>-15.128</u>	<u>-8.187</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is er tevens sprake van een dekkingstekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Eastman op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomsten (juridisch risico).

Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktpositities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Eastman loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		8,7		9,1
Vastrentende waarden (na derivaten)		15,6		14,2
(Nominale) pensioenverplichtingen	199.939	22,7	173.112	22,4

Het renteafdeckingspercentage van 42,0% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 6,9, naar 15,6.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	3.278	2,4	6.080	4,7
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	24.378	18,1	22.182	17,3
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	32.722	24,2	27.795	21,6
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	43.359	32,2	41.427	32,3
Resterende looptijd > 20 jaar	31.233	23,1	30.985	24,1
	<u>128.469</u>	<u>100,0</u>	<u>128.469</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	12.305	6,2	11.101	6,4
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	18.280	9,1	17.051	9,9
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	57.615	28,8	49.673	28,7
Resterende looptijd > 20 jaar	111.739	55,9	95.287	55,0
	<u>199.939</u>	<u>100,0</u>	<u>173.112</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Eastman heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaan uit aandelen en voor een beperkt deel uit onroerend goed. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor alle beleggingscategorieën wordt een valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, en volledige afdekking van het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat in 2020 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 141 miljoen ofwel 67% (2019: 66%). Het bedrag dat in 2020 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 175 miljoen ofwel 83% (2019: 83%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten nihil (2019: nihil).

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Eastman heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Eastman. In aanvulling hierop maakt de Pensioenkring Eastman voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	135.213	63,2	129.416	66,7
Noord-Amerika	39.010	18,3	38.644	20,0
Zuid-Amerika	4.272	2,0	2.158	1,1
Azië-Pacific	19.331	9,1	16.791	8,7
Afrika	1.877	0,9	1.869	1,0
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	199.703	93,5	188.878	97,5
Derivaten	4.372	2,1	-685	-0,4
Overige beleggingen	9.352	4,4	5.517	2,9
Totaal	193.710	100,0	193.710	100,0

Voor de segmentatie naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	6.359	3,0	6.717	3,5
Bouw- en grondstoffen	3.317	1,6	4.343	2,2
Industrie	12.627	5,9	9.279	4,8
Duurzame consumentengoederen	13.314	6,2	11.835	6,1
Consumentengebruiksgoederen	12.001	5,6	13.022	6,7
Gezondheidszorg	8.856	4,2	7.058	3,6
Hypotheke	37.657	17,6	34.832	18,0
Informatietechnologie	16.408	7,7	12.394	6,4
Telecommunicatie	8.440	4,0	7.798	4,0
Nutsbedrijven	5.409	2,5	5.478	2,8
Overheid en overheidsinstellingen	52.868	24,8	55.130	28,5
Financiële instellingen	17.653	8,3	18.538	9,6
Vastgoed	1.327	0,6	1.661	0,9
Liquiditeiten	1.258	0,6	566	0,3
Overige	2.209	1,0	227	0,1
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	199.703	93,6	188.878	97,5
Derivaten	4.372	2,0	-685	-0,4
Overige beleggingen	9.352	4,4	5.517	2,9
Totaal	213.427	100,0	193.710	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Eastman als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Eastman (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Eastman transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Eastman financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Eastman heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	48,0	50,0	52,0
Nederland	25,0	27,0	29,0
Finland	11,0	13,0	15,0
Oostenrijk	8,0	10,0	12,0

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Pensioenkring Eastman voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	111.250	82,3	107.294	83,5
Noord-Amerika	14.990	11,1	14.577	11,4
Zuid-Amerika	2.916	2,2	1.251	1,0
Azië-Pacific	4.536	3,4	3.961	3,0
Afrika	1.278	1,0	1.386	1,1
Totaal	134.970	100,0	128.469	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarde naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	4.541	3,4	3.862	3,0
Bouw en grondstoffen	114	0,1	1.487	1,2
Industrie	6.552	4,9	3.134	2,4
Duurzame consumentengoederen	4.874	3,6	4.377	3,4
Consumentengebruiksgoederen	6.642	4,9	7.462	5,8
Gezondheidszorg	1.461	1,1	0	-
Hypotheken	37.657	27,9	34.832	27,1
Informatietechnologie	3.399	2,5	2.711	2,1
Telecommunicatie	3.116	2,3	3.324	2,6
Nutsbedrijven	3.391	2,5	3.434	2,7
Overheid en overheidsinstellingen	52.869	39,2	55.131	42,9
Financiële instellingen	8.484	6,3	7.931	6,2
Liquiditeiten	599	0,4	566	0,4
Overige	1.271	0,9	218	0,2
Totaal	134.970	100,0	128.469	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de Pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is dan zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2020 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	48.095	35,6	47.526	37,0
AA	43.019	31,9	42.225	32,9
A	22.356	16,6	20.207	15,7
BBB	15.172	11,2	13.224	10,3
BB	1.713	1,3	1.367	1,1
B	2.138	1,6	2.654	2,1
CCC	331	0,3	388	0,3
CC	205	0,2	40	0,0
D	85	-0,1	-1	-0,1
Geen rating	1.856	1,4	839	0,7
Totaal	134.970	100,0	128.469	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2020 zijn de technische voorzieningen vastgesteld op basis van de nieuwe Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betreft het risico dat Pensioenkring Eastman in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Eastman geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Voor Pensioenkring Eastman is het overlijdensrisico vanwege de beperkte omvang van het deelnemersbestand adequaat herverzekerd. De herverzekering is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Eastman voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Voor Pensioenkring Eastman is het arbeidsongeschiktheidsrisico vanwege de beperkte omvang van het deelnemersbestand adequaat herverzekerd. De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico is ondergebracht bij SCOR/De Goudse.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 82,7% (2019: 87,7%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor de Pensioenkring op korte termijn niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Doordat er bovendien sprake is van een Pensioenkring met kenmerken van een relatief jong pensioenfonds, met veel actieve deelnemers, is het risico dat het totaal aan pensioenuitkeringen groter is dan het totaal aan binnenkomende premies, gering. Daardoor worden beide liquiditeitscomponenten beperkt.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Eastman bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Eastman vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2020 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	34.039	15,7	34.373	17,5
Nederlandse staatsobligaties	7.025	3,2	0	-
Totaal	41.064	19,0	34.373	17,5

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 38.162 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Eastman beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid. Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van een uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Eastman is in scope van de ISAE 3402 controle van AAM en TKP en geldt dat hier op gesteund kan worden. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Eastman hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Bij Pensioenkring Eastman bedraagt de tracking error per eind december 0,56% (2019: 1,56%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Eastman niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Eastman niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofddregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Eastman. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan de Pensioenkring de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten > 15 nov 2039 en < 5 jun 2050		39.250	4.372	4.372	0
		<u>39.250</u>	<u>4.372</u>	<u>4.372</u>	<u>0</u>

Ultimo 2020 zijn voor een bedrag van € 4.400 aan zekerheden ontvangen voor de renteswaps (2019: geen). Er zijn ultimo 2020 geen zekerheden gesteld (2019: € 200).

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 7 januari 2020	42	0	0	0
Rentederivaten > 13 nov 2039 en < 13 nov 2049		28.250	-638	149	787
Overige derivaten	< maart 2020	4.523	-47	4	51
		<u>32.815</u>	<u>-685</u>	<u>153</u>	<u>838</u>

10.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen Eastman Chemical B.V. en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. De Uitvoeringsovereenkomst is in 2020 verlengd en heeft een looptijd tot en met 31 december 2024 en kent een opzegtermijn van minimaal 6 maanden. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2020: € 375, 2019: € 346), kosten pensioenadministratie (2020: € 282, 2019: € 209) en exploitatiekosten (2020: € 156, 2019: € 96).

Zolang Pensioenkring Eastman is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring Eastman continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

De Pensioenkring heeft ultimo 2020 geen investeringsverplichting.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Eastman.

10.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

10. Premiebijdragen voor risico Pensioenking Eastman

	2020	2019
	€	€
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Pensioenpremie huidig jaar	5.790	5.856
Pensioenpremie voorgaand jaar	77	78
Premie naar indexatiedepot	-50	-1.654
	<u>5.817</u>	<u>4.280</u>

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst volledig door de werkgever wordt betaald. Er wordt geen pensioenpremie ingehouden op het salaris van de werknemer.

In 2020 heeft er geen maandelijkse afstorting plaats gevonden naar het indexatiedepot. Bij het bepalen van de definitieve premieafrekening 2019 is gebleken dat er nog € 26 aan het indexatiedepot moest worden toegevoegd. De financiële afwikkeling hiervan heeft in mei 2020 plaatsgevonden.

In de voorlopige afrekening 2020 is gebleken dat er € 24 vanuit de premie moet worden toegevoegd aan het indexatiedepot. De financiële afwikkeling hiervan vindt in 2021 plaats.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Pensioenkring Eastman maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Pensioenkring Eastman voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	6.815	6.024
Feitelijke premie	5.781	5.856
Gedempte premie	5.779	4.194

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
	€	€
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	5.868	5.067
Solvabiliteitsopslag	747	770
Opslag voor uitvoeringskosten	200	187
Totaal kostendekkende premie	<u>6.815</u>	<u>6.024</u>

	2020	2019
	€	€
<i>Feitelijke premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	5.101	3.761
Solvabiliteitsopslag	400	300
Opslag voor uitvoeringskosten	78	96
Toevoeging aan indexatiedepot	2	1.654
Directe uitvoeringskosten	200	38
Totaal feitelijke premie	<u>5.781</u>	<u>5.856</u>

De feitelijke premie, zoals deze in bovenstaande uitsplitsing is opgenomen wijkt € 9 (2019: € 7) af van de premie die daadwerkelijk is ontvangen. Dit verschil betreft de opslag voor het weerstandsvermogen.

Het bedrag dat in 2020 is toegevoegd aan het indexatiedepot bedraagt € 2 (2019: 1.654). Na de definitieve vaststelling van de premie over 2020, zal het restantbedrag (voorlopig € 24) in 2020 worden gestort in het indexatiedepot. Deze storting is reeds in het premieresultaat meegenomen.

De directe uitvoeringskosten zijn in 2020 hoger in vergelijking met 2019. In 2020 zijn Stap en de werkgever Eastman Chemical B.V. een nieuwe uitvoeringsovereenkomst met een hogere vergoeding overeengekomen.

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	5.101	3.703
Solvabiliteitsopslag	400	395
Opslag voor uitvoeringskosten	278	96
Totaal gedempte premie	<u>4.194</u>	<u>4.194</u>

Het verschil tussen de zuivere kostendeckende premie en de gedempte premie wordt veroorzaakt doordat de actuarieel benodigde koopsom van de zuivere kostendeckende premie vastgesteld is op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2019 en die van de gedempte kostendeckende premie op basis van het verwacht rendement.

De premie voor 2020 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De feitelijke premie na aftrek van de kosten per deelnemer en de opslag ten behoeve van het weerstandsvermogen is hoger dan de gedempte kostendeckende premie. Pensioenkring Eastman voldoet hiermee aan de wettelijke eisen. Het overschot wordt toegevoegd aan het indexatiedepot.

11. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Eastman

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	6.935	0	6.935
Vastrentende waarden	573	4.738	0	5.311
Derivaten	183	4.713	0	4.896
Overige beleggingen	-65	21	0	-44
Kosten van vermogensbeheer	0	0	-433	-433
	<u>691</u>	<u>16.407</u>	<u>-433</u>	<u>16.665</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-44</u>
				<u>16.621</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de aanbevelingen voor de kostenbehandeling van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen betreft in 2020 een verlaging van € 44 (2019: een verlaging van € 62) en is verrekend met het beleggingsresultaat.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	12.575	0	12.575
Vastrentende waarden	719	7.840	0	8.559
Derivaten	69	5.487	0	5.556
Overige beleggingen	-10	4	0	-6
Kosten van vermogensbeheer	0	0	-380	-380
	<u>778</u>	<u>25.906</u>	<u>-380</u>	<u>26.304</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-62</u>
				<u>26.242</u>

2020	2019
€	€

12. Baten uit herverzekering

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>152</u>	<u>65</u>
--	------------	-----------

13. Overige baten

Vergoeding kosten derden	24	0
Andere baten	<u>2</u>	<u>0</u>
	<u>26</u>	<u>0</u>

Met de werkgevers is afgesproken dat een deel van de activiteiten die door TKP worden uitgevoerd door de werkgever worden betaald. Deze kosten zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten en de ontvangsten zijn onder de Overige baten verantwoord.

	2020	2019
	€	€
14. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	1.862	1.770
Partnerpensioen	240	236
Wezenpensioen	4	2
Arbeidsongeschiktheidspensioen	87	82
Anw-aanvulling	15	15
Overige uitkeringen	0	1
	<u>2.208</u>	<u>2.106</u>

15. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	302	209
Exploitatiekosten Stap	156	96
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	1	2
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-47	-29
	<u>412</u>	<u>278</u>

De uitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde zijn gestegen ten opzichte van 2019. In 2020 is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst is afgesloten tussen de TKP en Pensioenkring Eastman. Hierbij is een hogere vergoeding overeengekomen.

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Eastman (€ 282), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening (€ 20).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 156). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelhouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Eastman zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

16. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman		
Pensioenopbouw	5.801	5.127
Toeslagverlening	1.334	891
Rentetoevoeging	-490	-329
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-2.439	-2.106
Wijziging markttrente	26.851	26.292
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	49	-151
Aanpassing sterfttekansen	-5.301	377
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	870	-510
	<u>26.675</u>	<u>6.225</u>
	2020	2019
	€	€
17. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>152</u>	<u>65</u>
18. Mutatie overige voorzieningen		
Onttrekking t.b.v. indexatiedepot	<u>-1.468</u>	<u>-551</u>
19. Saldo herverzekering		
Premie herverzekering	711	584
Uitkeringen uit herverzekering	-257	-216
Claim op herverzekeraar	-954	0
	<u>-500</u>	<u>368</u>
20. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-332	-197
Uitgaande waardeoverdrachten	292	257
	<u>-40</u>	<u>60</u>
21. Overige lasten		
Betaalde interest	<u>3</u>	<u>3</u>

10.8 Gebeurtenissen na balansdatum

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer -1,50%-punt.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

11. Financiële opstelling Pensioenkring SVG

11.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		31-12-2020	31-12-2019
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring SVG	(1)	717.908	697.209
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	2.171	2.039
Vorderingen en overlopende activa	(3)	5.176	4.746
Overige activa	(4)	572	450
TOTAAL ACTIVA		725.827	704.444
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring SVG	(5)	68.962	80.615
Technische voorzieningen	(6)	656.088	621.911
Derivaten	(7)	0	1.114
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	777	804
TOTAAL PASSIVA		725.827	704.444

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

11.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Beleggingsresultaten voor risico				
Pensioenkring SVG		43.667		102.890
Baten uit herverzekering	(10)	132		180
Overige baten	(11)	74		107
Totaal baten		<u>43.873</u>		<u>103.177</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(12)	21.174		20.855
Pensioenuitvoeringskosten	(13)	545		523
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico				
Pensioenkring SVG	(14)			
- Toeslagverlening		0		5
- Rentetoevoeging		-1674		-1.298
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-21.671		-21.292
- Wijziging marktrente		57.675		66.630
- Wijziging actuariële uitgangspunten		0		-1.277
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-157		-740
- Aanpassing sterftegrondslagen		12		0
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-140		1.028
		<u>34.045</u>		<u>43.056</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(15)	132		180
Saldo herverzekering	(16)	-531		-656
Saldo overdracht van rechten	(17)	157		659
Overige lasten	(18)	4		3
Totaal lasten		<u>55.526</u>		<u>64.620</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-11.653</u>		<u>38.557</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve		-11.653		38.557

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

11.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Overig		72		0
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-21.071		-20.778	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-157		-659	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-657		-277	
		-21.885		-21.714
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-21.813		-21.714
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten voor risico				
Pensioenkring SVG	1.710		1.905	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Pensioenkring SVG	135.562		37.398	
		137.272		39.303
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico				
Pensioenkring SVG	-117.508		-15.311	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.131		-984	
		-118.639		-16.295
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		18.633		23.008
Netto kasstroom		-3.180		-1.294
Koers-/omrekenverschillen		-1		-5
Mutatie liquide middelen		-3.181		1.289
Samenstelling geldmiddelen				
		2020		2019
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		5.692		4.403
Liquide middelen ultimo boekjaar		2.511		5.692
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring (4)		572		450
Binnen de beleggingsportefeuille		1.939		5.242

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
- Money Market funds	3.096
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	2.306
- Kategoeden futures	450
- Cash collateral	-3.909
- Nog te betalen rente	<u>-4</u>
Totaal	1.939

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

11.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring SVG

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring SVG is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring SVG is 1 december 2016 opgericht en ontstaan na een collectieve waardeovername van Stichting Voorzieningsfonds Getronics ontstaan. Deze collectieve waardeovername betreft gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Er zijn, met uitzondering van enkele arbeidsongeschikten, geen actieve deelnemers overgenomen.

Het doel van Pensioenkring SVG is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden voor ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring SVG uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier op voor Pensioenkring SVG. Pensioenkring SVG geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van gewezen deelnemers.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring SVG zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring SVG is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring SVG zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring SVG is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring SVG.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring SVG verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8909	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1802	1,1408
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 12.431 en op dekkingsgraad een positief effect van 2,1%-punt. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Daarnaast is de ervaringssterfte herrijkt. De gewijzigde ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon zorgt voor een verhoging van de voorziening met € 12.443 en een negatief effect op de dekkingsgraad -2,1%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring SVG wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomstbestendig indexatie-grens (TBI) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor rekening risico Pensioenkring SVG

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke is gebaseerd op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende taxatiewaarde. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring SVG heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring SVG heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring SVG.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring SVG heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring SVG en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring SVG

De reserves van Pensioenkring SVG worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring SVG en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring SVG wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftetekansen toegepast (2019: Aon ervaringssterfte 2018).
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur.
- Bij de bepaling van de tarieven voor het partnerpensioen wordt gebruik gemaakt van kringspecifieke gehuwdheidskansen.

- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Voor toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Om rekening te houden met latent wezenpensioen is de voorziening voor latent partnerpensioen met 1,5% verhoogd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van de technische voorziening van Pensioenkring SVG.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring SVG

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Pensioenkring SVG wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Stap berekent kosten door aan Pensioenkring SVG. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (Kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Indexering en overige toeslagen

Pensioenkring SVG streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de Consumenten Prijsindex alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de verlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,260%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen tarieven van Pensioenkring SVG, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring SVG wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

11.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020		31-12-2019	
	€		€	
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring SVG				
Vastgoedbeleggingen		243		340
Aandelen		245.734		213.460
Vastrentende waarden		466.063		413.137
Derivaten		3.929		15.867
Overige beleggingen		1.939		5.242
		<u>717.908</u>		<u>697.209</u>

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	340	278.434	413.137	-1.058	5.242	696.095
Aankopen	0	19.990	94.157	3.361	0	117.508
Verkopen	-55	-74.110	-56.262	-5.135	0	-135.562
Herwaardering	-42	21.420	15.031	6.761	-1	43.169
Overige mutaties	0	0	0	0	-3.302	-3.302
Stand per 31 december 2020	<u>243</u>	<u>245.734</u>	<u>466.063</u>	<u>3.929</u>	<u>1.939</u>	<u>717.908</u>
Schuldpositie derivaten (credit)						0
						<u>717.908</u>

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben met name betrekking op participaties in het Money Market funds (€ 3.096) en liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 2.306). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen betreft cash collateral (€ 3.909) en een klein bedrag aan nog te betalen interest en zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring SVG. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019	949	213.460	381.988	15.722	2.315	614.434
Aankopen	0	9.260	4.551	-16.690	0	-2.879
Verkopen	-545	-3.000	-1.450	-15.712	0	-20.708
Herwaardering	-63	58.713	28.049	15.622	-5	102.316
Overige mutaties	0	0	0	0	2.932	-18.884
Stand per 31 december 2019	340	278.434	413.137	-1.058	5.242	696.095
Schuldpositie derivaten (credit)						1.114
						697.209

	31-12-2020 €	31-12-2019 €
Vastgoedbeleggingen		
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsfondsen die beleggen in niet-beursgenoteerd vastgoed	243	340
	<u>243</u>	<u>340</u>
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen	245.734	278.434
	<u>245.734</u>	<u>278.434</u>

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

Obligaties	122.958	111.491
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	202.363	169.207
Hypotheekfonds	140.742	132.439
	<u>466.603</u>	<u>413.137</u>

De waarde in het Hypotheekfonds betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	89.759	19,3	73.290	17,7
Nederlandse staatsobligaties	17.705	3,8	23.201	5,6
	107.464	23,1	96.491	23,3

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 140.742 en is meer dan 5% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	3.929	-1.108
Overige derivaten	0	50
	3.929	-1.058

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen ultimo 2020 alleen positieve posities.

Overige beleggingen

Money Market funds	3.096	0
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	2.306	3.804
Cash Collateral	-3.909	730
Vordering inzake beleggingen	450	708
Schulden inzake beleggingen	-4	0
	1.939	5.242

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Pensioenkring SVG participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring SVG gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring SVG kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen en - technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Vastgoedbeleggingen	0	0	243	0	243
Aandelen	0	245.734	0	0	245.734
Vastrentende waarden	122.958	202.363	140.742	0	466.063
Derivaten	0	3.929	0	0	3.929
Overige beleggingen	0	0	0	1.939	1.939
	<u>122.958</u>	<u>452.026</u>	<u>140.985</u>	<u>1.939</u>	<u>717.908</u>

De derivatenpositie bestaat ultimo 2020 uit positieve derivaten.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Vastgoedbeleggingen	0	0	340	0	340
Aandelen	0	278.434	0	0	278.434
Vastrentende waarden	111.491	169.207	132.439	0	413.137
Derivaten	50	-1.108	0	0	-1.058
Overige beleggingen	0	0	0	5.242	5.242
	<u>111.541</u>	<u>446.533</u>	<u>132.779</u>	<u>5.242</u>	<u>696.095</u>

31-12-2020   31-12-2019

€   €

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>2.171</u>	<u>2.039</u>
--	--------------	--------------

Pensioenkring SVG heeft nog herverzekerde pensioenrechten uit een garantiecontract bij Zwitserleven met betrekking tot een voorziening van de pensioenverplichtingen voor een deel van de populatie. De verplichtingen inzake deze herverzekeringsdeel technische voorzieningen zijn opgenomen in het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

De kredietwaardigheid van de herverzekerders is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen uit herverzekering	5.176	4.742
Overige vorderingen en overlopende activa	0	4
	<u>5.176</u>	<u>4.746</u>

De vordering op de herverzekeraar heeft betrekking op deelnemers die niet bij de populatie van Pensioenkring SVG horen, maar waarvoor Pensioenkring SVG wel een uitkering vanuit de herverzekeraar ontvangt vanaf het moment dat de deelnemer 65 wordt en met pensioen gaat. Deze vordering wordt elk kwartaal herrekend.

Van de vorderingen uit herverzekering heeft € 5.093 een looptijd van langer dan één jaar. Het restant van de vorderingen uit herverzekering heeft een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>572</u>	<u>450</u>
------------------	------------	------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring SVG.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring SVG. Juridisch komen de liquide middelen toe aan Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring SVG

	2020	2019
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	80.615	42.058
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	-11.653	38.557
	<u>68.962</u>	<u>80.615</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	110,5	113,0
Reële dekkingsgraad	87,7	89,3
Beleidsdekkingsgraad	105,5	109,0

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring SVG wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad (105,5%) te delen door de Toekomstbestendig indexatie-grens (TBI) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of er op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring SVG gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring SVG. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring SVG	68.962	10,5	80.615	13,0
Minimaal vereist eigen vermogen	26.217	4,0	24.858	4,0
Vereist eigen vermogen	96.150	14,7	114.670	18,4

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat Pensioenkring SVG ultimo 2020 niet beschikt over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan het vereist vermogen, is sprake van een reservetekort.

Herstelplan

Pensioenkring SVG heeft 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 116,5% en een beleidsdekkingsgraad van 114,7%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de werkelijke feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (110,5%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 105,5%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting de Pensioenkring SVG in 2021 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring SVG heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Onder voorwaarden mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring SVG heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring SVG dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 29 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring SVG in 2022 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring SVG zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring SVG het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,0%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring SVG heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring SVG dan ook niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatief saldo van de staat van baten en lasten, van € 11.653 over het boekjaar, verlaagd de algemene reserve van Pensioenkring SVG.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	653.917	619.872
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.171	2.039
	<u>656.088</u>	<u>621.911</u>
	2020	2019
	€	€

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Stand per begin boekjaar	619.872	576.816
Toeslagverlening	0	5
Rentetoevoeging	-1.674	-1.298
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-21.671	-21.292
Wijziging marktrente	57.675	66.630
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-1.277
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-157	-740
Aanpassing sterftegrondslagen	12	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-140	1.028
	<u>653.917</u>	<u>619.872</u>

Toeslagverlening

Pensioenkring SVG streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 70% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren. Deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Ultimo 2020 is geen toeslag verleend (2019: 0,04%) aan de deelnemers van Pensioenkring SVG.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,260%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

	<u>Rentepercentage</u> <u>Per 31 december</u>
2019	0,59
2020	0,04

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Onttrekking aan de technische voorzieningen	<u>-157</u>	<u>-740</u>
	<u>-157</u>	<u>-740</u>

Aanpassing sterftegrondslagen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 12.431. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Daarnaast is de ervaringssterfte herrijkt. De gewijzigde ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon zorgt voor een verhoging van de voorziening met € 12.443.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-282	-265
Arbeidsongeschiktheid	0	-44
Mutaties	<u>142</u>	<u>1.337</u>
	<u>-140</u>	<u>1.028</u>

Het actuariel resultaat op sterfte is een gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	<u>2020</u>		<u>2019</u>	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	13.757	47	14.373	52
Gepensioneerden	371.727	2.632	347.653	2.540
Slapers	<u>256.829</u>	<u>4.929</u>	<u>246.606</u>	<u>5.104</u>
	642.313	7.608	608.632	7.696
Overige	<u>13.775</u>	-	<u>13.280</u>	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>656.088</u>	<u>7.608</u>	<u>621.912</u>	<u>7.696</u>

'Overige' bestaat voornamelijk uit de toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

Pensioenkring SVG is een zogenoemde gesloten Pensioenkring en voert een uitkeringsovereenkomst pensioenregeling voor arbeidsongeschikten, gewezen deelnemers en gepensioneerden uit. De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst en kent verschillende pensioenaanspraken.

Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van de pensioenopbouw vanuit de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Pensioenkring SVG streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het consumentenprijsindex (afgeleid) alle bestedingen. Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 70% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Pensioenkring SVG. Het Bestuur van Stap beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premiervrije) pensioenaanspraken worden aangepast. Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken is per 1 januari 2021 geen toeslag verleend.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de premievrije deelnemers en de gepensioneerden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

	Volledig toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Premievrije en gepensioneerde deelnemers				
2017	-0,01	-	-0,01	-0,01
2018	1,47	-	1,47	1,46
2019	1,47	0,04	1,43	2,91
2020	1,64	-	1,64	4,60
2021	0,99	-	0,99	5,63

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij Zwitserleven zijn de aanspraken van enkele gewezen deelnemers en het ingegaan nabestaandenpensioen ondergebracht.

	2020	2019
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand begin boekjaar	2.039	1.859
Wijziging marktrente	132	207
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Overige wijzigingen	0	-27
	<u>2.171</u>	<u>2.039</u>

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
7. Derivaten		
Derivaten	<u>0</u>	<u>1.114</u>

Ultimo 2020 zijn er geen negatieve derivaten.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Belastingen en premies sociale verzekeringen	409	420
Overige schulden en overlopende passiva	<u>368</u>	<u>384</u>
	<u>777</u>	<u>804</u>

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan de Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2021 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende posten bestaan met name uit de niet opgevraagde pensioenen (€ 172), de overlopende kosten uit 2020 (€ 59), de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2020 (€ 71), openstaande crediteuren (€ 8) en de schuld inzake het weerstandvermogen (€ 58).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring SVG wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring SVG is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring SVG.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring SVG. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat in 2020 door het Bestuur is vastgesteld, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring SVG betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring SVG niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring SVG zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring SVG verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	113,0	107,3
Premie	-	-
Uitkering	0,4	0,2
Toeslagverlening	-	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen	7,3	18,0
Renteafdekking	-	-
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-9,6	-11,1
Waardeoverdrachten	-	-
Aanpassing levensverwachting	-	-0,1
Kruiseffecten	-0,6	-1,5
Overige oorzaken	-	0,2
Dekkingsgraad per 31 december	110,5	113,0

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring SVG buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar.

Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2020	2019
	%	%
S1 Renterisico	-	1,2
S2 Risico zakelijke waarden	10,8	14,3
S3 Valutarisico	3,3	4,3
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,9	4,7
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,0	3,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,6	0,7
Diversificatie-effect	-7,9	-9,8
Totaal	14,7	18,4

	2020	2019
	€	€
Vereist pensioenvermogen	752.238	736.581
Voorziening pensioenverplichting	656.088	621.911
Vereist eigen vermogen	96.150	114.670
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	68.962	80.615
Tekort	-27.188	-34.055

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is er tevens sprake van een reservetekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring SVG op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring SVG loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de markttrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	0	8,7	0	8,6
Vastrentende waarden (na derivaten)	0	10,5	0	11,0
(Nominale) pensioenverplichtingen	656.089	15,2	621.911	15,1

Het renteafdeckingspercentage van 40,4% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na renteafdekking stijgt met 1,8, naar 10,5.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	15.413	3,3	23.148	5,6
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	87.490	18,8	65.599	15,9
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	111.350	23,9	80.026	19,4
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	158.292	33,9	165.560	40,0
Resterende looptijd > 20 jaar	93.518	20,1	78.804	19,1
	<u>466.063</u>	<u>100,0</u>	<u>413.137</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring SVG en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	118.696	18,1	114.243	18,4
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	125.175	19,1	119.623	19,2
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	219.810	33,5	208.062	33,5
Resterende looptijd > 20 jaar	192.408	29,3	179.983	28,9
	<u>656.089</u>	<u>100,0</u>	<u>621.911</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring SVG heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaan uit aandelen en voor een beperkt deel uit onroerend goed. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro. Voor alle beleggingscategorieën wordt een valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, en volledige afdekking van het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat in 2020 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 441.911 ofwel 62% (2019: 57%). Het bedrag dat in 2020 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 582.002 ofwel 81% (2019: 77%). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten nihil (2019: nihil).

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring SVG heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring SVG. In aanvulling hierop maakt de Pensioenkring SVG voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	456.121	63,5	431.669	62,0
Noord-Amerika	151.406	21,1	155.867	22,4
Zuid-Amerika	19.319	2,7	12.303	1,8
Azië-Pacific	76.742	10,7	81.152	11,7
Afrika	8.452	1,1	10.920	1,5
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastr. waarden	712.040	99,1	691.911	99,4
Derivaten	3.929	0,6	-1.058	-0,2
Overige beleggingen	1.939	0,3	5.242	0,8
Totaal	717.908	100,0	696.095	100,0

Voor de segmentatie naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	25.146	3,5	27.376	3,9
Bouw- en grondstoffen	12.880	1,8	17.856	2,6
Industrie	47.634	6,6	38.351	5,5
Duurzame consumentengoederen	50.491	7,0	48.605	7,0
Consumentengebruiksgoederen	42.793	6,0	48.645	7,0
Gezondheidszorg	34.226	4,8	32.034	4,6
Hypotheken	138.877	19,3	132.618	19,1
Informatietechnologie	62.571	8,7	53.181	7,6
Telecommunicatie	33.098	4,6	31.382	4,5
Nutsbedrijven	19.761	2,8	21.633	3,1
Overheid en overheidsinstellingen	153.076	21,2	148.890	21,4
Financiële instellingen	71.539	10,0	78.868	11,3
Vastgoed	5.064	0,7	7.827	1,1
Liquiditeiten	5.468	0,8	3.440	0,5
Overige	9.416	1,3	1.205	0,2
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastr. waarden	712.040	99,1	691.911	99,4
Derivaten	3.929	0,6	-1.058	-0,2
Overige beleggingen	1.939	0,3	5.242	0,8
Totaal	717.908	100,0	614.434	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring SVG als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring SVG (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring SVG transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring SVG financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring SVG heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	32,0	50,0	52,0
Nederland	25,0	27,0	43,0
Finland	11,0	13,0	15,0
Oostenrijk	8,0	10,0	12,0

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypothekenportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheken met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Pensioenkring SVG voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	366.223	78,6	325.019	78,6
Noord-Amerika	58.788	12,6	52.556	12,7
Zuid-Amerika	14.206	3,1	7.683	1,9
Azië-Pacific	20.648	4,4	19.422	4,7
Afrika	6.198	1,3	8.457	2,1
Totaal	466.603	100,0	413.137	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarde naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	18.282	3,9	14.175	3,4
Bouw en grondstoffen	785	0,2	4.628	1,1
Industrie	24.629	5,3	9.849	2,4
Duurzame consumentengoederen	18.458	4,0	13.731	3,3
Consumentengebruiksgoederen	22.551	4,8	22.583	5,5
Gezondheidszorg	6.152	1,3	0	-
Hypotheken	138.877	29,8	132.618	32,1
Informatietechnologie	12.964	2,8	9.082	2,2
Telecommunicatie	12.805	2,8	11.132	2,7
Nutsbedrijven	12.127	2,6	12.257	3,0
Overheid en overheidsinstellingen	153.077	32,8	148.890	36,0
Financiële instellingen	36.807	7,9	29.592	7,2
Liquiditeiten	2.983	0,6	3.440	0,8
Overige	5.566	1,2	1.160	0,3
Totaal	466.063	100,0	413.137	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de Pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is dan zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2020 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	135.393	29,1	117.041	28,3
AA	150.971	32,4	145.247	35,1
A	85.218	18,3	67.852	16,4
BBB	62.156	13,3	49.274	11,9
BB	10.352	2,2	9.807	2,4
B	10.458	2,2	16.490	4,0
CCC	1.620	0,4	2.414	0,6
D	1.002	0,2	246	0,1
Geen rating	415	0,1	4.766	1,2
Totaal	466.063	100,0	413.137	100,0

De beleggingen met 'Geen rating' betreffen met name cash en nog afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven) en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2020 zijn de technische voorzieningen vastgesteld op basis van de nieuwe Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring SVG in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring SVG geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring SVG. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 87,7% (2019: 89,3%). Pensioenkring SVG heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring SVG op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring SVG bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring SVG vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille vastrentende waarden is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2020 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	89.758	12,4	73.290	10,4
Nederlandse staatsobligaties	17.705	2,4	23.201	3,3
Totaal	107.463	14,8	96.491	13,7

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 140.742 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door de Pensioenkring SVG beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de uitbestedingsbeleid. Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van een uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring SVG is in scope van de ISAE 3402 controle van AAM en TKP en geldt dat hier op gesteund kan worden. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring SVG hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring SVG bedraagt de tracking error van de aandelenportefeuille per eind december 0,64% (2019: 0,72%). Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring SVG niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring SVG niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring SVG. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan de Pensioenkring SVG de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 contract	Type	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
			€	€	€	€
Rentederivaten	> 18 nov 2044 en < 5 jun 2050		30.000	3.929	3.929	0
			30.000	3.929	3.929	0

Ultimo 2020 zijn voor een bedrag van € 3.900 zekerheden ontvangen voor de renteswaps (2019: -€ 900 gesteld). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 contract	Type	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
			€	€	€	€
Valutaderivaten		< 7 jan 2020	51	0	0	0
Rentederivaten	> 14 nov 2039 en < 13 nov 2049		45.000	-1.108	0	1108
Overige derivaten		< maart 2020	4.593	50	56	6
			49.644	-1.058	56	1.114

11.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen SVG en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract is aangegaan voor onbepaalde tijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De vaste kosten die hieronder vallen zijn, kosten fiduciair beheer (2020: € 1.056, 2019: € 1.069), kosten pensioenadministratie (2020: € 316, 2019: € 295) en exploitatiekosten (2020: € 295, 2019: € 273).

Zolang Pensioenkring SVG is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring SVG continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring SVG heeft ultimo 2020 geen investeringsverplichting.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders zijn geen deelnemer van de pensioenregeling van Pensioenkring SVG.

11.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Beleggingsresultaten voor risico Pensioenkring SVG

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	0	-42	0	-42
Aandelen	0	21.420	0	21.420
Vastrentende waarden	1.553	15.031	0	16.584
Derivaten	178	6.761	0	6.939
Overige beleggingen	-21	-1	0	-22
Kosten van vermogensbeheer	0	0	-1.161	-1.161
	1.710	43.169	-1.161	43.718
Mutatie weerstandsvermogen				-51
				43.667

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen betreft in 2020 een verlaging van € 51 (2019: een verlaging van € 170) en is verrekend met het beleggingsresultaat.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	0	-63	0	-63
Aandelen	0	58.713	0	58.713
Vastrentende waarden	1.629	28.049	0	29.678
Derivaten	306	15.622	0	15.928
Overige beleggingen	-29	-5	0	-34
Kosten van vermogensbeheer	0	0	-1.162	-1.162
	1.906	102.316	-1.162	103.060
Mutatie weerstandsvermogen				-170
				102.890

	2020	2019
	€	€
10. Baten uit herverzekering		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	132	180

11. Overige baten

Andere baten	74	107
--------------	----	-----

Onder andere baten staat een ontvangen koopsom via de oud-werkgever van de deelnemer die een claim had ingediend wegens te lage aanspraken. Deze claim is gehonoreerd en met deze koopsom zijn in 2020 aanspraken toegekend voor deze deelnemer. De toekenning is verwerkt in de technische voorziening.

12. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	17.115	17.001
Partnerpensioen	3.293	3.129
Wezenpensioen	82	98
Arbeidsongeschiktheidspensioen	85	102
WAO-aanvulling	239	249
Anw-aanvulling	114	126
Afkoop pensioenen	219	123
Overige uitkeringen	27	27
	<u>21.174</u>	<u>20.855</u>

13. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	325	314
Exploitatiekosten Stap	295	273
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	13	18
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-88	-82
	<u>545</u>	<u>523</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring SVG (€ 316), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening (€ 9).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance (€ 295). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor advies, juridische advieskosten, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan.

Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn de bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring SVG zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2020	2019
	€	€
14. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Toeslagverlening	0	5
Rentetoevoeging	-1.674	-1.298
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-21.671	-21.292
Wijziging marktrente	57.675	66.630
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-1.277
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-157	-740
Aanpassing sterftekansen	12	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-140	1.028
	<u>34.045</u>	<u>43.056</u>
15. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>132</u>	<u>180</u>
16. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	-97	-79
Mutatie vordering herverzekering	-434	-577
	<u>-531</u>	<u>-656</u>
17. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	157	659
	<u>157</u>	<u>659</u>
18. Overige lasten		
Betaalde interest	4	3

11.8 Gebeurtenissen na balansdatum

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring SVG per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer -0,60%-punt.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

12. Financiële opstelling Pensioenkring Holland Casino

12.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

<i>Bedragen x € 1.000</i>		<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Holland Casino	(1)	2.064.352	1.871.511
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	170	209
Vorderingen en overlopende activa	(3)	1.206	1.400
Overige activa	(4)	3.259	1.929
TOTAAL ACTIVA		<u>2.068.987</u>	<u>1.875.049</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino	(5)	108.150	131.751
Technische voorzieningen	(6)	1.959.223	1.726.557
Derivaten	(7)	394	13.184
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	1.220	3.557
TOTAAL PASSIVA		<u>2.068.987</u>	<u>1.875.049</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

12.2 Staat van baten en lasten

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Holland Casino	(9)	28.107		26.765
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Holland Casino	(10)	201.570		292.818
Baten uit herverzekering	(11)	-39		-71
Overige baten	(12)	164		77
Totaal baten		<u>229.802</u>		<u>319.589</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(13)	19.624		17.673
Pensioenuitvoeringskosten	(14)	868		833
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Holland Casino	(15)			
- Pensioenopbouw		33.598		26.631
- Toeslagverlening		0		-90
- Rentetoevoeging		-4.751		-3.336
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-20.405		-18.457
- Wijziging marktrente		269.205		271.829
- Wijziging actuariële uitgangspunten		0		-3.310
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-116		-1.843
- Aanpassing sterftekans		-44.431		0
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-395		766
		<u>232.705</u>		<u>272.190</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(16)	-39		-71
Saldo herverzekering	(17)	-48		-55
Saldo overdracht van rechten	(18)	282		1.774
Overige lasten	(19)	11		10
Totaal lasten		<u>253.403</u>		<u>292.354</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-23.601</u>		<u>27.235</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino		<u>-23.601</u>		<u>27.235</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

12.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	26.039		27.039	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	750		587	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	48		55	
Overig	176		69	
		27.013		27.750
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-19.627		-17.687	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-1.097		-1.989	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-879		-318	
Overig	-271		-445	
		-21.874		-20.439
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		5.139		7.311
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	3.855		4.865	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	198.053		88.302	
		201.908		93.167
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-240.293		-27.569	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-2.373		-2.092	
		-242.666		-29.661
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		40.758		63.506
Netto kasstroom		-35.619		70.817
Mutatie liquide middelen		-35.619		70.817
Samenstelling geldmiddelen				
		2020		2019
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		84.655		13.838
Liquide middelen ultimo boekjaar		49.036		84.655
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring		3.259		1.929
Binnen de beleggingsportefeuille		45.777		82.726

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
Money Market funds	46.767
Kastegoeden futures	2.200
Collateral	-49.737
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>46.547</u>
Totaal	45.777

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

12.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Holland Casino is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Holland Casino is op 1 juli 2017 opgericht. Pensioenkring Holland Casino is ontstaan na een collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Pensioenfonds Holland Casino.

Het doel van Pensioenkring Holland Casino is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring Holland Casino uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring Holland Casino op. Pensioenkring Holland Casino geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Holland Casino zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Holland Casino.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8909	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1802	1,1408
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 44.431 en op de dekkingsgraad een positief effect van 2,9%-punt. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 zijn data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor rekening risico Pensioenkring Holland Casino

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering tegen actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Niet beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende taxatiewaarde. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Holland Casino heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de marktnotering per balansdatum.

De waardering van niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Holland Casino heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Holland Casino.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten (het garantiecontract) worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De kredietwaardigheid van de herverzekerders is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Holland Casino heeft een bankrekening, welke met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Holland Casino en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino

De algemene reserve van Pensioenkring Holland Casino worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Holland Casino en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring Holland Casino wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De grondslagen zoals hieronder aangegeven waren in 2019 gelijk tenzij anders aangegeven.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichting wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw. In de voorziening voor het ingegaan (excedent-) arbeidsongeschiktheidspensioen wordt rekening gehouden met een revalidatiekans van 20%.

- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast.
- Bij de bepaling van de tarieven voor het partnerpensioen wordt voor pensioendatum gebruik gemaakt van gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Voor het wezenpensioen wordt 2,0% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandepensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld, waarbij de geboortedatum gelijk wordt gesteld aan de 1e van de maand volgend op de geboortemaand.
- Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar, zoals die door DNB is gepubliceerd, gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Holland Casino. Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekerder gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waardingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Holland Casino

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Holland Casino. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Pensioenkring Holland Casino streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de som van 50% van de loonontwikkeling volgens de cao en 50% van de ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat er geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Pensioenkring Holland Casino streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de som van 50% van de loonontwikkeling volgens de cao en 50% van de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

De verjaringstermijn van niet verleende toeslagen is 10 jaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerend met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van Pensioenkring Holland Casino.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen tarieven van Pensioenkring Holland Casino, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Holland Casino wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

12.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020		31-12-2019			
	€		€			
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Holland Casino						
Vastgoedbeleggingen		79		417		
Aandelen		1.051.250		850.997		
Vastrentende waarden		885.561		911.151		
Derivaten		61.842		4.808		
Overige beleggingen		65.620		104.138		
		<u>2.064.352</u>		<u>1.871.511</u>		
	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	417	850.997	911.151	-8.376	104.138	1.858.327
Aankopen	0	132.570	71.890	35.041	69	239.570
Verkopen	0	-28.498	-114.640	-51.513	-3.402	-198.053
Herwaardering	-338	96.181	17.160	86.296	1.040	200.339
Overige mutaties	0	0	0	0	-36.225	-36.225
Stand per 31 december 2020	<u>79</u>	<u>1.051.250</u>	<u>885.561</u>	<u>61.448</u>	<u>65.620</u>	<u>2.063.958</u>
Schuldpositie derivaten (credit)						394
						<u>2.064.352</u>

De aangehouden beleggingen inzake de regeling inzake vrijwillige eigen bijdrage (VEB-regeling) van € 507 (2019: € 523) zijn onderdeel van de totale beleggingsportefeuille.

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaat uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben betrekking op gelden bij de vermogensbeheerder (€ 46.547), Money Market funds (€ 46.767) en kastegoeden futures (€ 2.200). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen hebben betrekking op collateral (€ 49.737) en nog te betalen rente (€ 23) en zijn kortlopend.

De liquide middelen bestaan uit een kortlopend banktegoed (€ 13).

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Holland Casino. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019	426	655.911	826.367	35.678	39.294	1.557.676
Aankopen	0	7.500	20.668	0	0	28.168
Verkopen	0	1	0	-83.148	-5.201	-88.348
Herwaardering	-9	187.585	64.116	39.094	93	290.879
Overige mutaties	0	0	0	0	69.952	69.952
Stand per 31 december 2019	<u>417</u>	<u>850.997</u>	<u>911.151</u>	<u>-8.376</u>	<u>104.138</u>	<u>1.858.327</u>

Schuldpositie derivaten (credit) 13.184

1.871.511

31-12-2020

31-12-2019

€

€

Vastgoedbeleggingen

Indirecte vastgoedbeleggingen, zijn de participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed

79 417

79 417

Dit betreft participaties in een beleggingsinstelling die winkelpanden in zijn portefeuille heeft.

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen

1.051.250 850.997

1.051.250 850.997

Ultimo boekjaar er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

Obligaties 160.292 228.624

Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden 346.774 340.610

Hypotheekfondsen 378.495 341.917

885.561 911.151

De Hypotheekfondsen betreffen enkel de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	157.745	17,8	196.792	21,6

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 378.495 (2019: € 341.917) en is meer dan 5% van het belegd vermogen. De beleggingen in vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	11.479	2.655
Rentederivaten	49.969	-11.373
Overige derivaten	0	342
	<u>61.448</u>	<u>-8.376</u>

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als de negatieve derivaten meegenomen. De vergelijkende cijfers van 2019 zijn hier op aangepast.

Overige beleggingen

Money Market funds	46.767	59.984
Kastegoeden futures	2.200	8.262
Cash collateral	0	3.920
Collateral	-49.737	0
Outstanding buys	0	-601
Nog te betalen rente	-22	0
Overige beleggingen	19.865	22.014
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	46.547	10.559
	<u>65.620</u>	<u>104.138</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Pensioenkring Holland Casino participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Holland Casino gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Holland Casino kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Vastgoedbeleggingen	0	79	0	0	79
Aandelen	0	1.051.250	0	0	1.051.250
Vastrentende waarden	160.292	346.774	378.495	0	885.561
Derivaten	0	61.448	0	0	61.448
Overige beleggingen	0	0	19.865	45.755	65.620
	<u>160.292</u>	<u>1.459.551</u>	<u>398.360</u>	<u>45.755</u>	<u>2.063.958</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Vastgoedbeleggingen	0	0	417	0	417
Aandelen	0	850.997	0	0	850.997
Vastrentende waarden	228.624	340.610	341.917	0	911.151
Derivaten	342	-8.718	0	0	-8.376
Overige beleggingen	0	0	22.013	82.125	104.138
	<u>228.966</u>	<u>1.182.889</u>	<u>364.347</u>	<u>82.125</u>	<u>1.858.327</u>

31-12-2020

31-12-2019

€

€

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>170</u>	<u>209</u>
--	------------	------------

Er zijn twee gesloten herverzekeringscontracten op basis waarvan Pensioenkring Holland Casino periodiek uitkeringen ontvangt. Het betreft een uitkering van nabestaandenpensioen door Nationale-Nederlanden en uitkeringen inzake aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling pensioenopbouw door Zwitserleven. Het aandeel herverzekerder betreft de uitkeringen van 27 arbeidsongeschikten en één uitkering voor een ingegaan nabestaandenpensioen. De contante waarde van de toekomstige uitkeringen van de herverzekerder is op de balans opgenomen als herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

De kredietwaardigheid van Nationale-Nederlanden en Zwitserleven is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vordering op de werkgever	1.206	1.388
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>0</u>	<u>12</u>
	<u><u>1.206</u></u>	<u><u>1.400</u></u>

De 'Vordering op de werkgever' betreft de premieafrekening 2020 van € 1.107 en een bedrag van € 99 aan kosten, waarvan is afgesproken dat deze aan de werkgever worden doorbelast.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>3.259</u>	<u>1.929</u>
------------------	--------------	--------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Holland Casino.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Holland Casino. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino

	2020	2019
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	131.751	104.516
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	-23.601	27.235
Stand per 31 december	<u>108.150</u>	<u>131.751</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	105,5	107,6
Reële dekkingsgraad	80,1	83,8
Beleidsdekkingsgraad	98,3	105,1

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2020.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Holland Casino gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Holland Casino. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino	108.150	5,5	131.751	7,6
Minimaal vereist eigen vermogen	80.759	4,1	71.172	4,1
Vereist eigen vermogen	419.915	21,4	396.489	23,0

Pensioenkring Holland Casino beschikt ultimo 2020 op basis van de beleidsdekkingsgraad niet over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ook lager is dan het minimaal vereist vermogen, is sprake van een dekkingstekort.

Herstelplan

Pensioenkring Holland Casino heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dit herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkinggraad verwacht naar 111,1% en een beleidsdekkinggraad van 109,3%. Door de daling van de rente en lagere beleggingsrendementen dan verwacht, is de werkelijke feitelijke dekkinggraad ultimo 2020 lager uitgekomen (105,5%). De beleidsdekkinggraad is ook lager geëindigd (98,3%).

Op basis van het ingediende herstelplan 2020 is de verwachting dat Pensioenkring Holland Casino in 2025 het vereist eigen vermogen heeft bereikt.

Pensioenkring Holland Casino heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Onder voorwaarden mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriële maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Holland Casino heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriële maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Holland Casino dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft in het kader hiervan op 29 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en ingediend bij DNB. Uitgaande van dit herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Holland Casino in 2026 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Holland Casino zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkinggraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkinggraad (105,5%) hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,1%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel het zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkinggraad en dekkinggraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Holland Casino heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Holland Casino dan ook niet aan de orde.

Statutaire Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten van € 23.601 over het boekjaar is onttrokken aan de algemene reserve van Pensioenkring Holland Casino.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	1.959.053	1.726.348
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>170</u>	<u>209</u>
	<u>1.959.223</u>	<u>1.726.557</u>

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	1.726.348	1.454.158
Pensioenopbouw	33.598	26.631
Toeslagverlening	0	-90
Rentetoevoeging	-4.751	-3.336
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-20.405	-18.457
Wijziging marktrente	269.205	271.829
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-3.310
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-116	-1.843
Aanpassing sterftেকansen	-44.431	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	<u>-395</u>	<u>766</u>
	<u>1.959.053</u>	<u>1.726.348</u>

Toeslagverlening

Over 2020 is per 1 januari 2021 geen toeslag verleend aan de actieve en de niet actieve deelnemers (2019: idem).

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2019	0,78
2020	0,20

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	2020	2019
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	629	674
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-745	-2.517
	<u>-116</u>	<u>-1.843</u>

Aanpassing sterftegrondslagen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 44.431. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-1.572	-3.231
Arbeidsongeschiktheid	849	-693
Mutaties	328	4.690
	<u>-395</u>	<u>766</u>

Het resultaat op sterfte van € -1.572 is een gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid van € 212 ontstaat doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

De voorziening pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorzieningen, is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2020		2019	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	989.689	3.821	863.307	4.034
Gepensioneerden	376.260	1.128	327.933	1.030
Slapers	559.250	5.665	503.800	5.647
Overig	34.024	-	31.517	-
Voorziening pensioenverplichtingen	<u>1.959.223</u>	<u>10.614</u>	<u>1.726.557</u>	<u>10.711</u>

De post 'Overig' bestaat met name uit de toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling is een zogeheten Collectieve Defined Contribution (CDC)-regeling. Het is een middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen met een pensioenleeftijd van 67 jaar. De regeling draagt het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Met ingang van 2019 is het beoogd opbouwpercentage is 1,4%. Het opbouwpercentage in 2020 bedraagt 1,4%. De pensioengrondslag is gelijk aan 100% van het bruto pensioeninkomen als beschreven in de cao van Holland Casino onder aftrek van een franchise.

Voor de vaststelling van de pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris, op voltijdsbasis niet meer dan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag geldende maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964. Tevens bestaat er recht op arbeidsongeschiktheids-, nabestaanden- en wezenpensioen. Het pensioenreglement voorziet in de mogelijkheid om niet-pensioengevende elementen van de beloning alsnog pensioengevend te maken. Dit gebeurt individueel op vrijwillige basis in de vorm van vorming van een pensioenkapitaal.

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het ruilen van ouderdompensioen voor nabestaandenpensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, het vervroegen van de pensioeningangsdatum en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Op de pensioendatum kan het pensioenkapitaal besteed worden voor aankoop van extra pensioen. De deelnemer kan de hoogte van de uitkeringen van het ouderdompensioen variabel laten zijn. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de leeftijd van 21 jaar bereikt. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het Bestuur van Stap. Pensioenkring Holland Casino streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de som van 50% van de loonontwikkeling volgens de cao en 50% van de ontwikkeling van de prijsindex.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Pensioenkring Holland Casino.

Over 2020 is per 1 januari 2021 geen toeslag verleend aan de actieve en de niet actieve deelnemers (2019: idem).

Inhaaltoeslagen

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

De verjaringstermijn van niet verleende toeslagen is 10 jaar.

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Voor de actieven en de premievrije deelnemers en de gepensioneerden zijn deze specificatie in de volgende tabellen opgenomen.

Actieven	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslag	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
2012	1,17	-	1,17	1,17
2013	2,12	-1,60	3,72	4,93
2014	0,45	-	0,45	5,41
2015	0,38	-	0,38	5,81
2016	0,21	-	0,21	6,03
2017	0,68	-	0,68	6,75
2018	1,60	-	1,60	8,46
2019	1,44	0,30	1,14	10,02
2020	1,77	-	1,77	11,97
2021	1,75	-	1,75	13,93

Premievrije deelnemers en gepensioneerden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslag	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
2012	1,17	-	1,17	1,17
2013	2,12	-1,60	3,72	4,93
2014	0,45	-	0,45	5,41
2015	0,38	-	0,38	5,81
2016	0,21	-	0,21	6,03
2017	0,68	-	0,68	6,75
2018	1,60	-	1,60	8,46
2019	1,44	0,30	1,74	10,02
2020	1,77	-	1,77	11,97
2021	1,75	-	1,75	13,93

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Er zijn twee gesloten herverzekeringscontracten op basis waarvan Stap periodiek uitkeringen ontvangt. Het betreft een uitkering van nabestaandenpensioen door Nationale-Nederlanden en uitkeringen inzake aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling pensioenopbouw door Zwitserleven.

	2020	2019
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per begin boekjaar	209	280
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	0	-8
Wijziging markttrente	-39	-63
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
	<u>170</u>	<u>209</u>
	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€

7. Derivaten

Derivaten	<u>394</u>	<u>13.184</u>
-----------	------------	---------------

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen onder paragraaf risicobeheer.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
8. Overige schulden en overlopende passiva		
Nog te verrekenen Pensioenuitkeringen	-4	-1
Vooruitontvangen premie	0	2.250
Belastingen en premies sociale verzekeringen	460	406
Overige schulden en overlopende passiva	<u>764</u>	<u>902</u>
	<u>1.220</u>	<u>3.557</u>

De post 'Overige schulden en overlopende passiva' betreft een nog te betalen bedrag van € 307 inzake de Wet waardeoverdracht Kleine Pensioenen, een schuld inzake het weerstandsvermogen van € 259, een schuld inzake nog te betalen kosten vermogensbeheer van € 67, de doorbelasting van de exploitatiekosten van € 53 en kosten Belanghebbendenorgaan van € 29, die door Stap in rekening wordt gebracht bij Pensioenkring Holland Casino. Daarnaast zijn hieronder de overige overlopende kosten boekjaar van € 37 en een schuld inzake de kosten voor de dienstverlening vanuit TKP van € 12 verantwoord.

Alle overige schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Holland Casino wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Holland Casino is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Holland Casino.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Holland Casino. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvang) haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat in 2020 door het Bestuur is vastgesteld, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Holland Casino betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Pensioenkring Holland Casino niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Holland Casino zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Pensioenkring Holland Casino de premie voor werkgevers en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Holland Casino verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	107,6	107,2
Premie	-0,4	-0,1
Uitkering	0,1	0,1
Toeslagverlening	-	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen	12,0	20,4
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-14,5	-16,9
Aanpassing levensverwachting	2,9	-
Overige (incidentele) mutaties	-	-0,1
Kanssystemen	0,1	0,3
Kruiseffecten	-2,3	-3,3
Dekkingsgraad per 31 december	105,5	107,6

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Holland Casino buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende surplus/tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	%	%
S1 Renterisico	0,6	3,3
S2 Risico zakelijke waarden	17,9	18,1
S3 Valutarisico	5,4	5,4
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	3,8	3,8
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,9	3,9
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,9	0,9
Diversificatie-effect	-11,1	-12,4
Totaal	<u>21,4</u>	<u>23,0</u>

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	2.379.138	2.123.046
Voorziening pensioenverplichting	1.959.223	1.726.557
Vereist vermogen	<u>419.915</u>	<u>396.489</u>
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	<u>108.150</u>	<u>131.751</u>
Tekort	<u>-311.765</u>	<u>-264.738</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is er tevens sprake van een dekkingstekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Holland Casino op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomsten (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Holland Casino loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		7,7		7,6
Vastrentende waarden (na derivaten)		19,1		16,4
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.959.223	23,1	1.726.557	23,1

Het renteafdeckingspercentage van 33,2% (2019: 25,1%) leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 11,4 naar 19,1.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	19.835	2,2	43.584	4,8
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	169.496	19,1	166.106	18,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	225.761	25,5	195.109	21,4
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	317.161	35,8	344.833	37,9
Resterende looptijd > 20 jaar	153.308	17,3	161.519	17,7
	885.561	100,0	911.151	100,0

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring Holland Casino en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief het herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	111.416	5,7	97.858	5,7
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	165.351	8,4	144.548	8,4
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	543.090	27,7	478.809	27,7
Resterende looptijd > 20 jaar	1.139.366	58,2	1.005.342	58,2
	<u>1.959.223</u>	<u>100,0</u>	<u>1.726.557</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Holland Casino heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de jaarlijkse ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro.

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 1.069.048 (52,1%) (2019: 55,4%). Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 1.460.561 (70,8%) (2019: 72,4%).

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Holland Casino heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Holland Casino. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring Holland Casino voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille, op look through basis, naar regio is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	1.117.276	54,1	1.085.700	58,5
Noord-Amerika	505.498	24,5	424.962	22,9
Zuid-Amerika	46.792	2,3	26.439	1,4
Azië-Pacific	266.208	12,9	226.395	12,2
Afrika	20.981	1,0	21.082	1,1
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	<u>1.956.755</u>	<u>94,8</u>	<u>1.784.578</u>	<u>96,1</u>
Derivaten	61.448	3,0	-8.376	-/0,5
Overige beleggingen	<u>45.755</u>	<u>2,2</u>	<u>82.125</u>	<u>4,4</u>
Totaal	<u>2.063.958</u>	<u>100,0</u>	<u>1.858.327</u>	<u>100,0</u>

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	60.512	2,9	69.652	3,7
Bouw- en grondstoffen	54.469	2,6	51.242	2,7
Industrie	146.536	7,1	109.606	5,9
Duurzame consumentengoederen	170.213	8,3	138.484	7,4
Consumentengebruiksgoederen	132.678	6,4	133.164	7,2
Gezondheidszorg	133.841	6,5	97.624	5,3
Informatietechnologie	234.505	11,4	155.934	8,4
Telecommunicatie	107.658	5,1	86.479	4,7
Nutsbedrijven	56.994	2,8	53.861	2,9
Overheid en overheidsinstellingen	216.218	10,5	286.320	15,4
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	373.481	18,1	341.877	18,4
Financiële instellingen	208.492	10,1	208.213	11,2
Vastgoed	22.152	1,1	23.515	1,3
Liquiditeiten	16.200	0,8	4.874	0,3
Overige	22.806	1,1	23.733	1,3
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	1.956.755	94,8	1.784.578	96,1
Derivaten	61.448	3,0	-8.376	-0,5
Overige beleggingen	45.755	2,2	82.125	4,4
Totaal	2.063.958	100,0	1.858.327	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Holland Casino als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Holland Casino (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Holland Casino transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Holland Casino financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Holland Casino heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het Vereist Eigen Vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor obligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,00	32,00	52,00
Nederland	26,00	24,00	43,00
Finland	13,00	11,00	15,00
Oostenrijk	10,00	8,00	12,00

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Pensioenkring Holland Casino voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating. De segmentatie van de discretionaire beleggingen is daarbij samengevoegd met de beleggingen in de beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	710.185	80,1	748.223	82,1
Noord-Amerika	99.241	11,2	102.089	11,2
Zuid-Amerika	26.556	3,0	12.188	1,3
Azië-Pacific	37.666	4,3	35.167	3,9
Afrika	11.913	1,4	13.484	1,5
Totaal	885.561	100,0	911.151	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarden naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	30.322	3,4	29.635	3,3
Bouw en grondstoffen	925	0,1	11.238	1,2
Industrie	45.232	5,1	22.848	2,5
Duurzame consumentengoederen	32.376	3,7	31.709	3,5
Consumentengebruiksgoederen	43.963	5,0	54.119	5,9
Informatietechnologie	9.674	1,1	19.646	2,2
Telecommunicatie	22.411	2,5	24.103	2,7
Nutsbedrijven	20.745	2,3	25.362	2,8
Overheid en overheidsinstellingen	22.991	2,6	286.320	31,3
Financiële instellingen	216.219	24,5	57.838	6,4
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	57.903	6,5	341.877	37,5
Liquiditeiten	373.481	42,2	4.874	0,5
Overige	7.352	0,8	1.582	0,2
Totaal	885.561	100,0	911.151	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het pensioenfonds de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat geen rating beschikbaar is, dan zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt, die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings, zoals ultimo 2020 gepubliceerd door Standard & Poor's, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	228.370	25,8	263.059	28,9
AA	350.357	39,5	350.009	38,4
A	148.566	16,8	146.795	16,1
BBB	107.365	12,1	101.027	11,1
BB	15.930	1,8	13.155	1,4
B	19.988	2,3	25.937	2,9
CCC	3.096	0,4	3.797	0,4
CC	1.915	0,2	387	-
D	793	0,1	0	-
Geen rating	9.181	1,0	6.985	0,8
Totaal	885.561	100,0	911.151	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2020 is de voorziening pensioenverplichting vastgesteld op basis van de nieuwe Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betreft het risico dat Pensioenkring Holland Casino in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Holland Casino geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Pensioenkring Holland Casino heeft het risico van overlijden in 2020 niet herverzekerd (2019: idem). Het herverzekeringcontract bij Zwitserleven is op 31 december 2017 beëindigd. Er zijn nog wel uitkeringen vanuit dit oude herverzekeringcontract, die was overgenomen van Pensioenfonds Holland Casino.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Holland Casino voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve').

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is in 2020 niet herverzekerd (2019: idem). Er zijn wel nog uitkeringen vanuit oude herverzekeringcontracten die zijn overgenomen van Pensioenfonds Holland Casino.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 80,1% (2019: 83,8%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring Holland Casino op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Holland Casino bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Holland Casino vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de vastrentende waarden is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2020 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	157.745	7,6	196.792	10,5

De waarde van de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 378.495(2019: € 341.917) en is meer dan 2% van het belegd vermogen. De beleggingen zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Holland Casino beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid. Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is tevens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Holland Casino is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Holland Casino hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring Holland Casino bedraagt de tracking error per eind december 0,84% (2019: 1,54%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Holland Casino niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Holland Casino niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Holland Casino. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring Holland Casino de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 12 februari 2021	391.513	11.479	11.873	394
Rentederivaten	14 nov 2039 tot 4 juni 2050	446.000	49.969	49.969	0
		<u>837.513</u>	<u>61.448</u>	<u>61.842</u>	<u>394</u>

Ultimo 2020 zijn er voor € 62.159 (2019: geen) aan zekerheden ontvangen voor de renteswaps. Er zijn ultimo 2020 geen (2019: € 8.900) zekerheden gesteld.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 14 februari 2020	319.821	2.654	4.327	1.673
Rentederivaten	14 nov 2039 tot 3 dec 2049	386.000	-11.373	0	11.373
Overige derivaten	< maart 2020	55.753	342	481	139
		<u>761.574</u>	<u>-8.377</u>	<u>4.808</u>	<u>13.185</u>

12.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen Pensioenfonds Holland Casino en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. De Uitvoeringsovereenkomst heeft een looptijd tot en met 30 juni 2022 en kent een opzegtermijn van minimaal 6 maanden. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten die hieronder vallen zijn kosten fiduciair beheer (2020: € 2.067, 2019: € 2.196), kosten pensioenadministratie (2020: € 657, 2019: € 645) en exploitatiekosten (2020: € 211, 2019: € 206).

Zolang Pensioenkring Holland Casino is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring Holland Casino continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring Holland Casino heeft ultimo 2020 voor € 8.085 (2019: € 8.085) aan investeringsverplichtingen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Holland Casino.

12.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Holland Casino

	2020	2019
	€	€
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Pensioenpremie huidig jaar	28.105	26.787
Pensioenpremie voorgaand jaar	<u>2</u>	<u>-22</u>
	<u>28.107</u>	<u>26.765</u>

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgever in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgever ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Pensioenkring Holland Casino maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Pensioenkring Holland Casino voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	42.066	32.053
Feitelijke premie	28.049	26.734
Gedempte premie	26.663	24.955

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
	€	€
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	34.325	26.114
Solvabiliteitsopslag	<u>7.741</u>	<u>5.939</u>
Totaal kostendekkende premie	<u>42.066</u>	<u>32.053</u>
<i>Feitelijke premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	14.284	13.416
Solvabiliteitsopslag	3.182	3.013
Opslag voorwaardelijke onderdelen	9.196	8.526
Voorlopige premieafrekening	<u>1.387</u>	<u>1.779</u>
Totaal feitelijke premie	<u>28.049</u>	<u>26.734</u>

De werkgever betaalt een premie als vast percentage van de pensioengrondslagsom in dat jaar. De aan Pensioenkring Holland Casino te betalen premie voor 2020 bedraagt 24% van de pensioengrondslagsom.

De in het boekjaar ontvangen premie bedraagt € 28.107, hiervan heeft € 2 betrekking op voorgaande jaren. De opslag van weerstandsvermogen bedraagt € 56. De feitelijke premie die betrekking heeft op het boekjaar bedraagt hierdoor € 28.049.

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2020	2019
	€	€
<i>Gedempte premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	14.284	13.416
Solvabiliteitsopslag	3.183	3.013
Premie voorwaardelijke onderdelen	9.196	8.526
Totaal gedempte premie	<u>26.663</u>	<u>24.955</u>

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als de zuivere kostendekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie wordt sinds 2019 uitgegaan van het verwacht portefeullierendement, waarbij rekening is gehouden met een afslag van 1,65%-punt op het rendement zakelijke waarden. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist eigen vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

De premie voor 2020 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De gedempte kostendekkende premie is € 26.663. De feitelijke premie, exclusief het weerstandsvermogen bedraagt € 28.049. De gedempte kostendekkende premie is lager dan de feitelijke premie. Pensioenkring Holland Casino voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

10. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Holland Casino

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	344	-338	0	6
Aandelen	0	96.181	0	96.181
Vastrentende waarden	1.070	17.160	0	18.230
Derivaten	2.483	86.296	0	88.779
Overige beleggingen	-42	1.040	0	998
Kosten van vermogensbeheer			-2.195	-2.195
	<u>3.855</u>	<u>200.339</u>	<u>-2.195</u>	<u>201.999</u>
Mutatie weerstandsvermogen				-429
				<u>201.570</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen betreft in 2020 een verlaging van € 429 (2019: een verlaging van € 616) en is verrekend met het beleggingsresultaat.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	162	-9	0	153
Aandelen	0	187.585	0	187.585
Vastrentende waarden	2.078	64.116	0	66.194
Derivaten	2.861	39.094	0	41.955
Overige beleggingen	-235	93	0	-142
Kosten van vermogensbeheer			-2.311	-2.311
	<u>4.866</u>	<u>290.879</u>	<u>-2.311</u>	<u>293.434</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-616</u>
				<u>292.818</u>

11. Baten uit herverzekering

	2020	2019
	€	€
Mutatie uit hoofde van vordering op herverzekeraar	<u>--39</u>	<u>-71</u>

12. Overige baten

	2020	2019
	€	€
Overige baten	<u>164</u>	<u>77</u>

Onder de overige baten is een ontvangst van € 65 verantwoord van een afrekening vanuit vermogensbeheer met betrekking tot de voormalige Stichting Pensioenfonds Holland Casino.

Daarnaast is onder de overige baten de doorbelasting conform afspraak aan de werkgever Holland Casino opgenomen van € 99 van gemaakte kosten in Pensioenkring Holland Casino.

13. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	15.926	14.135
Partnerpensioen	2.197	2.009
Wezenpensioen	168	179
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1.312	1.308
Afkoop pensioenen en premierestitutie	29	42
	<u>19.624</u>	<u>17.673</u>

14. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	668	667
Exploitatiekosten	248	208
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	15	20
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-63	-62
	<u>868</u>	<u>833</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de vaste kosten (€ 657) die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Holland Casino, uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving, die zijn doorbelast vanuit Stap (€ 11).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit de Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance. Deze kosten bestaan uit de vaste exploitatiekosten (€ 211), kosten voor het belanghebbendenorgaan (€ 29), kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder (€ 5), kosten voor contributies (€ 2) en opleidingskosten bestuur (€ 1 duizend). De kosten voor het belanghebbendenorgaan, voor de actuariële functie, de contributies en opleidingskosten bestuur worden vergoed door de werkgever aan Pensioenkring Holland Casino.

Een deel (30%) van de exploitatiekosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

De overige kosten bestaan uit de kosten voor communicatie-uitingen (€ 11) en bankkosten (€ 4). Deze kosten worden vergoed door de werkgever aan Pensioenkring Holland Casino.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Holland Casino zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2020	2019
	€	€
15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico Pensioenkring		
Pensioenopbouw	33.598	26.631
Toeslagverlening	0	-90
Rentetoevoeging	-4.751	-3.336
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-20.405	-18.457
Wijziging marktrente	269.205	271.829
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-3.310
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-116	-1.843
Aanpassing sterftekansen	-44.431	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-395	766
	<u>232.705</u>	<u>272.190</u>
16. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-39</u>	<u>-71</u>
17. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	<u>-48</u>	<u>-55</u>
18. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-750	-587
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>1.032</u>	<u>2.361</u>
	<u>282</u>	<u>1.774</u>
19. Overige lasten		
Intrest waardeoverdrachten	1	0
Betaalde intrest	<u>9</u>	<u>7</u>
	<u>10</u>	<u>7</u>

12.8 Gebeurtenissen na balansdatum

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaatsvindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.

De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkinggraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkinggraad van Pensioenkring Holland Casino per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer -1,5%-punt.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

13. Financiële opstelling Pensioenkring Douwe Egberts

13.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts	(1)	2.001.644	1.930.986
Beleggingen Tra	(2)	1.101	9.093
Vorderingen en overlopende activa	(3)	298	289
Overige activa	(4)	946	636
TOTAAL ACTIVA		<u>2.003.989</u>	<u>1.941.004</u>
PASSIVA			
Reserves Pensioenkring Douwe Egberts	(5)		
Stichtingskapitaal		0	0
Algemene reserves Pensioenkring Douwe Egberts		285.011	288.337
Bestemmingsreserve Tra		<u>1.101</u>	<u>9.093</u>
		286.112	297.430
Technische voorzieningen	(6)	1.715.170	1.636.851
Derivaten	(7)	1.056	5.104
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	1.651	1.619
TOTAAL PASSIVA		<u>2.003.989</u>	<u>1.941.004</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

13.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Beleggingsresultaten voor risico				
Pensioenkring Douwe Egberts	(9)	124.324		268.792
Beleggingsresultaten Tra	(10)	-67		1.105
Totaal baten		<u>124.257</u>		<u>269.897</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(11)	55.988		55.379
Pensioenuitvoeringskosten	(12)	810		781
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	(13)			
- Toeslagverlening		6.449		13.802
- Rentetoevoeging		-4.320		-3.345
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-56.898		-56.091
- Wijziging marktrente		171.453		187.129
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-539		-816
- Aanpassing sterftekansen		-35.023		0
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-2.803		5.770
		<u>78.319</u>		<u>146.449</u>
Saldo herverzekering	(14)	-39		-36
Saldo overdracht van rechten	(15)	492		712
Overige lasten	(16)	6		4
Totaal lasten		<u>135.576</u>		<u>203.289</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-11.318</u>		<u>66.608</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserves Pensioenkring Douwe Egberts		-3.326		65.503
Bestemmingsreserve Tra		-7.992		1.105
		<u>-11.318</u>		<u>66.608</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

13.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	15		8	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	39		39	
Onttrekking tra	7.925		8.598	
Ontvangsten uit collectieve waardeoverdracht	5		-	
		7.984		8.645
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-55.980		-55.021	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-508		-720	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-949		235	
Overig	0		-272	
		-57.437		-55.778
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-49.453		-47.133
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten	21.910		29.466	
Verkopen en aflossingen beleggingen	1.352.691		243.857	
		1.374.601		273.323
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-1.336.286		-210.737	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.612		-1.534	
Overig	-659		-730	
		-1.338.557		-213.001
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		36.044		60.322
Netto kasstroom		13.409		13.189
Koers-/omrekenverschillen		528		-343
Mutatie liquide middelen		-12.881		12.846
Samenstelling geldmiddelen				
		2020		2019
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		25.635		12.789
Liquide middelen ultimo boekjaar		12.754		25.635
Voor risico Pensioenkring (4)		946		636
Binnen de beleggingsportefeuille		11.808		24.999

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:

- Money Market Funds	6.888
- Kastegoeden futures	6.995
- Cash Collateral	-10.444
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>8.369</u>
- Totaal	11.808

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

13.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Douwe Egberts is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Douwe Egberts is op 1 april 2018 opgericht. De Pensioenkring Douwe Egberts is ontstaan na een collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds i.l. (DEPF).

Het doel van Pensioenkring Douwe Egberts is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt Pensioenkring Douwe Egberts uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring Douwe Egberts op. Pensioenkring Douwe Egberts geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten onderneming.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Douwe Egberts zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Douwe Egberts.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8909	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1802	1,1408
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 35.023 en op de dekkingsgraad een positief effect van 2,3%-punt. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 zijn data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en de bestemmingsreserve Tra te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of er op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen risico Pensioenkring Douwe Egberts

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De waardering van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waardingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waardingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Douwe Egberts heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Beleggingen Tra

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen Toeslagreserve actieven (Tra) zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico van Pensioenkring Douwe Egberts.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Douwe Egberts en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Reserves Pensioenkring Douwe Egberts

De reserves van Pensioenkring Douwe Egberts worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Douwe Egberts, volgens de van toepassing zijnde waardingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De bestemmingsreserve Tra is per definitie gelijk aan de beleggingen Tra. De beleggingsresultaten en onttrekkingen uit het beleggingsdepot worden verwerkt in de bestemmingsreserve Tra. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de betreffende balansposten.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Douwe Egberts wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De grondslagen zoals hieronder aangegeven waren in 2019 gelijk tenzij anders aangegeven.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichting wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichting voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op pensioen in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast.
- Bij de bepaling van de tarieven voor het partnerpensioen wordt voor pensioendatum gebruik gemaakt van pensioenkringspecifieke gehuwdheidskansen. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van de toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate voorziening gevormd.
- Voor latent wezenpensioen wordt een voorziening aangehouden ter grootte van 1,0% van de voorziening voor latent partnerpensioen voor de nog niet gepensioneerde deelnemers.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Douwe Egberts

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, dan wel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Douwe Egberts. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake de pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de Tra gerechtigde deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een toeslag voor Tra gerechtigden die betaald wordt uit de algemene middelen van Pensioenkring Douwe Egberts, wordt de Basistoelage actieven genoemd. De financiering van de Basistoelage actieven vindt plaats uit de algemene middelen van het Pensioenkring Douwe Egberts. Er is een overgangsregeling van toepassing, de aanvullende toeslag actieven. Deze toeslag wordt betaald uit de Tra. Deze regeling is van toepassing zolang de Tra positieve waarde bevat aangezien de Tra niet negatief kan zijn. Daarna zal de maatstaf voor de toeslagen voor actieve deelnemers aangepast worden naar de maatstaf voor inactieve deelnemers.

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

Het beleid voor inhaaltoeslagen is gebaseerd op een gesloten systeem en een 10-jarige periode (momenteel 2010-2020). Bij een toekenning wordt in principe uitgegaan van first-in-first-out. Dit beleid is na collectieve waardeoverdracht voortgezet.

Op basis van de financiële positie heeft Pensioenkring Douwe Egberts per 1 januari 2021 geen basistoelage verleent aan de inactieven en Tra-gerechtigden. Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2019 is begin februari 2020 genomen en verwerkt in de jaarrekening. Voor de Tra-gerechtigden is een aanvullende toeslag toegekend van 1,92% per 1 januari 2020. Er is vanuit de Tra beleggingen in februari 2020 een bedrag van € 7.925 overgedragen naar het vermogen van de Pensioenkring.

Het besluit inzake de aanvullende toeslag over 2020 voor de Tra-gerechtigden is begin februari 2021 genomen, waardoor deze aanvullende toeslag per 1 januari 2021 niet in de jaarrekening is opgenomen en in boekjaar 2021 wordt verwerkt.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van Pensioenkring Douwe Egberts.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Douwe Egberts wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

13.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020		31-12-2019	
	€		€	
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts				
Aandelen	904.554		816.886	
Vastrentende waarden	1.067.815		1.080.795	
Derivaten	14.946		5.942	
Overige beleggingen	14.329		27.363	
	<u>2.001.644</u>		<u>1.930.986</u>	

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	816.886	1.080.795	838	27.363	1.925.882
Aankopen	762.488	569.649	2.841	-	1.334.978
Verkopen	-713.783	-599.304	-38.477	-	-1.351.564
Herwaardering	38.963	16.675	48.688	489	104.815
Overige mutaties	-	-	-	-13.523	-13.523
Stand per 31 december 2020	<u>904.554</u>	<u>1.067.815</u>	<u>13.890</u>	<u>14.329</u>	<u>2.000.588</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>1.056</u>
					<u>2.001.644</u>

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben met name betrekking op participaties in de Money Market Funds (€ 6.888), gelden bij liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 8.369), kastegoeden futures (€ 6.995) en discretionaire aandelen (€ 2.395) en zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen betreft collateral (€ 10.444) en een klein bedrag aan nog te betalen interest en management fee. De schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Douwe Egberts. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019	656.022	1.008.595	26.075	12.881	1.703.573
Aankopen	133.232	95.537	-18.063	-	210.706
Verkopen	-131.300	-84.625	-28.572	-	-244.497
Herwaardering	158.932	61.288	21.398	-279	241.339
Overige mutaties	-	-	-	14.761	14.761
Stand per 31 december 2019	<u>816.886</u>	<u>1.080.795</u>	<u>838</u>	<u>27.363</u>	<u>1.925.882</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>5.104</u>
					<u>1.930.986</u>

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde aandelen	-	662.877
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen	<u>904.554</u>	<u>154.009</u>
	<u>904.554</u>	<u>816.886</u>

In 2019 had Pensioenkring Douwe Egberts een discretionaire aandelenportefeuille. In 2020 heeft Pensioenkring Douwe Egberts deze aandelen verkocht (in kind ingebracht) en belegt Pensioenkring Douwe Egberts volledig via beleggingsfondsen in aandelen.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Vastrentende waarden		
Obligaties	301.013	694.245
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	474.331	99.728
Hypotheekfonds	<u>292.471</u>	<u>286.822</u>
	<u>1.067.815</u>	<u>1.080.795</u>

De waarde in het Hypotheekfonds betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	<u>237.947</u>	<u>22,3</u>	<u>231.678</u>	<u>21,4</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 292.471 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	3.182	1.489
Rentederivaten	10.708	-651
	<u>13.890</u>	<u>838</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

Overige beleggingen

Money Market Funds	6.888	13.924
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	8.369	9.278
Kastegoeden Futures	6.995	83
Discretionaire aandelen	2.395	-
Vorderingen inzake beleggingen	170	4.150
Cash Collateral	-10.444	1.713
Schulden inzake beleggingen	-44	-1.785
	<u>14.329</u>	<u>27.363</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en eventuele schulden zijn kortlopend.

Het bedrag onder discretionaire aandelen betreft cash, tax vordering en dividend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Pensioenkring Douwe Egberts participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Douwe Egberts gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Douwe Egberts kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	-	904.554	-	-	904.554
Vastrentende waarden	301.013	474.331	292.471	-	1.067.815
Derivaten	-	13.890	-	-	13.890
Overige beleggingen	-	-	-	14.329	14.329
	<u>301.013</u>	<u>1.392.775</u>	<u>292.471</u>	<u>14.329</u>	<u>2.000.588</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Aandelen	662.878	154.009	-	-	816.886
Vastrentende waarden	694.244	99.728	286.822	-	1.080.795
Derivaten	-	838	-	-	838
Overige beleggingen	-	-	-	27.363	27.363
	<u>1.357.122</u>	<u>254.575</u>	<u>286.822</u>	<u>27.363</u>	<u>1.925.882</u>

31-12-2020	31-12-2019
€	€

2. Beleggingen Tra

Aandelen	-	2.435
Vastrentende waarden	837	6.658
Overige beleggingen	264	-
	<u>1.101</u>	<u>9.093</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019	4.155	12.431	-8.598	7.988
Aankopen	166	712	-	878
Verkopen	-2.544	-6.940	-	-9.484
Herwaardering	658	455	-	1.113
Overige mutaties	-	-	8.598	8.598
Stand per 31 december 2019	2.435	6.658	-	9.093
Aankopen	-2.275	-5.927	8.202	-
Verkopen	-160	106	-	-54
Herwaardering	-	-	-7.925	-7.925
Overige mutaties	-	-	-13	-13
Stand per 31 december 2020	-	837	264	1.101

Bij de start van Pensioenkring is een toeslagendepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Tra van DEPF is ingebracht. De bestemming van de Tra is een langdurige ondersteuning van de verwachte realisatie van de totale toeslag voor actieven. Doelstelling is dat de Tra gedurende de periode 2012 - 2026 ondersteuning verleent aan het realiseren van de toeslagambitie. Als de Tra geen positieve waarde meer heeft, dan wordt de overgangsregeling beëindigd. De Tra is na toekenning van de indexatie over 2021 leeg. Over 2022 tot en met 2026 zal geen indexatie meer volgen vanuit de Tra.

De hoogte van de aanvullende toeslagverlening voor Tra-gerechtigde deelnemers wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van de Pensioenkring Douwe Egberts als de hoogte van de Tra. De maatstaf voor deze aanvullende toeslag is de loonindex van de werkgever.

Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2019 is begin februari 2020 genomen en verwerkt in de jaarrekening. Voor de Tra-gerechtigden is een aanvullende toeslag toegekend van 1,92% per 1 januari 2020. Er is vanuit de Tra beleggingen een bedrag van € 7.925 overgedragen naar het vermogen van de Pensioenkring.

Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2020 is begin februari 2021 genomen, waardoor deze aanvullende toeslag per 1 januari 2021 niet in de jaarrekening is opgenomen en in boekjaar 2021 wordt verwerkt.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	-	2.435
	<u>-</u>	<u>2.435</u>
Vastrentende waarden		
Beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	837	6.658
	<u>837</u>	<u>6.658</u>
Overige beleggingen		
Liquide middelen	264	-
	<u>264</u>	<u>-</u>
	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen uit herverzekering	281	281
Overige vorderingen en overlopende activa	17	8
	<u>298</u>	<u>289</u>

De vordering inzake herverzekering betreft de waarde van de aan Pensioenkring Douwe Egberts gecedeerde premievrije polissen, die op dezelfde wijze wordt berekend als de voorziening pensioenverplichtingen. De vordering bedraagt per 31 december 2020 € 281 en heeft een looptijd van meer dan één jaar.

De overige vorderingen en overlopende activa bestaan uit de terug te vorderen BTW van AAM over het vierde kwartaal van 2020.

De overige vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
4. Overige activa		
Liquide middelen	<u>946</u>	<u>636</u>

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Douwe Egberts.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Douwe Egberts. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Reserves Pensioenkring Douwe Egberts

	Algemene reserves Pensioenkring Douwe Egberts	Bestemmings- reserve Tra	Totaal
Stand per 1 januari 2019	222.834	7.988	230.822
Bestemming van saldo baten en lasten boekjaar	65.503	1.105	66.608
Stand per 1 januari 2020	288.337	9.093	297.430
Bestemming van saldo baten en lasten boekjaar	-3.326	-7.992	-11.318
Stand per 31 december 2020	285.011	1.101	286.112

Bestemmingsreserve Tra

De bestemmingsreserve Tra is de tegenhanger van het zelfstandig beleggingsdepot 'beleggingen Tra' aan de actiefzijde van de balans. Beide balansposten zijn per definitie aan elkaar gelijk. De beleggingsresultaten en onttrekkingen uit het beleggingsdepot worden verwerkt in de bestemmingsreserve Tra.

Het saldo baten en lasten in 2020 bij de bestemmingsreserve Tra is als volgt opgebouwd:

- Beleggingsrendement 2020 - € 67
- Onttrekkingen 2020 - € 7.925 ter financiering van indexatie vanuit de Tra.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	116,6	117,6
Reële dekkingsgraad	90,0	93,7
Beleidsdekkingsgraad	108,5	114,8

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en de bestemmingsreserve Tra te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of er op basis van toekomstbestendige toelagenverlening de volledige toelagen kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Douwe Egberts gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Douwe Egberts. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Reserves Pensioenkring Douwe Egberts	286.112	16,6	288.337	17,6
Minimaal vereist eigen vermogen	68.787	4,0	65.705	4,0
Vereist eigen vermogen	330.667	19,3	327.317	20,0

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat Pensioenkring Douwe Egberts ultimo 2020 niet beschikt over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen, is sprake van een reservetekort.

Herstelplan

Pensioenkring Douwe Egberts heeft op 25 maart 2020 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 120,9% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 119,3%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per eind 2020 lager uitgekomen (116,6%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 108,5%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Pensioenkring Douwe Egberts in 2021 het vereist eigen vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Onder voorwaarden mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Douwe Egberts heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Douwe Egberts dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 29 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Douwe Egberts in 2022 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Douwe Egberts zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Douwe Egberts het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en-rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,0%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Douwe Egberts dan ook niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Op basis van het bestuursbesluit van Stap wordt uit het resultaat het bedrag toegevoegd van de bestemmingsreserve Tra, zodat deze bestemmingsreserve gelijk is aan de beleggingen Tra. Het resterende saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

6. Technische voorzieningen

	2020	2019
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	1.636.851	1.490.402
Toeslagverlening	6.449	13.802
Rentetoevoeging	-4.320	-3.345
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-56.898	-56.091
Wijziging marktrente	171.453	187.129
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-539	-816
Aanpassing sterftেকansen	-35.023	-
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-2.803	5.770
	<u>1.715.170</u>	<u>1.636.851</u>

Toeslagverlening

Per 1 januari 2021 is aan de Tra-gerechtigden en inactieve deelnemers geen reguliere toeslag toegekend vanwege de financiële situatie van Pensioenkring Douwe Egberts. De maatstaf voor het toeslagpercentage is gelijk aan de procentuele jaarontwikkeling van de CPI afgeleid per 30 september en bedroeg 0,99%.

Bij de start van Pensioenkring Douwe Egberts is hiernaast een toeslagendepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Tra van DEPF is ingebracht. De hoogte van de aanvullende toeslagverlening voor de actieven wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van Pensioenkring Douwe Egberts als de hoogte van de Tra. De maatstaf voor deze aanvullende toeslag is de loonindex van de werkgever. Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2019 is begin februari 2020 genomen en verwerkt in de jaarrekening. Voor de Tra-gerechtigden is een aanvullende toeslag toegekend van 1,92% per 1 januari 2020. Er is vanuit de Tra beleggingen een bedrag van € 7.925 overgedragen naar het vermogen van de Pensioenkring.

Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2020 is begin februari 2021 genomen, waardoor deze aanvullende toeslag per 1 januari 2021 niet in de jaarrekening is opgenomen en in boekjaar 2021 wordt verwerkt.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2019	0,66
2020	0,11

Aanpassing sterftegrondslagen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 35.023. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	-19	0
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-558	-816
	<u>-539</u>	<u>-816</u>

Omdat het een gesloten Pensioenkring betreft kan in principe geen sprake zijn van inkomende waardeoverdrachten. De toevoegingen aan de technische voorzieningen in 2020 hebben derhalve betrekking op drie waardeoverdrachten klein pensioen, één waardeoverdracht van een arbeidsongeschikte deelnemer en twee correcties vanuit 2018.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-3.242	982
Arbeidsongeschiktheid	98	46
Mutaties	340	178
Overige technische grondslagen	<u>1</u>	<u>4.564</u>
	<u>-2.803</u>	<u>5.770</u>

Het resultaat op sterfte van € -3.242 bestaat uit de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid van € 98 ontstaat doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

De overige technische grondslagen betreffen grotendeels de mutatie in de kostenvoorziening.

De voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2020		2019	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven (AO'ers)	30.258	94	27.896	100
Gepensioneerden	838.989	4.284	822.105	4.272
Slapers	813.374	5.151	754.334	5.319
	1.682.621	9.529	1.604.335	9.691
Overig	32.549	-	32.516	-
Voorziening pensioenverplichtingen	1.715.170	9.529	1.636.851	9.691

'Overig' bestaat voornamelijk uit de toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

Pensioenkring Douwe Egberts voert drie gesloten pensioenregelingen uit:

- De 67-regeling is van toepassing op een per 31 december 2016 gesloten groep postactieve deelnemers waarvoor direct voorafgaand aan deze datum sprake was van behouden deelneming vanwege gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid krachtens de Wet werk- en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Tevens is dit reglement van toepassing op de tussen 1 januari 2014 en 31 december 2016 ontstane gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en de per 31 december 2016 actieve deelnemers.
- De 65-regeling is van toepassing op een per 31 december 2013 gesloten groep postactieve deelnemers waarvoor direct voorafgaand aan deze datum sprake was van behouden deelneming vanwege gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid krachtens de Wet werk- en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) en die reeds deelnamen aan het reglement A t/m 1949 of (in geval van deelname aan het reglement A vanaf 1950) per 1 januari 2014 zijn overgegaan naar het 65-reglement. Tevens is dit reglement van toepassing op de per 31 december 2013 gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.
- De vroegpensioenregeling betreft de premievrije aanspraken van deelnemers geboren tussen 1 januari 1950 en 1 januari 1961 voor wie per 1 januari 2014 geen conversie heeft plaatsgevonden en de ingegane vroegpensioenuitkeringen.

Toeslagverlening

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de Tra-gerechtigde deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een toeslag voor Tra-gerechtigde deelnemers die betaald wordt uit de algemene middelen van de Pensioenkring, wordt de Basistoelage actieven genoemd. De financiering van de Basistoelage voor Tra-gerechtigde deelnemers vindt plaats uit de algemene middelen van de Pensioenkring. Er is een overgangsregeling van toepassing, de aanvullende toeslag actieven. Deze toeslag wordt betaald uit de Tra. Deze regeling is van toepassing zolang de Tra niet leeg is. Als dat het geval is zal de maatstaf voor de toeslagen voor Tra-gerechtigde deelnemers aangepast worden naar de maatstaf voor inactieve deelnemers.

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

Het beleid voor inhaaltoeslagen is gebaseerd op een gesloten systeem en een 10-jarige periode (momenteel 2010-2020). Bij een toekenning wordt in principe uitgegaan van first-in-first-out. Dit beleid is na de collectieve waardeoverdracht voortgezet.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van Pensioenkring Douwe Egberts geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de premievrije deelnemers en de gepensioneerden en de tra-gerechtigden is deze specificatie in de volgende twee tabellen opgenomen.

Pensioengerechtigden en slapers	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Overzicht A				
2012	2,33	-	2,33	2,33
2013	1,98	-	1,98	4,36
2014	0,90	0,30	0,60	4,98
2015	0,75	0,30	0,45	5,45
2016	0,44	-	0,44	5,92
2017	0,36	-	0,36	6,30
2018	1,34	1,00	0,34	6,66
2019	1,33	1,10	0,23	6,91
2020	1,64	0,88	0,76	7,72
2021	0,99	-	0,99	8,79

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Tra-gerechtigden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Overzicht B				
2012	2,25	0,45	1,80	1,80
2013	3,00	3,00	-	1,80
2014	2,00	2,00	-	1,80
2015	2,00	2,00	-	1,80
2016	1,75	1,75	-	1,80
2017	2,40	2,40	-	1,80
2018	3,25	2,00	-1,25	0,53
2019	3,45	3,00	-0,45	0,08
2020	2,80	2,80	0,00	0,08
2021	0,99	-	0,99	1,07

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Per 1-1-2019 en 1-1-2018 is aan de Tra gerechtigde deelnemers die voor 1 januari 2012 deelnemer bij DEPF waren ook een inhaaltoeslag van 0,45% respectievelijk 1,25% toegekend.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
7. Derivaten		
Derivaten	<u>1.056</u>	<u>5.104</u>

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Pensioenuitkeringen	51	43
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.217	1.225
Overige schulden en overlopende passiva	<u>383</u>	<u>351</u>
	<u>1.651</u>	<u>1.619</u>

De post 'Pensioenuitkeringen' bedraagt € 51 en bestaat met name uit de niet opgevraagde pensioenen waarvan de benodigde gegevens van de deelnemers niet bekend zijn.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2021 plaatsgevonden.

De post 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaan voornamelijk uit de schuld inzake het weerstandsvermogen van € 209, de doorbelasting van de exploitatiekosten van € 76, die door Stap in rekening wordt gebracht bij Pensioenkring Douwe Egberts en overlopende kosten boekjaar van € 67.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Douwe Egberts wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Douwe Egberts is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Douwe Egberts.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Douwe Egberts. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan dat in 2020 door het Bestuur is vastgesteld, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Douwe Egberts betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Pensioenkring Douwe Egberts niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Douwe Egberts zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er voor Pensioenkring Douwe Egberts geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Douwe Egberts verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	117,6	115,0
Premie	-	-
Uitkering	0,6	0,5
Toeslagverlening	-	-1,1
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen (exclusief renteaafdekking)	8,0	18,3
Renteaafdekking	-	-
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-11,1	-12,9
Wijziging Ultimate Forward Rate voorziening pensioenverplichtingen	-	-
Aanpassing levensverwachting	2,6	-
Overige oorzaken	-	-0,6
Kruiseffecten	-1,1	-1,6
Dekkingsgraad per 31 december	116,6	117,6

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Douwe Egberts buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2020	2019
	%	%
S1 Renterisico	0,2	1,8
S2 Risico zakelijke waarden	15,6	15,7
S3 Valutarisico	6,2	6,1
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,0	3,9
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,0	3,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,8	0,6
Diversificatie-effect	-10,5	-11,1
Totaal	<u>19,3</u>	<u>20,0</u>

	2020	2019
	€	€
Vereist pensioenvermogen	2.045.837	1.964.168
Voorziening pensioenverplichting	<u>1.715.170</u>	<u>1.636.851</u>
Vereist eigen vermogen	330.667	327.317
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa +/- schulden)	<u>285.011</u>	<u>288.337</u>
Tekort	<u>-45.656</u>	<u>-38.980</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is er tevens sprake van een reservetekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Douwe Egberts op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico).

Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Douwe Egberts loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		7,6		7,8
Vastrentende waarden (na derivaten)		9,8		11,7
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.715.170	16,9	1.636.851	16,6

Het renteafdeckingspercentage van 30,9% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 2,2, naar 9,8.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	20.936	2,0	44.853	4,2
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	261.081	24,5	296.248	27,4
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	304.115	28,5	247.768	22,9
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	321.197	30,1	345.333	32,0
Resterende looptijd > 20 jaar	160.486	14,9	146.593	13,5
	1.067.815	100,0	1.080.795	100,0

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring Douwe Egberts en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	290.573	16,9	287.276	17,6
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	294.424	17,2	287.853	17,6
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	520.305	30,3	497.296	30,4
Resterende looptijd > 20 jaar	609.868	35,6	564.426	34,4
	1.715.170	100,0	1.636.851	100,0

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor de beleggingscategorie aandelen ontwikkelde markten wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo jaar in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 1.170.542 (58,6%) (2019: 60,9%). Het bedrag dat ultimo jaar in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 1.407.776 (70,4%) (2019: 71,5%). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 3.182 (2019: € 1.489).

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Douwe Egberts. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring Douwe Egberts voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	1.237.324	61,8	1.240.797	64,5
Noord-Amerika	418.630	20,9	305.457	15,9
Zuid-Amerika	37.547	1,9	30.656	1,6
Azië-Pacific	261.117	13,1	306.655	15,9
Afrika	17.751	0,9	14.116	0,7
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	1.972.369	98,6	1.897.681	98,6
Derivaten	13.890	0,7	838	-
Overige beleggingen	14.329	0,7	27.363	1,4
Totaal	2.000.588	100,0	1.925.882	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	55.632	2,8	59.132	3,1
Bouw- en grondstoffen	46.424	2,3	59.021	3,1
Industrie	127.884	6,4	111.041	5,8
Duurzame consumentengoederen	150.954	7,6	130.969	6,8
Consumentengebruiksgoederen	118.143	5,9	134.432	7,0
Gezondheidszorg	115.070	5,8	91.303	4,7
Informatietechnologie	196.374	9,8	125.605	6,5
Telecommunicatie	107.003	5,4	86.278	4,5
Nutsbedrijven	62.403	3,1	64.802	3,4
Overheid en overheidsinstellingen	392.000	19,6	420.382	21,8
Vastgoed	18.806	0,9	25.171	1,3
Financiële instellingen	277.926	13,9	300.902	15,6
Liquiditeiten	12.722	0,6	1.224	0,1
Hypotheken	288.597	14,4	286.788	14,9
Overige	2.431	0,1	631	-
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	1.972.369	98,6	1.897.681	98,6
Derivaten	13.890	0,7	838	-
Overige beleggingen	14.329	0,7	27.363	1,4
Totaal	2.000.588	100,0	1.925.882	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Douwe Egberts als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Douwe Egberts (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Douwe Egberts transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Douwe Egberts financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor obligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	7,50	50,00	52,00
Nederland	17,50	27,67	40,00
Finland	0,00	13,33	15,33
Oostenrijk	8,00	10,00	40,00

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Pensioenkring Douwe Egberts voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating. De segmentatie van de discretionaire beleggingen is daarbij samengevoegd met de beleggingen in de beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	912.927	85,4	918.015	84,9
Noord-Amerika	78.766	7,4	79.070	7,3
Zuid-Amerika	18.014	1,7	16.839	1,6
Azië-Pacific	48.967	4,6	59.385	5,5
Afrika	9.141	0,9	7.486	0,7
Totaal	1.067.815	100,0	1.080.795	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarden naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	29.881	2,8	19.896	1,8
Bouw en grondstoffen	1.095	0,1	15.569	1,4
Industrie	41.849	3,9	21.402	2,0
Duurzame consumentengoederen	30.992	2,9	27.802	2,6
Consumentengebruiksgoederen	42.171	4,0	57.323	5,3
Gezondheidszorg	10.450	1,0	0	-
Informatietechnologie	11.334	1,1	10.197	0,9
Telecommunicatie	31.283	2,9	29.475	2,7
Nutsbedrijven	33.874	3,2	38.162	3,5
Overheid en overheidsinstellingen	391.999	36,7	420.383	38,9
Financiële instellingen	147.755	13,8	152.057	14,1
Liquiditeiten	4.963	0,5	1.224	0,1
Hypotheek	288.597	27,0	286.788	26,5
Overige	1.572	0,1	517	0,2
Totaal	1.067.815	100,0	1.080.795	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het pensioenfonds de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend;
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is, zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2020 gepubliceerd door Standard & Poors is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	325.152	30,5	318.651	29,5
AA	307.184	28,8	341.137	31,6
A	163.214	15,3	183.249	17,0
BBB	241.230	22,6	193.314	17,9
BB	18.402	1,7	13.924	1,3
B	5.094	0,5	6.605	0,6
CCC	789	0,1	967	0,1
CC	488	0,1	99	-
D	202	-	0	-
Geen rating	6.060	0,4	22.849	2,0
Totaal	1.067.815	100,0	1.080.795	100,0

De beleggingen met "Geen rating" betreffen met name cash en nog niet afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijdens (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2020 zijn de technische voorzieningen vastgesteld op basis van de nieuwe Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring Douwe Egberts in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Douwe Egberts geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Douwe Egberts voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Dit risico is echter gering omdat Pensioenkring Douwe Egberts een gesloten pensioenkring is.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 90,0% (2019: 93,7%). Pensioenkring Douwe Egberts heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring Douwe Egberts op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Douwe Egberts bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Douwe Egberts vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding van de vastrentende waarden in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2020 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	237.947	11,9	231.678	11,9
Nederlandse staatsobligaties	39.890	2,0	47.649	2,5
Oostenrijkse staatsobligaties	-	-	46.168	2,4
Totaal	277.837	13,9	325.495	16,8

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 292.471 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Douwe Egberts beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid. Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Douwe Egberts is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Douwe Egberts hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring Douwe Egberts bedraagt de tracking error per eind december 0,94% (2019: 1,49%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Douwe Egberts niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Douwe Egberts niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Douwe Egberts. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring Douwe Egberts de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 4 maart 2021	237.234	3.182	4.238	1.056
Rentederivaten	5 juni 2040 tot 5 juni 2050	89.000	10.708	10.708	-
		<u>326.234</u>	<u>13.890</u>	<u>14.946</u>	<u>1.056</u>

Ultimo 2020 is voor een bedrag van € 14,6 miljoen aan zekerheden ontvangen voor de renteswaps (2019: € 1,2 miljoen). Ultimo 2020 is er voor een bedrag van € 0,2 miljoen aan zekerheden gesteld (2019: € 0,7 miljoen). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 4 maart 2019	204.956	1.489	1.745	257
Rentederivaten	13 aug 2029 tot 14 nov 2049	559.000	-651	4.197	4.847
		<u>763.956</u>	<u>838</u>	<u>5.942</u>	<u>5.104</u>

13.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen DEPF en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract is aangegaan voor onbepaalde tijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2020: € 1.463, 2019: € 1.634), kosten pensioenadministratie (2020: € 422, 2019: € 418) en exploitatiekosten (2019: € 312, 2019: € 305).

Zolang Pensioenkring Douwe Egberts is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring Douwe Egberts continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring Douwe Egberts heeft ultimo 2020 geen investeringsverplichtingen (2019: geen).

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Douwe Egberts.

13.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Beleggingsresultaten voor risico Pensioenkring Douwe Egberts

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	25	-	0	25
Aandelen	12.332	38.963	0	51.295
Vastrentende waarden	8.985	16.675	0	25.660
Derivaten	394	48.688	0	49.082
Overige beleggingen	-36	489	0	453
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-2.042	-2.042
	<u>21.700</u>	<u>104.815</u>	<u>-2.042</u>	<u>124.473</u>
Mutatie weerstandsvermogen				-149
				<u>124.324</u>

De directe beleggingsopbrengst onder de vastgoedbeleggingen betreft ontvangen dividend vanuit een vastgoedfonds (Kempen) waar in het verleden in is belegd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen betreft in 2020 een verlaging van € 149 (2019: een verlaging van € 444) en is in mindering gebracht op het beleggingsresultaat.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	81	0	0	81
Aandelen	18.000	158.932	0	176.932
Vastrentende waarden	10.591	61.288	0	71.879
Derivaten	1.841	21.398	0	23.239
Overige beleggingen	-56	-279	0	-335
Kosten van vermogensbeheer	0	0	-2.560	-2.560
	<u>30.457</u>	<u>241.339</u>	<u>-2.560</u>	<u>269.236</u>
Mutatie weerstandsvermogen				-444
				<u>268.792</u>

10. Beleggingsresultaten Tra

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	-	-159	-	-159
Vastrentende waarden	-	106	-	106
Overige beleggingen	-1	-	-	-1
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-13	-13
	<u>-1</u>	<u>-53</u>	<u>-13</u>	<u>-67</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	-	657	-	657
Vastrentende waarden	-	455	-	455
Overige beleggingen	1	-	-	1
Kosten van vermogensbeheer	-	0-	-8	-8
	<u>1</u>	<u>1.112</u>	<u>-8</u>	<u>1.105</u>

	2020	2019
	€	€
11. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	44.852	44.452
Partnerpensioen	10.999	10.798
Wezenpensioen	40	52
Afkoop pensioenen	97	77
	<u>55.988</u>	<u>55.379</u>
12. Pensioenuitvoeringskosten		
Administratiekostenvergoeding	443	437
Exploitatiekosten Stap	466	433
Dwangsommen en boetes	-	-
Overige kosten	40	41
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-139	-130
	<u>810</u>	<u>781</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Douwe Egberts (€ 422), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening die zijn doorbelast door Stap (€ 21).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance (€ 466). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan.

Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Douwe Egberts zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2020	2019
	€	€
13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico		
Pensioenkring		
Toeslagverlening	6.449	13.802
Rentetoevoeging	-4.320	-3.345
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-56.898	-56.091
Wijziging marktrente	171.453	187.129
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-539	-816
Aanpassing sterfttekansen	-35.023	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-2.803	5.770
	<u>78.319</u>	<u>146.449</u>
14. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	-39	-39
Mutatie aandeel herverzekeraar	0	3
	<u>-39</u>	<u>-36</u>
15. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-15	-8
Uitgaande waardeoverdrachten	507	720
	<u>492</u>	<u>712</u>
16. Overige lasten		
Betaalde interest	6	4

De mutatie aandeel herverzekeraar betreft de mutatie van de aan de Pensioenkring Douwe Egberts gecedeerde premievrije polissen, die op dezelfde wijze wordt berekend als de voorziening pensioenverplichtingen.

13.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts per 1 januari 2021, naar de stand van de voorziening pensioenverplichtingen, een effect hebben van ongeveer - 0,9%-punt.

Aanvullende toeslag Tra

In februari 2021 heeft het Bestuur een besluit genomen inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden vanuit de Bestemmingsreserve Tra. Voor de Tra-gerechtigden is een aanvullende toeslag toegekend van 0,25%. De afwikkeling van de aanvullende toeslag heeft plaatsgevonden op 28 februari 2021. De financiële verwerking van deze aanvullende toeslag (€ 1.101) is ook eind februari 2021 afgehandeld.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

14. Financiële opstelling Pensioenkring Ballast Nedam

14.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam	(1)	1.190.842	1.122.733
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	3.003	2.983
Vorderingen en overlopende activa	(3)	0	43
Overige activa	(4)	531	524
TOTAAL ACTIVA		<u>1.194.376</u>	<u>1.126.283</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam	(5)	102.757	96.848
Technische voorzieningen	(6)	1.090.439	1.028.518
Derivaten	(7)	182	13
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	998	904
TOTAAL PASSIVA		<u>1.194.376</u>	<u>1.126.283</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

14.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring				
Ballast Nedam (9)		103.267		154.072
Baten uit herverzekering (10)		20		2.983
Overige baten (11)		12		0
Totaal baten		<u>103.299</u>		<u>157.055</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen (12)		32.615		31.815
Pensioenuitvoeringskosten (13)		862		969
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam (14)				
Collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019	0		935.009	
- Rentetoevoeging	-2.675		-2.104	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-33.557		-32.566	
- Wijziging marktrente	111.601		120.992	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.290		-1.917	
- Aanpassing sterftegrondslagen	-5.182		0	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-5.996		6.121	
		61.901		1.025.535
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (15)		20		2.983
Saldo herverzekering (16)		-187		-330
Saldo overdracht van rechten (17)		2.172		-1.000.773
Overige lasten (18)		7		8
Totaal lasten		<u>97.390</u>		<u>60.207</u>
Saldo van baten en lasten		<u>5.909</u>		<u>96.848</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam		<u>5.909</u>		<u>96.848</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

14.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen collectieve waardeoverdracht	0		11.436	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	187		330	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	7		0	
Overig	12		0	
		206		11.766
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-32.615		-31.122	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-2.179		-1.722	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-980		-876	
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-14		-2.299	
Overig	-7		-8	
		-35.795		-36.027
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-35.589		-24.261
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	11.897		14.288	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	362.694		728.283	
		374.591		742.571
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-330.218		-718.107	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.231		-1.088	
		-331.449		-719.195
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		43.142		23.376
Netto kasstroom		7.553		-885
Koers-/omrekenverschillen		37		1.522
Mutatie liquide middelen		7.590		637
Samenstelling geldmiddelen				
		2020		2019
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		637		0
Liquide middelen ultimo boekjaar		8.227		637
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring (4)		531		524
Binnen de beleggingsportefeuille		7.696		113

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
- Money Markets Funds	18.068
- Collateral	-22.270
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>11.898</u>
Totaal	7.696

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

14.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Ballast Nedam is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Ballast Nedam is op 1 januari 2019 opgericht en is ontstaan na een collectieve waardeovername vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam. Deze collectieve waardeovername betreft gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Er zijn, met uitzondering van enkele arbeidsongeschikten, geen actieve deelnemers overgenomen.

Het doel van Pensioenkring Ballast Nedam is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring Ballast Nedam uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een Algemeen Pensioenfonds (inclusief de Pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring Ballast Nedam op. Pensioenkring Ballast Nedam geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten onderneming.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Ballast Nedam zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Ballast Nedam.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8909	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1802	1,1408
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 21.349 en op de dekkingsraad een positief effect van 2,2%-punt. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie .

Daarnaast is de ervaringssterfte herijkt. De gewijzigde ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon zorgt voor een verhoging van de voorziening met € 16.167 en heeft op de dekkingsgraad een negatief effect van -1,7%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor rekening risico Pensioenkring Ballast Nedam

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke is gebaseerd op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Ballast Nedam heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Ballast Nedam.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De impact van een eventueel kredietrisico is niet materieel, waardoor het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietafslag niet noodzakelijk is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam

Stichtingskapitaal en reserves van Pensioenkring Ballast Nedam worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Ballast Nedam en het herverzekeringsdeel technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele renteterminstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast.
- De leeftijd per de berekeningsdatum wordt vastgesteld in maanden nauwkeurig, waarbij de geboortedatum gelijk wordt gesteld aan de 1e van de geboortemaand.
- De reservering voor partnerpensioen wordt voor pensioendatum bepaald op basis van gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.

- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Voor het latent wezenpensioen wordt 1,5% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Ballast Nedam.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Ballast Nedam

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder..

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van een vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Ballast Nedam. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake de pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam

Indexering en overige toeslagen

Pensioenkring Ballast Nedam streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen. Het toeslagbeleid van Pensioenkring Ballast Nedam is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op ouderdomspensioen van de gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) voor alle bestedingen. Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de verlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdracht van rechten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen de tarieven van Pensioenkring Ballast Nedam, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Ballast Nedam wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

14.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020		31-12-2019		
	€		€		
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam					
Aandelen	429.354		412.640		
Vastrentende waarden	727.424		701.584		
Derivaten	25.659		7.621		
Overige beleggingen	8.405		888		
	<u>1.190.842</u>		<u>1.122.733</u>		
	<u>Aandelen</u>	<u>Vastrentende waarden</u>	<u>Derivaten</u>	<u>Overige beleggingen</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	412.640	701.584	7.608	888	1.122.720
Aankopen	96.640	225.078	0	0	321.718
Verkopen	-117.130	-230.130	-6.934	0	-354.194
Herwaardering	37.204	30.892	24.803	36	92.935
Overige mutaties	0	0	0	7.481	7.481
Stand per 31 december 2020	<u>429.354</u>	<u>727.424</u>	<u>25.477</u>	<u>8.405</u>	<u>1.190.660</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>182</u>
					<u>1.190.842</u>

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben met name betrekking op participaties in de Money Market Funds (€ 18.068) en gelden bij Liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 11.898) en zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen betreft collateral (€ 22.270) en een klein bedrag aan nog te betalen interest en zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Ballast Nedam. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
CWO per 1 januari 2019	335.606	658.998	-14.103	10.558	991.059
Aankopen	385.070	352.092	0	0	737.162
Verkopen	-401.244	-352.234	16.694	0	-736.783
Herwaardering	93.208	42.727	5.016	1.522	142.474
Overige mutaties	0	0	0	-11.192	-11.192
Stand per 31 december 2019	<u>412.640</u>	<u>701.584</u>	<u>7.608</u>	<u>888</u>	<u>1.122.720</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>13</u>
					<u>1.122.733</u>

De beginstand betreft de collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019 vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam. Op 1 januari 2019 is in totaal € 1.002.495 ontvangen, waarvan € 991.059 is doorgestort naar de vermogensbeheerder AAM.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen	<u>429.354</u>	<u>412.640</u>
Totaal	<u>429.354</u>	<u>412.640</u>
Pensioenkring Ballast Nedam belegt niet in de werkgever.		
Vastrentende waarden		
Obligaties	366.430	532.846
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	188.345	168.738
Hypotheekfonds	<u>172.649</u>	<u>0</u>
Totaal	<u>727.424</u>	<u>701.584</u>

De waarde in het Hypotheekfonds betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	182.602	25,1	186.273	26,6
Franse staatsobligaties	0	-	159.701	22,8
Nederlandse staatsobligaties	106.581	14,7	106.605	15,2
Oostenrijkse staatsobligaties	<u>51.627</u>	<u>7,1</u>	<u>53.434</u>	<u>7,6</u>
Totaal	<u>340.810</u>	<u>46,9</u>	<u>506.013</u>	<u>72,1</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 172.649 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	3.126	1.125
Rentederivaten	<u>22.351</u>	<u>6.483</u>
	<u>25.477</u>	<u>7.608</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

Overige beleggingen

Money Market Fund	18.068	0
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	11.898	-887
Vorderingen inzake beleggingen	720	777
Collateral	-22.270	1.000
Schulden inzake beleggingen	<u>-12</u>	<u>-2</u>
	<u>8.404</u>	<u>888</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Pensioenkring Ballast Nedam participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Ballast Nedam gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Ballast Nedam kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	429.354	0	0	429.354
Vastrentende waarden	366.430	188.344	172.649	0	727.424
Derivaten	0	25.477	0	0	25.477
Overige beleggingen	0	0	0	8.405	8.405
	<u>366.430</u>	<u>643.175</u>	<u>172.649</u>	<u>8.405</u>	<u>1.190.660</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Aandelen	0	412.640	0	0	412.640
Vastrentende waarden	532.846	168.738	0	0	701.584
Derivaten	0	7.608	0	0	7.608
Overige beleggingen	0	0	0	888	888
	<u>532.846</u>	<u>588.986</u>	<u>0</u>	<u>888</u>	<u>1.122.720</u>

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>3.003</u>	<u>2.983</u>
--	--------------	--------------

De voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam had twee herverzekeringscontracten afgesloten met ASR en Nationale-Nederlanden, uit hoofde waarvan het voor enkele arbeidsongeschikte deelnemers periodiek een uitkering ontving inzake arbeidsongeschiktheid. Na de overgang naar Stap is dit contract overgegaan op naam van Pensioenkring Ballast Nedam.

De kredietwaardigheid van Nationale Nederlanden en ASR is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is.

3. Vorderingen en overlopende activa

Overige vorderingen en overlopende activa	<u>0</u>	<u>43</u>
---	----------	-----------

Er is ultimo 2020 geen sprake van overige vorderingen of overlopende activa. Ultimo 2019 betrof deze post voornamelijk de vordering met betrekking tot het weerstandsvermogen op Stap.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
4. Overige activa		
Liquide middelen	<u>531</u>	<u>524</u>

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Ballast Nedam.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Ballast Nedam. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam

	2020	2019
	€	€
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	96.848	0
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	5.909	96.848
	<u>102.757</u>	<u>96.848</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	109,4	109,4
Reële dekkingsgraad	86,0	88,0
Beleidsdekkingsgraad	103,9	108,0

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad (103,9%) te delen door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2020.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Ballast Nedam gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Ballast Nedam. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam	102.757	9,4	96.848	9,4
Minimaal vereist eigen vermogen	43.622	4,0	41.169	4,0
Vereist eigen vermogen	167.160	15,2	169.050	16,4

Pensioenkring Ballast Nedam beschikt ultimo 2020 op basis van de beleidsdekkingsgraad niet over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ook lager is dan het minimaal vereist vermogen, is sprake van een dekkingstekort.

Herstelplan

Pensioenkring Ballast Nedam heeft op 25 maart 2020 een herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 112,7% en een beleidsdekkingsgraad van 111,1%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per eind 2020 lager uitgekomen (109,4%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 103,9%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Pensioenkring Ballast Nedam in 2022 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Onder voorwaarden mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Pensioenkring Ballast Nedam heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Pensioenkring Ballast Nedam dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 25 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring Ballast Nedam in 2023 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring Ballast Nedam zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Pensioenkring Ballast Nedam het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad lager dan het minimaal vereist vermogen (104,0%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Pensioenkring Ballast Nedam voorlopig dan ook niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten van € 5.909 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring Ballast Nedam.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	1.087.436	1.025.535
Herverzekeringsdeel technische voorziening	3.003	2.983
	<u>1.090.439</u>	<u>1.028.518</u>
	2020	2019
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	1.025.535	0
Collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019	0	935.009
Rentetoevoeging	-2.675	-2.104
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-33.557	-32.566
Wijziging marktrente	111.601	120.992
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.290	-1.917
Aanpassing sterftegrondslagen	-5.182	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-5.996	6.121
	<u>1.087.436</u>	<u>1.025.535</u>

Collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019

De toevoeging per 1 januari 2019 aan de technische voorziening bestaat uit de collectieve waardeoverdracht. Per 1 januari 2019 zijn de pensioenaanspraken en pensioenrechten van de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam door middel van een collectieve waardeoverdracht overgegaan naar Pensioenkring Ballast Nedam. Op 1 januari 2019 is € 1.002.495 ontvangen. Hierover zijn nominale aanspraken ingekocht van € 935.009..

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Rentepercentage per
31 december

2019	0,68
2020	0,14

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	2020	2019
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	5	0
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-2.295	-1.917
	<u>-2.290</u>	<u>-1.917</u>

Aanpassing sterftegrondslagen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 21.349. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 zijn data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Daarnaast is de ervaringssterfte herijkt. De gewijzigde ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon zorgt voor een verhoging van de voorziening met € 16.167.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	2020	2019
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-344	2.147
Arbeidsongeschiktheid	0	-73
Mutaties	-5.652	4.047
	<u>-5.996</u>	<u>6.121</u>

Het resultaat op sterfte is het gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte.

Onder overige mutaties is de toename van de kostenvoorziening als gevolg van het rendement opgenomen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorziening is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2020		2019	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	14.121	29	15.321	34
Gepensioneerden	521.867	2.547	485.080	2.495
Slapers	532.434	4.069	501.461	4.204
	<u>1.068.422</u>	<u>6.645</u>	<u>1.001.862</u>	<u>6.733</u>
Overig	22.017	-	26.656	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>1.090.439</u>	<u>6.645</u>	<u>1.028.518</u>	<u>6.733</u>

'Overig' bestaat voornamelijk uit de toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

Pensioenkring Ballast Nedam is een zogenoemde gesloten Pensioenkring en voert een uitkeringsovereenkomst pensioenregeling voor arbeidsongeschikten, gewezen deelnemers en gepensioneerden uit.

De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst en kent verschillende pensioenaanspraken

Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van de pensioenopbouw vanuit de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Pensioenkring Ballast Nedam streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex alle huishoudens.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Pensioenkring Ballast Nedam. Het Bestuur van Stap beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premiervrije) pensioenaanspraken worden aangepast. Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken is per 1 januari 2021 geen toeslag verleend.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van Pensioenkring Ballast Nedam geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de premievrije deelnemers en de gepensioneerden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen. Hierbij is verder gerekend met de inhaaltoeslagen van voormalig Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieve deelnemers				
1 juli 2012	1,00	-	1,00	13,20
1 april 2013	7,00	-7,00	14,00	21,12
1 juli 2013	1,76	-	1,76	23,25
1 juli 2014	-	-	-	23,25
1 juli 2015	-	-	-	23,25
1 juli 2016	0,75	-	0,75	24,18
1 juli 2017	0,98	-	0,98	25,39
2019	1,25	-	1,25	26,96
1 januari 2020	4,64	-	4,64	32,85
1 januari 2021	1,11	-	1,11	34,33

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Niet-actieve deelnemers				
1 juli 2012	2,38	-	2,38	12,53
1 april 2013	7,00	-7,00	14,00	20,41
1 juli 2013	2,88	-	2,88	23,88
1 juli 2014	1,67	-	1,67	25,95
1 juli 2015	0,70	-	0,70	26,83
1 juli 2016	0,75	-	0,75	27,78
1 juli 2017	0,98	-	0,98	29,03
2019	1,25	-	1,25	30,65
1 januari 2020	4,64	-	4,64	36,71
1 januari 2021	1,11	-	1,11	38,23

Bij de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam werd toeslag verleend per 1 juli op basis van de CPI voor de periode van januari tot en met januari. Bij de bepaling van de toeslagverlening voor Pensioenkring Ballast Nedam is eenmalig uitgegaan van de CPI voor de periode van december 2017 tot en met oktober 2019.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Pensioenkring Ballast Nedam ontvangt nog lopende uitkeringen uit twee oude herverzekeringscontracten met ASR en Nationale Nederlanden en keert deze uit aan de betreffende deelnemers. Deze gehele voorziening heeft een looptijd van langer dan 1 jaar.

	2020	2019
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorziening		
Stand begin boekjaar	2.983	0
Collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019	0	2.841
Wijziging marktrente	161	196
Overige wijzigingen	-141	-54
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
	<u>3.003</u>	<u>2.983</u>
	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€

7. Derivaten

Derivaten	<u>182</u>	<u>13</u>
-----------	------------	-----------

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Belastingen en premies sociale verzekeringen	688	692
Overige schulden en overlopende passiva	<u>310</u>	<u>212</u>
	<u>998</u>	<u>904</u>

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2021 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende posten bestaan voornamelijk uit de overlopende kosten uit 2020 (€ 141), de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2020 (€ 64) een schuld inzake het aan te houden weerstandsvermogen ultimo 2020 (€ 92).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Ballast Nedam wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Ballast Nedam is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Ballast Nedam.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Ballast Nedam. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) die Stap in 2018 voor Pensioenfonds Ballast Nedam heeft uitgevoerd. Ook het crisisplan dat in 2020 door het Bestuur is vastgesteld, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Ballast Nedam betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring Ballast Nedam niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Ballast Nedam zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Ballast Nedam verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	109,4	106,8
Premie	-	-
Uitkering	0,3	0,2
Toeslagverlening	-	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen	10,4	16,7
Kanssystemen	-	-0,2
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-10,5	-12,2
Waardeoverdrachten	-	-
Overige incidentele mutaties	1,0	-0,5
Collectieve waardeoverdracht	-	0,4
Kruiseffecten	-1,2	-1,8
Dekkingsgraad per 31 december	109,4	109,4

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Ballast Nedam buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar.

Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	%	%
S1 Renterisico	0,1	1,1
S2 Risico zakelijke waarden	12,3	12,4
S3 Valutarisico	4,3	4,4
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	3,3	4,2
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,1	3,2
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	-	-
Diversificatie-effect	<u>-7,9</u>	<u>-8,9</u>
Totaal	<u>15,2</u>	<u>16,4</u>
	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	1.257.599	1.197.568
Voorziening pensioenverplichting	<u>1.090.439</u>	<u>1.028.518</u>
Vereist eigen vermogen	167.160	169.050
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	<u>102.757</u>	<u>96.848</u>
Tekort	<u>-64.403</u>	<u>-72.202</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is er tevens sprake van een dekkingstekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Ballast Nedam op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces.

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktpositities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Ballast Nedam loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waardeverandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		10,6		11,8
Vastrentende waarden (na derivaten)		16,6		14,8
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.087.436	17,7	1.025.535	17,1

Het renteafdeckingspercentage van 58,6% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 6,0, naar 16,6.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	10.389	1,4	2.937	0,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	89.757	12,3	74.317	10,6
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	139.789	19,2	181.966	25,9
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	307.071	42,2	238.156	34,0
Resterende looptijd > 20 jaar	180.418	24,8	204.208	29,1
	<u>727.424</u>	<u>100,0</u>	<u>701.584</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring Ballast Nedam en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	176.801	16,2	176.366	17,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	177.519	16,3	173.176	16,8
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	324.065	29,7	306.606	29,8
Resterende looptijd > 20 jaar	412.054	37,8	372.370	36,2
	<u>1.090.439</u>	<u>100,0</u>	<u>1.028.518</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of de gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro.

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 792.941 (66,8%) (2019: 66,1%). Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 923.500 (77,6%) (2019: 74,2%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 3.126 (2019: € 1.125).

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Ballast Nedam. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring Ballast Nedam voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	844.291	71,0	731.118	65,1
Noord-Amerika	262.650	22,1	248.392	22,1
Zuid-Amerika	1.262	0,1	7.868	0,7
Azië-Pacific	48.088	4,0	122.093	10,9
Afrika	487	-	4.753	0,4
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	1.156.778	97,2	1.114.224	99,2
Derivaten	25.477	2,1	7.608	0,7
Overige beleggingen	8.405	0,7	888	0,1
Totaal	1.190.660	100,0	1.122.720	100,0

Voor de segmentatie naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	26.461	2,2	29.321	2,6
Bouw- en grondstoffen	21.138	1,8	25.741	2,3
Industrie	55.354	4,7	46.450	4,1
Duurzame consumentengoederen	49.691	4,2	61.190	5,5
Consumentengebruiksgoederen	75.977	6,4	55.308	4,9
Gezondheidszorg	53.952	4,5	45.542	4,1
Informatietechnologie	100.554	8,5	76.437	6,8
Telecommunicatie	57.654	4,8	53.008	4,7
Nutsbedrijven	28.923	2,4	30.650	2,7
Overheid en overheidsinstellingen	366.430	30,8	532.881	47,5
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	181.428	15,2	13.476	1,2
Financiële instellingen	134.296	11,3	143.205	12,8
Liquiditeiten	4.379	0,4	546	0,1
Overige	541	0,1	469	-
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	1.156.778	97,2	1.114.224	99,3
Derivaten	25.477	2,1	7.608	0,7
Overige beleggingen	8.405	0,7	888	0,1
Totaal	1.190.660	100,0	1.122.720	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Ballast Nedam als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Ballast Nedam (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Ballast Nedam transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Ballast Nedam financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%		%
Duitsland	50,00	43,00	57,00
Nederland	29,00	21,00	36,00
Oostenrijk	14,00	7,00	21,00
Finland	7,00	0,00	14,00

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Pensioenkring Ballast Nedam voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating. De segmentatie van de discretionaire beleggingen is daarbij samengevoegd met de beleggingen in de beleggingsfondsen.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft in het kader van het strategisch beleggingsbeleid het besluit genomen om een allocatie naar de categorie hypotheek op te nemen ten koste van de Franse staatsobligaties binnen de staatsobligatieportefeuille. De implementatie van dit besluit kon niet direct gerealiseerd worden, vanwege de wachtrij op de levering van hypotheek. Tot het moment van de volledige levering van hypotheek waren Franse staatsobligaties toegestaan en zijn ruimere bandbreedtes rondom de strategische gewichten gehanteerd.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	600.459	82,6	661.512	94,3
Noord-Amerika	37.117	5,1	32.297	4,6
Zuid-Amerika	3.900	0,5	124	-
Azië-Pacific	82.388	11,3	7.418	1,1
Afrika	3.560	0,5	233	-
Totaal	727.424	100,0	701.584	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarden naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	14.749	2,0	8.367	1,2
Bouw en grondstoffen	472	0,1	5.240	0,8
Industrie	20.010	2,8	11.036	1,6
Duurzame consumentengoederen	20.967	2,9	14.099	2,0
Consumentengebruiksgoederen	15.361	2,1	24.316	3,5
Gezondheidszorg	5.200	0,7	0	-
Informatietechnologie	5.631	0,8	3.813	0,5
Telecommunicatie	15.549	2,1	14.465	2,1
Nutsbedrijven	16.659	2,3	17.073	2,4
Overheid en overheidsinstellingen	366.430	50,4	532.881	76,0
Financiële instellingen	73.017	10,0	69.047	9,8
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	170.362	23,4	0	-
Liquiditeiten	2.493	0,3	778	0,1
Overige	524	0,1	469	0,1
Totaal	727.424	100,0	701.584	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het Pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend;
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is, zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals ultimo 2020 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	319.370	43,9	320.170	45,6
AA	236.404	32,5	229.210	32,7
A	70.045	9,6	64.595	9,2
BBB	98.305	13,5	86.064	12,3
BB	283	-	745	0,1
Geen rating	3.017	0,4	800	0,1
Totaal	727.424	100,0	701.584	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevensrisico, overlijdensrisico, arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2020 is de voorziening pensioenverplichting vastgesteld op basis van de nieuwe Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring Ballast Nedam in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Ballast Nedam geen volledige voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Ballast Nedam voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Dit risico is echter gering, omdat Pensioenkring Ballast Nedam een gesloten kring betreft.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd.

De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkinggraad van Pensioenkring Ballast Nedam. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkinggraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkinggraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkinggraad 86,0% (2019: 88,0%). Pensioenkring Ballast Nedam heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring Ballast Nedam op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Ballast Nedam bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Ballast Nedam vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding van de vastrentende waarden in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2020 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	182.602	15,3	186.273	16,5
Franse staatsobligaties	0	0,0	159.701	14,2
Nederlandse staatsobligaties	106.581	8,9	106.605	9,5
Oostenrijkse staatsobligaties	51.627	4,3	53.434	4,7
Finse staatsobligaties	25.620	2,2	0	0,0
Totaal	<u>366.430</u>	<u>30,7</u>	<u>506.013</u>	<u>44,9</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 172.649 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over veelvoud aan debiteuren.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Ballast Nedam beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de ABTN. Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomsten agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Ballast Nedam is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Ballast Nedam hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring Ballast Nedam bedraagt de tracking error per eind december 0,01%. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Ballast Nedam niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Ballast Nedam niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Ballast Nedam. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Putopties op aandelen: dit betreft al dan niet beursgenoteerde opties waarmee Pensioenkring Ballast Nedam het neerwaartse koersrisico van de aandelenportefeuille kan beperken. Voor deze opties wordt bij de verwerving een premie betaald die onder meer afhankelijk is van het actuele koersniveau van de onderliggende index, de looptijd van de opties en de uitoefenprijs van de opties.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring Ballast Nedam de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten < 11 maart 2021		130.625	3.126	3.308	182
Rentederivaten 21 sep 2036 - 5 jun 2050		225.100	22.351	22.351	0
		355.725	25.477	25.659	182

Ultimo 2020 zijn zekerheden ontvangen voor de rentederivaten voor een bedrag van € 25.600 (2019: € 6.500). Er zijn geen zekerheden gesteld. Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten < 11 maart 2020		247.692	1.125	1.138	13
Rentederivaten 21 september 2036		136.100	6.483	6.483	0
		<u>383.792</u>	<u>7.608</u>	<u>7.621</u>	<u>13</u>

14.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen Pensioenkring Ballast Nedam en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract is voor onbepaalde looptijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De vaste kosten die hieronder vallen zijn, kosten fiduciair beheer (2020: € 1.057 (2019: € 910)), kosten pensioenadministratie (2020: € 556 (2019: € 552)) en exploitatiekosten (2020: € 256 (2019: € 250)).

Zolang Pensioenkring Ballast Nedam is aangesloten bij Stap is Pensioenkring Ballast Nedam continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring Ballast Nedam heeft ultimo 2020 geen investeringsverplichting.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Ballast Nedam.

14.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Ballast Nedam

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	1.314	37.204	0	38.518
Vastrentende waarden	8.993	30.892	0	39.885
Derivaten	1.519	24.803	0	26.322
Overige beleggingen	3	36	0	39
Kosten van vermogensbeheer			-1.353	-1.353
	<u>11.829</u>	<u>92.935</u>	<u>-1.353</u>	<u>103.411</u>
Mutatie weerstandsvermogen				-144
				<u>103.267</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2020 is afgedragen aan Stap, is € 144 en is in mindering gebracht op het beleggingsresultaat. Begin 2019, bij de aanvang van Pensioenkring Ballast Nedam, is vanuit de collectieve waardeoverdracht een bedrag onttrokken als zijnde de eerste storting ten behoeve van het weerstandsvermogen. Dit verklaart het verschil in de hoogte van de mutatie van het weerstandsvermogen in 2019 en 2020.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	242	93.208	0	93.450
Vastrentende waarden	13.415	42.727	0	56.142
Derivaten	1.441	5.016	0	6.457
Overige beleggingen	-34	1.522	0	1.488
Kosten van vermogensbeheer			-1.204	-1.204
	<u>15.064</u>	<u>142.473</u>	<u>-1.204</u>	<u>156.333</u>
Mutatie weerstandsvermogen				-2.261
				<u>154.072</u>

	2020	2019
	€	€
10. Baten uit herverzekering		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	20	2.983

11. Overige baten

Andere baten	12	0
--------------	----	---

Onder de 'Ander baten' is een ontvangst van Brand New Day opgenomen voor een deelnemer van Pensioenkring Ballast Nedam.

12. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	26.873	26.124
Partnerpensioen	5.462	5.427
Wezenpensioen	60	63
Afkoop pensioenen en premierestitutie	142	122
Overige uitkeringen	78	79
	<u>32.615</u>	<u>31.815</u>

Onder de 'Overige uitkeringen' zijn opgenomen de uitkeringen inzake de ANW-aanvulling en de AOW-compensatie.

13. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	564	688
Exploitatiekosten Stap	412	377
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	10	17
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-124	-113
	<u>862</u>	<u>969</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Ballast Nedam (€ 556), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening die zijn doorbelast door Stap (€ 8). In 2019 zijn er meerwerkkosten (€ 121) in rekening gebracht, die betrekking hadden op de implementatie, in 2020 speelde dit niet meer.

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 412). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan.

Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Ballast Nedam zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2020	2019
	€	€
14. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2019	0	935.009
Rentetoevoeging	-2.675	-2.104
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-33.557	-32.566
Wijziging marktrente	111.601	120.992
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.290	-1.917
Aanpassing sterftegrondslagen	-5.182	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-5.996	6.121
	<u>61.901</u>	<u>1.025.535</u>
15. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>20</u>	<u>2.983</u>
16. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	-316	-330
Ontvangen claims inzake herverzekering	129	0
	<u>-187</u>	<u>-330</u>
17. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-7	-1.002.495
Uitgaande waardeoverdrachten	2.179	1.722
	<u>2.172</u>	<u>-1.000.773</u>
De inkomende waardeoverdrachten in 2019 hebben uitsluitend te maken met ontvangsten die betrekking hebben op de collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam.		
18. Overige lasten		
Betaalde interest	6	8
Overig	1	0
	<u>7</u>	<u>8</u>

14.8 Gebeurtenissen na balansdatum

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaatsvindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.

De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer - 1,0%-punt.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Danielle Melis
Fred Ooms
Huub Popping
Marga Schaap

15. Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 1

15.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 1	(1)	43.571	38.497
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	147	133
Vorderingen en overlopende activa	(3)	150	226
Overige activa	(4)	133	132
TOTAAL ACTIVA		<u>44.001</u>	<u>38.988</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 1	(5)	1.125	1.826
Technische voorzieningen	(6)	42.747	35.936
Derivaten	(7)	0	1.110
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	129	116
TOTAAL PASSIVA		<u>44.001</u>	<u>38.988</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

15.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 1	(9)	836		788
Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 1	(10)	5.703		8.456
Baten uit herverzekering	(11)	14		-15
Overige baten	(12)	1		1
Totaal baten		<u>6.554</u>		<u>9.230</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(13)	159		158
Pensioenuitvoeringskosten	(14)	87		99
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 1	(15)			
- Pensioenopbouw		802		788
- Toeslagverlening		0		71
- Rentetoevoeging		-114		-71
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-232		-205
- Wijziging marktrente		7.386		6.861
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-161		-3.947
- Aanpassing sterftekansen		-964		0
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		80		310
		<u>6.797</u>		<u>3.807</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(16)	14		-15
Saldo herverzekering	(17)	16		-502
Saldo overdracht van rechten	(18)	180		5.231
Overige lasten	(19)	2		-71
Totaal lasten		<u>7.255</u>		<u>8.707</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-701</u>		<u>523</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 1		<u>-701</u>		<u>523</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

15.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	863		1.496	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	17		10	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	28		575	
Overig	54		0	
		962		2.081
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-159		-160	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-185		-5.241	
Betaalde premies herverzekering	-53		-73	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-94		-174	
Overig	-1		-53	
		-492		-5.701
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		470		-3.620
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	140		307	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	7.583		12.388	
		7.723		12.695
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-5.332		-9.635	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-131		-142	
		-5.463		-9.777
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		2.260		2.925
Netto kasstroom		2.730		-702
Mutatie liquide middelen		2.730		-702
Samenstelling geldmiddelen				
		2020		2019
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		210		912
Liquide middelen ultimo boekjaar		2.940		210
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring		133		132
Binnen de beleggingsportefeuille		2.807		78

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
Money Market Funds	2.596
Cash collateral	500
Collateral swaps	-2.815
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>2.526</u>
Totaal	2.807

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

15.4 Toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1

Algemeen

Activiteiten

Multi-client Pensioenkring 1 is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Multi-client Pensioenkring 1 is op 1 januari 2017 opgericht.

Het doel van Multi-client Pensioenkring 1 is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Multi-client Pensioenkring 1 uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Multi-client Pensioenkring 1 op. Multi-client Pensioenkring 1 geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

In Multi-client Pensioenkring 1 zijn 4 werkgevers voor het hele jaar 2020 aangesloten geweest.

In 2020 is door het Bestuur besloten om, door middel van een collectieve waardeoverdracht conform artikel 84 van de Pensioenwet, de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 per 31 december 2020 binnen de juridische entiteit van Stap over te dragen aan Multi-client Pensioenkring 2. De collectieve waardeoverdracht is gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Deze collectieve waardeoverdracht vindt plaats binnen de juridische entiteit van Stap. Na de vaststelling van het jaarverslag is het Bestuur voornemens om Multi-client Pensioenkring 1 te beëindigen.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1 zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders aangegeven.

Beëindiging Pensioenkring

De financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1 is opgesteld uitgaande van discontinuïteit van de Pensioenkring. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de in het verleden gehanteerde grondslagen, rekening houdend met eventuele additionele afwaarderingen van activa en het treffen van aanvullende voorzieningen. Hierbij is de kostenvoorziening per 31 december 2020 gelijkgesteld aan de benodigde kostenvoorziening voor de overdracht.

De liquidatiegrondslagen van RJ 170 hoofdstuk 2 zijn niet toegepast, aangezien na oprichting van de Pensioenkring door het Bestuur is besloten de Pensioenkring op te heffen en het Bestuur verwacht dat de Pensioenkring aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen.

De toepassing van deze grondslag is het gevolg van het besluit van het Bestuur van Stap om de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 per 31 december 2020, door middel van een collectieve waardeoverdracht conform artikel 84 van de Pensioenwet, binnen de juridische entiteit van Stap over te dragen aan Multi-client Pensioenkring 2. De collectieve waardeoverdracht is gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021.

De collectieve waardeoverdracht vindt plaats binnen de juridische entiteit van Stap. De resterende algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 1 wordt na de overdracht in een separaat toeslagendepot bij Multi-client Pensioenkring 2 gestort ten behoeve van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van Multi-client Pensioenkring 1. Na de vaststelling van het jaarverslag is het Bestuur voornemens om Multi-client Pensioenkring 1 te beëindigen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Multi-client Pensioenkring 1 zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1 is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Multi-client Pensioenkring 1.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1 verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8909	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1800	1,1802
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 964 en op de dekkingsgraad een positief effect van 2,2%-punt. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 zijn data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Dekkingsgraad

De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 1 wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatiegrens (TBI-grens) per 30 september 2020.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 1

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering tegen actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering van niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Multi-client Pensioenkring 1 heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 1.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten wordt gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Multi-client Pensioenkring 1 heeft een bankrekening, welke met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Multi-client Pensioenkring 1 en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen. Daarnaast wordt een derde bankrekening gebruikt om de premies van de werkgevers te innen.

Algemene reserve Multi-cliënt Pensioenkring 1

De algemene reserve van Multi-cliënt Pensioenkring 1 worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Multi-client Pensioenkring 1 wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De grondslagen zoals hieronder aangegeven waren in 2019 gelijk tenzij anders aangegeven.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichting voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast (Demographic Horizons™ Model van Aon)
- Doordat rekening gehouden is met een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen is voor zowel mannen als vrouwen geen leeftijdscorrectie toegepast.
- Zolang nog geen pensioenuitkering is ingegaan, wordt voor de berekening van de voorziening voor partnerpensioen elke (gewezen) deelnemer verondersteld een partner te hebben van het andere geslacht. Voor gepensioneerden wordt alleen met een voorziening voor partnerpensioen rekening gehouden, indien en zolang zij gehuwd zijn of een partnerrelatie hebben (bepaalde partner systeem) met de partner waarmee de relatie bestond bij pensioeningang.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Voor het wezenpensioen wordt 5% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Ter dekking van de toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichting wordt de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 1. Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 1 (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 1

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1 wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;

- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Stap berekent kosten door aan Multi-client Pensioenkring 1. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Distributiekosten (deze kosten zijn gebaseerd op een percentage van het belegd vermogen en worden maandelijks in rekening gebracht).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Multi-client Pensioenkring 1 streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagambitie bedraagt 25% van de afgeleide consumentenprijsindex (alle bestedingen). De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen in het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen grondslagen van Multi-cliënt Pensioenkring 1, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Multi-client Pensioenkring 1 wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

15.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020		31-12-2019	
	€		€	
1. Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 1				
Aandelen	7.618		6.343	
Vastrentende waarden	30.316		31.570	
Derivaten	2.830		506	
Overige beleggingen	2.807		78	
	<u>43.571</u>		<u>38.497</u>	

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	6.343	31.570	-604	78	37.387
Aankopen	1.768	1.225	2.335	0	5.328
Verkopen	-1.365	-3.793	-2.425	0	-7.583
Herwaardering	872	1.314	3.524	-4	5.706
Overige mutaties	-	-	-	2.733	2.733
Stand per 31 december 2020	<u>7.618</u>	<u>30.316</u>	<u>2.830</u>	<u>2.807</u>	<u>43.571</u>

Schuldpositie derivaten (credit)	0
	<u>43.571</u>

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben betrekking op gelden bij Liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 2.526), Money Market funds (€ 2.596) en een cash collateral (€ 500). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen hebben betrekking op collateral swaps (€ 2.815) en zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Multi-client Pensioenkring 1. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019	4.523	26.317	1.128	163	32.131
Aankopen	1.328	8.107	0	0	9.435
Verkopen	-816	-5.148	-6.424	0	-12.388
Herwaardering	1.308	2.294	4.692	0	8.294
Overige mutaties	0	0	0	-85	-85
Stand per 31 december 2019	<u>6.343</u>	<u>31.570</u>	<u>-604</u>	<u>78</u>	<u>37.387</u>

Schuldpositie derivaten (credit)					1.110
					<u>32.131</u>

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	<u>7.618</u>	<u>6.343</u>

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Vastrentende waarden		
Obligaties	5.091	8.000
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	17.853	16.481
Hypothekefondsen	<u>7.372</u>	<u>7.089</u>
	<u>30.316</u>	<u>31.570</u>

De waarde in het Hypotheekfondsen betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	<u>4.000</u>	<u>13,2</u>	<u>6.677</u>	<u>21,2</u>

De waarde van de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 7.372 (2019: € 7.089) en is meer dan 5% van het belegd vermogen. De beleggingen in vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	2.830	-604
	<u>2.830</u>	<u>-604</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

Overige beleggingen

Money Market Funds	2.596	0
Cash collateral	500	4
Kastegoeden futures	0	10
Collateral swaps	-2.815	0
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	2.526	64
	<u>2.807</u>	<u>78</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Multi-client Pensioenkring 1 participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Multi-client Pensioenkring 1 gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Multi-client Pensioenkring 1 kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	7.618	0	0	7.618
Vastrentende waarden	5.091	17.853	7.372	0	30.316
Derivaten	0	2.830	0	0	2.830
Overige beleggingen	0	0	0	2.807	2.807
	<u>5.091</u>	<u>28.301</u>	<u>7.372</u>	<u>2.807</u>	<u>43.571</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities. Ultimo 2020 zijn er geen negatieve derivatenposities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Aandelen	0	6.343	0	0	6.343
Vastrentende waarden	8.000	16.481	7.089	0	31.570
Derivaten	0	-604	0	0	-604
Overige beleggingen	0	0	0	78	78
	<u>8.000</u>	<u>22.220</u>	<u>7.089</u>	<u>78</u>	<u>37.387</u>

31-12-2020	31-12-2019
€	€

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>147</u>	<u>133</u>
--	------------	------------

Multi-client Pensioenkring 1 heeft een herverzekering in verband met het overlijdensrisico ondergebracht bij Aegon Nederland N.V. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen.

Per 1 januari 2020 is een contract afgesloten voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico bij SCOR. De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico was tot en met 31 december 2019 ondergebracht bij ElipsLife. Vanuit dit risicoherverzekeringscontract ontvangt Multi-client Pensioenkring 1 nog jaarlijks uitkeringen voor vier deelnemers, waarvoor in totaal € 25 per jaar wordt ontvangen van de verzekeraar.

De kredietwaardigheid van Aegon Nederland N.V., SCOR en ElipsLife is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Het totale bedrag van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft een looptijd langer dan één jaar.

31-12-2020	31-12-2019
€	€

3. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen op de werkgever(s)	141	168
Vorderingen uit herverzekering	9	0
Vordering inzake het weerstandsvermogen	0	4
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>0</u>	<u>54</u>
	<u>150</u>	<u>226</u>

De vorderingen op de werkgever(s) betreft nog te factureren premie van € 141. Deze premies hebben betrekking op het jaar 2020.

De vorderingen uit herverzekering betreffen ingediende claims bij de verzekeraar voor drie deelnemers.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen

133

132

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Multi-cliënt Pensioenkring 1.

De liquide middelen komen economisch toe aan Multi-cliënt Pensioenkring 1. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Multi-cliënt Pensioenkring 1

	2020	2019
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	1.826	1.303
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	-701	523
	<u>1.125</u>	<u>1.826</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	102,6	105,1
Reële dekkingsgraad	80,6	82,3
Beleidsdekkingsgraad	99,8	104,6

De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 1 wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de Toekomstbestendige indexatie-grens (TBI) per 30 september 2020.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Multi-client Pensioenkring 1 gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Multi-client Pensioenkring 1. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 1	1.125	2,6	1.826	5,1
Minimaal vereist eigen vermogen	1.853	4,3	1.570	4,4
Vereist eigen vermogen	5.035	11,8	4.350	12,1

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat Multi-client Pensioenkring 1 ultimo 2020 niet beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ook lager is dan het minimaal vereist vermogen, is sprake van een dekkingstekort.

Herstelplan

Multi-client Pensioenkring 1 heeft op 25 maart 2020 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. In dit herstelplan werd voor 2020 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 106,8% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 106,0%. Met name door de daling van de rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitgekomen (102,6%). De beleidsdekkingsgraad is ook lager geëindigd op 99,8%. Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting dat Multi-client Pensioenkring 1 in 2024 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Multi-client Pensioenkring 1 heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

In 2020 is door het Bestuur besloten om Multi-client Pensioenkring 1 samen te voegen met Multi-client Pensioenkring 2 door middel van een collectieve waardeoverdracht. De collectieve waardeoverdracht is gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 en is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Hierdoor hoeft het herstelplan niet meer geactualiseerd te worden.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad (99,8%) lager dan het minimaal vereist vermogen (104,3%).

Vanwege de collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2 per 1 januari 2021, is de MVEV-korting voor Multi-client Pensioenkring 1 niet meer van toepassing.

Statutaire Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten van € 701 over het boekjaar is onttrokken uit de algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 1.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 1	42.600	35.803
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>147</u>	<u>133</u>
	<u>42.747</u>	<u>35.936</u>

	2020	2019
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 1		
Stand per begin boekjaar	35.803	31.996
Pensioenopbouw	802	788
Toeslagverlening	0	71
Rentetoevoeging	-102	-71
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-232	-205
Wijziging marktrente	7.559	6.861
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-161	-3.947
Aanpassing sterftetekansen	-964	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-105	310
	<u>42.600</u>	<u>35.803</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Multi-client Pensioenkring 1 streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagambitie bedraagt 25% van de afgeleide consumentenprijsindex (alle bestedingen). De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Gezien de financiële positie van de Pensioenkring ultimo 2020 is geen toeslag verleend aan actieve en inactieve deelnemers.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324 (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Rentepercentage
per 31 december

2019	0,95
2020	0,39

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	2020	2019
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	16	15
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-177	-3.962
	<u>-161</u>	<u>-3.947</u>

Aanpassing sterftegrondslagen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 964. Bij het opstellen van de Prognosetafel AG2020 zijn data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 pandemie.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-30	366
Arbeidsongeschiktheid	13	-304
Mutaties	22	-2
Overige technische grondslagen	-110	250
	<u>-105</u>	<u>310</u>

De resultaten op sterfte van € -30 zijn een gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte. De resultaten op arbeidsongeschiktheid van € 13 zijn ontstaan doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

De overige technische grondslagen betreffen grotendeels de mutatie in de kostenvoorziening.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorzieningen, is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2020		2019	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	4.369	122	3.240	133
Gepensioneerden	2.486	87	2.112	78
Slapers	34.658	4.272	29.376	4.311
	<u>41.513</u>	<u>4.481</u>	<u>34.728</u>	<u>4.522</u>
Overig	1.234	-	1.208	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>42.747</u>	<u>4.481</u>	<u>35.936</u>	<u>4.522</u>

De post 'Overig' bestaat volledig uit de toekomstige kosten voor de collectieve waardeoverdracht naar Multi-client Pensioenkring 2.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. De opbouwpercentages voor het ouderdomspensioen en partnerpensioen zijn door de aangesloten onderneming vrij te kiezen (binnen het fiscale kader). De financiering voor het partnerpensioen is een keuze van de aangesloten onderneming en kan op opbouwbasis of risicobasis geschieden. Het totaal van het pensioengevend salaris waarover pensioen wordt opgebouwd en de hoogte van de franchise zijn eveneens een keuze van de aangesloten onderneming (binnen de fiscale kaders).

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het vervroegen/uitstellen van de pensioeningangsdatum, het ruilen van ouderdomspensioen voor nabestaandenpensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Onder variabele hoogte wordt verstaan een hoger ouderdomspensioen aan het begin en een lager ouderdomspensioen daarna. Indien een deelnemer voor de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen gaat, heeft de deelnemer de mogelijkheid om een ouderdomspensioen te kiezen dat in het begin net zo hoog is als de jaarlijkse gezamenlijke AOW-uitkering inclusief vakantietoeslag. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk direct nadat de deelnemer met de werkgever een pensioenovereenkomst voor deze pensioenregeling heeft afgesloten. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Multi-client Pensioenkring 1 streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagambitie bedraagt 25% van de afgeleide consumentenprijsindex (alle bestedingen). De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Gezien de financiële positie van Multi-client Pensioenkring 1 ultimo 2020 is geen toeslag verleend aan actieve en inactieve deelnemers.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het Bestuur van Multi-client Pensioenkring 1 geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Voor de actieven en de premievrije deelnemers en gepensioneerden zijn deze specificatie in de volgende tabellen opgenomen:

Actieven	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
2019	1,47	-	1,47	2,91
2020	1,64	-	1,64	4,60
2021	0,99	-	0,99	5,63

Premievrije deelnemers en gepensioneerden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste Toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
2019	1,47	-	1,47	2,91
2020	1,64	-	1,64	4,60
2021	0,99	-	0,99	5,63

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Multi-client Pensioenkring 1 heeft een herverzekering in verband met het overlijdensrisico ondergebracht bij Aegon Nederland N.V. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen.

Per 1 januari 2020 is een contract afgesloten voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico bij SCOR. De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico was tot en met 31 december 2019 ondergebracht bij ElipsLife. Vanuit dit risicoherverzekeringscontract ontvangt Multi-client Pensioenkring 1 nog jaarlijks uitkeringen voor vier deelnemers, waarvoor in totaal € 25 per jaar wordt ontvangen van de herverzekeraar.

De kredietwaardigheid van Aegon Nederland N.V., Scor en ElipsLife is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is.

Het totale bedrag van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft een looptijd langer dan één jaar.

	2020	2019
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand begin boekjaar	133	148
Overige wijzigingen	14	-15
	<u>147</u>	<u>133</u>
	31-12-2020	31-12-2019
	€	€

7. Derivaten

Derivaten	<u>0</u>	<u>1.110</u>
-----------	----------	--------------

Ultimo 2020 is er geen sprake van een negatieve derivatenpositie.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
8. Overige schulden en overlopende passiva		
Belastingen en premies sociale verzekeringen	5	3
Vooruitontvangen bedragen	12	28
Schuld inzake het weerstandsvermogen	15	0
Schuld inzake toeslagendepot	97	0
Overige schulden en overlopende passiva	<u>5</u>	<u>85</u>
	<u>129</u>	<u>116</u>

De post 'Belastingen en premies sociale verzekeringen' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2021 plaatsgevonden.

De 'Schuld inzake uitgaande waardeoverdracht' betreft de betaling van een waardeoverdracht op 14 januari 2021, waarvan de opdracht eind december 2020 is ontvangen.

Onder de 'Vooruitontvangen bedragen' is een bedrag opgenomen van € 15 inzake vooraf ontvangen uitkeringen van ElipsLife met betrekking tot 2021.

De 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaan uit nog te betalen herverzekeringspremies over 2020 van € 40, nog te betalen kosten vermogensbeheer over 2020 van € 24, de afrekening administratiekostenvergoeding 2020 van TKP Pensioen van € 7, een schuld inzake het aan te houden weerstandsvermogen ultimo 2020 van € 3 duizend en overige schulden van € 23.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Multi-client Pensioenkring 1 wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Multi-client Pensioenkring 1 is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Multi-client Pensioenkring 1.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Multi-client Pensioenkring 1. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten zijn:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvang) haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat door het Bestuur in 2020 is uitgebreid en geactualiseerd, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Multi-client Pensioenkring 1 betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Multi-client Pensioenkring 1 niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Multi-client Pensioenkring 1 zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Multi-client Pensioenkring 1 de premie voor werkgevers en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Multi-client Pensioenkring 1 verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	105,1	104,1
Premie	-0,2	-0,4
Uitkering	-	-
Toeslagverlening	-	-0,1
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	16,2	26,6
Waardeoverdrachten	-	-4,0
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-18,3	-18,3
Wijziging Ultimate Forward Rate voorziening pensioenverplichtingen	-	-
Aanpassing levensverwachting	3,2	-
Kruiseffecten	-3,4	-3,3
Overige oorzaken	-	0,5
Dekkingsgraad per 31 december	102,6	105,1

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Multi-client Pensioenkring 1 buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	%	%
S1 Renterisico	0,7	1,8
S2 Risico zakelijke waarden	5,5	5,5
S3 Valutarisico	1,7	1,6
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	5,7	5,5
S6 Verzekeringstechnisch risico	5,9	5,9
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,3	0,3
Diversificatie-effect	-8,0	-8,5
Totaal	<u>11,8</u>	<u>12,1</u>

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	47.782	40.286
Voorziening pensioenverplichting	<u>42.747</u>	<u>35.936</u>
Vereist vermogen	5.035	4.350
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa +/- schulden)	<u>1.125</u>	<u>1.826</u>
Tekort	<u>-3.910</u>	<u>-2.524</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode van DNB waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is sprake van een dekkingstekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Multi-client Pensioenkring 1 op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogeheten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Multi-client Pensioenkring 1 loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	0	7,4	0	9,1
Vastrentende waarden (na derivaten)	0	26,4	0	23,2
(Nominale) pensioenverplichtingen	42.747	31,2	35.936	31,2

Het renteafdeckingspercentage van 55,1% (2019: 51,0%) leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 19,0 naar 26,4.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	968	3,2	910	2,9
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	7.307	24,1	6.816	21,6
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	9.322	30,8	8.185	25,9
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	7.727	25,5	8.290	26,3
Resterende looptijd > 20 jaar	4.992	16,4	7.369	23,3
	<u>30.316</u>	<u>100,0</u>	<u>31.570</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Multi-client Pensioenkring 1 en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief het herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	703	1,6	617	1,7
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	1.456	3,4	1.243	3,5
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	6.588	15,4	5.511	15,3
Resterende looptijd > 20 jaar	34.000	79,6	28.565	79,5
	<u>42.747</u>	<u>100,0</u>	<u>35.936</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 1 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro.

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 32.165 (74,0%) (2019: 73,9%). Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 39.357 (90,3%) (2019: 90,6%).

Multi-client Pensioenkring 1 heeft per einde boekjaar geen valutatermijncontracten uitstaan (2019: idem).

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 1 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Multi-client Pensioenkring 1. In aanvulling hierop kan Multi-client Pensioenkring 1 voor afdekking van het prijrisico gebruik maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	25.412	58,4	26.815	71,6
Noord-Amerika	8.774	20,1	8.131	21,8
Zuid-Amerika	659	1,5	273	0,7
Azië-Pacific	2.823	6,5	2.449	6,6
Afrika	266	0,6	245	0,7
Subtotaal aandelen en waarden	37.934	87,1	37.913	101,4
Derivaten	2.830	6,5	-604	-1,6
Overige beleggingen	2.807	6,4	78	0,2
Totaal	43.571	100,0	37.387	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarden naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	1.984	4,6	1.729	4,6
Bouw- en grondstoffen	407	0,9	873	2,3
Industrie	3.139	7,2	1.946	5,2
Duurzame consumentengoederen	2.903	6,7	2.626	7,0
Consumentengebruiksgoederen	3.248	7,4	3.712	9,9
Gezondheidszorg	1.453	3,3	732	2,0
Informatietechnologie	2.866	6,6	2.135	5,7
Telecommunicatie	1.864	4,3	1.853	5,0
Nutsbedrijven	1.548	3,6	1.601	4,3
Overheid en overheidsinstellingen	6.001	13,8	8.777	23,4
Financiële instellingen	4.417	10,1	4.427	11,8
Vastgoed	157	0,4	171	0,5
Liquiditeiten	218	0,5	150	0,4
Hypotheke	7.275	16,7	7.089	19,0
Overige	453	1,0	92	0,3
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	37.934	87,1	37.913	101,4
Derivaten	2.830	6,5	-604	-1,6
Overige beleggingen	2.807	6,4	78	0,2
Totaal	43.571	100,0	37.387	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Multi-client Pensioenkring 1 als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Multi-client Pensioenkring 1 (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Multi-client Pensioenkring 1 transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Multi-client Pensioenkring 1 financiële verliezen lijdt.

Multi-client Pensioenkring 1 heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het Vereist Eigen Vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,00	48,00	52,00
Nederland	26,00	24,00	28,00
Finland	13,00	11,00	15,00
Oostenrijk	10,00	8,00	12,00

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LtV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Multi-client Pensioenkring 1 voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	22.620	74,5	24.382	77,2
Noord-Amerika	5.875	19,4	5.772	18,3
Zuid-Amerika	506	1,7	169	0,5
Azië-Pacific	1.117	3,7	1.057	3,4
Afrika	198	0,7	190	0,6
Totaal	30.316	100,0	31.570	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarden naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	1.771	5,8	1.428	4,5
Bouw en grondstoffen	31	0,1	571	1,8
Industrie	2.424	8,0	1.297	4,1
Duurzame consumentengoederen	1.913	6,3	1.834	5,8
Consumentengebruiksgoederen	2.620	8,7	3.118	9,9
Informatietechnologie	1.333	4,4	1.132	3,6
Telecommunicatie	1.236	4,1	1.391	4,4
Nutsbedrijven	1.310	4,3	1.387	4,4
Overheid en overheidsinstellingen	6.001	19,8	8.777	27,8
Financiële instellingen	3.342	11,0	3.305	10,5
Liquiditeiten	141	0,5	150	0,5
Hypotheken	7.275	24,0	7.089	22,4
Gezondheidszorg	578	1,9	0	-
Overige	340	1,1	91	0,3
Totaal	30.316	100,0	31.570	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De Pensioenkring maakt gebruik van de rating van Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert Multi-client Pensioenkring 1 de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat geen rating beschikbaar is, dan zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt, die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings, zoals eind 2020 gepubliceerd door Standard & Poor's, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	6.103	20,1	8.595	27,2
AA	8.726	28,8	8.786	27,8
A	8.768	28,9	8.418	26,7
BBB	5.551	18,3	4.974	15,8
BB	269	0,9	203	0,6
B	325	1,1	349	1,1
CCC	50	0,2	51	0,2
CC	31	0,1	5	-
D	13	-	0	-
Geen rating	480	1,6	189	0,6
Totaal	30.316	100,0	31.570	100,0

De beleggingen met "Geen rating" betreffen met name cash en nog niet afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Multi-client Pensioenkring 1 in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het risico bij overlijden is door Multi-client Pensioenkring 1 herverzekerd bij Aegon Nederland N.V.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Multi-client Pensioenkring 1 voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Per 1 januari 2020 is een contract bij SCOR afgesloten voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico. Voor Multi-client Pensioenkring 1 waren de arbeidsongeschiktheidsrisico's tot en met 31 december 2019 herverzekerd bij ElipsLife.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) van de hoogte van de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 1. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 80,6% (2019: 82,3%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Multi-client Pensioenkring 1 op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Doordat bovendien sprake is van een Pensioenkring met kenmerken van een relatief jong pensioenfonds, met veel actieve deelnemers, is het risico dat het totaal aan pensioenuitkeringen groter is dan het totaal aan binnenkomende premies, gering. Daardoor worden beide liquiditeitscomponenten beperkt.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Multi-client Pensioenkring 1 bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Multi-client Pensioenkring 1 vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de vastrentende waarden is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2019 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	4.000	9,1	6.677	17,1
Totaal	4.000	9,1	6.677	17,1

De waarde van de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 7.373 (2019: € 7.089) en is meer dan 2% van het belegd vermogen. De beleggingen in vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Multi-client Pensioenkring 1 beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de ABTN.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is tevens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Multi-client Pensioenkring 1 is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Multi-client Pensioenkring 1 hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Multi-client Pensioenkring 1 bedraagt de tracking error per eind december 0,29% (2019: 1,59%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Multi-client Pensioenkring 1 niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Multi-client Pensioenkring 1 niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Multi-client Pensioenkring 1. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Multi-client Pensioenkring 1 de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten	3 mei 2038 tot 4 juni 2060	21.113	2.830	2.830	0
		21.113	2.830	2.830	0

Ultimo 2020 is € 2.300 (2019: geen) aan zekerheden ontvangen voor de renteswaps. Verder zijn er ultimo 2020 geen zekerheden (2019: € -604) gesteld.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten	3 mei 2038 tot 3 mei 2058	16.263	-604	506	1.110
		16.263	-604	506	1.110

15.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de oprichting van Multi-client Pensioenkring 1 is de pensioenkring een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen met Stap. Het contract is aangegaan voor onbepaalde tijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2020: € 111, 2019: € 125), kosten pensioenadministratie (2020: € 55, 2019: € 54), exploitatiekosten (2020: € 21, 2019: € 19) en distributiekosten (2020: € 4, 2019: € 4).

Zolang Multi-client Pensioenkring 1 is aangesloten bij Stap, is Multi-client Pensioenkring 1 continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Multi-client Pensioenkring 1 heeft ultimo 2020 geen investeringsverplichtingen (2019: idem).

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Multi-client Pensioenkring 1.

15.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

	2020	2019
	€	€
9. Premiebijdragen voor risico Multi-cliënt Pensioenkring 1		
Premiebijdragen	<u>836</u>	<u>788</u>

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op

ambitie en inschattingen. Multi-client Pensioenkring 1 maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Multi-client Pensioenkring 1 voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	960	836
Feitelijke premie	834	787
Gedempte premie	628	631

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Kostendekkende premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	832	728
Solvabiliteitsopslag	95	79
Opslag voor uitvoeringskosten	26	22
Kosten per deelnemer	<u>7</u>	<u>7</u>
Totaal kostendekkende premie	<u>960</u>	<u>836</u>

Feitelijke premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	768	726
Solvabiliteitsopslag	36	33
Opslag voor uitvoeringskosten	23	21
Kosten per deelnemer	<u>7</u>	<u>7</u>
Totaal feitelijke premie	<u>834</u>	<u>787</u>

De feitelijke premie, zoals deze in bovenstaande uitsplitsing is opgenomen wijkt € 2 (2019: € 1) af van de premie die daadwerkelijk is ontvangen. Dit verschil betreft de opslag voor het weerstandsvermogen.

Gedempte premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	544	550
Solvabiliteitsopslag	60	58
Opslag voor uitvoeringskosten	17	16
Kosten per deelnemer	<u>7</u>	<u>7</u>
Totaal gedempte premie	<u>628</u>	<u>631</u>

Het verschil tussen de zuivere kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie wordt veroorzaakt doordat de actuarieel benodigde koopsom van de zuivere kostendekkende premie vastgesteld is op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2019 en die van de gedempte kostendekkende premie op basis van de rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB met een 120-maands middeling.

De premie voor 2020 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De gedempte kostendeekkende premie is € 628. De feitelijke premie, exclusief weerstandsvermogen en premie voorgaande boekjaren, bedraagt € 834. De gedempte kostendeekkende premie is lager dan de feitelijke premie. Multi-client Pensioenkring 1 voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

10. Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 1

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	872	0	872
Vastrentende waarden	62	1.314	0	1.376
Derivaten	219	3.524	0	3.610
Overige beleggingen	-8	-4	0	-12
Kosten vermogensbeheer			-130	-130
	<u>140</u>	<u>5.706</u>	<u>-130</u>	<u>5.716</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-13</u>
				<u>5.703</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2020 is afgedragen aan Stap, is € 13 (2019: € 9) en is in mindering gebracht op het beleggingsresultaat.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	1.308	0	1.308
Vastrentende waarden	90	2.294	0	2.384
Derivaten	219	4.691	0	4.910
Overige beleggingen	-2	1	0	-1
Kosten vermogensbeheer			-136	-136
	<u>307</u>	<u>8.294</u>	<u>-136</u>	<u>8.465</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-9</u>
				<u>8.456</u>

	2020	2019
	€	€
11. Baten uit herverzekering		
Mutatie uit hoofde van vordering op herverzekeraar	14	-15
12. Overige baten		
Overige baten	1	1
13. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	29	20
Partnerpensioen	36	35
Wezenpensioen	8	8
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1	0
Afkoop pensioenen	58	72
Overige uitkeringen	27	23
	<u>159</u>	<u>158</u>

Onder de overige uitkeringen is de uitkering inzake de ANW-aanvulling verantwoord.

14. Pensioenuitvoeringskosten		
Administratiekostenvergoeding	55	68
Exploitatiekosten	35	24
Distributiekosten	4	4
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	4	11
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-11	-8
	<u>87</u>	<u>99</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Multi-client Pensioenkring 1 (€ 55).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance (€ 35). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor advies en lidmaatschappen en kosten voor het Belanghebbendenorgaan.

De distributiekosten betreffen kosten die worden betaald aan Stap. De kosten voor distributie en vertegenwoordiging hebben onder meer betrekking op het uitbrengen van offertes voor de Multi-client Pensioenkringen.

Een deel (30%) van deze exploitatie- en distributiekosten wordt toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Multi-client Pensioenkring 1 zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2020	2019
	€	€
15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico Multi-client Pensioenkring 1		
Pensioenopbouw	802	788
Toeslagverlening	0	71
Rentetoevoeging	-114	-71
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-232	-205
Wijziging marktrente	7.386	6.861
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-161	-3.947
Aanpassing sterftেকansen	-964	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	80	310
	<u>6.797</u>	<u>3.807</u>
16. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>14</u>	<u>-15</u>
17. Saldo herverzekering		
Premie herverzekering	53	73
Claim op herverzekeraar	-37	-575
	<u>16</u>	<u>-502</u>
18. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-17	-10
Inkomende collectieve waardeoverdracht	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	197	243
Uitgaande collectieve waardeoverdracht	0	4.998
	<u>180</u>	<u>5.231</u>
19. Overige lasten		
Mutatie inzake toeslagendepot	0	-74
Overige lasten	2	31
	<u>2</u>	<u>-71</u>

15.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Collectieve waardeoverdracht

In 2020 is door het Bestuur besloten om de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 per 31 december 2020 over te dragen naar Multi-client Pensioenkring 2. Hiervoor is binnen de juridische entiteit van Stap, conform artikel 84 van de Pensioenwet, een collectieve waardeoverdracht gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie per 31 december 2020. De collectieve waardeoverdracht is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Dit heeft geen invloed gehad op financiële situatie bij Multi-client Pensioenkring 1 op 31 december 2020.

Na de vaststelling van het jaarverslag is het Bestuur voornemens om Multi-client Pensioenkring 1 te beëindigen. De resterende algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 1 wordt na de overdracht in een separaat toeslagendepot bij Multi-client Pensioenkring 2 gestort ten behoeve van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van Multi-client Pensioenkring 1.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaatsvindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 1 per 1 januari 2021, naar de stand van de voorziening pensioenverplichting op 31 december 2020, een effect hebben van ongeveer -3,2%-punt.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

16. Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 2

16.1 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		31-12-2020	31-12-2019
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	(1)	1.040.656	647.443
Beleggingen toeslagendepot voor risico Multi-client Pensioenkring 2	(2)	39.198	33.263
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	501	0
Vorderingen en overlopende activa	(4)	4.845	1.840
Overige activa	(5)	1.633	1.028
TOTAAL ACTIVA		1.086.833	683.574
PASSIVA			
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2	(6)	21.506	27.575
Technische voorzieningen	(7)	1.023.060	621.226
Toeslagendepot	(8)	39.198	33.263
Derivaten	(9)	21	845
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	3.048	665
TOTAAL PASSIVA		1.086.833	683.574

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

16.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 2 (11)		12.500		27.408
Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 2 (12)		72.528		86.149
Beleggingsresultaten toeslagendepot (13)		219		255
Baten uit herverzekering (14)		501		0
Overige baten (15)		193		51
Totaal baten		<u>85.941</u>		<u>113.863</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen (16)		14.502		11.100
Pensioenuitvoeringskosten (17)		1.304		858
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2 (18)				
- Pensioenopbouw	11.008		10.191	
- Toeslagverlening	425		15.222	
- Rentetoevoeging	-2.399		-1.197	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-15.558		-11.639	
- Wijziging marktrente	125.996		87.452	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	309.377		3.896	
- Aanpassing sterftegrondslagen	-27.680		0	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	164		-2.441	
		401.333		101.484
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (19)		501		0
Saldo herverzekering (20)		-778		884
Saldo overdracht van rechten (21)		-331.195		-8.277
Overige lasten (22)		6.343		7.912
Totaal lasten		<u>92.010</u>		<u>113.961</u>
Saldo van baten en lasten		<u>-6.069</u>		<u>-98</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2		-6.069		-98

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

16.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2020		2019	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	11.496		9.750	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	331.663		8.554	
Ontvangen uitkeringen herverzekering	505		0	
Overige baten	199		65	
		343.863		18.369
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-14.382		-10.843	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-415		-330	
Betaalde premie herverzekering	-159		-884	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.317		-734	
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-738		-180	
Overige lasten	-2		0	
		-17.013		-12.971
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		326.850		5.398
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	1.744		2.858	
Directe beleggingsopbrengsten Toeslagendepot	-15		-69	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	99.569		35.653	
Verkopen en aflossingen van beleggingen Toeslagendepot	0		2.800	
		101.298		41.242
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	-410.611		-49.760	
Aankopen van beleggingen Toeslagendepot	0		-3.955	
Betaalde kosten vermogensbeheer	-1.228		-967	
		-411.839		-54.682
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-310.541		-13.440
Netto kasstroom		16.309		-8.042
Koers-/omrekenverschillen		52		-16
Mutatie liquide middelen		16.361		-8.058

Samenstelling geldmiddelen

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Liquide middelen primo boekjaar	49.601	57.659
Liquide middelen ultimo boekjaar	65.962	49.601
Waarvan:		
Voor risico Pensioenkring (4)	1.633	1.028
Binnen de beleggingsportefeuille	64.329	48.573

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:

Money Market Funds	13.425
Geldmarktfonds	28.896
Cash collateral	-16.604
Kastegoeden futures	5.866
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>32.746</u>
Totaal	64.329

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

16.4 Toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2

Algemeen

Activiteiten

Multi-client Pensioenkring 2 is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Multi-client Pensioenkring 2 is op 1 januari 2018 opgericht.

Het doel van Multi-client Pensioenkring 2 is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden voor ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt Multi-client Pensioenkring 2 uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor Stap (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier op voor Multi-client Pensioenkring 2. Multi-client Pensioenkring 2 geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Per 31 december 2020 zijn de werkgevers Mott MacDonald B.V., Transavia Airlines C.V., Trinseo Netherlands B.V. en Lycra B.V. aangesloten bij Multi-client Pensioenkring 2 en maken de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma, de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland deel uit van Multi-client Pensioenkring 2.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 26 mei 2021 deze financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Multi-client Pensioenkring 2 zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Multi-client Pensioenkring 2.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2020	Gemiddeld 2020	31 december 2019	Gemiddeld 2019
USD	0,9184	0,8768	0,8908	0,8934
GBP	1,1172	1,1251	1,1802	1,1408
JPN	0,0079	0,0082	0,0082	0,0082

Schattingswijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 22.149. Bij het opstellen van de nieuwe Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 zijn de effecten van COVID-19 pandemie.

Daarnaast heeft gedurende het jaar twee maal een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftekansen plaatsgevonden als gevolg van de collectieve waardeoverdrachten van Stichting Pensioenfonds Invista en Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland. Deze aanpassingen zijn op de overdrachtsdatum, respectievelijk 1 maart 2020 en 16 september 2020, doorgevoerd.

Per de overdrachtsdatum zijn 'gemiddelde' ervaringssterftefactoren afgeleid door de ervaringssterftefactoren van de bestaande populatie en de inkomende populatie (op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon) te wegen naar de voorziening pensioenverplichting. De wijzigingen van de correctiefactoren hadden hierdoor op het moment van de waardeoverdracht geen impact op de hoogte van de voorziening pensioenverplichting.

In de jaarrekening zijn zowel de wijziging van de prognosetafel, als beide wijzigingen van de correctiefactoren per einde van het jaar doorgevoerd. Doordat de wijzigingen van de correctiefactoren nu op een ander moment en op een andere populatie worden bepaald dan op de overdrachtsdatum, leiden de wijzigingen van de ervaringssterfte in het jaarwerk tot een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichting, van € 5.531.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI) per 30 september 2020. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden. De collectieve waardeoverdrachten van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland, hebben dekkingsgraad-neutraal plaatsgevonden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Pensioenkring Multi-client Pensioenkring 2

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

De grondslagen zijn tevens van toepassing op de beleggingen toeslagendepot voor Multi-client Pensioenkring 2.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Multi-client Pensioenkring 2 heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 2.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft drie bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2 en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen. Daarnaast wordt een derde bankrekening gebruikt om de premies van de werkgevers te innen.

Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Multi-client Pensioenkring 2 wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De TV wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2019: Prognosetafel AG2018). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast (Demographic Horizons™ Model van Aon).
- De reservering voor partnerpensioen wordt voor pensioendatum bepaald op basis van gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Voor het wezenpensioen wordt 5,0% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 2. Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen is het toeslagendepot opgenomen. Het betreft toeslagendepot ten behoeve van de deelnemers van het voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma en het voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland. Toegekende toeslagen worden onttrokken aan het depot. Het resultaat op de beleggingen van het toeslagendepot en aanvullende stortingen zijn aan de langlopende schuld toegevoegd. Het toeslagendepot is onderdeel van het pensioenvermogen en telt mee voor de bepaling van de dekkingsgraad.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor Multi-client Pensioenkring 2

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 2

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van een vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Multi-client Pensioenkring 2. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake de pensioenadministratie bij TKP, gebaseerd op het aantal deelnemers, een percentage van het belegd vermogen en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (een percentage van het belegd vermogen, dat op maandbasis in rekening wordt gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Distributiekosten (kosten die gebaseerd zijn op een percentage van het belegd vermogen).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Multi-client Pensioenkring 2 streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Multi-client Pensioenkring 2 streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%) op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Multi-client Pensioenkring 2 wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

16.5 Toelichting op de balans per 31 december 2020

ACTIVA

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
1. Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2		
Aandelen	282.302	177.699
Vastrentende waarden	691.852	427.377
Derivaten	16.776	2.374
Overige beleggingen	49.726	39.993
	<u>1.040.656</u>	<u>647.443</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	177.699	427.377	1.529	39.993	646.598
Aankopen	133.560	277.005	0	46	410.611
Verkopen	-55.830	-30.697	-12.406	-636	-99.569
Herwaardering	26.873	18.167	27.632	71	72.743
Overige mutaties	0	0	0	10.252	10.252
Stand per 31 december 2020	<u>282.302</u>	<u>691.852</u>	<u>16.755</u>	<u>49.726</u>	<u>1.040.635</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>21</u>
					<u>1.040.656</u>

De stijging van de beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2 op totaalniveau is mede het gevolg van twee inkomende collectieve waardeoverdrachten die in 2020 hebben plaatsgevonden. Begin maart is vanuit Stichting Pensioenfonds Invista een bedrag van € 219.074 ontvangen en medio september is een bedrag van € 104.998 ontvangen vanuit Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland.

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De vorderingen inzake beleggingen hebben met name betrekking op participaties in de Money Market Funds (€ 28.896), gelden bij Liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 32.746), kastegoeden met betrekking tot futures (€ 5.866) en Private Equity (€ 5.742) en zijn kortlopend.

De schulden inzake beleggingen betreft collateral (€ 16.604) en een klein bedrag aan nog te betalen interest en zijn beide kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Multi-client Pensioenkring 2. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019	136.623	369.750	5.849	37.221	549.443
Aankopen	7.273	32.482	3.896	0	43.651
Verkopen	-3.955	-24	-29.956	-1.720	-35.654
Herwaardering	37.758	25.168	21.740	-30	84.637
Overige mutaties	0	0	0	4.521	4.521
Stand per 31 december 2019	177.699	427.377	1.529	39.993	646.598
Schuldpositie derivaten (credit)					845
					647.443

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen

	282.302	177.699
	282.302	177.699

Multi-client Pensioenkring 2 belegt niet in één van de werkgevers.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

Obligaties	114.397	76.550
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	406.719	238.285
Hypothekefondsen	170.737	112.542
	691.852	427.377

De waarde van de beleggingen in het Hypotheekfondsen betreft de belegging in MM Dutch Mortgage Fund. De beleggingen in vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	126.282	18,3	90.285	21,1

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 170.737 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan fondsen.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	16.755	1.529
	<u>16.755</u>	<u>1.529</u>

De derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Overige beleggingen		
Kastegoeden futures	5.866	303
Money Market Funds	28.896	33.991
Private equity	5.742	6.138
Schulden inzake beleggingen	-12	-13
Collateral	-16.604	450
Deposito ABN	0	-1.540
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	32.746	664
	<u>56.634</u>	<u>39.993</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Multi-client Pensioenkring 2 participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Multi-client Pensioenkring 2 gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Multi-client Pensioenkring 2 kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	282.302	0	0	282.302
Vastrentende waarden	114.397	406.719	170.737	0	691.852
Derivaten	0	16.755	0	0	16.755
Overige beleggingen	0	0	5.742	43.983	49.726
	<u>114.397</u>	<u>705.775</u>	<u>176.479</u>	<u>43.983</u>	<u>1.040.635</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Aandelen	0	177.699	0	0	177.699
Vastrentende waarden	76.550	238.285	112.542	0	427.377
Derivaten	0	1.529	0	0	1.529
Overige beleggingen	0	0	6.138	33.855	39.993
	<u>76.550</u>	<u>417.513</u>	<u>118.680</u>	<u>33.855</u>	<u>646.598</u>

31-12-2020	31-12-2019
€	€

2. Beleggingen toeslagendepot voor risico Multi-client Pensioenkring 2

Vastrentende waarden	18.864	18.558
Overige beleggingen	<u>20.334</u>	<u>14.705</u>
	<u>39.198</u>	<u>33.263</u>

Multi-client Pensioenkring 2 kent ultimo 2020 twee toeslagendepots met een totale waarde van € 39.198.

Het eerste depot, met ultimo 2020 een waarde van € 33.486, is bestemd voor de oud-deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma. De beleggingen in dit toeslagendepot bestaan uit vastrentende waarden en overige beleggingen, waarbij de laatste categorie bestaat uit participaties in het Money Market Fund en liquide middelen bij vermogensbeheerder.

Het tweede depot, dat in september 2020 is gevormd, met ultimo 2020 een waarde van € 5.712, is bestemd voor de oud-deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland. De beleggingen in dit toeslagendepot vallen onder de categorie overige beleggingen en bestaan uit liquide middelen bij vermogensbeheerder.

	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€
Beginstand 1 januari 2019	17.071	21.947	39.018
Aankopen	3.955	0	3.955
Verkopen	-2.800	0	-2.800
Herwaardering	332	7	339
Overige mutaties	0	-7.249	-7.249
Eindstand 31 december 2019	18.558	14.705	33.263
Verkopen	0	0	0
Herwaardering	306	-87	219
Overige mutaties	0	-1	-1
Vorming toeslagendepot Fresenius per 16 september 2020	0	5.717	5.717
Stand per 31 december 2020	18.864	20.334	39.198

De vastrentende waarden van € 18.864 worden gewaardeerd op afgeleide marktnotering. De overige beleggingen van € 20.334 zijn gewaardeerd op overige methoden.

De beide toeslagendepots worden separaat belegd en maken geen onderdeel uit van de beleggingen voor risico van de Pensioenkring.

In januari 2021 is de waarde van het toeslagendepot ten behoeve van de oud-deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland definitief vastgesteld en is het liquidatiesaldo vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland toegevoegd.

Onder de overige mutaties is de kasstroom van de liquide middelen verantwoord.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Vastrentende waarden		
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	18.864	18.558
	18.864	18.558
	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Overige beleggingen		
Money Market Funds	13.425	13.497
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	6.909	1.208
	20.334	14.705
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	501	0
	501	0

Multi-client Pensioenkring 2 heeft met de collectieve waardeoverdracht ook de bestaande herverzekeringsovereenkomst overgenomen van het voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Het betreft een overeenkomst met betrekking tot de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico, ondergebracht bij ElipsLife. Uit hoofde van deze overeenkomst worden ultimo 2020 37 lopende uitkeringen ontvangen inzake premievrijstelling. Verder kan mogelijk nog voor enkele zieke deelnemers een uitkering geclaimd worden, mocht blijken dat zij in de toekomst alsnog arbeidsongeschikt worden. De herverzekerde voorziening uit hoofde van deze overeenkomst bedraagt ultimo 2020 € 501.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen. Hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico was tot en met 31 december 2019 ondergebracht bij ElipsLife. Per 1 januari 2020 is een nieuw contract bij SCOR afgesloten voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico. Ook hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

4. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen op de werkgever(s)	2.735	1.731
Vorderingen op deelnemers van de Pensioenkring	0	1
Vorderingen inzake collectieve waardeoverdracht	1.194	103
Vorderingen uit herverzekering	707	0
Overige vorderingen en overlopende activa	209	5
	<u>4.845</u>	<u>1.840</u>

De vorderingen op de werkgever(s) betreft nog te factureren premie over november en december 2020 van € 1.878. Daarnaast heeft Multi-client Pensioenkring 2 twee vorderingen op werkgever Lycra B.V. De eerste betreft een vordering van € 403 inzake een VPL -koopsom en de tweede betreft een vordering van € 454 inzake een 1% indexatie die is doorgevoerd ten behoeve van de actieve deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista in liquidatie.

De vorderingen inzake collectieve waardeoverdracht heeft betrekking op een nog te ontvangen liquidatiesaldo van € 1.194 vanuit Stichting Pensioenfonds Invista, waarvoor na ontvangst een toeslagendepot zal worden gevormd voor de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Invista.

De vordering uit herverzekering heeft betrekking op een vordering inzake geclaimde kapitalen als gevolg van arbeidsongeschiktheid van in totaal € 659 en een IBNR-vordering van € 47 van een vanuit Stichting Pensioenfonds Fresenius overgekomen zieke deelnemer.

De overige vorderingen betreft de vooruitbetaalde premie van € 209 over 2021 aan herverzekeraar SCOR.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

5. Overige activa

Liquide middelen	<u>1.633</u>	<u>1.028</u>
------------------	--------------	--------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van de Pensioenkring.

De liquide middelen komen economisch toe aan Multi-client Pensioenkring 2. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

6. Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2

	2020	2019
	€	€
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	27.575	27.673
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	-6.069	-98
	<u>21.506</u>	<u>27.575</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2020	2019
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	102,1	104,4
Reële dekkingsgraad	79,5	82,9
Beleidsdekkingsgraad	97,0	103,0

De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad (97,0%) te delen door de Toekomstbestendig indexatie-grens (TBI) per 30 september 2020.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden. De collectieve waardeoverdracht van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius in 2020 hebben beide dekkingsgraad-neutraal plaatsgevonden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Multi-client Pensioenkring 2 gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Multi-client Pensioenkring 2. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2	21.506	2,1	27.575	4,4
Minimaal vereist eigen vermogen	41.785	4,1	25.678	4,1
Vereist eigen vermogen	135.679	13,3	89.493	14,4

Multi-client Pensioenkring 2 beschikt ultimo 2020 op basis van de beleidsdekkingsgraad niet over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ook lager is dan het minimaal vereist vermogen, is sprake van een dekkingstekort.

Herstelplan

Multi-client Pensioenkring 2 heeft op 25 maart 2020 een herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2020 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 107,0% en een beleidsdekkingsgraad van 105,7%. Door de dalende rente en minder goede beleggingsrendementen dan verwacht, is de actuele dekkingsgraad per eind 2020 lager uitgekomen (102,1%). De beleidsdekkingsgraad is lager geëindigd op 97,0%.

Op basis van het in 2020 ingediende herstelplan was de verwachting de Multi-client Pensioenkring 2 in 2024 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft op 4 juni 2020 bericht van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft akkoord te zijn met het ingediende herstelplan.

Herstelplan 2021

Onder voorwaarden mag een Pensioenkring voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. De Multi-client Pensioenkring 2 heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van de Pensioenkring en de gehanteerde rendementen voor de Pensioenkring zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor Multi-client Pensioenkring 2 dient de cyclus van het actualiseren van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 25 maart 2021 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Multi-client Pensioenkring 2 in 2025 het vereist vermogen bereikt. In het herstelplan van Multi-client Pensioenkring 2 zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2021 heeft Multi-client Pensioenkring 2 bericht ontvangen van DNB dat DNB instemt met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar. Ultimo 2020 is de beleidsdekkingsgraad lager dan het minimaal vereist vermogen (104,1%).

In december 2019 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vrijstellingsregel gepubliceerd in de Staatscourant om onnodige pensioenkortingen te voorkomen. Hierin is opgenomen dat er een vrijstelling geldt van het zesde dan wel zevende meetmoment voor het minimaal vereist eigen vermogen voor pensioenfondsen die naar de stand van de beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad per 31 december 2020 een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft geen gebruik hoeven maken van de gepubliceerde vrijstellingsregel. De MVEV-korting is voor Multi-client Pensioenkring 2 voorlopig dan ook niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten van -€ 6.069 over het boekjaar is onttrokken aan de algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 2.

	2020	2019
	€	€
7. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	1.022.559	621.226
Herverzekeringsdeel technische voorziening	501	0
	<u>1.023.060</u>	<u>621.226</u>

	2020	2019
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	621.226	519.742
Pensioenopbouw	11.008	10.191
Toeslagverlening	425	15.222
Rentetoevoeging	-2.399	-1.197
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-15.558	-11.639
Wijziging marktrente	125.996	87.452
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	309.377	3.896
Aanpassing sterftegrondslagen	-27.680	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	164	-2.441
	<u>1.022.559</u>	<u>621.226</u>

Toeslagverlening

In het boekjaar 2020 is geen reguliere toeslag verleend.

Wel is er door werkgever Lycra B.V. een toezegging gedaan aan de actieve deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista voor een eenmalige indexatie van 1% met terugwerkende kracht per de datum van de collectieve waardeoverdracht (1 maart 2020). In 2021 is hiervoor de bijbehorende koopsom betaald en is de voorziening pensioenverplichtingen met € 425 toegenomen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,324% (2019: -0,235%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2020.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2019	0,74
2020	0,16

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	309.776	4.118
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-399	-222
	<u>309.377</u>	<u>3.896</u>

De voorziening pensioenverplichting is als gevolg van waardeoverdracht gestegen met € 309.377. Dit komt met name door twee collectieve waardeoverdrachten, vanuit Stichting Pensioenfonds Invista en Stichting Pensioenfonds Fresenius, die in 2020 hebben plaatsgevonden. Beide collectieve waardeoverdrachten hebben dekkingsgraad-neutraal plaatsgevonden.

Aanpassing sterftekansen

In 2020 zijn de sterftegrondslagen gewijzigd. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring is bepaald aan de hand van de Prognosetafel AG2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening van € 22.149. Bij het opstellen van de nieuwe Prognosetafel AG2020 is data gebruikt uit een periode van voor de COVID-19 zijn de effecten van COVID-19 pandemie.

Daarnaast heeft gedurende het jaar twee maal een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftekansen plaatsgevonden als gevolg van de collectieve waardeoverdrachten van Stichting Pensioenfonds Invista en Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland. Deze aanpassingen zijn op de overdrachtsdatum, resp. per 1 maart 2020 en 16 september 2020, doorgevoerd.

Per de overdrachtsdatum zijn 'gemiddelde' ervaringssterftefactoren afgeleid door de ervaringssterftefactoren van de bestaande populatie en de inkomende populatie (op basis van het Demographic Horizons™ Model van Aon) te wegen naar de voorziening pensioenverplichting. De wijzigingen van de correctiefactoren hadden hierdoor op het moment van de waardeoverdracht geen impact op de hoogte van de voorziening pensioenverplichting.

In de jaarrekening zijn zowel de wijziging van de prognosetafel, als beide wijzigingen van de correctiefactoren per einde van het jaar doorgevoerd. Doordat de wijzigingen van de correctiefactoren nu op een ander moment en op een andere populatie worden bepaald dan in werkelijkheid het geval is geweest, leiden de wijzigingen van de ervaringssterfte in het jaarwerk wél tot een resultaat van € 5.531.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	2020	2019
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-877	-283
Arbeidsongeschiktheid	714	-324
Mutaties	327	-402
Overige technische grondslagen	0	-1.432
	<u>164</u>	<u>-2.441</u>

Het resultaat op sterfte is het gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte.

De resultaten op arbeidsongeschiktheid ontstaan doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

Onder de overige mutaties is de toename van de kostenvoorziening als gevolg van het rendement opgenomen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorziening is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2020		2019	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	56.510	1.095	29.599	995
Gepensioneerden	315.297	1.139	206.552	679
Slapers	624.693	4.555	368.438	3.462
	<u>996.500</u>	<u>6.789</u>	<u>604.589</u>	<u>5.136</u>
Overig	26.560	-	16.637	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>1.023.060</u>	<u>6.789</u>	<u>621.226</u>	<u>5.136</u>

'Overig' bestaat voornamelijk uit de toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. De opbouwpercentages voor het ouderdomspensioen en partnerpensioen zijn door de aangesloten onderneming vrij te kiezen (binnen het fiscale kader).

De financiering voor het partnerpensioen is een keuze van de aangesloten onderneming en kan op opbouwbasis of risicobasis geschieden. Het totaal van het pensioengevend salaris waarover pensioen wordt opgebouwd en de hoogte van de franchise zijn eveneens een keuze van de aangesloten onderneming (binnen de fiscale kaders).

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het vervroegen/uitstellen van de pensioeningangsdatum, het ruilen van ouderdomspensioen voor nabestaandenspensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Onder variabele hoogte wordt verstaan een hoger ouderdomspensioen aan het begin en een lager ouderdomspensioen daarna. Indien een deelnemer voor de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen gaat, heeft de deelnemer de mogelijkheid om een ouderdomspensioen te kiezen dat in het begin net zo hoog is als de jaarlijkse gezamenlijke AOW-uitkering inclusief vakantietoeslag. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk direct nadat de deelnemer met de werkgever een pensioenovereenkomst voor deze pensioenregeling heeft afgesloten. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Multi-client Pensioenkring 2 streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex alle huishoudens.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Multi-client Pensioenkring 2. Het Bestuur van Stap beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premiëvrije) pensioenaanspraken worden aangepast. Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken is per 1 januari 2021 geen toeslag verleend.

Wel is er door werkgever Lycra B.V. conform gemaakte afspraken begin 2021 een koopsom betaald voor een eenmalige indexatie van 1% met terugwerkende kracht per de datum van de collectieve waardeoverdracht (1 maart 2020) voor de actieve deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het Bestuur van Multi-client Pensioenkring 2 geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de premievrije deelnemers en de gepensioneerden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Premievrije deelnemers en gepensioneerden				
2019	1,47	-	1,47	1,47
2020	1,64	-	1,64	3,13
2021	0,99	-	0,99	4,16

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar. Voor de actieve deelnemers is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieve deelnemers				
2019	1,47	-	1,47	1,47
2020	1,64	-	1,64	3,13
2021	0,99	-	0,99	4,16

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Multi-client Pensioenkring 2 heeft met de collectieve waardeoverdracht ook bestaande herverzekeringsovereenkomst overgenomen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Het betreft een overeenkomst met betrekking tot de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico, ondergebracht bij ElipsLife. Uit hoofde van deze overeenkomst worden ultimo 2020 37 lopende uitkeringen ontvangen inzake premievrijstelling. Verder kan mogelijk nog voor enkele zieke deelnemers een uitkering geclaimd worden, mocht blijken dat zij in de toekomst alsnog arbeidsongeschikt worden. De herverzekerde voorziening uit hoofde van deze overeenkomst bedraagt ultimo 2020 € 501.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen. Hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico was tot en met 31 december 2019 ondergebracht bij ElipsLife. Per 1 januari 2020 is een nieuw contract bij SCOR afgesloten voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico. Ook hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

	2020	2019
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorziening		
Stand begin boekjaar	0	0
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	501	0
	<u>501</u>	<u>0</u>
	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
8. Overige voorzieningen		
Toeslagendepot	<u>39.198</u>	<u>33.263</u>

Het toeslagendepot is gevormd naar aanleiding van een collectieve waardeoverdracht van voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma in mei 2018 en een collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland in september 2020.

Ten behoeve van de deelnemers van beide voormalige pensioenfondsen is een toeslagendepot gevormd waaruit toeslagen worden toegekend. Het toeslagendepot is als totaal opgenomen op de balans, maar wordt separaat geadmistreerd en belegd ten behoeve de deelnemers die daar vanuit de beide collectieve waardeoverdrachten recht op hebben.

	2020	2019
	€	€
Toeslagendepot		
Begin boekjaar	33.263	42.280
Vorming toeslagendepot	5.717	7.653
Rendement	218	254
Onttrekkingen	0	-16.924
	<u>39.198</u>	<u>33.263</u>

De vorming toeslagendepot heeft betrekking op de storting op 18 september 2020 vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius.

In 2020 is vanuit het toeslagendepot geen toeslag verleend.

De onderverdeling van het toeslagendepot is als volgt:

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
Toeslagendepot Sanoma	33.486	33.263
Toeslagendepot Fresenius	5.712	0
Totaal	<u>39.198</u>	<u>33.263</u>

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
9. Derivaten		
Derivaten	<u>21</u>	<u>845</u>

Een toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

10. Overige schulden en overlopende passiva

Schuld inzake toeslagendepot	402	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen	377	257
Schuld inzake het weerstandsvermogen	88	11
Overige schulden en overlopende passiva	<u>2.181</u>	<u>397</u>
	<u>3.048</u>	<u>665</u>

Op 28 december 2020 is het liquidatiesaldo (€ 402) ontvangen van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland. Begin 2021 is dit bedrag gedoteerd aan het toeslagendepot en derhalve ultimo 2020 als schuld aan het toeslagendepot opgenomen.

De post belastingen en premies sociale verzekering betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2021 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende passiva bestaan uit het nog af te dragen liquidatiesaldo van Stichting Pensioenfonds Invista (€ 1.194) naar de beleggingen ten behoeve van het toeslagendepot, de overlopende kosten uit 2020 (€ 174), nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2020 (€ 129), nog met Aegon af te rekenen distributiekosten over 2020 (€ 91), de nog te betalen premie inzake herverzekering bij Aegon over 2020 (€ 484) en overige crediteuren (€ 109).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Multi-client Pensioenkring 2 wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Multi-client Pensioenkring 2 is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Multi-client Pensioenkring 2.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Multi-client Pensioenkring 2. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan dat in 2020 door het Bestuur is vastgesteld, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Multi-client Pensioenkring 2 betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Multi-client Pensioenkring 2 niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Multi-client Pensioenkring 2 zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Multi-client Pensioenkring 2 de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Multi-client Pensioenkring 2 verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	104,4	105,3
Premie	-0,1	-0,1
Uitkering	0,2	0,1
Toeslagverlening	-	0,1
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen	12,2	16,9
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-17,6	-15,1
Resultaat op waardeoverdrachten	0,2	0,2
Aanpassing levensverwachting	4,9	-
Overige oorzaken	0,3	-0,2
Kruiseffecten	-2,4	-2,8
Dekkingsgraad per 31 december	102,1	104,4

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Multi-client Pensioenkring 2 buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2020	2019
	%	%
S1 Renterisico	0,2	2,4
S2 Risico zakelijke waarden	8,9	9,0
S3 Valutarisico	2,7	2,7
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	5,2	5,1
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,4	3,6
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actierisico	0,4	0,4
Diversificatie-effect	-7,7	-8,8
Totaal	13,3	14,4
	2020	2019
	€	€
Vereist pensioenvermogen	1.158.739	710.719
Voorziening pensioenverplichting	1.023.060	621.226
Vereist eigen vermogen	135.679	89.493
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa +/- schulden)	21.506	27.575
Tekort	-115.713	-61.918

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis van de vermogensstand ultimo 2020 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 is tevens sprake van een dekkingstekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Multi-client Pensioenkring 2 op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico).

Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktpositities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Multi-client Pensioenkring 2 loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		7,5		7,6
Vastrentende waarden (na derivaten)		16,6		11,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.023.060	20,6	621.226	20,6

Het renteafdeckingspercentage van 51,6% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 9,1 naar 16,6.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	21.184	3,1	18.828	4,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	166.996	24,1	92.995	21,8
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	198.488	28,7	101.119	23,7
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	187.696	27,1	139.196	32,6
Resterende looptijd > 20 jaar	117.488	17,0	75.238	17,6
	<u>691.852</u>	<u>100,0</u>	<u>427.377</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Multi-client Pensioenkring 2 en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	94.227	9,2	62.256	10,0
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	121.368	11,9	75.402	12,1
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	306.322	29,9	178.327	28,7
Resterende looptijd > 20 jaar	501.143	49,0	305.241	49,2
	<u>1.023.060</u>	<u>100,0</u>	<u>621.226</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen, waarbij de valuta binnen vastrentende waarden en aandelen ontwikkelde markten volledig worden afgedekt. De aandelenbeleggingen in opkomende markten worden niet afgedekt.

Het totaalbedrag dat ultimo 2020 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 692.163 (66,5%) (2019: 68,0%). Door valuta-afdekking is het bedrag dat in 2020 in euro's is belegd, na afdekking € 884.328 (85,0%) (2019: 85,0%).

Per einde boekjaar zijn er geen uitstaande valutatermijncontracten.

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Multi-client Pensioenkring 2. In aanvulling hierop maakt Multi-client Pensioenkring 2 voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	633.763	60,9	410.487	64,2
Noord-Amerika	226.075	21,7	132.633	20,7
Zuid-Amerika	20.885	2,0	7.123	1,1
Azië-Pacific	90.282	8,7	48.054	7,5
Afrika	8.892	0,9	6.304	1,0
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	979.897	94,2	604.601	94,5
Derivaten	16.755	1,6	1.529	0,2
Overige beleggingen	43.983	4,2	33.855	5,3
Totaal	1.040.635	100,0	639.985	100,0

Voor de segmentatie naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	43.566	4,2	24.858	3,9
Bouw- en grondstoffen	14.698	1,4	15.133	2,4
Industrie	76.409	7,3	32.507	5,1
Duurzame consumentengoederen	75.083	7,2	42.031	6,6
Consumentengebruiksgoederen	75.841	7,3	50.432	7,9
Gezondheidszorg	44.082	4,2	20.598	3,2
Hypotheke	168.475	16,2	112.529	17,6
Informatietechnologie	83.637	8,0	39.938	6,2
Telecommunicatie	47.783	4,6	28.956	4,5
Nutsbedrijven	35.164	3,4	22.654	3,5
Overheid en overheidsinstellingen	179.801	17,3	131.881	20,6
Vastgoed	5.849	0,6	4.866	0,8
Financiële instellingen	105.564	10,2	75.486	11,7
Liquiditeiten	5.965	0,6	2.229	0,4
Overige	17.980	1,7	7.116	1,1
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	979.897	94,2	611.214	95,5
Derivaten	16.755	1,6	1.529	0,2
Overige beleggingen	43.983	4,2	33.855	5,3
Totaal	1.040.635	100,0	646.598	101,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Multi-client Pensioenkring 2 als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Multi-client Pensioenkring 2 (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Multi-client Pensioenkring 2 transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Multi-client Pensioenkring 2 financiële verliezen lijdt.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,00	48,00	52,00
Nederland	27,00	27,00	29,00
Finland	13,00	11,00	15,00
Oostenrijk	10,00	8,00	12,00

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2020 voldeed Multi-client Pensioenkring 2 voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de verschillende onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

In de onderstaande overzichten is deze verdeling van de discretionaire beleggingen opgenomen tezamen met de beleggingen in de beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Europa	524.050	75,8	339.228	79,4
Noord-Amerika	118.451	17,1	63.061	14,8
Zuid-Amerika	15.265	2,2	4.325	1,0
Azië-Pacific	27.688	4,0	15.950	3,7
Afrika	6.398	0,9	4.812	1,1
Totaal	691.852	100,0	427.376	100,0

Voor de segmentatie van de vastrentende waarden naar regio geldt dat de beleggingen in Azië en Oceanië zijn samengevoegd onder Azië-Pacific. Dit geldt tevens voor de vergelijkende cijfers van 2019.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
Energie	35.655	5,2	16.486	3,9
Bouw en grondstoffen	717	0,1	6.763	1,6
Industrie	49.847	7,2	14.422	3,4
Duurzame consumentengoederen	38.444	5,6	19.941	4,7
Consumentengebruiksgoederen	52.547	7,6	34.029	8,0
Gezondheidszorg	11.566	1,7	0	-
Hypotheken	168.475	24,4	112.529	26,3
Informatietechnologie	26.939	3,9	11.426	2,7
Telecommunicatie	24.576	3,6	15.840	3,7
Nutsbedrijven	26.309	3,8	16.671	3,9
Overheid en overheidsinstellingen	179.800	25,7	131.881	30,8
Financiële instellingen	65.736	9,5	44.209	10,3
Liquiditeiten	3.123	0,5	2.229	0,5
Overige	8.118	1,2	951	0,2
Totaal	691.852	100,0	427.377	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureaus zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de Pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is dan zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2020 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	2020		2019	
	€	%	€	%
AAA	173.896	25,1	121.038	28,3
AA	195.050	28,2	128.701	30,2
A	176.228	25,5	91.870	21,5
BBB	113.159	16,4	67.316	15,8
BB	8.612	1,2	4.871	1,1
B	10.637	1,5	9.103	2,1
CCC	1.647	0,2	1.333	0,3
CC	1.019	0,2	136	-
D	422	0,1	0	-
Geen rating	11.182	1,6	3.009	0,7
Totaal	691.852	100,0	427.377	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2020 zijn de technische voorzieningen vastgesteld op basis van de nieuwe Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Multi-client Pensioenkring 2 in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Multi-client Pensioenkring 2 geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Voor Multi-client Pensioenkring 2 is het overlijdensrisico vanwege de beperkte omvang van het deelnemersbestand adequaat herverzekerd. De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Multi-client Pensioenkring 2 voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Voor Multi-client Pensioenkring 2 is het arbeidsongeschiktheidsrisico vanwege de beperkte omvang van het deelnemersbestand adequaat herverzekerd. De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico is ondergebracht bij ElipsLife.

Naast de bestaande herverzekeringsovereenkomst heeft Multi-client Pensioenkring 2 ook de bestaande herverzekeringsovereenkomst overgenomen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Het betreft een overeenkomst inzake herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico, ondergebracht bij ElipsLife. Uit hoofde van deze overeenkomst worden momenteel 37 lopende uitkeringen ontvangen inzake premievrijstelling. Verder kan mogelijk nog voor enkele zieke deelnemers een uitkering geclaimd worden, mocht blijken dat zij in de toekomst alsnog arbeidsongeschikt worden.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 79,5% (2019: 82,9%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer van het verzekeringstechnisch risico ultimo 2020.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Multi-client Pensioenkring 2 op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Multi-client Pensioenkring 2 bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Multi-client Pensioenkring 2 vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de vastrentende waarden binnen de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2020 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2020		31-12-2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	126.282	11,6	90.285	13,2

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Multi-client Pensioenkring 2 beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de ABTN.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomsten agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Multi-client Pensioenkring 2 is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau Stap een analyse van de ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Multi-client Pensioenkring 2 hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Multi-client Pensioenkring 2 bedraagt de tracking error per eind december 0,45% (2019: 1,54%). Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Multi-client Pensioenkring 2 niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Multi-client Pensioenkring 2 niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Multi-client Pensioenkring 2. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Putopties op aandelen: dit betreft al dan niet beursgenoteerde opties waarmee Multi-client Pensioenkring 2 het neerwaartse koersrisico van de aandelenportefeuille kan beperken. Voor deze opties wordt bij de verwerving een premie betaald die onder meer afhankelijk is van het actuele koersniveau van de onderliggende index, de looptijd van de opties en de uitoefenprijs van de opties.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Multi-client Pensioenkring 2 de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten	>3 mei 2038 tot 3 mei 2058	277.837	16.755	16.776	21
		<u>277.837</u>	<u>16.755</u>	<u>16.776</u>	<u>21</u>

Ultimo 2020 zijn zekerheden ontvangen voor de renteswaps voor een bedrag van € 16.600 (2019: € 1.500). Ultimo 2020 zijn geen zekerheden gesteld (2019: idem). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten	>3 mei 2038 tot 3 mei 2058	70.837	1.529	2.374	845
		<u>70.837</u>	<u>1.529</u>	<u>2.374</u>	<u>845</u>

16.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de oprichting van Multi-client Pensioenkring 2 is de Pensioenkring een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen met Stap. Het contract is voor onbepaalde looptijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De vaste kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2020: € 1.149, 2019: € 935), kosten pensioenadministratie (2020: € 712, 2019: € 553), exploitatiekosten (2020: € 454, 2019: € 324) en distributiekosten (2020: € 91, 2019: € 65).

Zolang Multi-client Pensioenkring 2 is aangesloten bij Stap, is Multi-client Pensioenkring 2 continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

De Pensioenkring heeft ultimo 2020 € 2.200 aan investeringsverplichtingen (2019: € 2.200).

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Multi-client Pensioenkring 2.

16.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

	2020	2019
	€	€
11. Premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 2		
Pensioenpremie huidig boekjaar	12.500	10.484
Koopsom uit toeslagendepot	0	16.924
	<u>12.500</u>	<u>27.408</u>

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgevers in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgevers ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven.

De pensioenpremie huidig boekjaar bestaat naast de reguliere premie (€ 11.643) uit een koopsom van € 454 van werkgever Lycra B.V., die samenhangt met de éénmalige toeslag van 1% voor alle actieve deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Daarnaast is bij werkgever Lycra B.V. een VPL-koopsom in rekening gebracht van € 403 voor 6 actieve deelnemers.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Multi-client Pensioenkring 2 maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Multi-client Pensioenkring 2 voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	13.063	11.100
Feitelijke premie	11.623	10.465
Gedempte kostendekkende premie	8.622	8.806

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
	€	€
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	11.179	9.540
Solvabiliteitsopslag	1.517	1.246
Opslag voor uitvoeringskosten	301	248
Kosten per deelnemer	66	66
Totaal kostendekkende premie	<u>13.063</u>	<u>11.100</u>

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Feitelijke premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	10.323	9.323
Solvabiliteitsopslag	968	844
Opslag voor uitvoeringskosten	266	232
Kosten per deelnemer	66	66
Totaal feitelijke premie	<u>11.623</u>	<u>10.465</u>

De feitelijke premie, zoals deze in bovenstaande uitsplitsing is opgenomen wijkt € 20 (2019: € 19) af van de premie die daadwerkelijk is ontvangen. Dit verschil betreft de opslag voor het weerstandsvermogen.

Gedempte premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	5.312	5.464
Solvabiliteitsopslag	672	660
Opslag voor uitvoeringskosten	134	131
Kosten per deelnemer	66	66
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	2.438	2.485
Totaal gedempte premie	<u>8.622</u>	<u>8.806</u>

Het verschil tussen de zuivere kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie wordt veroorzaakt doordat de actuarieel benodigde koopsom van de zuivere kostendeekkende premie vastgesteld is op basis van de rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB met een 12-maands middeling en die van de gedempte kostendeekkende premie op basis van het verwachte rendement.

De premie voor 2020 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De feitelijke premie na aftrek van de kosten per deelnemer en de opslag ten behoeve van het weerstandsvermogen is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie. Multi-client Pensioenkring 2 voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

12. Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 2

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	26.873	0	26.873
Vastrentende waarden	1.228	18.167	0	19.395
Derivaten	595	27.632	0	28.227
Overige beleggingen	157	71	0	228
Kosten van vermogensbeheer			-1.380	-1.380
	<u>1.980</u>	<u>72.743</u>	<u>-1.380</u>	<u>73.343</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-815</u>
				<u>72.528</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2020 is afgedragen aan Stap, is € 815 (2019: € 191) en is in mindering gebracht op het beleggingsresultaat.

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	37.758	0	37.758
Vastrentende waarden	1.031	25.168	0	26.199
Derivaten	1.749	21.739	0	23.488
Overige beleggingen	2	-30	0	-28
Kosten van vermogensbeheer			-1.077	-1.077
	<u>2.782</u>	<u>84.635</u>	<u>-1.077</u>	<u>86.340</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-191</u>
				<u>86.149</u>

13. Beleggingsresultaten toeslagendepot

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten	Totaal
	€	€	€	€	€
Vastrentende waarden	0	306	0	0	306
Overige beleggingen	-15	-72	0	0	-87
Kosten vermogensbeheer			0		0
	<u>-15</u>	<u>234</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>219</u>

2019	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten	Totaal
	€	€	€	€	€
Vastrentende waarden	0	332	0	0	332
Overige beleggingen	-69	-7	0	0	-76
Kosten vermogensbeheer			-1		-1
	<u>-69</u>	<u>325</u>	<u>-1</u>	<u>0</u>	<u>255</u>

2020

€

2019

€

14. Baten uit herverzekering

Pensioenuitkeringen uit hoofde van herverzekering	<u>501</u>	<u>0</u>
---	------------	----------

15. Overige baten

Vergoeding kosten derden	191	51
Andere baten	<u>2</u>	<u>0</u>
	<u>193</u>	<u>51</u>

Met een aantal van de overgenomen Pensioenfondsen en/of bijbehorende werkgevers is afgesproken dat een deel van de activiteiten die door TKP worden uitgevoerd nog door de werkgever of het latende Pensioenfonds worden betaald. Deze kosten zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten en de ontvangsten zijn onder de Overige baten verantwoord. Het betreft een ontvangst van werkgever Sanoma van € 8, een ontvangst vanuit de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Invista van € 113 en ontvangst vanuit de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland van € 70.

16. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	12.818	9.813
Partnerpensioen	1.445	1.129
Wezenpensioen	39	30
Arbeidsongeschiktheidspensioen	53	49
Afkoop pensioenen en premierestitutie	51	14
Overige uitkeringen	96	65
	<u>14.502</u>	<u>11.100</u>

Onder de 'Overige uitkeringen' zijn opgenomen de uitkeringen inzake de AOW-compensatie, uitkeringen inzake de ANW-aanvulling en eenmalige uitkeringen.

17. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	906	569
Exploitatiekosten Stap	464	328
Distributiekosten Stap	91	65
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	9	14
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-166	-118
	<u>1.304</u>	<u>858</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Multi-client Pensioenkring 2 (€ 726), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en kosten die samenhangen met een collectieve waardeoverdracht en/of aanvullende dienstverlening die is doorbelast door Stap (€ 180).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 464). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten inzake toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan.

De distributiekosten betreffen kosten die worden betaald aan Stap. De kosten voor distributie en vertegenwoordiging hebben onder meer betrekking op het uitbrengen van offertes voor de Multi-client Pensioenkringen.

Een deel (30%) van de exploitatie- en distributiekosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten inzake communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Multi-client Pensioenkring 2 zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2020	2019
	€	€
18. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2		
Pensioenopbouw	11.008	10.191
Toeslagverlening	425	15.222
Rentetoevoeging	-2.399	-1.197
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-15.558	-11.639
Wijziging marktrente	125.996	87.452
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	309.377	3.896
Aanpassing sterftekosten	-27.680	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	164	-2.441
	<u>401.333</u>	<u>101.484</u>
19. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>501</u>	<u>0</u>
20. Saldo herverzekering		
Premie herverzekering	643	884
Claim inzake herverzekering	-1.421	0
	<u>-778</u>	<u>884</u>
21. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-100	-131
Inkomende collectieve waardeoverdracht	-331.510	-8.476
Uitgaande waardeoverdrachten	415	330
	<u>-331.195</u>	<u>-8.277</u>
De inkomende collectieve waardeoverdracht heeft betrekking op de twee collectieve waardeoverdrachten die in 2020 hebben plaatsgevonden. Dit betreft de collectieve waardeoverdracht vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista die begin maart 2020 heeft plaatsgevonden. In 2020 is in totaal een bedrag ontvangen van € 220.168 dat gelieerd is aan deze collectieve waardeoverdracht.		
Met betrekking tot de collectieve waardeoverdracht vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland, die medio september 2020 heeft plaatsgevonden, is in totaal een bedrag ontvangen van € 111.341.		
22. Overige lasten		
Mutatie toeslagendepot	5.935	7.907
Nog te verwerken mutatie toeslagendepot	402	0
Betaalde interest	6	5
	<u>6.343</u>	<u>7.912</u>

Onder de overige lasten wordt de toename (of afname) van de langlopende schuld (het toeslagendepot) verantwoord. Als gevolg van de collectieve waardeoverdracht en vervolgens de definitieve afwikkeling van de liquidatie van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland is een bedrag van € 5.712 direct aan het toeslagendepot toegevoegd en vervolgens is nog een bedrag van € 402 dat op 28 december 2020 is ontvangen toegevoegd. Begin januari 2021 is dit bedrag afgestort ten behoeve van de beleggingen die aangehouden worden voor het toeslagendepot. Het overige deel (€ 223) betreft het rendement over 2020, op de beleggingen, die ten behoeve van het toeslagendepot worden aangehouden.

16.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Collectieve waardeoverdracht

In 2020 is door het Bestuur besloten dat per 1 januari 2021 de rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 worden overgedragen naar Multi-client Pensioenkring 2. Hiervoor is er binnen de juridische entiteit van Stap, conform artikel 84 van de Pensioenwet, een collectieve waardeoverdracht gerealiseerd naar de financiële stand van de feitelijke situatie per 31 december 2020. De collectieve waardeoverdracht is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021. Dit heeft geen invloed gehad op financiële situatie bij Multi-client Pensioenkring 2 op 31 december 2020.

Het saldo dat na de boekhoudkundige effectuering van de collectieve waardeoverdracht resteert voor Multi-client Pensioenkring 1 wordt in een separaat toeslagendepot gestort bij Multi-client Pensioenkring 2.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de eerste stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 per 1 januari 2021 een effect hebben van ongeveer -1,1%-punt.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

C. Overige gegevens

17.1 Resultaatbestemming

Bedragen x € 1.000

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten Stap

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 1.705 over het boekjaar wordt op basis van een bestuursbesluit van Stap toegevoegd aan het weerstandsvermogen en het garantievermogen. Het resterende saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de overige reserves.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Eastman

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten van € 4.825 over het boekjaar, is ten laste gebracht op de algemene reserve van Pensioenkring Eastman.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring SVG

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van -11.653 over het boekjaar zal ten laste worden gebracht op de algemene reserve van Pensioenkring SVG.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Holland Casino

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten van 23.601 over het boekjaar is onttrokken aan de algemene reserve van Pensioenkring Holland Casino.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Douwe Egberts

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Op basis van het bestuursbesluit van Stap wordt uit het resultaat het bedrag toegevoegd van de bestemmingsreserve Tra, zodat deze bestemmingsreserve gelijk is aan de beleggingen Tra. Het resterende saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Het resultaat is als volgt verdeeld:

	<u>2020</u>
Bestemmingsreserve TRA	-3.326
Algemene reserves	<u>-7.992</u>
	<u>-11.318</u>

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Ballast Nedam

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 5.909 over het boekjaar is ten gunste gebracht op de algemene reserve van Pensioenkring Ballast Nedam.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Multi-client Pensioenkring 1

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van -€ 701 over het boekjaar is ten laste gebracht op de algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 1.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Multi-client Pensioenkring 2

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van € -6.069 over het boekjaar is ten laste gebracht op de algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 2.

17.2 Actuariële verklaringen

Actuariële verklaring Pensioenkring Eastman

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Eastman te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Eastman, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 100.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 1 jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Eastman is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring SVG

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring SVG te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring SVG, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming onafhankelijke accountant

Op basis van de door mij en de onafhankelijke accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6.560.000. Met de onafhankelijke accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 320.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de onafhankelijke accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de onafhankelijke accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De onafhankelijke accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:
de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring SVG is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring Holland Casino

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Holland Casino te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Holland Casino, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 19.590.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 980.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 1 jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Holland Casino is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021
drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring Douwe Egberts

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Douwe Egberts te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Douwe Egberts, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 17.147.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 857.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Douwe Egberts is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring Ballast Nedam

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Ballast Nedam te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Ballast Nedam, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.452.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 272.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 1 jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Ballast Nedam is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021
drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Multi-client Pensioenkring 1

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Multi Clientkring 1 te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Multi Clientkring 1, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 180.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 9.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 1 jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Multi-client Pensioenkring 1 is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021
drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Multi-client Pensioenkring 2

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Multi Clientkring 2 te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Multi Clientkring 2, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 10.230.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 511.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 1 jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Multi-client Pensioenkring 2 is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 26 mei 2021
drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

17.3 Controle verklaring van onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Verklaring over de jaarrekening 2020

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020 van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020;
- de staat van baten en lasten over 2020; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Benadrukking van beëindiging van Multi-client Pensioenkring 1

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel 'Beëindiging Pensioenkring' van Multi-client Pensioenkring 1 op pagina 498 in de toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 1 waarin is uiteengezet dat het bestuur voornemens is om de Pensioenkring te beëindigen en dat het bestuur verwacht aan alle verplichtingen te kunnen voldoen. De rechten en verplichtingen van Multi-client Pensioenkring 1 zijn per 31 december 2020, door middel van een collectieve waardeoverdracht conform artikel 84 van de Pensioenwet, binnen de juridische entiteit van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap overgedragen aan Multi-client Pensioenkring 2. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag; en
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie: met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat; alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

---

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 26 mei 2021
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2020 van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

---

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlage 1: Naleving Code Pensioenfondsen 2018

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
	<i>Vertrouwen waarmaken</i>			
1	Het Bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.	V		
2	Het Bestuur is verantwoordelijk en zorgt voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het heeft een visie op die uitvoering, stelt eisen waaraan deze moet voldoen en bepaalt welk kostenniveau aanvaardbaar is.	V		
3	Het Bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het Bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	V		
4	Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.	V		
5	Het Bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het Bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het Bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	V		
6	Het Bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt daarbij zorg voor optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico.	V		
7	Het Bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	V		
8	Het Bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	V		
9	Het Bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	V		
	<i>Verantwoordelijkheid nemen</i>			
10	Het Bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen Bestuur en uitvoering. Hierbij horen passende sturings- en controlemechanismen.	V		
11	Bij uitbesteding van taken neemt het Bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	V		
12	Het Bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	V		
13	Het Bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed, niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het Bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	V		

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
14	Het Bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	V		
	Integer handelen			
15	Het Bestuur legt de gewenste cultuur vast en stelt een interne gedragscode op.	V		
16	De leden van het Bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het fonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring, en zij gedragen zich daarnaar.	V		
17	Alle nevenfuncties worden gemeld aan de Compliance Officer.	V		
18	Tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden gemeld. De leden van het Bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	V		
19	Het lidmaatschap van een orgaan is niet verenigbaar met dat van een ander orgaan binnen het fonds of van de visitatiecommissie.	V		
20	Het Bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	V		
21	De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	V		
22	Het Bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving (compliance).	V		
	Kwaliteit nastreven			
23	Het Bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij/zij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.	V		
24	Het Bestuur waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	V		
25	Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	V		
26	Het Bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.	V		
27	Het Bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	V		
28	Het eigen functioneren is voor het Bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het Bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het Bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	V		
29	Het eigen functioneren is voor het BO een continu aandachtspunt. Het BO evalueert in elk geval jaarlijks het functioneren van het eigen orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het BO één keer in de drie jaar een onafhankelijk derde partij.	V		
30	Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.		V	Niet van toepassing

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
	Zorgvuldig benoemen			
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	V		
32	Het Bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het Bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het Bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.	V		
33	In zowel het Bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het Bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het Bestuur te bevorderen.		V	Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich.
34	De zittingsduur van een lid van het Bestuur, het VO, het BO en Raad van Toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de Raad van Toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	V		
35	Het Bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	V		
36	Het Bestuur, het VO of het BO en de Raad van Toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.	V		
37	Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het Bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.	V		
38	Het Bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen.	V		
39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het Bestuur, na het horen van de Raad van Toezicht over de procedure. Een lid van de Raad van Toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het Bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het Bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het Bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het Bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.		V	Stap kent voor elke Pensioenkring een Belanghebbendenorgaan (BO) en daarnaast een Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). De VvBO wordt gevormd door de voorzitters van alle BO's. Een lid van het bestuur of de Raad van Toezicht wordt benoemd, geschorst en ontslagen door de VvBO in plaats van het Bestuur. Het type Pensioenkring is bepalend voor de samenstelling van het BO en de benoeming, schorsing en het ontslag van de leden vindt conform de Code plaats.

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
40	Het Bestuur zorgt dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.	V		
	<i>Gepast belonen</i>			
41	Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het fonds de pensioenregeling uitvoert.	V		
42	De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	V		
43	Het Bestuur is terughoudend als het gaat om prestatie-gerelateerde beloningen. Prestatie-gerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.	V		
44	Het Bestuur voorkomt dat door een te hoge beloning van de leden van het intern toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.	V		
45	Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het Bestuur geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	V		
	<i>Toezicht houden en inspraak waarborgen</i>			
46	Intern toezicht draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering.	V		
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	V		
48	Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds en moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangentegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het Bestuur.	V		
49	De Raad van Toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het Bestuur.	V		
50	Het Bestuur weegt de aanbevelingen van Raad van Toezicht of visitatiecommissie zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	V		
51	Het BO voert zijn taak uit als 'goed huisvader' (m/v) voor alle belanghebbenden.	V		
52	Het BO zorgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	V		
53	Het BO bewaakt of het Bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het Bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.	V		
54	Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het Bestuur niet naar behoren functioneert.	V		
55	Het Bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	V		
56	Het Bestuur draagt de accountant of actuaris die controle uitvoert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle. Geeft het Bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt	V		

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
	dit zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.			
57	Het Bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	V		
	Transparantie bevorderen			
58	Het Bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	V		
59	Het Bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	V		
60	Het Bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.	V		
61	Het Bestuur legt gemotiveerd vast voor welke wijze van uitvoering is gekozen. Deze informatie is beschikbaar voor de belanghebbenden.	V		
62	Het Bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	V		
63	Het Bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het Bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.	V		
64	Het Bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het Bestuur.	V		
65	Het Bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het Bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	V		

Bijlage 2: Nevenfuncties Bestuur en Raad van Toezicht

Naam	Nevenfunctie 1	Nevenfunctie 2	Nevenfunctie 3	Nevenfunctie 4	Nevenfunctie 5	Nevenfunctie 6	Nevenfunctie 7
Huub Popping	Geen nevenfuncties						
Fred Ooms	VP Executive Rewards & Pension KPN N.V.						
Danielle Melis	Lid Raad van Commissarissen Blue Sky Group Holding	Lid Raad van Toezicht Stichting Pensioenfonds Medisch Specialisten	Lid van de Raad van Toezicht Kempen Capital Management Beleggingsfondsen	Lid van de Tuchtcommissie DSI	Docent en participant in kennis en expertise gremia	Co-voorzitter ICGN beleidscommissie aangaande aandeelhoudersverantwoordelijkheden/governance en stewardship wereldwijd	Voorzitter Bestuur Stichting Madurodam
Marga Schaap	Eigenaar Anders en Co / Strakblauw						
Jacques Moors	Lid Bestuur PFZW, lid van Pensioencommunicatiecommissie PFZW	Lid Bestuursadviescommissie Arbeidsvoorwaarden NVZ	Lid Raad van Toezicht Stichting Sint Jacob				
Rene Vermeirssen	Lid Raad van Advies The Change Collective						
Martine Menko	Ondersteuning Beleggingsadvies commissie De Diaconie Den Haag	Lid Raad van Toezicht Stichting Molenaarspensioenfonds	Lid Bestuur Stichting Netherlands Investment Managers Forum				

Bijlage 3: Begrippenlijst

A

ABTN

Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van een Pensioenkring beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

AG Prognosetafels

Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterftefrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.

Asset Liability Management (ALM)

Analyse van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille.

B

Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

D

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de procentuele verhouding tussen de bezittingen, verlaagd met overige schulden en de voorziening pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

Discretionaire portefeuille/mandaat

De beleggingen vinden plaats in andere Financiële Instrumenten dan deelnemingsrechten in TKPI Beleggingsinstellingen (discretionaire account).

DNB

De Nederlandsche Bank.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

E

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in de Pensioenkring aanwezige middelen op te vangen. Pensioenkringen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Euro OverNight Index Average (Eonia)

De Eonia is het eendaags-renteniveau voor het eurogebied. De Eonia is een rente die veel als referentierente gehanteerd wordt binnen de financiële wereld, bij de handel in afgeleide producten

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftেকansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

F

Feitelijke premie

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen die vanaf 1 januari 2007 verplicht is en per 1 januari 2015 is aangepast (nFTK).

FIRM

FIRM is een methode voor de analyse van risico's bij alle typen ondernemingen waarop DNB toezicht houdt.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.

G

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.

Governance risico

Risico dat door de ingerichte governance structuur en governance eisen die verbonden zijn aan de licentie en aan de doelstelling van Stap t.a.v. een integere en beheerste bedrijfsvoering afbreuk wordt gedaan.

Grondstoffen

Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.

H

Haalbaarheidstoets

De wettelijk voorgeschreven periodiek door de Pensioenkring uit te voeren haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden

Herstelplan

In het geval dat de dekkingsgraad van een Pensioenkring lager is dan de vereiste dekkingsgraad dient de Pensioenkring een herstelplan op te stellen. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor de Pensioenkring binnen de wettelijke kaders kan herstellen.

High yield

Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.

I

ICAAP

Internal Capital Adequacy Assessment Process. ICAAP is een methodiek om te beoordelen in hoeverre de risico's waaraan Stap is blootgesteld, de mate waarin de risico's worden gemitigeerd en de hoeveelheid kapitaal die nodig is om netto risico's af te dekken, inzichtelijk te maken.

Indexatie

Zie toeslagverlening.

IRM

Integraal Risicomanagement (IRM) is het interactieve proces van:

1. Het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid,
2. Het identificeren van risico's,
3. Het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing, tot
4. De uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

ISDA/CSA overeenkomst

Een ISDA overeenkomst is een standaard contract dat OTC-transacties (transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden) tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt. CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van Stap dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed door niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, leiding en derden.

IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

J

Juridische risico

Het risico samenhangend met wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

K

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die Stap in rekening brengt. De kostendeekkende premie bestaat uit de actuariel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van de Pensioenkring en de premie die actuariel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen niet nakomt.

L

Liquiditeitsrisico

Risico als gevolg van (al dan niet plotseling) optreden van verschillen in timing van ingaande en uitgaande kasstromen.

Lopende Kosten Factor

De Lopende Kosten Factor geeft aan hoeveel doorlopende kosten aan een beleggingsfonds worden toegerekend.

M

Marktrisico

Het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten en wijzigingen in relevante marktomstandigheden voor klanten van (Stap) t.a.v. prijsvolatiliteit (markt en beweging ten opzichte van de markt), concentratie en correlatie (Asset Classes, derivaten en fysieke portefeuille) en concurrentie.

Marktwaaarde

De marktwaaarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Matching- / renterisico

Risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva ten aanzien van rente-, valuta- en inflatierisico.

Middelloon(regeling)

Het middelloon is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloonregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Minimaal vereist vermogen

Het minimaal vereist vermogen is de ondergrens van het vereist vermogen. Het minimaal vereist vermogen beweegt in een nauwe ruimte tussen de 104% en 105%. Een Pensioenkring mag niet te lang op deze ondergrens zitten. Dit staat in de Pensioenwet.

O

Omgevingsrisico

Het risico als gevolg van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Operationele risico

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesvoering.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

P

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.

R

Raad van Toezicht

In het kader van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is voor het intern toezichthoudend orgaan gekozen worden voor een Raad van Toezicht die het functioneren van het Bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het Bestuur rapporteert.

Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

(Rente)swap

Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Rentetermijnstructuur (RTS)

Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

S

Stichtingskapitaal en reserves

Zie eigen vermogen.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

T

Technische voorzieningen (voorziening pensioenverplichtingen)

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toekomst bestendig indexeren (TBI)

De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens wordt jaarlijks bepaald en is afhankelijk van de rentestand van dat moment.

Toeslagverlening (indexatie)

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het Bestuur neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van de pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij de Pensioenkring is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van de Pensioenkring dit toelaten.

U **Uitbestedingsrisico**

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad, door het in gevaar komen van continuïteit van de bedrijfsvoering, geschade reputatie en/of financiële positie en ontoereikende kwaliteit dienstverlening.

Ultimate Forward Rate (UFR)

De UFR is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel plaatsvindt. Bij looptijden langer dan 20 jaar wordt de lange termijnrente vastgesteld richting een convergentiepunt.

V **Vereist eigen vermogen**

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat de Pensioenkring binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Vermogenstekort

Onder het FTK is er niet langer sprake van de termen dekkingstekort en reservetekort. Indien een Pensioenkring per kwartaaleinde een beleidsdekkingsgraad heeft die lager is dan het vereist eigen vermogen (bepaald op basis van de strategische beleggingsmix), dan is er sprake van een vermogenstekort. Stap dient voor de desbetreffende Pensioenkring uiterlijk binnen drie maanden na het vaststellen van het vermogenstekort een herstelplan in te dienen bij DNB. In het herstelplan moet worden aangetoond hoe de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring binnen de gekozen hersteltermijn herstelt tot het vereist eigen vermogen.

Verzekeringstechnische risico's

Het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige technische aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van de pensioenovereenkomst.

W **Waardeoverdracht(en)**

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

Weerstandvermogen

Stap houdt per Pensioenkring ten minste een weerstandvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een Pensioenkring, waarbij een eventuele negatieve waarde van de derivatenposities gesaldeerd bij de activa is opgenomen. Op grond van de voorschriften van DNB wordt dit liquide belegd. Conform wettelijke voorschriften is het totale minimum weerstandvermogen € 0,5 miljoen en het totale maximum weerstandvermogen is € 20 miljoen.

Werkgeverschaprisico

Het risico dat door Stap geen invulling wordt gegeven aan de wettelijke en maatschappelijke eisen van goed werkgeverschap.

Z Zakelijke waarden

Zakelijke waarden zijn risicodragende beleggingen. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld aandelen, vastgoed, afgeleide producten en grondstoffen.

Bestuursbureau Stap

Postbus 5061

9700 GB Groningen

T 050 522 30 53

E Info@stappensioen.nl